

Phyllis Creme, Mary R. Lea

Kako pisati na univerzi

Prevedla Mateja Mahnič

 Modrijan

KAZALO

Zahvale	9
1 Vi in vaše visokošolsko pisanje	11
1.1 Zakaj knjiga o visokošolskem pisanju	12
1.2 Delo v skupini	13
1.3 Vi kot pisec	14
1.4 Vrste pisanja	15
1.5 Pogovor o pisanju	16
1.6 Začeti, nadaljevati in premagati blokado pri pisanju	17
Pišite svoj učni dnevnik	19
1.7 Kako si priskrbite pomoč	20
1.8 Opomba o računalniškem urejanju besedil	20
1.9 Sprehod skozi vsebino knjige	21
2 Kako začeti	23
2.1 Premoščanje prepada med vami in vašim visokošolskim študijem	24
2.2 Prosto pisanje	25
Hitro pisanje	29
2.3 Možgansko viharjenje	30
2.4 Tvorjenje vprašanj	31
3 Pisati za različne predmete	36
3.1 Načini pisanja	37
3.2 Različni vidiki	37
3.3 Ugotoviti, kaj naloga od vas zahteva	38
3.4 Ključni elementi pisanja na univerzi	43
3.5 Različne oblike znanja	44
3.6 Zgradba in argument	46
3.7 Tradicionalni esejistični pristop k pisanju	47
3.8 Pristop »gradnikov«	47
4 Začeti z naslovom	50
4.1 Ključne besede	51
4.2 Slabosti iskanja ključnih besed	52
4.3 Analiziranje naloge	52
Primer A	55
Primer B	56
Primer C	58

5 Branje kot del pisanja	63		
5.1 Priprava na branje	64		
5.2 Izбира literature za nalogo	65		
5.3 Kako brati	67		
5.4 Razmišljanje o različnih besedilih	69		
5.5 Branje in izdelava zapiskov	70		
5.6 Priprava miselnih vzorcev	71		
5.7 Shranjevanje podatkov	73		
5.8 Odkrivanje smisla skozi branje	75		
»Prilegajoče se branje«	76		
»Analitično branje«	76		
5.9 Berite študentska dela: svoja in tuja	78		
6 Organiziranje in oblikovanje vašega pisanja	83		
6.1 Kako oblikovati nalogo	83		
6.2 Različni pristopi k načrtovanju in organiziranju vašega pisanja	84		
Pisec »potapljač«	85		
Pisec »sestavljavec«	86		
Pisec »vizionar«	86		
Pisec »arhitekt«	87		
Kakšne vrste pisec ste	88		
6.3 Nekaj oblik pisanja za visokošolsko ustanovo	89		
Kronološko pisanje	89		
Opisno pisanje	90		
Vzročno-posledično pisanje	90		
Primerjalno-kontrastno pisanje	90		
Pisanje povzetkov	91		
Analitično pisanje	91		
Vrednotenjsko pisanje	92		
Uporaba nabora različnih oblik pisanja	93		
6.4 Razvoj argumentacije: izdelava vaše »zgodbe« in osrednje ideje	94		
Graditev osrednje ideje korak za korakom	95		
Ustvarjanje vaše »zgodbe«	95		
Oblikovanje glavne ideje	96		
Oblikovanje vaše argumentacije z vsebinami in temami	98		
7 Argumentiranje in prepričevanje bralca	102		
7.1 Vaš bralec	103		
7.2 Kaj pomeni pojem »argumentacija«	104		
7.3 Kako študenti v okviru svojih predmetov opredeljujejo »argumentacijo«	105		
Psihologija: dva študenta	106		
Zgodovina	106		
Zgodovina/Filozofija	107		
Biofizika	107		
Pravo	108		
		Naravoslovje	108
		Angleščina	109
		Lingvistika	110
	7.4	Razvijanje vaše teze	111
	7.5	Začetne misli	112
	7.6	Argumentiranje s predvidevanjem vprašanj in ugovorov	113
	7.7	Argumentiranje z upoštevanjem dveh različnih stališč	115
		Zakaj so sodili Sokratu	116
	7.8	Prepričevanje bralca	118
8 Izkoristite viro	124		
8.1 Sistemi navajanja virov	126		
8.2 Navajanje spletnih strani	127		
8.3 Navajanje drugih virov	128		
8.4 Beleženje virov	129		
8.5 Navajanje virov in plagiatorstvo	129		
8.6 Razmišljanje o plagiatorstvu	133		
8.7 Kreativna uporaba virov	134		
		Obravnava	138
9 Kako »dati sebe« v visokošolsko pisanje	141		
9.1 Študentska dilema	142		
9.2 »Papagajsko pisanje«	143		
9.3 Ali ste lahko »izvirni« pri svojem visokošolskem pisanju	145		
9.4 Uporaba prve osebe ednine v vaših nalogah	145		
9.5 Od osebnega do strokovnega	147		
		Komentar 1. odlomka	150
		Komentar 2. odlomka	153
		Komentar 3. odlomka	154
10 Kako nalogo sestaviti in predstaviti	157		
10.1 Pisanje uvoda	158		
10.2 Pisanje zaključka	163		
10.3 Pregled naloge: ponovno pisanje in urejanje	165		
10.4 Urejanje za bralca	166		
10.5 Pregled naloge: kaj iščete	167		
10.6 Preurejanje naloge: primer	168		
11 Končanje pisne naloge in priprava na naslednjo	172		
11.1 Slovnica in ločila	172		
11.2 Tehnike za delo na pisanju	173		
		Povezanost	173
		Postavljanje ločil	175
		Sklicevanje	178
		Celovitost	180
11.3 Izročanje naloge	181		

11.4	Učenje na podlagi odziva: ocene in mentorjevi komentarji	182
	Uporaba pisnega odziva	183
	Pogovor z mentorjem	183
	Razumevanje mentorjevih pisnih pripomb	184
12	Raziskovanje različnih vrst pisanja	187
12.1	Primer: izkušnje študentov	189
	1. primer: Praktično poročilo	189
	2. primer: Skupinski pisni projekt	191
	3. primer: Povzetek članka	193
	4. primer: Učna predstavitev	194
	5. primer: Esej na osnovi intervjuja	195
	6. primer: Seminarska naloga	196
12.2	Pisanje poročil	199
12.3	Disertacije in projekti	203
12.4	Elektronsko pisanje	204
	Elektronska pošta	204
	Računalniška konferenca	205
12.5	Uporaba spleta kot vira za pisanje	206
12.6	Vrednotenje spletnih virov	207
	URL	207
	Izdajatelj	207
	Osebne spletne strani	208
	Avtor	208
	Strokovnost in zanesljivost	208
	Datum	208
	Namen	209
	Opustitve	209
12.7	Slikovno gradivo in besedilo	210
13	Učni dnevnik in reflektivno pisanje	211
13.1	Učni dnevnik	212
	Kaj, če je vaš učni dnevnik ocenjen	212
	Kakšne so značilnosti učnega dnevnika	214
	Komu je namenjen vaš učni dnevnik	216
	Različne vrste učnega dnevnika: različni naslovi	216
	Ročno napisano ali računalniško obdelano?	217
	Kako vam lahko učni dnevnik pomaga pri učenju	218
13.2	Razmišljanje o praktičnem delu	223
13.3	Od dnevnikov do reflektivnih esejev	223
13.4	»Krog učenja« in različne vrste pisanja	224
13.5	Sklepno razmišljanje	226
	Literatura	228
	Stvarno kazalo	230

Zahvale

Prva izdaja

Gradivo za to knjigo sva črpali iz raziskav in iz več kot petletnega praktičnega dela. Nemogoče je omeniti vsak vir, ki je prispeval k razvoju najinih idej o pisanju na univerzi, vseeno pa so nekateri vredni posebne omembe. Izjave in citati študentov izhajajo iz vsega, kar so nama ti zaupali med najinim dolgoletnim delom in raziskovanjem visokošolskega pisanja. Citirane izjave strokovnega osebja v 3. poglavju so del gradiva, zbranega za razvoj poučevanja in učnih načrtov v okviru Univerze v Kentu, Velika Britanija. Na najino snovanje je še posebej vplivala raziskava z naslovom *Perspektiva visokošolske pismenosti: Institucionalni pristop*, ki jo je financiral Svet za ekonomsko in družbeno raziskovanje, opravila pa Mary Lea in prof. Brian Street. Gradivo, ki sva ga zbrali med to in drugimi raziskavami, npr. študentske eseje, izročke in informacije o predmetih, sva uporabili za osnovo nekaterih najinih besedilnih vzorcev. Ne zdi se nama primerno, da bi ta gradiva vključili med vire, glede na to, da niso bila objavljena, in tudi glede na to, da so bila študentom na voljo. Upava tudi, da bo akademsko osebje, ki bi morebiti prepoznalo kako svojo študentom zadano nalogo, dobrohotno sprejelo najino uporabo teh nalog v obče dobro.

Radi bi se zahvalili kolegom, študentom, ki so bili vključeni v delavnice pisanja, pa tudi drugemu osebju na Univerzi v severnem Londonu.

Med posamezniki, ki so se izkazali z osebnim prispevkom, sva hvaležni Marthi Radice za njen prispevek o miselnih vzorcih in Hannah Knox za njen primer zapiskov in za njen miselni vzorec. Hannah se zahvaljujeva tudi za njene koristne pripombe pri nekaterih poglavjih. Hvala tudi Charlesu Knoxu za njegove ilustracije. Ne moreva imenovati vseh študentov, ki so prispevali s svojimi razumevanji pisnih nalog, toda brez njih ta knjiga ne bi bila nikoli napisana. Radi bi se zahvalili tudi najinim družinam za podporo, še posebej v zadnji stopnji urejanja knjige.

Na koncu naj omeniva, da je bilo pisanje te knjige partnerski projekt, v katerem sva morali usklajevati najine različne strokovne podlage. To večkrat ni bilo lahko, zato bi se radi zahvalili druga drugi za podporo v časih, ko je bilo, enkrat z ene, drugič z druge strani, zaupanje v pisanje te knjige omajano.

Druga izdaja

Po šestih letih od prve izdaje knjige sva jo zaradi nastalih sprememb morali popraviti. Naraslo je tudi število različnih pisnih nalog za študente; uporaba novih tehnologij je postala samoumevna. Obe novosti obravnava 10. poglavje. Pri mnogih predmetih od študentov tudi zahtevajo, da ovrednotijo svoj napredek, in uporaba tako imenovanih »učnih dnevnikov« je postala zelo pogosta. Ravno zato sva drugo izdajo knjige končali z 11. poglavjem o uporabi »raziskovalnega« pisanja, kar krepi poudarek celotne knjige na odnosu med pisanjem in učenjem.

Radi bi tudi izrazili priznanje študentom in mentorjem Univerze v Sussexu za prispevke k raziskavi Phyllis Creme o uporabi »Novih oblik pisanja in ocenjevanja« in nadaljnjemu delu o pisanju kot učenju. To raziskavo sta v začetku financirala Svet za financiranje visokošolskega izobraževanja za Anglijo (Higher Education Funding Council of England – HEFCE) in Nacionalna mreža za poučevanje in učenje antropologije 1997/98. Posebej bi se radi zahvalili Jane Cowan, Ann Whitehead, Jeffu Prattu, Williamu Lockeju in Neilu Thewu. Hvaležni sva tudi Alys Conran, Madeline Knox in Emily Towers, ker so nam dovolile, da sva uporabili njihove primere. Tako kot vedno bi se radi zahvalili druga drugi za medsebojno opogumljanje in tudi za podporo Shone Mullen na Open University Press.

Tretja izdaja

V tretji izdaji sva preuredili nekatere dele knjige tako, da sva upoštevali tako povratno informacijo recenzentov kot tudi aktualne probleme tega področja. Tako sva v tretjo izdajo vključili mnogo bolj razdelana razmišljanja o plagiatstvu in tudi nadaljnje raziskave o tvorjenju argumentov. V 7. poglavju sva obravnavali dialoško strukturo pisanja. V 8. poglavju sva raziskovali plagiatorstvo v okviru splošnejše diskusije o uporabi virov.

Phyllis Creme bi se rada zahvalila Teryn Evans za njen esej o Sokratu v 7. poglavju ter Suzanne Beeke in doktorskim študentom v okviru UCL-ovega mentorskega programa pisanja in učenja za njihov prispevek k diskusijam o argumentaciji. Hvaležni sva tudi Adrianu Chapmanu, Anne McGee, Colleen McKenna, Sally Mitchell, Stephenu Rowlandu in mnogim drugim za spodbudne debate in diskusije. Zahvaljujeva se tudi vsem, ki so si vzeli čas za komentar najine prejšnje verzije in nama tako pomagali pri snovanju nove.

Nazadnje naj omeniva, da je ta izdaja nastala na podlagi najinega več kot desetletnega stanovskega in prijateljskega sodelovanja pa tudi mnogih pogovorov, ki so rodili sadove in pomagali obema pri poglobljanju razumevanja študentskega pisanja.

1

Vi in vaše visokošolsko pisanje

Zakaj knjiga o visokošolskem pisanju • Delo v skupini • Vi kot pisec • Vrste pisanja • Pogovor o pisanju • Začeti, nadaljevati in premagati blokado pri pisanju • Kako si priskrbite pomoč • Opomba o računalniškem urejanju besedil • Sprehod skozi vsebino knjige

Nikoli nisem razumel, kaj sploh hočejo.

To pisanje se mi zdi popolnoma drugačno od vsega, kar sem počel prej.

Samo misel na to, da bom moral napisati seminarsko nalogo, me spravi v paniko.

Ta knjiga se ukvarja s pisanjem na visokošolski ravni. Nekateri njeni deli bodo morda lahko pomagali tudi podiplomskim študentom, ki so prvič naleteli na to področje. Eden od glavnih razlogov za nastanek te knjige je, da sva hoteli študentom pomagati, da bi lažje našli način, kako postaviti pisanje v središče njihovega študija. Misliva, da je pisanje vaših sestavkov in vaše učenje tako celostno povezano, da se ju ne da ločiti. Seveda je vaš cilj, da oddate pisne sestavke v zahtevanih rokih in da za njih prejmete dobre ocene, toda pisanje esejev in drugih nalog je več kot to: v osnovi gre za učenje. Ko se učite pisati o posameznem predmetu na poseben način, mu hkrati podeljujete smisel in ga vse bolj razumete. Stroke vsaka po svoje organizirajo svoje znanje; način, kako ljudje z različnih področij pišejo vsak o svojem predmetu, je v resnici del znanja tega področja, in ta način morate usvojiti. K temu se bova vrnili kasneje.

Kot avtorici seveda ne pozna bralcev te knjige, niti kako so se znašli na visokošolskih ustanovah, se pa zavedava, da ste nekateri ubrali druge poti kot standardno, prek mature. Nekateri med vami ste si, preden ste se

vpisali na univerzo, pridobili mnogo izkušenj, dobrih in slabih. Tudi vaši načini učenja in pisanja se gotovo zelo razlikujejo. Na univerzi pa boste morali oddajati pisne sestavke, ki bodo zelo raznovrstni in ki se bodo tudi ocenjevali po zelo različnih kriterijih. Upava, da vas bo ta knjiga s svojimi strategijami in vajami usposobila za uspešen spoprijem z zahtevami visokega šolstva.

1.1 Zakaj knjiga o visokošolskem pisanju

Velja splošno prepričanje, da je pisanje pač pisanje in da ste, če ste večji osnov, lahko v pisanju dobri ali pa tudi ne; da znate pisati ali pa ne. S to trditvijo se že v izhodišču ne strinja. Zakaj nekateri študenti s tako lahkoto pišejo naloge, medtem ko se drugi tako mučijo z njimi? Glede na najine izkušnje meniva, da je ključ, kako postati uspešen visokošolski pisec, razumevanje, kaj naloga zahteva in katere stvari moramo pri tem upoštevati. Ko vam je enkrat jasno, kaj je tisto, kar naj bi ustvarili, pisanje postaja veliko preprostejše. Najino lastno delo nama je odkrilo, kako zapleteno je lahko pisanje visokošolskih nalog, in želeli sva napisati za študente nekaj, kar bi jim pomagalo to razumeti. S to knjigo vam želiva pomagati, da bi o sebi začeli misliti kot o piscu in da bi razumeli načine, kako prilagoditi svojo trenutno stopnjo znanja o pisanju tisti, ki jo zahteva visokošolsko izobraževanje. Ne glede na to, ali ste že začeli svoj študij ali pa se o njem še odločate, vam bo branje te knjige pomagalo razjasniti dvome in se bolj samozavestno spoprijeti z nalogami.

Morda boste presenečeni, da razen enega dela v 11. poglavju v tej knjigi ni veliko slovnice in postavljanja ločil. Morda ste mislil, da sta to poglobitni težavi pri vašem pisanju. Morda ste celo to knjigo vzeli v roke zato, ker vam je vaš mentor povedal, da imate težave pri pisanju in da je nujno, da se bolje naučite slovnico in stavčno strukturo. To, da se s tem ne ukvarjava prej kot v enem od zadnjih poglavij, ne pomeni, da misliva, da ni pomembno, temveč da verjameva, da pisanje vključuje veliko več kot samo znanje formalne strukture knjižnega jezika. Verjameva, da vam bo, če se boste naučili pisati tako, kot predlagava, in če boste naredili vse vaje, ki jih navajava, postalo veliko lažje paziti tudi na bolj formalne vidike, kot sta slovnica in postavljanje ločil.

Od vas se pričakuje, da boste v svojih visokošolskih nalogah uporabljali knjižno slovenščino, uradni jezik izobraževalnih in drugih javnih institucij. Za veliko študentov se to lahko zdi nenaravno, a to bi moralo postati za vas vse lažje, tako pri razumevanju kot pri uporabi, ko boste postali navajeni na širši obseg branja in tudi pisanja. Eden od dobrih načinov, kako izboljšati svoje obvladovanje knjižnega jezika, je branje člankov v pomembnih časopisih. Članki, ki obravnavajo določena vprašanja, so za vas koristnejši kot reportaže. Na splošno je branje zelo dober način za širjenje vašega znanja o različnih oblikah pisanja, prav tako pa je bistveno za pisanje vaših visokošolskih nalog. V knjigi vam bova pomagali prepoznati različne načine, kako pristopiti k branju virov in kako jih vnesti v vaše pisanje.

Od 2. do 11. poglavja vas bova vodili skozi proces priprave in dokončanja vaših študijskih nalog. Čeprav je ta knjiga zasnovana tako, da vas vodi od začetka do konca, in predlagani cilji in strategije gradijo drug na drugem, je tudi take vrste priročnik, v katerega lahko pokukate, kadar imate posebne težave pri delu. Kljub temu vas želiva spodbuditi, da vseeno poskusite narediti nekaj vaj na začetku in si s tem pridobite osnovo za kasnejše delo. Knjiga seveda ni zgolj zbirka vaj; v njej vam poskuša razložiti tudi, kako razvijete lastno razumevanje, kaj pravzaprav delate, ko pišete za univerzo. Čeprav veva, da ne bo lahko, sva prepričani, da boste ob pomoči te knjige nadaljevali svoje delo ter izboljšali in razvili svoje pisanje. Kakšno naj bi bilo pisanje za visokošolsko ustanovo, ne sme ostati skrivnost.

1.2 Delo v skupini

Čeprav je ta knjiga namenjena posameznemu bralcu, bi radi poudarili njeno vrednost za delo v skupini. Včasih imate na univerzi možnost pridružiti se skupini za študij ali izboljšanje pisanja, ali pa dobite nekaj praktičnih napotkov za pisanje v okviru vaših študijskih predmetov, večkrat pa ste pri pisanju prepuščeni sami sebi. Res je, da je velik del pisanja samotna aktivnost, kar nekateri ljudje cenijo, drugim pa to dejstvo predstavlja težavo, še posebej če so navajeni delati v skupini. Vseeno je v procesu pisanja večkrat zelo koristno dobiti ideje in povratno informacijo. Mnogi profesionalni akademski pisci uporabljajo pomoč »kritičnih« priateljev, da jim preberejo osnutke ali pa skupaj z njimi pregledajo zamisli.

Včasih pri predmetu od vas zahtevajo, da ustvarite skupinsko poročilo oziroma kak drug pisni izdelek. Vaša skupina bo morala pripraviti načrt, kako to izvesti in tudi kako pridobiti čim več koristi od uporabe različnih virov. Čeprav delate povsem svojo nalogo, je zelo uporabno, da svoje delo primerjate s končnim izdelkom koga drugega. Svetujeva, da se poskusite povezati z drugimi študenti, ki delujejo na vašem področju študija. Lahko na primer oblikujete strukturirano skupino za samopomoč ali pa neformalno sodelujete s prijateljem. To ni goljufanje! Še vedno obstaja tematsko jedro, ki ga morate obdelati sami. Ne predlagava, da bi partnersko pisali vašo nalogo (čeprav so morda prilžnosti, ko je to umestno!), temveč da najdete kritičnega bralca, ki bo preveril besedilo in morda zagotovil povratno informacijo za vse, kar boste delali. Le nekaj nalog v naslednjih poglavjih bo zahtevalo pomoč še nekoga, kljub vsemu pa priporočava, da se v sodelovanju z drugimi lotite celotne knjige.

1.3 Vi kot pisec

Kako gledate na sebe kot na pisca? Lahko se počutite bolj ali manj samozavestne pri pisanju, ne glede na vaše pretekle izkušnje in osnovno znanje – ali prihajate neposredno iz šole ali pa ste pridobili formalno izobrazbo pred nekaj leti; ali ste končali le pripravljalni tečaj ali imate poklicne izkušnje ali pa se celo izobražujete samo zaradi osebnega interesa v tretjem življenjskem obdobju –, toda vsekakor ste že izkusili veliko različnih oblik pisanja. Na visokošolski stopnji se lahko pisanje naenkrat zdi kot nekaj čudnega in tujega. Tudi za tiste, ki ste pred kratkim končali srednješolsko izobrazbo, so lahko univerzitetne zahteve nekaj zelo neobičajnega. Ko si belite glavo z nalogo pred vami, ko zbirate svoje misli in vnašate vse, kar ste brali o projektu, se lahko počutite zelo prestrašeni. Naj vam bo v tolažbo, da to ne velja le za študente prvega letnika – celo prekaljeni akademiki se počutijo tako, ko pišejo članke za strokovne revije.

Prva naloga v knjigi od vas zahteva, da premislite o tem, kako ste uporabljali jezik pred prihodom na univerzo; to je pomembno zato, da zavestno premislite vaše izkušnje z jezikom, preden boste začeli pisati za visokošolsko ustanovo. Osredotočenje na te različne izkušnje in na vse, kar potegnejo za seboj, vam pomaga, da lahko jasneje presojate svoje pisanje za univerzo glede nato, kako podobno ali kako različno je od drugih oblik

pisanja, na katere ste navajeni. Že prva naloga se ne nanaša samo na pisanje, temveč tudi na jezik na splošno; pomembno se nama zdi poudariti, da je pisanje le eden od posebnih načinov uporabe jezika in da tudi druge jezikovne izkušnje pomembno vplivajo na to, kako pišete.

1. vaja: Pisanje o vaši jezikovni zgodovini

Razmislite in zapišite čim več o svoji osebni jezikovni zgodovini, torej o načinih, kako ste pisali, brali in govorili v svojem življenju. Nekaj opornih vprašanj za lažje delo:

- Spomnite se, kako ste pisali v otroštvu. Kakšne pisne naloge ste dobili v šoli? Ali ste pisali tudi kaj drugega?
- Ali ste pisali z lahkoto? So se vam določene stvari pri pisanju zdele težke? Veste, zakaj?
- Kaj ste brali v vseh teh letih in pri kakšnem branju ste uživali?
- Ste kdaj pisali dnevnik ali poezijo, kratko zgodbo, roman?
- Ali redno pišete pisma, elektronska pisma ali pošiljate SMS-sporočila?
- Ali ste pri svojem delu morali kdaj napisati poročilo, zapisnik ali uradno pismo?
- Kako so na splošno govorili ljudje okoli vas med vašim odrasčanjem? Ali ste opazili različne načine govorjenja v različnih okoliščinah, na primer v šoli in doma?
- Ali govorite oziroma ste govorili več kot en jezik? Se lahko spomnite vsebin, ki ste jih težje izrazili v enem jeziku in lažje v drugem?

Zdaj preberite vse, kar ste napisali, in razmislite o različnih vrstah pisanja, ki ste jih že spoznali v svojem življenju. Zapišite, kaj po vašem mnenju ločuje eseje in visokošolsko nalogo od drugih vrst pisanja oziroma kaj jim je skupno.

Premislite o:

- namenu – zakaj pišete;
- ciljnem občinstvu – za koga pišete;
- vrsti pisanja – kako bi opisali pisanje.

1.4 Vrste pisanja

Na neki način lahko rečemo, da je vsako pisanje enako. Sestavljajo ga besede in pri pisanju jih uvrščamo v posebno zaporedje, povedi. S povedmi nato tvorimo odstavke. In že tu se pojavi vprašanje, če mislimo, da je

vsako pisanje enako. Na primer, sporočilo lahko prenesemo tudi z nedokončanim stavkom. Dober primer sta sporočili, ki ju pustimo partnerju ali sodelavcu:

Večerja v pečici.

Tri kopije, prosim, čim prej.

Če smo seznanjeni z okoliščinami, bomo z lahkoto razumeli ti preprosti sporočili, čeprav stavka nista dokončana. Nobeden od njiju ne vsebuje glagola. Če bi ju preoblikovali za uradno sporazumevanje, bi se glasila:

Tvoja večerja je v pečici.

Prosim, pripravi tri kopije tega članka takoj, ko boš utegnil.

V tem primeru sta »je« in »pripravi« glagola v stavku. Ko nekomu pišemo kratko sporočilo, se lahko jasno izrazimo, čeprav izpustimo besede. Eden od razlogov za to je, da smo kot pisci lahko upravičeno domnevali, da bo bralec razumel, kaj mu skušamo sporočiti z besedilom. Ko prijateljem pišemo pisma ali elektronska pisma, pogosto uporabljamo neuraden, pogovorni jezik, pri čemer ostaja sporočilo jasno kljub izpuščenim besedam. Če bi svojim prijateljem pisali v uradnem jeziku, bi zvenelo zelo hladno in neprijazno. Spet v drugih okoliščinah pa uporabljamo uradni jezik in seveda tudi drugo vrsto pisanja.

Ko boste listali to knjigo, boste opazili, da poudarjava, da obstaja tako na univerzi kot v življenju več kot ena vrsta pisanja. Vaše pisanje ima različne namene in funkcije, čeprav je poglobitveni namen vseh visokošolskih nalog, da vašim profesorjem in mentorjem prikazete svoje znanje in razumevanje učnega predmeta. Ugotovili boste, da lahko s svojim bralcem, profesorjem, glede na študijsko smer in področje komunicirate prek različnih vrst pisnih sestavkov.

1.5 Pogovor o pisanju

Omenili smo že, da vam delo v skupini lahko pomaga razvijati vaše pisanje in uživanje v njem. Je pa še en razlog, da delate v skupini, pa naj gre za čas pouka, za delo v skupini za samopomoč ali pa samo za neuraden

prijateljski pogovor: ko govorimo o snovi in idejah za študij nekega predmeta, se hkrati učimo o tem predmetu. Med pogovorom lahko postavimo kako zelo drzno izjavo, o kateri nismo prepričani, da je prava, pa tudi ne, ali res tako mislimo; ko pa dobimo povratno informacijo, se lahko odločimo za potrditev, razširitev ali spremembo trditve. Ko razpravljamo, lahko na novo premislimo našo trditev, si pridemo na jasno s svojimi lastnimi vprašanji in odkrijemo druge poti, kako obravnavati to vsebino. Govorjenje o vašem sestavku vam lahko pomaga pri njegovi izboljšavi. Mentorji tako poročajo, da med dajanjem povratne informacije o sestavku študent večkrat izjavi: »Ampak to, kar sem v resnici želel povedati, je bilo ...«; mentor pa potem izjavi: »Da, ampak to ni bilo to, kar ste napisali v vaš esej.« Prednost mentorskih ali kakršnihkoli neposrednih stikov z vašimi učitelji je, da s tem dobite priložnost za spraševanje in razčiščevanje nesporazumov. Če se z vašim mentorjem ne sporazumeta, lahko še vedno poveste isto stvar na drug način, pri vašem pisnem sestavku pa morajo bralci točno vedeti, kaj jim sporočate s svojim pisanjem. To je večkrat zelo naporno, saj veliko ljudi ugotavlja, da je govoriti o nečem veliko lažje kot kaj napisati o tem.

Naslednja naloga vam bo pomagala raziskati odnos med govorjenjem in pisanjem. Pri tem naj vam pomaga sošolec; morali boste tudi snemati svoj pogovor. Naloga bo za vas koristna vaja, kako pri vašem pisanju uporabiti razpravo ali druge vrste pogovora o študiju.

2. vaja: Govorjenje in pisanje

Delajte v parih. Izberite si pisni sestavek, ki vam povzroča težave.

Posnemite desetminutni pogovor s sošolcem o problemih s sestavkom.

Nato naj vsak od vaju vzame prazen list papirja in nanj napiše vse, o čemer sta govorila, ne da bi poslušala posnetek.

Razpravljajta o vajinih zapisih. Ali menite, da pisanje odraža to, kar sta prej povedala?

Zdaj poslušajta posnetek. Ali je vajin zapis pogovora ustrezen? Ali je pisanje spremenilo vajin pogled na to, kar sta mislila, da sta rekla?

1.6 Začeti, nadaljevati in premagati blokado pri pisanju

Vedno odlašam s pisanjem do zadnje minute. Preprosto si ne pustim dovolj časa, da bi ustvaril dober izdelek.

Kar sedim in nič ne napišem. Preprosto nimam idej.

Ko pišem, mi misli kar bežijo – preprosto se ne morem zbrati.

Koristno je, da v zgodnji stopnji pisanja predvidite težave z začetkom in nadaljevanjem pisanja, ki jih študenti večkrat izkusijo. Pisci običajno vedno ugotovijo, da je pisati težko. Že sam bel list papirja pred vami lahko sproži paniko. Začnete se spraševati, ali sploh lahko kaj pomembnega napišete in kako premostiti prepad med začetno idejo in končnim pisnim izdelkom. Večina študentov na tej ali oni točki ugotovi, da je začetek težaven. Čeprav so porabili veliko časa za branje in premišljevanje, lahko začutijo, da vsega tega ne znajo preliti v učinkovit načrt pisanja. In čeprav so poskušali narediti načrt, se lahko zaustavijo, ko začnejo dejansko pisati. Lahko se popolnoma ustavijo potem, ko že nekaj časa pišejo, ali pa začnejo tik pred oddajo naloge premišljevali, da bi jo začeli pisati na novo ...

Veliko je razlogov, da se nam pisanje zazdi težko, a verjetno sta glavna pomanjkanje samozavesti in občutek, da nimamo nič povedati. Vsak pisec, tako izkušen kot začetnik, se včasih sooči s tem. Vsak nov pisni izdelek je nov izziv. Če to sprejmete, vam bo lažje preseči blokado. V prvi nalogi smo vas prosili, da razmislite o načinih pisanja, ki ste jih že uporabljali. Mogoče ste bili navajeni le na določen tip pisanja in čutite precej ovir, ko se prvič soočate z nepoznanim pisanjem za univerzo. To je med drugim občutila študentka z odgovornim položajem v zdravstveni organizaciji: bila je navajena pisati izčrpna in podrobna poročila za upravo, ko pa se je začela izobraževati, je občutila blokado. Morda morate samo bolj poznati način pisanja in potrebujete več prakse – veliko nalog v tej knjigi vam pomaga doseči oboje. Poskusite sebe sprejeti kot pisca in priznajte, da je začetek splošna težava. Zamislite si položaj študenta na profesionalen način. Lahko da boste pisanje ocenili za bolj zadovoljujoče ali pa za bolj strašljivo kot delo, ki ste ga prej opravljali; lahko bo od vas zahtevalo večjo samostojnost; vse to naj vam predstavlja dodaten razlog, zakaj boste k visokošolskemu sestavku pristopili kot k delovnemu opravilu. Pisanje za univerzo ni nekaj, kar bi usvojili z lahkoto, ne sme pa vas tudi popolnoma prestrašiti. Sprejmite ga kot vsako drugo nalogo in se zavedajte, da boste pri tem vse boljši in boljši. Sprejmite pa tudi dejstvo, da se ljudje lotijo pisanja na različne načine.

Z izkušnjami bo rasla tudi vaša samozavest in zaupanje v lastne načine pisanja in pristope k temu. Zapomnite si, da težave pri pisanju ne odsevajo

vas osebno in tudi ne vaše splošne študijske sposobnosti. Vložite v svoje delo kar največ truda, a ne pozabite, da se lahko zgodi, da ga bodo mentorji kritizirali, pri čemer po navadi niso preveč obzirni. Poskusite se učiti od njihovih pripomb in ne pozabite, da ne kritizirajo vas kot osebo oziroma kot študenta. Pisanje je v osnovi način učenja prav tako kot ustvarjanje izdelka, namenjenega ocenjevanju. Nekaj vaših težav s pisanjem in tem, kako začeti, bo izviralo iz obravnavanja snovi na nov način, kar je del učnega procesa, zato težave pri pisanju ne pomenijo, da ne napredujete pri vašem učenju.

Pomembno je tudi, da se sprijaznite s tem, da se ritem pisanja dokaj nepredvidljivo spreminja. Včasih se vam zdi, da vam je uspelo napisati veliko, drugič pa zelo malo. Če boste nadaljevali pisanje tudi takrat, ko se vam zdi, da vam ne gre, boste morda dosegli »preboj« in boste lažje pisali naprej. Če se vam zdi, da ste danes počasni, se bodo jutri pokazale koristi trdega dela in ugotovili boste, da lahko v zelo kratkem času dosegate veliko. Pripravite realističen načrt, na primer, koliko ste sposobni prebrati v določenem času. Vzemite si čas za začetno načrtovanje, pisanje in tudi za končno piljenje in urejanje vašega dela. Veliko stopenj pisanja lahko opravite v manjših delih, za pisanje celote pa potrebujete neko neprekinjeno obdobje.

Pišite svoj učni dnevnik

- V poseben zvezek si zapisujte zanimive ideje v zvezi z vašim študijskim predmetom, ki ste jih dobili na predavanjih, med razmišljanjem in med pogovori.
- Katera vprašanja ali misli so se vam porodila med predavanjem?
- Kaj se vam je zdelo zanimivo?

Čeprav vam predlagava, da pisanje jemljete kot resno delo, pomislite tudi na to, kako bi si ga naredili prijetnega. Delo z drugimi študenti je lahko zelo opogumljajoče. Poskusite se s pisanjem igrati, izvajajte možganska viharjenja, rišite diagrame ali miselne vzorce za ponazoritev vaših idej; primere teh boste našli v vsej knjigi. Še več: radi bi poudarili, da kljub težavam – oziroma morda ravno zaradi njih – znanje, kako izražati in razviti vaše ideje s pisanjem, lahko postane zadovoljujoče. Če se boste poistovetili z novo vlogo pisca na univerzi, se boste počutili kot nov človek.

1.7 Kako si priskrbite pomoč

O vsaki težavi, še posebej če je povezana s študijskim predmetom, se pogovarjajte z drugimi študenti ali mentorjem. Skoraj nemogoče je, da bi to težavo imeli samo vi. Včasih se lahko o njej pogovorite tudi s svetovalno službo, če je ta organizirana na vaši visokošolski ustanovi.

Težave s pisanjem so lahko povezane tudi z drugimi težavami: če imate še vedno težave z začetkom pisanja, bi bilo morda koristno, da se oglašite pri tutorju, ki vas bo razumel in je usposobljen, da vam pomaga.

1.8 Opomba o računalniškem urejanju besedil

Računalniško urejanje besedil je močno spremenilo način, na katerega se piše. Prvotno zapisane besede lahko – zavajajoče – delujejo kot nespremenljive, kot končne; sposobnost spreminjanja besed pri urejevalniku besedil je zelo drugačen proces od pisanja več osnutkov. Poglejmo si izkušnjo študenta:

S prihodom na univerzo sem začel eseje pisati s pomočjo urejevalnika besedil. Najprej si na papirju zapišem opombe o vsem prebranem in zasnujem načrt eseja, potem pa se usedem za računalnik in začnem pisati. Odkril sem, da je koristno napisati prvi odstavek neposredno v računalnik, ker menim, da je začetek najtežji del. Tipkanje me prisili, da začnem, in me uvede v tok eseja, pri čemer se ne obremenjujem s tem, kaj sem napisal. Poleg tega menim, da je treba imeti nekaj na začetku, da dobim občutek za esej, preden ga začnem zares pisati.

Po navadi nekje na sredi pisanja natisnem tekst, tako da ga lahko preberem, in ročno vnesem popravke. Takrat je čas, da premislim, kaj bom napisal v drugem delu eseja, in se odločim, kako bom to navezal na že napisano. Ko esej končam, napišem vire in opravi pregled s črkovalnikom, si ga še enkrat natisnem, ker se mi zdi težko pregledovati ga na računalniškem zaslonu. Včasih najdem še tipkarske napake in dele, ki niso dobro povezani: vse to popravim ročno na papirju, potem na računalniku, in ko sem zadovoljen, izdelek izročim.

1.9 Sprehod skozi vsebino knjige

Kot sva že omenili, je ta knjiga primerna za to, da si iz nje izberete poglavja in naloge, ki so za vas najpomembnejše, kljub temu pa priporočava, da jo berete od začetka do konca in pridobite popoln pregled nad pisanjem na univerzi.

2. poglavje uvaja nekaj pomembnih načinov, kako začeti oziroma se prvič lotiti visokošolskega pisanja. Dobro je, da se seznanite s tehnikami in jih tudi vadite, saj bodo zelo koristne pri vašem poznejšem študiju.

V 3. poglavju razpravlja o tem, kaj pomeni pisati za različne študijske smeri in predmete. Večina študentov odkrije, da morajo med svojim študijem pisati na veliko različnih načinov. To poglavje vam bo pomagalo prepoznati zahteve različnih študijskih smeri, ki jih boste morali upoštevati pri pisanju sestavkov.

4. poglavje se posveča pomembnosti razčlenbe naslova in vprašanj, o katerih pišete v vašem sestavku. To poglavje vas usposablja, da se lahko lotite slehernega pisanja, na katerega naletite med študijem na visokošolski ustanovi.

V 5. poglavju pojmujeva branje kot sestavni del pisanja in vas usmerja v h koristnim strategijam, ki jih lahko uporabite pri branju. V tem poglavju vas bova spodbudili, da začnete razmišljati o sebi kot o bralcu svojega dela.

V 6. poglavju uvaja različne metode načrtovanja, oblikovanja in organiziranja vašega pisanja. Vse te aktivnosti vam bodo pomagale pri iskanju osrednje ideje in načrtovanju vašega pisanja.

7. poglavje se ukvarja z argumentiranjem in prepričevanjem in tudi s tem, kako pri pisanju upoštevati bralca.

8. poglavje prikaže, kako uporabljati in navajati različne vire. Povabi vas k razmišljanju o tem, kaj je plagiatorstvo in kako lahko uporabljate vaše vire, da se mu izognete.

V 9. poglavju obravnavava vprašanje, ki bega mnoge študente: kako se pripraviti na visokošolsko pisanje. To je prikazano z več strani, tudi s stališča prehoda od osebnega k univerzitetnemu pisanju. V tem poglavju se poučite tudi o strategiji pisanja v prvi osebi in o izražanju lastnih mnenj.

Ko boste prišli do 10. poglavja, boste že urejali in morda ponovno zastavljali pisanje vaše naloge, kar je tema tega poglavja, v katerem se dodatno poučite o metodah pisanja uvodov in zaključkov.

11. poglavje obravnava celoten vtis ter povezanost in enotnost vašega dela. Nekaj pozornosti namenja tudi ločilom kot enemu od načinov, da bo imelo vaše pisanje za bralca smisel. Nauči vas tudi, kako upoštevati mentorjevo povratno informacijo o vašem sestavku.

V 12. poglavju boste odkrivali, kako se poleg eseja lotiti različnih drugih vrst pisanja, ki jih boste srečali; seznanili se boste tudi z osnovami spletnega pisanja.

13. poglavje se ukvarja z učnim dnevnikom in refleksivnim pisanjem, ki vam omogočata bolj osebni pristop k vašemu učenju in poglobita razumevanje teme.

Končno naj opozoriva, da ta knjiga obravnava pisanje visokošolskih sestavkov in da ne vsebuje nikakršnih neposrednih napotkov za pisanje izpitov. Kljub temu meniva, da vam bodo razvoj razumevanja in izkušnje, ki jih boste pridobili s to knjigo, lahko pomagali tudi pri opravljanju pisnih izpitov.

Povzetek

- Pomembno je, da vadite različne vrste pisanja. Zavedajte se, da je za večino visokošolskih študijskih smeri pisanje bistven element in da je tudi del vašega študija.
- Ne omejujte svojega pisanja le na zahtevane spise. Poskusite se preoblikovati v rednega pisca, ki vsak dan nekaj napiše.
- Izkoristite vsako priložnost, da se udeležite seminarjev in debatnih skupin ter poskusite vzpostaviti skupino za pomoč, v kateri si boste lahko izmenjevali mnenja o študijski literaturi in svojih pisnih sestavkih.
- Vaje v naslednjih poglavjih izkoristite za razvoj svojih bralnih in pisnih sposobnosti, pri čemer se zavedajte, da na vsaki stopnji svojega pisanja za univerzo veste več, kot si mislite.
- Pišite učni dnevnik.

2

Kako začeti

Premoščanje prepada med vami in vašim visokošolskim študijem • Prosto pisanje • Možgansko viharjenje • Tvorjenje vprašanj

Vse skupaj se mi zdi kot drug planet.

To je tako kot pri učenju novega jezika – morate začeti od začetka.

Ne vem, kje naj začnem.

To poglavje sva napisali v domnevi, da začenjate vaš visokošolski študij (ne glede na to, ali ste novi na tej študijski smeri ali ne) in da ste se začeli spraševati o tem, kaj boste pravzaprav morali pisati na univerzi. Skupaj bomo raziskali, kaj vključuje visokošolsko pisanje, in nakazali korake, kako se spoprijemati z vašimi pisnimi sestavki. Najin cilj je, da vam okrepiva začetno samozavest; najino sporočilo v tem poglavju je, da morate biti pogumni, pripravljeni tvegati in trdno odločeni vaditi. Prižnavava, da zna biti pisanje za univerzo težavno, hkrati pa verjameva, da obstajajo načini za krepitev vaše samozvesti in zmoglosti. V poglavju upoštevava tri zelo znane metode za začetek pisanja: *prosto pisanje* (osnovano na splošno uporabljani tehniki Petra Elbowa); *možgansko viharjenje*, ko si morate zapisati čim več idej v čim krajšem času; *tvorjenje lastnih vprašanj*, da spodbudite razmislek o projektu.

Predlagava vam, da te tehnike preizkusite na različne načine in za različne namene, tako za pridobivanje informacij in idej kot tudi za njihovo predstavitev. Vse naloge so namenjene hitrejšemu začetku, tako da lahko uporabite vse, kar že veste, in hkrati odkrijete poti za nadgrajevanje in razvoj vašega mišljenja. Upava, da boste uživali v najinih predlogih, kako samozavestno razmišljati, delati in pisati.

2.1 Premoščanje prepada med vami in vašim visokošolskim študijem

Ko boste začeli pisati na univerzi, boste verjetno odkrili, da obstaja prepad, ki ga morate premostiti. Na eni strani ste vi, s svojimi izkušnjami, z občutenjem svoje osebnosti in s svojim pojmovanjem sveta, nasproti pa vam stoji predmet iz stroke, o katerem morate pisati. Zdi se podobno, kot bi na oni strani gledali tujo deželo, zelo drugačno od vaših domačih razmer. Ta novi prostor vam lahko odpre zanimive nove načine gledanja in razumevanja, po drugi strani pa vam lahko povzroča težave, kako se obnašati, kako govoriti in pisati. To je tako, kot bi se pridružili skupini, ki se že nekaj časa pogovarja. Pridobiti si morate občutek, o čem se v skupini pogovarjajo: zdi se, kot da si delijo ideje, ki jih niti ne omenjajo, in dozdeva se vam, da se niste sposobni pridružiti njihovem načinu pogovora. Če se pridružite, se vam lahko zgodi, da boste rekli nekaj, kar se ne sklada z izjavami udeležencev; ne veste, če so morda vaš prispevek že obravnavali. V vsakem primeru, ne uspe vam najti prave besede, in pričakujete, da boste sprejeti s tišino in zmedenostjo, da boste videti bedasto. Če pa boste nekaj časa poslušali, se boste prilagodili temi in postopoma začeli prispevati na svoj način. Na začetku se boste počutili čudno, a če se za to ne boste zmenili, bo postalo lažje. Bolj ko boste sodelovali, bolj boste premoščali prepad med vašimi začetnimi idejami in novim načinom razmišljanja in govorjenja. Nekaj podobnega se dogaja pri vašem pisanju na visokošolski ustanovi.

Na univerzi se različni načini razmišljanja in razumevanja sveta izražajo v različnih strokah, v široki paleti učnih predmetov, ki so osnova za univerzitetni študij. Stroke, npr. fizika, zgodovina, psihologija, so bile za skupine ljudi načini, kako so si osmišljali in predstavljali svet; pri tem so ustvarili posebne načine razpravljanja o vidikih, ki jih je raziskovala njihova stroka. Lahko govorimo tudi o posebnih »akademijskih krogih«, ki jih nekateri celo imenujejo »akademska plemena«, s čimer hočejo poudariti predvsem njihove različne navade in zamejena področja. Dogovori in načini predstavljanja vsebin pri posameznih strokah študentom pogosto niso eksplicitno razloženi. Včasih znajo biti znanstveniki tako zatopljeni v svojo stroko, da pozabljajo, da bi jo morali svojim študentom razložiti kot poseben način oblikovanja znanja o svetu. Tako se vam med pisanjem na univerzi lahko zastavljata dve vprašanji: kaj povedati in kako to povedati. O tej temi bomo ponovno govorili v 9. poglavju. Ker se boste kot

študent znašli med različnimi strokami, bomo o tem povedali več v 3. in 12. poglavju.

Primer za to, kako tuj se vam lahko zdi univerzitetni študij že na prvem koraku, je žargon, izrazoslovje, ki ga vsaka stroka uporablja na poseben način in v drugačnem kontekstu. Čeprav izraze poiščete v slovarju, jih verjetno še vedno ne boste razumeli v okviru določenega predmetnega področja, ker so njihovi pomeni v kontekstu specifični in neobičajni. Vam domače in znane besede se uporabljajo drugače, oblikujejo se novi izrazi. Različna uporaba besed kaže na različne poglede na svet, zato je pomembno, da nove termine in pomene čim prej usvojite in jih začnete uporabljati pri svojem pisanju. Naslednja vaja vam bo pri tem pomagala.

3. vaja: Izdelajte slovarček strokovnih terminov

Izberite katerikoli predmet iz vašega študijskega programa. Poiščite nekaj strokovnih izrazov, ki se pogosto uporabljajo. Poskusite s svojimi besedami opisati, kaj ti izrazi pomenijo. Če pri tem opazite besede, ki jih že poznate, poskušajte ugotoviti, od kod črpate svoje razumevanje njihovega pomena.

Med nadaljevanjem študija si zapisujte, kje in kako se pojavljajo strokovni izrazi, ter tudi primere njihove konkretne uporabe. Temu tudi prilagodite svoje definicije. Včasih vam bodo pri razumevanju pomagala tudi uvodna besedila ali strokovni slovarji, kljub temu pa sta znanje o njihovi uporabi v kontekstu in uporaba teh izrazov v vašem lastnem pisanju nenadomestljiva.

Ko prebirate to knjigo, bodite pozorni na neznane izraze v povzetkih in glavnem besedilu te knjige. Sestavite računalniški slovar izrazov in ga dopolnajte vedno, ko izveste kaj novega o strokovnih izrazih, ki ste jih vključili v slovar. Redno si ga tudi natiskajte, tako da lahko kopijo uporabljate kot vir.

2.2 Prosto pisanje

Ko se prvič skušate naučiti nove vrste pisanja, je lahko za vas zelo koristno, da napišete o temi toliko, kolikor zmorete, in na ta način spravite svoje ideje na plan, potem pa v nadaljevanju procesa odkrijete, kakšne te ideje so. Ker na tej stopnji samo pišete, se postopek imenuje »prosto pisanje«. Osnovna zamisel tega je, da ni pomembno, kaj pišete, ker ste edini bralec, razen če se vi sami ne odločite drugače. Ni pomembno, ali je napisano dobro, niti ne, ali je smiselno: bistveno je, da nadaljujete. Pišite v celih

povedih, torej ne le zapiske in opombe, in poskušajte napisati kar največ v vnaprej določenem času ali pa tako dolgo, dokler lahko nadaljujete pisanje. Ni pomembno, kaj ali kako pišete, le da pišete.

Čeprav sama zamisel o vadbi pisanja ni sporna, dejansko večina študentov ne piše redno – njihova naloga je le, da v vsakem semestru oddajo pisno nalogo kot končni izdelek. Zelo redko se jim priporoča, naj redno pišejo kratka besedila in tako preizkušajo različne vrste pisanja. Kljub temu pa je očitno, da tako kot teniški igralec potrebuje vajo, tudi za študente, ki želijo pisati na univerzi, ni dovolj, da poznajo pravila. Tako kot pri tenisu naučiti se pravila ne pomeni biti sposoben igrati, tudi branje o študijskem predmetu še ne pomeni, da znamo o njem tudi pisati, čeprav je branje bistven predpogoj za visokošolsko pisanje.

Eden od razlogov, da je pisanje težavno, je tudi, da smo nagnjeni k temu, da smo kritični do svojega pisanja medtem, ko pišemo, in da bi radi pisali dobro in korektno vse od začetka. Ta navada se vas lahko drži že od osnovne šole. Če pišete o nečem, kar se vam ne zdi težko, ko bolj ali manj veste, kaj želite povedati, se vam to lahko posreči, in verjetno je, da boste dobili besedilo, ki ga boste lahko takoj uporabili. Vendar je to zelo redko. Ko pripravljate sestavek za visokošolski študij, se sprijaznite s tem, da boste verjetno potrebovali več poskusov, da vam ga bo uspelo napisati; verjetno ga boste morali popravljati in dopolnjevati ter tudi na novo zasnovati in urediti. Več o tem procesu boste izvedeli v 10. poglavju. Ena od pomembnih nalog prostega pisanja je, da loči prvo stopnjo razmišljanja od druge, urejevalne in presojevalne. Če se preveč trudite, da bi bilo pri vašem pisanju vse takoj dobro, lahko to prepreči prosto pot vašim idejam in razvoju vašega jezika. Kar vama hočeva povedati, je, da ne morete od sebe zahtevati, da vse naredite naenkrat. Ko prosto pišete, zavračate svoj notranji urejevalni glas, ki vam dopoveduje, da to nima smisla, vas prepričuje, da se vrnite na začetek in začnete pisati še enkrat, in še huje, da je to, kar pišete, tako grozno, da nima smisla več poskušati, ker niste sposobni tega. Prosto pisanje vam omogoča, da od začetka do konca delate en korak za drugim, odkrivате, kaj veste, ter to tudi izrazite na svoj način.

Prosto pisanje vam na prijazen način omogoča, da veliko pišete. Postopoma bo vaše pisanje tudi vse bolj osredotočeno. Poskusite na primer takoj po učni uri. Vzemite si pet minut in pišite, ne da bi gledali v svoje zapiske. Presenečeni boste, koliko ste si sposobni zapomniti in kako učinkovito lahko zapišete ideje, ki ste jih dobili na učni uri in vam lahko pozneje zelo koristijo.

V naslednji vaji vam predlagava, da pišete o temi »družina«, ker bomo to pozneje obravnavali kot primer. Če želite, lahko izberete tudi temo, ki je bolj povezana z vašim študijem. Vsekakor želiva, da zdaj obravnavate neko splošno temo, v nadaljevanju pa se bomo posvetili pisnim nalogam na bolj osredotočen način.

4. vaja: Prosto pisanje na univerzi

Nastavite časomer na pet minut in napišite čim več na temo »Družina danes«. Začnite pisati s kateregakoli vidika. Lahko se vam npr. zdi najlažje, da začnete z izkušnjo o svoji družini. Ni pomembno, kako začnete in kaj pišete, ker gre le za vajo in za to, da začnete pisati. Pišite v celih povedih in ne le v obliki zapiskov.

Ko boste končali, preberite napisano. Kaj menite?

Ugotovite, o čem ste pisali, in premislite o tem, zakaj.

Poglejte, kako ste pisali. Ali ste zasledovali eno misel ali pa ste jih preskakovali? Ste pisali v celih povedih?

Ali vam je ta naloga koristila? Ste presenečeni nad svojim dosežkom?

Imejte napisano besedilo poleg sebe, ko boste brali naslednje strani o družini.

Lahko da boste presenečeni nad tem, kar ste napisali (pisci so večkrat presenečeni nad tem, kar napišejo). Lahko ste se pri pisanju držali ene misli ali pa ste pisali bolj naključno. Morda ste ugotovili, da uživate pri igranju z zamislimi in jezikom. Tudi če niste pisali zelo povezano, boste opazili neko mero smisla, čeprav ste zanemarjali ločila.

Prilagava primer besedila iz poskusa te vaje:

Družina danes

Družina je v redu, ko deluje, a dejstvo je, da večkrat ne deluje, včasih se celo približa temu, kar sociologi imenujejo disfunkcionalna družina, kaj to pomeni? To pomeni, da družinski člani ne shajajo drug z drugim, in družina ne more delovati tako, kot bi morala. Vse družine imajo svoje težave, vendar menim, da je to del družine, saj, kaj pa sploh mislimo, ko zapišemo besedo družina? Zdi se mi, da se to ves čas spreminja, in da, če raziščemo druge kulture, ugotovimo, kako različne družine obstajajo. Moja prababica je bila ena od

17 otrok in vsi njeni strici in tete so živeli v enem mestu: moja družina pa živi vse naokoli in večinoma sploh ne vidimo drug drugega, razen bližnjih. Veliko mojih prijateljev živi v različnih vrstah družin kot npr. samo s svojo mamo ali samo s svojim očetom ali pa z drugimi ljudmi; jaz živim s svojim polbratom, tako da je težko reči, v katero smer se bodo družine razvile v prihodnje. Kljub temu sem uživala, ko sem se za božič srečala s svojo družino, v Ameriki pa nekaj podobnega za družine pomeni zahvalni dan.

Kot vidimo, ima ta avtorica kar veliko misli o družinah, vendar so precej nametane in tudi njena uporaba ločil je nenatančna. Med pisanjem ne ureja besedila. Sestavek se bere bolj kot govor kot pa pisanje, tako kot bi avtorica govorila sama sebi – kar dejansko tudi dela. Opazimo tudi, da avtorica uporablja svoje osebne poglede, ko razmišlja o družini na splošno. Svoje ideje črpa iz svojih osebnih izkušenj in verjetno tudi iz medijev, v katerih večkrat najdemo splošne predstave in mnenja o družini. Kljub temu opazimo, da avtorica uporablja termin »disfunkcionalne«, ko govori o družinah, ki ne delujejo na pričakovani način. Ta termin sicer ni ravno vsakdanji, vendar se je uveljavil tudi v splošni rabi. Če bi avtorica nadaljevala, bi verjetno njeno pisanje steklo in povezave bi postale jasnejše. Kot bomo videli v 6. poglavju, se nekaterim avtorjem zdi to dober začetek za pisanje pravega sestavka. Po pridobitvi osnovnih informacij postane prosto pisanje način za hitro zapisovanje tega, kar vedo, tako da imajo to besedilo potem lahko pred sabo in na podlagi njega začnejo načrtovati svoj sestavek.

Termin »družina« vključuje širok krog asociacij in pomenov. Vaše razmišljanje in izjave o »vaši družini« so lahko odvisne predvsem od vaših osebnih izkušenj in socialnega okolja. Družina je tudi zelo javna tema, o njej se izrekajo tudi mediji in politiki, ki jo obravnavajo z različnih stališč in tudi na način, ki je obremenjen z nasprotujočimi si interesi in prepričanji različnih skupin. Tako npr. besedna zveza »družinske vrednote« vzbuja za različne skupine zelo različne asociacije, negativne ali pa pozitivne. Stroke družino obravnavajo na specifične načine, drugače kot politiki, pravniki, cerkev in mediji. Naslednji seznam navaja različne pristope vsake od strok:

- **sociologija:** kako deluje družina kot skupina in kako se vključuje v večje družbene strukture; kako se s konceptom družine lahko razloži družbene pojave;

- **psihologija:** vpliv družinskih odnosov na posameznika;
- **literarna veda:** kako literatura opisuje določeno družino in kako to vpliva na jezik in obliko romana;
- **zgodovina:** kako se družinski vzorci in obnašanje spreminjajo v času;
- **socialna antropologija:** družine v različnih kulturah, ki porajajo tudi različne interpretacije pomena družine;
- **biologija:** »družina« kot kategorija ali način klasifikacije – skupina osebkov z istimi splošnimi lastnostmi.

Da bi podali še bolj celovit primer, si oglejmo dva začetka sociološkega eseja:

Beseda »družina« lahko pomeni različne stvari /.../ ko pri nas snovalci socialne politike govorijo o družini, po navadi mislijo na »nuklearno družino«, ki vključuje dva starša in njune otroke.

Tradicionalno pojmovanje družine z očetom kot preskrbovalcem v javni sferi plačanega dela in z materjo kot gospodinjjo v zasebnosti doma postaja vse bolj oddaljeno od realnosti modernih gospodinjstev.

Opazili boste, da se ta dva avtorja ukvarjata z različnimi idejami o tem, kaj družina pomeni, namesto da bi ponudila izdelano definicijo. Eden od pomembnih vidikov študija na univerzi je, da nas vabi, da preizprašamo svoje trenutne domneve in ideje; tako lahko primerjate, kaj ste mislili o družini, s tem, kako se je vaše razumevanje spremenilo, ko ste to preučevali kot del študijskega predmeta.

Hitro pisanje

Obstaja veliko načinov, kako izkoristiti kratke zapiske za razvoj idej, ki ste jih prejeli na predavanju, pa tudi vaših lastnih idej. Sledi nekaj predlogov, nekaj pa jih boste gotovo dodali tudi sami.

- Vedno imejte pri sebi zvezek, v katerega zapisujete vse ideje. Veliko znanstvenikov, vključno z vašimi mentorji, to dela. Verjetno boste ugotovili, da je zapisovanje idej zelo koristno, še posebej če ste sredi projekta ali pišete disertacijo.
- Zapišite si opazko o tem, kaj bi morda želeli reči na seminarju ali v okviru kake razprave. To lahko storite tudi med samim seminarjem.

- Po elektronski pošti pošljite svoja razmišljanja ob predavanju ali drugih šolskih aktivnostih drugim študentom.
- Izvedite možgansko viharjenje o obveznem sestavku. Izberite nekaj idej, ki se vam zdijo pomembne, in nato poskusite prosto pisati o vsaki od njih izmenično nekaj minut. V vsakem primeru pišite naprej, in sicer v povedih, ne v kratkih zapiskih.
- Na splošno poskusite vse bolj pojmovati sebe kot nekoga, ki redno uporablja pisanje kot del svojega študija.

2.3 Možgansko viharjenje

Naslednja metoda za začetek naloge namesto oblikovanih stavkov prostega pisanja uporablja zapiske. Pri možganskem viharjenju naj bi si zapisali čim več idej o temi, v obliki besed ali fraz. Tako kot pri prostem pisanju je pomembno, da ne cenzurirate tega, kar vam pride na misel; treba je le zapisati vse tako hitro, kot zmoremo. Pozneje boste izbirali in pometali kaj ven. To lahko opravite tako, da sestavljate spisek, mnogi pa radi začnejo razvrščati svoje ideje bolj prostorsko, tako da lahko vidijo odnose med njimi. Dobra zamisel je zato lahko tudi, da vzamete prazen list formata A 4 in nanj sproti razporejate svoje zapiske, kamor hočete.

Tako kot pri prejšnji nalogi lahko, če želite, tudi pri naslednji uporabite drugo temo.

5. vaja: Možgansko viharjenje za pisanje

Tema je »Družina danes«. Zapišite o tem kar največ svojih mnenj, v obliki besed ali pa fraz. Morda se vam bo zdelo koristno, da svoje ideje prostorsko razporedite po strani, da boste lahko ugotovili, kako se povezujejo.

Zdaj pa primerjajte ideje, ki ste jih zabeležili, s seznamom spodaj. Razmislite, od kod ste dobili svoje ideje.

Družina danes

- Starši – starševstvo – ali bi se ga morali učiti?
- Različne kulture – različni modeli družine.
- Družine so težavne in so lahko popolnoma disfunkcionalne.
- Ali nuklearna družina izginja? Idealna družina v oglasih.
- Pojavljanje novih vrst družin – npr. skupno starševstvo, civilno partnerstvo itd.

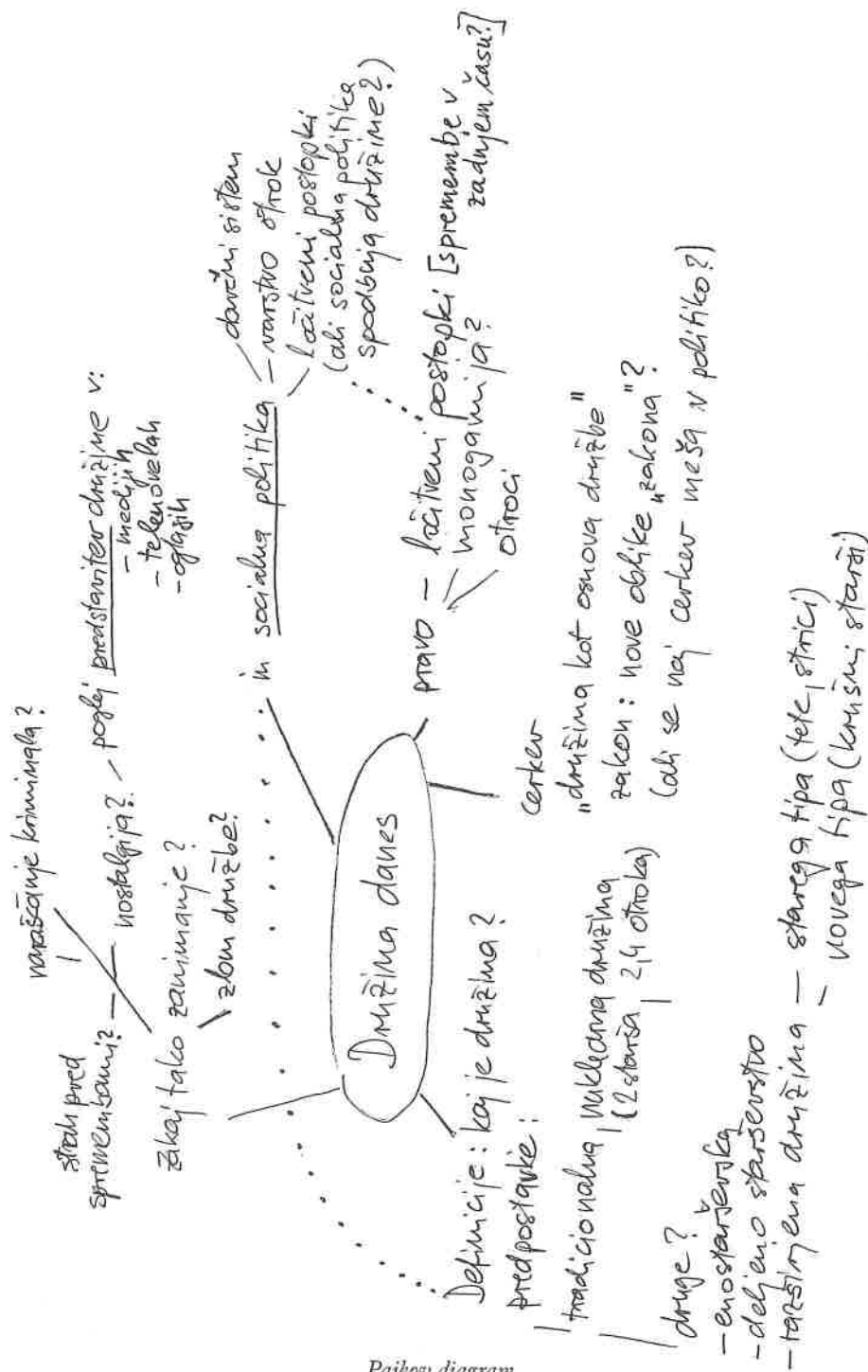
- Visoka stopnja ločitev.
- Družinski božič – ali si ga želim?
- Družinske vrednote – pomen – raba pri politikih.
- Je družina v zatonu?

Celo iz tega kratkega spiska lahko vidite, da ima avtorica veliko misli o različnih in spreminjajočih se družinskih vzorcih, ki bi jih lahko preučevala v nadaljevanju. Spisek kaže na to, da ima ideje, ki jih bo lahko razvijala npr. pri družboslovju. Študij na visokošolski ustanovi bo avtorici dal priložnost, da razjasni, uredi in spremeni svoje mišljenje. Zgornji spisek je nastal verjetno na podlagi znanja, ki ga je avtorica pridobila iz medijev, torej nekega splošnega znanja, ki ga deli z mnogimi v okviru iste kulture. Mogoče isto velja za vas ali pa ste svoje ideje pridobili iz vaših osebnih ali delovnih izkušenj. Odnos med tem, kar že veste, in vašim študijem se bo lahko spreminjal, vsekakor pa je dobro začeti z razjasnjevanjem in izkoriščanjem idej, ki jih že imate. Šele potem lahko svoje misli organizirate in osredotočite na določena vprašanja in zahteve nalog. Možgansko viharjenje lahko uporabite tako kot metodo za spodbujanje razvoja idej kot tudi za začetek njihovega organiziranja.

Nekateri študenti pri možganskem viharjenju uporabljajo »pajkov diagram« (glej naslednjo stran). Osnova za to tehniko, ki je postala znana in jo morda poznate, je, da ideje v naših glavah niso razporejene v preprosti linearni strukturi, kjer eni sledi druga, temveč v drugačnih vzorcih. S tem ko zamisli prisiljujemo v linearno zaporedje kot pri pisanju proze, od začetka proti koncu, jim vsiljujemo zgradbo, ki jim ne ustreza. Na naslednji strani vidite, kako lahko ideje beležimo na različna mesta vse od začetka, pisec pa lahko dodaja tudi povezave med njimi. Tako lahko preizkušate različne vizualne predstavitve svojih idej.

2.4 Tvorjenje vprašanj

Na tem mestu se bomo vrnili k prvi stopnji razmišljanja o snovanju določenega prispevka, kar je eden od načinov, da se privadimo procesu. V 4. poglavju vama bova predstavili bolj sistematično metodo za spoprijemanje z določenim sestavkom. Kot primer bomo obravnavali možna vprašanja iz prvega letnika politologije. Ne pričakujeva, da o obravnavani

temi veste karkoli z vidika študija politologije. Bistvo te naloge je v tem, da definirate svoje misli, kar služi kot priprava na nadaljnje delo. Da bi si izoblikovali svoj način dela, vam svetujemo, da naslednjo nalogo poskusite izpeljati s svojim splošnim znanjem in razumevanjem. Pozneje pa naj bi bili sposobni uporabiti to metodo za katerega od svojih sestavkov.

6. vaja: Tvorite vprašanja na temo

Posvetite se temi: »Kaj je rasizem? Ali se ga da odpraviti?« Pripravite si spisek vseh vprašanj, ki se vam porajajo o tej temi. Od vas se seveda ne pričakuje, da na njih odgovorite, temveč le, da jih postavite.

Zdaj pa primerjajte svoj seznam s spodnjim:

- Kaj pojmuje pod besedo »rasa«?
- Kateri so vzroki za rasizem?
- Ali rasizem izhaja v glavnem iz delitve na »črno« in »belo«?
- Je rasizem globoko vsajen v vsakem človeku?
- Ali obstajajo družbe brez rasizma?
- Ali lahko govorimo o več vrstah rasizma?
- Kako se je rasizem oblikoval skozi zgodovino?
- Ali je lahko vsak rasist?
- Kakšna je povezava med rasizmom in versko nestrpnostjo?
- Kakšne učinke imajo protirasistični zakoni?
- Ali je državna politična usmeritev in zakonodajna aktivnost odgovor na rasizem?
- Kako se me rasizem osebno dotakne?
- Ali obstaja razlika med rasizmom in predsodki?

Vprašanja so zelo raznovrstna in ugotovili boste, da niti ta sestavek niti splošni politološki predmet ne moreta odgovoriti na vsa od njih. Nikakor ne morejo tvoriti načrta za esej. Zanimivo je tudi, da vsa ta vprašanja lahko vodijo do nadaljnjih, ki so, kot bova razkrili v 4. poglavju, pomembna za to, da ste analitični in raziskovalni pri svojem pisanju. Zelo pomembno je, da si tako študent kot mentor postavljata vprašanja. Vedno ko se začnete ukvarjati z novim predmetom, preberete novo knjigo ali članek ali pa prisostvujete predavanju, tvorite vprašanja. To pomaga, da vam postane jasno, kako boste zasnovali svojo temo in kaj lahko pričakujete, da boste dobili iz gradiva in drugih virov informacij. Tako boste

začeli razmišljati namensko, medtem ko boste raziskovali različne vire za ideje.

Ko začnete študij, so vam pri tem, kako se lotiti visokošolskega sestavka, lahko v pomoč različne stvari. Prvič, že učni načrt ali priročnik vam lahko nakažeta način, kako temo vašega sestavka umestiti med druge vsebine. Tudi predavatelji vam bodo predlagali primerne načine, kako naj bi razmišljali o vaši temi. Izročki vas bodo usmerili k določenemu gradivu ali pa podali nekaj različnih definicij. V raznih debatnih skupinah vas bodo prosili za predstavitev določenih vsebin. S tem boste dobili priložnost, da raziščete svoje pojmovanje pred drugimi, ki ne bodo nujno delili vašega mnenja. Morda boste morali braniti svoje mnenje ali pa upoštevati druga mnenja in spremeniti svoj pristop k temi. Pri vsem tem je vedno najbolje, da naprej sami razmislite, povežete in ubesedite svoje ideje, ugotovite, kako se skladajo s tem, kar se učite na univerzi, ter jih razvijete do konca s pomočjo dodatnega razmisleka in branja.

Študijski izročki:

Definirajo, kaj se morate naučiti.

Vas oskrbijo z gradivom, pomembnim za vaš študijski predmet.

Poskrbijo za definicije in razlage, delovne zapiske, dodatna vprašanja.

Predavanja:

Opredelijo obseg študija.

Predelajo širok razpon informacij v obliko, ki je za vas, študenta, bolj obvladljiva.

Vam nudijo vzorec, kako se ukvarjati z vašim študijskim predmetom.

Seminarji/debatne skupine (tudi po spletu):

Dajejo vam možnost, da se pogovarjate o predmetu in se urite v njegovem izrazoslovju.

Vas usposabljaajo, da odkrivате in razvijate svoje ideje skupaj z drugimi.

Od vas zahtevajo, da predstavite vidik študijskega predmeta.

V tem poglavju smo se ukvarjali z možnostmi, kako začeti pisati visokošolski sestavek. Vaše premišljevanje in ponovno vrednotenje izdelka bo lažje in produktivnejše, če boste svoje ideje razvijali v okviru različnih vrst pisanja. Če boste poskrbeli, da je vmes veliko tekočega pisanja, boste pridobili samozavest kot univerzitetni pisec.

Povzetek

- Bodite pozorni na novo terminologijo, in če je potrebno, povprašajte po pomenu novih besed pri različnih predmetih. Bodite pozorni tudi na nove termine v tej knjigi.
- Uporabite možgansko viharjenje, da razjasnite, kaj veste in kaj mislite, preden začnete novo nalogo.
- Ne pričakujte, da vam bo že v prvem poskusu uspelo. Zapomnite si, da je pisanje učenje.
- Preden se osredotočite na določeno vprašanje ali predmet, si dovolite razmišljati na širok in neomejen način.

3

Pisati za različne predmete

Načini pisanja • Različni vidiki • Ugotoviti, kaj naloga od vas zahteva • Ključni elementi pisanja na univerzi • Zgradba in argument • Tradicionalni esejistični pristop k pisanju • Pristop »gradnikov«

Kar sem se naučil pri tem predmetu je, da je bistvo v ZA ali PROTI in v ocenjevanju enega argumenta v primerjavi z drugim.

Pri učenju menedžmenta se študente spodbuja, da vključujejo primere iz svojih izkušenj in da so manj usmerjeni v teorijo iz učbenikov kot pri drugih predmetih.

To leto sem opravil angleščino, dramatiko in španščino in pisanje za vsakega od teh predmetov je popolnoma različno.

Ena od najtežjih stvari, ki se jih morate naučiti kot visokošolski študent, je, kako se spoprijeti z raznolikostjo pisnih nalog, ki jih boste morali pripraviti med študijem. Ko obravnavamo pisanje na univerzi, po navadi mislimo na to, kako se piše esej. V resnici pa je esejistično pisanje lahko le ena od mnogih vrst pisanja, ki jih boste srečali med študijem. Lahko bodo od vas zahtevali, da pišete poročila ali pa da o svojem predmetu pišete z določenega vidika, npr. v novinarskem slogu ali pa za strokovno javnost. Morda boste morali napisati povzetek, evalvacijo lastne raziskave, komentar ali kritiko knjige ali članka (glej 12. poglavje). V tem poglavju bomo razmišljali o nekaterih od mnogih različnih vrst pisanja, ki jih boste morali uporabiti na univerzi; upava tudi, da boste začeli razmišljati o pisanju, s kakršnim ste že prišli v stik med dosedanjim študijem. Različni načini pisanja zahtevajo različne pristope. Preden boste lahko ustrezno dokončali svoj pisni sestavek, morate najti način, kako ugotoviti, kaj določena naloga pravzaprav zahteva od vas.

3.1 Načini pisanja

Če pišete na način, ki vam je domač, boste šli skozi proces ugotavljanja, kaj se zahteva od vas, ne da bi sploh pomislili na to. O tem smo govorili v 1. poglavju. Dober primer je pisanje pisem. Večina od nas v nekem času svojega življenja pošilja pisma. Če pišete pismo prijatelju, boste verjetno ugotovili, da pišete brez težav. Če pa morate napisati sožalno pismo istemu prijatelju, boste verjetno zelo previdni: ne samo pri besedišču, ampak tudi pri tem, kaj želite sporočiti s svojim pisanjem. Zelo verjetno je, da se boste zavedali možnih posledic pisma na vašega prijatelja. Na drugi strani boste verjetno morali kdaj napisati prijavo na delovno mesto, pritožbo občinskemu svetu ali pa prošnjo banki za povečanje limita. Vsaka od teh vrst pisanja je drugačna, a je težko ugotoviti, zakaj se razlikujejo druga od druge, še težje pa, katero novo strategijo uporabljate, ko začnete pisati. Ko pišemo (večkrat podzavestno) mislimo na naslovnika; črpamo iz ogromnega leksikona besed, da bi prenesli svoje sporočilo bralcu. Včasih se nam zdijo osnovna pravila za pisanje zelo jasna in eksplicitna. V drugih okoliščinah pa se mučimo z iskanjem pravega načina pisanja.

3.2 Različni vidiki

Pisanje na različne načine in za različne namene ne vključuje le različnega besedišča. Gre bolj za to, kako se ideje oblikujejo skozi povedi in odstavke v sporočilo bralcu posameznega pisnega sestavka. Na univerzi je način, kako pišemo o neki temi, že vnaprej določen z naslovom v okviru študijskega predmeta. Eden od mnogih uporabnih načinov, kako razmišljati o različnih načinih pisanja v okviru študija, je, da razmišljate o študijskih področjih namesto o študijskih predmetih. Tradicionalne stroke so veliko manj jasno definirane, kot so bile v preteklosti, zato je težko določno reči, kako naj bi pisali npr. za zgodovino, angleščino ali psihologijo. Način pisanja, ki se od vas pričakuje, je zelo odvisen od vašega predmeta in tudi od stopnje študija. Na primer, če vaš študij obravnava okoljske probleme z geografskega, socialnega, kulturnega ali biološkega vidika, način pisanja, ki se pričakuje od vas, ne bo odvisen od študija, torej »okoljskih študij«, temveč od specifične usmeritve vašega študijskega predmeta in od osebja, ki ga vodi. Podobno je študentka v svojem

prvem semestru na univerzi dobila naslednje pisne naloge, ki so bile vse del študija angleščine:

- Pripravite semiotično analizo vizualne podobe po vaši izbiri, pri čemer razložite možne denotativne in konotativne pomeni in pokažite, kako specifične lastnosti slike prispevajo k tem pomenom.
- Napišite esej, dolg približno 1500 besed, v katerem opišite trenutno londonsko gledališko dogajanje z vidikov, ki jih podaja ta učna enota.
- Napišite natančen opis vašega razumevanja ene pesmi iz antologije, pri čemer pokažite, kako na to vplivajo vaša rasa, razred, spol in izobrazba.
- Izberite roman, ki ste ga preštudirali v učni enoti, in z uporabo enega ali dveh sekundarnih kritičnih besedil ponudite kritično obravnavo načinov, na katere je bil izbrani roman ocenjen s strani drugega kritika.

Čeprav vse te naloge spadajo v okvir študija angleščine, se je morala študentka lotiti vsake na drug način, poiskati različne vire in uporabiti različne analitične metode za pisanje svojega prispevka. V prvi nalogi je morala analizirati podobo, verjetno oglas, zato je morala v svoje pisanje uvesti novo, kompleksno izrazoslovje ter ga uporabiti pri prepletanju opisa slike in njene interpretacije (o uporabi nove terminologije smo govorili v 2. poglavju). V drugi nalogi je namesto eseja pravzaprav morala napisati nekaj podobnega gledališki kritiki. V tretjem primeru je morala v pisanje vključiti nekaj svojih osebnih izkušenj, medtem ko je bil v zadnjem, čeprav je avtorja sama izbrala, poudarek na sekundarnih virih drugih avtorjev, ki jih je morala upoštevati pri svojih analizah. Vsaka vrsta pisanja je od nje zahtevala, da se loti področja znanja – vizualne podobe, igre, pesmi in romana – na določen način in z določenega vidika.

3.3 Ugotoviti, kaj naloga od vas zahteva

Kot študent se morate naučiti, kako odkriti, kaj naloga od vas pravzaprav zahteva. Zahteve posamezne pisne naloge zelo verjetno ne bodo nikoli povsem jasno izražene; v resnici je velik del univerzitetnega študija namenjen temu, da se naučite svoje znanje v okviru določenega študijskega področja posredovati določenim bralcem, najpogosteje mentorju, ki

bo ocenjeval vaše delo. Vsakič, ko se srečate z novimi načini posredovanja znanja znotraj določenega področja, vam je to zelo tuje in težavno. Del učenja o tem področju je, da se naučite pisati o njem. Zato je tudi tako zelo pomembno, da poskusite ugotoviti tisto, kar je bistveno pri pisanju določenega sestavka. Eden od načinov je, da za pomoč poprosite mentorja ali osebo, ki vam je naročila pisanje naloge. Večina mentorjev izhaja iz določene stroke in pogosto pričakuje določen način pisanja v okviru študijskega področja.

Navedki mentorjev spodaj kažejo, kako opisujejo svoje stroke in kaj zahtevajo od pisnih nalog svojih študentov. Pomembno je, da poudarimo, da so to posamezni mentorji, ki govorijo o tem, kar se jim zdi nujno za dober univerzitetni sestavek. *Ne opisujeva specifičnega, določenega načina pisanja za določeno vedo.* Namen teh citatov je, da vam pomagajo razumeti, da se od vas kot študenta večkrat zahteva pisati na različne načine, ko pripravljate različne pisne naloge.

Študentje pridejo na moj seminar iz zelo različnih področij – sociologije, antropologije, psihologije, zgodovine, filozofije, ameriških študij – in ravno zato imajo večkrat velike težave s pisanjem. V osnovi od študentov pričakujem pisanje v tradicionalni obliki eseja in si še posebej prizadevam, da bi iz njih izvil logično argumentiranje ter da bi upoštevali odnos med predpostavkami in ugotovitvami. Opažam, da študentje ne analizirajo dovolj in da njihovo osebno stališče v njihovih nalogah ni poudarjeno. Pri pisanju esejev se predvsem ukvarjamo z različnimi strategijami interpretacije in študentom se to zdi težavno. Pri enem od mojih predmetov so nekateri študenti družboslovja zelo neuki pri uporabi osebnih izkušenj pri pisanju. Tudi nekateri študenti angleščine ali zgodovine ne vedo, kako v svoji nalogi interpretirati določena besedila, ki smo jih predelali.

(mentor za politične vede)

Študenti humanističnih ved, ki obiskujejo ta študijski predmet, imajo očitno težave s svojimi esei. Pri njihovih drugih predmetih mentorji pričakujejo predvsem spontanost, osebni odziv in nekaj originalnosti. Tisti, ki prihajajo iz družbenih ved, pišejo na bolj organiziran, a tudi rahlo konvencionalen način: so boljši pri razvijanju argumentov in uporabi podatkov za njihovo ponazoritev.

Sam pričakujem nekaj drugega, vsekakor pa ne kakega določenega sloga. V osnovi mora biti slog pisanja povezan s tem, kar študenti želijo povedati. Uporaba osebnega pogleda v eseju je lahko koristna, vendar ni nikoli več kot izhodiščna točka in je le ena od elementov, ki so vključeni v glavni del eseja poleg gradiva iz prebranih virov. Osebna izkušnja lahko osvetli zanimive vidike, ne more pa več kot to. Nekateri študenti kar naprej navajajo svoja osebna negativna in pozitivna mnenja in se nekako ne morejo distancirati od svojih osebnih ocen. To sicer ni sprejemljivo, toda študentje lahko podajo anekdotični primer, ki pomaga poudariti bistvo, še posebej če se ujema z drugimi primeri in tako ponazarja tisto, kar želijo povedati. V takem smislu lahko uporabijo osebne poudarke. Študenti vse pogosteje težijo k temu, da bi pisali eseje samo na osnovi dejstev. Dober esej naj bi imel neko zgradbo in vsebino z dobrimi argumenti, razen tega pa ni nekih strogih pravil, kako naj bi bil napisan. Pričakujem, da bodo študenti v zadnjem letu študija znali v svojih sestavkih obravnavati informacije in ne le dejstev.

(mentor za socialno antropologijo)

Nekateri študenti se nagibajo k temu, da več »kopirajo« kot izražajo svoje ideje v pisanju. Pravo zahteva obdelavo informacij in analitične spretnosti; študenti imajo težave, ko morajo z argumenti svojega pravnega znanja priti do zakonite rešitve. Včasih uporabljamo vzorčne odgovore, ki se ukvarjajo z vsebino pravnega vprašanja, ne pa tudi z vprašanji sloga in predstavitve. Pri pisanju na univerzi je zelo pomembna uporaba pravilne terminologije – na primer, v civilnem pravu ne morete reči, da je X kriv, temveč le, da je X odgovoren. Take stvari so zelo pomembne za pravilnost pisanja. V okviru kritičnih pravnih študij se študenti ne le učijo, temveč tudi razvijajo in razčlenjujejo svoje lastne ideje. V prvem letu tako pojasnjujejo in kritično ocenjujejo, kakšne so te ideje, v drugem letu pa vrednotijo pravne vidike in interese, ki jih pravo ščiti.

(mentor za pravo)

Ena od težav študentov je, da niso selektivni in da ne vedo, kaj je bistvena informacija, zato je v njihovem pisanju veliko več opisovanja kot razvoja razčlenjenih argumentov. Ravno tako večkrat ne

razumejo povezave med teorijo in dokazom, čeprav bi morali biti sposobni ovrednotiti teorijo s pomočjo uporabe dokaza in napisati strukturiran esej, ki se logično razvija. Veliko študentov ima težave pri postavljanju teze, argumentiranju in sklepih. Čeprav standarden »odgovor po točkah« lahko da natančno informacijo, večina študentov ne uporablja spretnosti argumentiranja. Pisati preprosto in jasno je pomembno in jaz osebno sem pozoren tako na slog pisanja kot na vsebino, vem pa, da se nekateri moji kolegi osredotočajo bolj na vsebino. Zanima me način, kako študenti izrazijo svoje misli s pomočjo zgradbe svojega sestavka. Študenti imajo težave pri poglobljanju v problem. Če ne usvojite osnovnega koncepta, kako se lahko sploh pogovarjate, če ne veste, o čem govorite? Včasih študenti ne razumejo osnovne ideje. Naučeni so, da navedejo eno teorijo, ki ji sledi druga, nato pa končajo s trditvijo, da ne poznajo odgovora. To je tipičen »odgovor po točkah«, pri čemer je resnično razumevanje snovi omejeno. Seveda se veliko študentov trudi, da bi pozabili stara znanja in razvili nove poti mišljenja. Morajo se naučiti, da ne mislijo le kot uradniki in menedžerji, ampak kot psihologi.

(mentor za psihologijo)

Študenti naj bi se naučili analizirati številke in jih spreminjati v menedžerska poročila, a večkrat analizirajo samo zadnje številke in v tem vidijo odgovor. Pri študiju smo poskusili uporabljati vzorčne odgovore, vendar je pri tem problem, da v resnici ni vzorčnega odgovora. Kar iščemo, so različne ključne točke v nekem logičnem zaporedju in pa sklep, ki sledi iz dokazov. Študenti večkrat ne upoštevajo resničnih primerov, ki naj bi jih obravnavali, in tudi ne vedo, kako naj bi številke vključili v pisanje in v probleme resničnega življenja. Tako le povzamejo ključno besedo in okoli nje napletejo vse, kar vedo o njej, namesto da bi razvili logično argumentacijo o vsebini. Pri študiju menedžmenta študenti raziskujejo interdisciplinarno, povezujejo ga z jezikoslovjem, psihologijo, računovodstvom, ekonomijo in pravzaprav lahko prihajajo z različnih študijskih smeri. Na neki način imajo študenti manj težav pri navajanju na pisanje o menedžmentu kot o drugih vsebinah, saj je to bolj fleksibilno in bolj »po zdravi pameti«; manj je povezano z literaturo. Študente se tudi spodbuja, da v pisanje vključujejo primere iz

svojih izkušenj in se jih ne usmerja toliko v črpanje iz učbenikov kot pri drugih predmetih.

(mentor za menedžement)

Študenti imajo težave z organizacijo in uporabo primarnih virov. Večkrat se jim ne posreči, da bi zgradili esej na podlagi takega teksta. Od njih se zahteva, da so sposobni urediti argumente, odgovoriti na vprašanje in se igrati z izrazoslovjem. Morajo tudi znati najti ustrezne citate in jih uporabiti za analizo ali nadaljnje argumentiranje. Ena od težav s poststrukturalističnimi teorijami v družboslovju je, da tako pisanje študente zavede v papagajsko ponavljanje teh diskurzov. Treba je najti način, kako študente seznaniti s temi diskurzi, ne da bi jih ponavljali v svojem pisanju.

(mentor za angleščino)

Ocenjevanje vključuje vaje iz reševanja problemov, pisanje esejev, praktično delo, odgovore na kratka vprašanja, mini teste, teoretične projekte in vajo iz razumevanja. Preverjamo zmožnost študentov, da preberejo in kritično ocenijo neko delo, pa tudi njihovo sposobnost pisanja in razumevanja. Napisati morajo tudi povzetek za svoje govorne nastope. Ne obstajajo neka jasna pravila za pisne izdelke, morajo pa imeti neko strukturo in vsebino ter biti dobro izpeljani in argumentirani. Pri nekaterih esejih iščemo informacijo o dejstvih, pri drugih pa bolj širok, globalen pogled. V tretjem letniku gre pri študentskem pisanju mnogo bolj za obdelovanje informacij kot pa le gola dejstva.

(mentor za biologijo)

Kar lahko opazite, ko prebirate ta mentorska mnenja, je, da vsak od pisanja svojih študentov želi nekaj rahlo drugačnega. Z drugimi besedami: ne obstaja le ena in edina pot visokošolskega pisanja. Ko se lotite nove pisne naloge, se spomnite na to. Kot smo že omenili, je ena najboljših poti, kako ugotoviti, kakšen pisni izdelek se od vas zahteva, da o tem vprašate svojega mentorja. Ker ta oseba po navadi tudi ocenjuje vaše delo, vam bo koristilo, da izveste njene napotke za pisanje. Mentorji so večinoma na voljo za študentska vprašanja v okviru »govorilnih ur«, vse več pa jih sprejema vprašanja tudi na svoje elektronske naslove. Spodaj je naštetih nekaj vrst vprašanj, ki jih, odvisno od vsebine vašega študija, lahko naslovite na mentorja:

Vprašanja za mentorja

- Ali moram že v uvodu točno navesti, kaj bom raziskoval v svojem sestavku?
- Kako naj v delo vključim citate?
- Kako naj vključim zemljevide, diagrame in tabele in se nanje sklicujem?
- Kaj ste mislili s tem, ko ste svetovali: »Uporabljajte dokaze za podkrepitev svojih argumentov.«?
- Pri zadnjem eseju ste mi rekli, da moram »razviti argumentacijo«. Ali mi lahko razložite, kaj natančno to pomeni?
- Ali naj pišem v obliki poročila ali eseja ali v kaki povsem drugačni obliki?
- Kako naj teoretično razložim svoje praktične profesionalne izkušnje?
- Ne razumem povsem glavnega vprašanja pri eseju. Mi lahko posredujete malo več informacij o tem?
- Ali lahko uporablam prvo osebo ednine v svojem eseju?
- Ali lahko citiram časopisne članke?
- Vem, kaj hočem povedati, a tega nekako ne znam spraviti na papir. Kaj mi lahko svetujete v zvezi s to nalogo?
- Kaj naj uporabim v zaključku?

3.4 Ključni elementi pisanja na univerzi

Mentorji, citirani prej, imajo rahlo različne poglede na študentsko pisanje, uporabljajo pa zelo podobno terminologijo, da opišejo, kaj pri tem pisanju zahtevajo (»ključne elemente«). Spodaj je seznam bolj uporabljanih ključnih elementov za pisanje na univerzi. Ugotovili boste, da se mentorjev odziv večkrat nanaša na njih, in lahko pričakujete, da jih boste morali vključiti v različne vrste pisanja, s katerimi se boste srečali med svojim študijem. Vsakič, ko boste začeli pisati, boste verjetno na neki način uporabili določeno število ključnih elementov. Mentorji, ki vas bodo ocenjevali, bodo vsekakor iskali elemente, za katere menijo, da so najpomembnejši, a kakor ste videli iz prejšnjih primerov, vsi mentorji ne bodo iskali istih stvari. Za vas je pomembno, da odkrijete način, kako prepoznati, kdaj v vašem pisanju morate uporabiti te elemente. Naslednja naloga je namenjena ravno temu, da vam pri tem pomaga.

7. vaja: Izbira ključnih elementov

Izberite sestavek, ki ga trenutno pripravljate. Preglejte spodnji seznam in se odločite, kateri od naštetih ključnih elementov so primerni za vašo nalogo.

Ključni elementi pri pisanju eseja

- razvoj argumentacije
- povezava teorije in dokaza
- sklepanje
- analiziranje
- kritičnost
- razvijanje osnovne ideje
- obdelovanje informacij
- vključevanje dejstev
- pravilno izrazoslovje
- logični vrstni red
- uporaba dokazov za argumentacijo
- uporaba primarnih tekstov
- uporaba citatov
- črpanje iz osebnih izkušenj
- izražanje lastnih stališč
- osebna interpretacija

Če se ne morete odločiti, kateri ključni elementi bodo v vašem sestavku pomembni, poskusite izvesti to nalogo skupaj s kolegom, ki piše isti sestavek.

3.5 Različne oblike znanja

Verjetno ste zdaj že dobili občutek o kompleksnosti visokošolskega pisanja in o tem, zakaj lahko deluje rahlo strašljivo, ko se soočite s pisno nalogo v okviru vašega predmeta. Morda se sami pri sebi sprašujete:

- Kako se lahko naučim razpoznati, kaj je cilj zahtevanega pisanja?
- Kako lahko postanem kompetenten pisec v okviru vseh učnih predmetov?

Če se vrnete nazaj k 2. poglavju, boste videli, da smo poudarili pomembnost postavljanja vprašanj na vsaki stopnji pisanja. Naslednja vaja razvija to idejo tako, da vas nauči postavljati vprašanja o več vaših pisnih nalogah.

8. vaja: Primerjava dveh pisnih sestavkov

Poiščite dve pisni nalogi, ki ju trenutno pripravljate pri različnih predmetih. Lahko sta obe nalogi z istega predmetnega področja (na primer obe spadata v zgodovinske vede) ali pa sta z različnih področij (na primer evropskih študij in angleščine).

Vzemite prazen list formata A4. Na vrh napišite naslova obeh sestavkov, ki ste ju izbrali.

Zdaj preverite spodnji seznam vprašanj. Odgovorite na vsako vprašanje glede na naslov sestavka. Pri tej vaji je najbolje, da se izogibate kratkim zapiskom, zato zapisujte odgovore v celih povedih. Predstavljajte si, da boste na koncu nekoga prosili, da prebere odgovore, zato si prizadevajte, da bodo odgovori smiselni za bralca.

- Ali sta nalogi z istega predmetnega področja?
- Na kakšen način se vam zdita podobni?
- Na kakšen način se vam zdita različni?
- Ali bi zahtevano vrsto pisanja opisali kot esej ali kot kaj drugega – na primer poročilo, komentar, povzetek?
- Ali boste morali pri pisanju te naloge citirati podatke iz virov?
- Kako se boste sklicevali na druge avtorje?
- Katere vire boste uporabili pri pisanju – knjige, članke, poročila, izročke?
- Ali boste uporabili kaj od naštetega pri pripravi vašega sestavka: zapiske predavanj; knjige in članke priznanih avtorjev o tej temi; uradna poročila; primarne vire (pesem, roman, izvirni zgodovinski dokument); sekundarne vire (kar je nekdo drug napisal o omenjenem, na primer knjigo o literarni kritiki); grafe, zemljevide in diagrame?

Ko boste pregledali svoje odgovore na ta vprašanja, boste razumeli, kako različni so lahko pisni sestavki pri različnih učnih predmetih in tudi kako vam lahko to razumevanje pomaga pri analizi vsakega o njih. Vsakič, ko se soočite z novo pisno nalogo, lahko uporabite to analizo za izdelavo načrta, kako boste že na tej zgodnji stopnji pristopili k pisanju. Ta pristop podrobneje obravnavava v naslednjem poglavju.

Spodnji citat izpod peresa Lizzy, študentke 1. letnika, vam bo pomagal razumeti, s kakšnimi težavami pri različnih pisnih nalogah se srečujejo študenti, predvsem začetniki.

Težava je v tem, da je tu vse tako drugačno kot v srednji šoli. Pri maturi nisem nikoli imela težav s pisanjem esejev. Pri vseh

predmetih so nam dali zapiske in esej smo pisali na podlagi teh. Od nas niso pričakovali, da bomo uporabili veliko različnih virov in da bomo izbirali, kaj bomo uporabili in kaj ne. Mislim, da je to glavni razlog, da »sem bila bosa«, ko sem prišla na univerzo. Zelo težko se mi je zdelo začeti argumentirati in navajati mnenja različnih avtorjev. Pravzaprav sem imela resne težave že s svojim prvim zgodovinskim esejem. Nikoli se nisem ukvarjala z zgodovino, no, vsaj ne pred maturo, in še ta esej sem napisala ob uporabi ene knjige. Tako smo se naučili pri angleščini. Nisem vedela, da moraš prebrati enega avtorja in njegovo idejo postaviti nasproti drugi. Čeprav smo na srednji šoli dobili kar nekaj informacij o pisanju eseja, so se nanašale na tehnične stvari, navajanje virov in podobno, nič pa nisem izvedela o stvareh, kot sta zgradba in argumentiranje. Pri španščini je vse osredotočeno okoli enega učenika, tako da nam ni treba iskati drugih idej. To nam olajša pisanje eseja. Podobno je pri angleščini. Moraš le povezati sestavek z določenim besedilom. Učim se tudi o dramatiki in tukaj smo dobili seznam vsega, kar moramo upoštevati, ni pa nam treba razviti argumentacije ali česarkoli. Gre za zadeve, kot so odrski načrti. Kar sem se naučila pri zgodovini, je, da je bistvo v »za« in »proti« in v kritiki enega argumenta s pomočjo drugega. Čeprav bi rada poudarila svoje mnenje, nikoli ne bi napisala: »Mislim, da ...«. Morala bi reči nekaj kot: »o tem se lahko debatira« ali »splošno mnenje bi bilo«. Včasih sem uporabila »jaz« v zaključku, a tudi to je bilo odvisno od tega, kdo je bil moj mentor.

3.6 Zgradba in argument

Če se spomnite izjav mentorjev, opazite, da se večina od njih sklicuje na »zgradbo« in »argument«. Tudi Lizzy piše o tem. O tem bomo govorili v 6. in 7. poglavju. Kar lahko povemo že zdaj, je, da argument in zgradba nista ravno jasna koncepta, kar ugotavlja tudi eden od predavateljev:

Lahko prepoznam dober pisni sestavek študenta takoj, ko ga vidim. Vem, kdaj je dobro zgrajen in argumentiran, težko pa je določeno reči, kaj pravzaprav iščem, in celostno opisati dober argument.

3.7 Tradicionalni esejistični pristop k pisanju

Če prelistate nazaj v tem poglavju, boste videli, da sva se sklicevali na idejo tradicionalnega eseja, čeprav se v praksi dogaja, da naletite na zelo različne načine pisanja. Bolj tradicionalno zasnovani eseji vsebujejo uvod, ki vzpostavlja temo; glavni del, ki zariše in razvije vaš argument; zaključek, v katerem združite vse napisano. Nasvet, kako napisati esej, po navadi vsebuje navodila, kako uspešno dokončati ta tip univerzitetnega pisanja na način, ki ga povzemamo spodaj:

- Uvod: O čem govori esej?
- Glavni del: Katere so vsebine, ki podpirajo moje argumente?
- Zaključek: Kakšni so sklepi mojega sestavka?

Po izkušnjah se veliko študentov s temi usmeritvami zelo lahko poistoveti in tudi začenja z uvodom, razvije idejo v sredini in zaključi. V praksi pa je precej bolj zapleteno: veliko študentov se bori s prenosom svojih zaključkov na papir, čeprav jim je teoretično jasno, kakšen bi moral biti njihov končni izdelek. Čeprav bi ta okvir lahko bil zelo uporaben kot osnovno pravilo za vaše pisanje, boste verjetno ugotovili, da mu veliko vaših nalog ne ustreza. Morda je idejo, da vaš esej razdelite v tri dele, koristneje razumeti kot enega od pristopov k pisanju. Naslednji pristop, ki ga opisujemo spodaj, je pristop »gradnikov«, ki vam lahko da splošni vtis zgradbe sestavka, ki ga pišete. Poglavja, ki sledijo, vas bodo utrdila v prepričanju, da med procesom pisanja pisnega sestavka ustvarjate svojo lastno zgradbo. V bistvu med procesom pisanja »kiparite« svoje lastno znanje vse do zaključka naloge.

3.8 Pristop »gradnikov«

Skrivnost pisnega sestavka je v tem, da najdete prave elemente za gradnjo in jih sestavite v koherenten vrstni red. Podobno kot bi zaradi uporabe istega materiala težko nastali dve enaki zgradbi, tudi dva sestavka ne moreta biti popolnoma enaka, čeprav uporabljate iste vire in odgovarjate na ista vprašanja. Če se vrnemo k mentorskim komentarjem, lahko opazimo, kako kar naprej uporabljajo besede in metafore, povezane z gradnjo, kot ponazoritev študentskega pisanja v okviru njihovih predmetov; če je

nekaj težko opisati na določen način, lahko pomaga pogled z druge strani. Tako lahko uporabimo metafore za razumevanje, kako lahko razvijemo zgradbo in argumentacijo v visokošolskem pisanju. Naj naštejemo nekaj besed in fraz, ki jih tako študenti kot mentorji uporabljajo pri opisanju pisnih sestavkov:

snovanje zgradbe
gradniki
podpora
model
povezave
sestavljanje
telo
obdelovanje
globina
središče
sestava
oblikovanje

Uporaba »gradnikov« je metaforičen način razmišljanja o pisanju, ki vam bo, tako vsaj upava, v pomoč vedno, ko se boste srečali z novo nalogo. Vsakič, ko začnete nov sestavek, ste vi, pisec, »vajenec«, vaš mentor pa je »izkušen graditelj«. Čeprav zna malo bolj izkušen pisec na univerzi na splošno opisati, kakšna naj bo končna struktura pisnega sestavka, vam to ne bo nujno pomagalo pri konkretnem pisanju. Vaš mentor vam bo lahko povedal, kje so slabosti vašega sestavka šele, ko ga boste končali in oddali. Kar pa si morate zapomniti že na tej stopnji, je, da ste, čeprav se lahko počutite kot »vajenec«, dejansko vodja »graditve«. Kot pisec morate biti sposobni prepoznati »gradnike« in jih smiselno sestaviti skupaj. V 2. poglavju smo govorili o možganskem viharjenju in ilustrirali uporabo »pajkovega diagrama«. To so koristne tehnike, ki jih lahko uporabite zdaj za prepoznavanje gradnikov kot različnih delov vaše predstavitve. V 6. poglavju bomo obravnavali načine, kako lahko gradite svoj sestavek od snovi in tem dalje, kako podkrepite svoje argumente in jih ilustrirate s pomočjo miselnega vzorca. Uporaba teh vizualnih tehnik vam pomaga pri določanju gradnikov, za katere ste se odločili, da jih boste uporabili v svojem sestavku. Ne glede na to, kateri način univerzitetnega pisanja uporabljate in za kateri učni predmet gre, morate vse komponente vedno zložiti v celovito strukturo. Vi boste morali tudi izbirati, katere vire boste uporabili, katero

snov boste vključili in katere ne ter kaj je najpomembnejše pri odgovorih na vprašanja. Pisanje sestavka nikoli ne pomeni, da morate napisati vse, kar veste o zadevi. Pisna naloga se vedno ukvarja s specifičnim vprašanjem in nanj odgovarja na tak način, da vaš mentor lahko oceni, kako dobro ste razumeli temo učnega predmeta. V naslednjem poglavju bomo raziskovali vprašanje, kako začeti z naslovom in pisati naprej. Preden nadaljujemo, poskusite obdelati vse vaje v tem poglavju, tudi zato ker same po sebi predstavljajo gradnike snovi, ki sledi.

Povzetek

- Ne obstaja le en način visokošolskega pisanja.
- Učni predmeti lahko, čeprav so z istega področja, od vas zahtevajo zelo različne načine pisanja.
- Bodite pripravljeni pisati – in razmišljati – na različne načine za različne naloge in za različne sklope predmetov.
- Vsak mentor na poseben način razume, kaj pomeni dober primer študijskega pisanja.
- Vprašajte svojega mentorja, kaj pričakuje od vašega pisnega sestavka.
- Ugotovite, ali lahko svojemu mentorju pošiljate elektronska pisma, namesto da ga osebno obiskujete.
- Vizualne predstavitve (pajkovi diagrami, miselni vzorci) vam lahko pomagajo določiti gradnike za vaše pisanje.
- Pisanje za univerzo zahteva več kot vedenje, da esej vsebuje tri dele.

4

Začeti z naslovom

Ključne besede • Slabosti iskanja ključnih besed • Analiziranje naloge

Ne morem odgovoriti na to. Ne razumem vprašanja.

Študenti večkrat ne odgovarjajo na postavljeno vprašanje.

Ne morem odgovoriti na to, ker ne vem nič o tem.

V prejšnjem poglavju smo se poučili o nujnosti, da pišete na različne načine za različne predmete med svojim univerzitetnim študijem. V tem poglavju se bomo ukvarjali z načini, kako razviti strategije za analiziranje in izdelovanje vaše naloge, ki vam bodo pomagali, da se boste lahko lotili različnih vrst pisanja. Poglavje gradi na vajah, ki ste jih opravili do zdaj. Začeli bomo z naslovom. Ena od kritik, ki jih predavatelji pogosto namenjajo študentom, je, da ne odgovarjajo na vprašanja. Neki predavatelj se je izrazil takole:

Ko me moji študenti sprašujejo, kako naj napišejo esej, jim lahko dam tri glavne nasvete. Prvi nasvet, odgovorite na vprašanje. Drugi, odgovorite na vprašanje. In tretji nasvet, odgovorite na vprašanje.

Hkrati pa se študenti večkrat pritožujejo, da imajo težave ugotoviti, kaj vprašanje sploh zahteva od njih. Ko iščejo nasvet v zvezi s tem, lahko naletijo na odziv, kakršnega je doživel ta študent:

Res nisem razumel vprašanja, nobeden od nas ga ni, zato sem odšel k svoji mentorici in jo vprašal, kaj vprašanje pomeni in kako naj nanj odgovorim. Rekla je, da mi ne more svetovati, ker je ravno

to namen te vaje, da torej ugotovim, kako je treba odgovoriti na vprašanje.

Kljub tej izkušnji svetujeva, da stopite do svojega mentorja, če imate resne težave z odgovorom na zastavljeno vprašanje, in ga prosite za nasvet. To je najino stališče, ki sva ga že in ga bova še ponavljali skozi vso knjigo. Vseeno pa meniva, da boste na koncu tega poglavja že bolj samozavestni za spoprijemanje z vprašanji, ki se zdijo tuja in strah vzbujajoča.

4.1 Ključne besede

Eden od načinov, kako se približati novemu naslovu, je, da izluščite ključne besede in na podlagi ukvarjanja z njimi ugotovite, kako bi se bilo treba približati sestavku. Študentka je opisala, kako je uporabila ta pristop:

Moja strategija za pisanje eseja je takšna, kot sem se je naučila pred maturo. V osnovi poberem ključne besede iz naslova in zasnujem zgradbo okoli njih. Nato na podlagi tega poskusim pisati najprej uvod, nato pa še glavni del in na koncu zaključek. Težava pa je, da imam še kar naprej blokado in da ne napredujem s pisanjem. Čeprav poskušam upoštevati načrt, med pisanjem zaidem stran.

Pri pristopu s ključnimi besedami izberete pomembne dele vprašanja in zanemarite povezovalne besede. Bistvo je v tem, da izpustite manj pomembne povezovalne besede in izberete tako vsebinske ključne besede (o čem govori sestavek) kot tudi akademske ključne besede, ki jih navajava spodaj:

Akademske ključne besede

diskutirati	ilustrirati
razlagati	ovrednotiti
primerjati in nasprotovati	orisati
opisovati	kritično preveriti
analizirati	oceniti

9. vaja: Prepoznavanje akademskih ključnih besed

Eden od načinov koristne uporabe ključnih besed teme sestavka je, da nekaj časa posvetite pomenu teh besed. Poglejte na spisek na prejšnji strani in prele-tite nekaj vprašanj v naslovih pisnih sestavkov pri vašem predmetu.

- Ali naslovi vsebujejo katero teh besed?
- Zakaj menite, da je predavatelj uporabil določeno akademsko ključno besedo in ne druge?
- Zapišite, kaj po vašem mnenju pomenijo našete akademske ključne besede (ne uporabljajte slovarskih definicij).

4.2 Slabosti iskanja ključnih besed

Čeprav je iskanje ključnih besed uporabno izhodišče, kot ste verjetno ugotovili pri 9. vaji, obstajata dva razloga, da je to strategijo treba nadgraditi.

Prvič, ta pristop vas nekako zaklene v strokovno besedišče vprašanja. Po najini izkušnji je za uspešno razumevanje vprašanja, ki so ga študenti izbrali ali pa so jim ga določili, nujno, da prevedejo to vprašanje v besede in jezik, ki se jim zdi najbolj smiseln in domač. To je tudi del tega, kar ste delali v 9. vaji.

Drugič, pristop s ključnimi besedami je predvsem uporaben pri tradi-cionalnem »eseju«, manj učinkovit pa je pri drugih vrstah pisnih sestavkov. Visokošolski esej zaznamujejo ravno ključne akademske besede. To pa vam ne pomaga, če morate napisati sestavek, ki ni v obliki eseja. Če želite zares razumeti kompleksnost tega vprašanja, ne bo dovolj le prepoznati teoretične in vsebinske ključne besede. Zelo pomembno je, da razvijete svoj lastni občutek, kaj pomeni naslov določenega sestavka. Morate se spoprijeti z vprašanjem in odkriti njegov celoten pomen, ne le pomen posameznih delov. V naslednjem podpoglavju bomo prikazali metodo, ki jo boste lah-ko uporabili pri vsakem pisnem sestavku med študijem.

4.3 Analiziranje naloge

Naslednjih pet točk zajema opis metode za analiziranje vaših pisnih nalog, od naslova naprej. Preberite najprej vseh teh pet točk, nato pa še

vse tri primere sestavkov. Ti primeri prikazujejo, kako je metoda uporab-na za različne vrste sestavkov v okviru različnih študijskih smeri.

1. *Napišite s svojimi besedami, kaj naloga od vas zahteva.*

Namen te vaje je, da k vprašanju pristopite s svojimi besedami in na svoj način izrazite stvari ter pri tem uporabljate jezik, v katerem se počutite udobno in domače. Poskusite opisati in zapisati v svojih besedah, ne v strokovnem jeziku, kaj po vašem mnenju naloga od vas zahteva. To vam bo pomagalo osmisliti nalogo in je pomemben del analize. Lahko da vam bo to vzelo veliko časa in da se vam bo zdelo zelo težko, še posebej če se lotevate naloge, pri kateri se po-čutite negotove glede odgovora. Ravno zato svetujemo, da za ta del ne uporabljate zapiskov, temveč »polno« izpisujete tisto, kar mislite. Če se vam zdi težko začeti, se posnemite na snemalnik zvoka in na ta vprašanja odgovarjajte s posnetkom. Lahko se o odgovoru tudi pogovorite s svojim kolegom študentom. Tudi iz spodnjih primerov si lahko približno predstavljate, kako bi lahko zastavili analizo svoje naloge.

2. *Kaj že veste o vsebini svoje naloge?*

Ko začnete analizirati vprašanje svoje naloge, se lahko začnete sklice-vati na vse, kar že veste o zadevi. Odgovarjanje na vprašanje in pisanje sestavka pa ni nikoli le zapisovanje tega, kar že veste. To mora biti predstavljeno v povezavi s postavljenim vprašanjem. Zato je na tej stop-nji postopka koristno začeti razmišljati o tem, kar vemo, v izrazju, ki ga zahteva naslov naloge. Zapišite vse, kar že veste, in kako se to nanaša na naslov sestavka. Če se vam zdi lažje, lahko uporabite tudi zapiske, da končate to podpoglavje.

3. *Kaj morate vedeti, da boste nalogo uspešno končali?*

To se vam bo morda zdelo čudno vprašanje: kako bi lahko vedeli ne-kaj, česar ne veste? Vsekakor pa boste ugotovili, da vam bo to vpraša-nje v pomoč, da se boste osredotočili na luknje v vašem znanju. Do te stopnje ste že nekako analizirali naslov naloge in ste začeli razmišlja-ti o tem, kako bi svoje obstoječe znanje uporabili pri pisanju svojega sestavka. Če začnete od tu naprej, boste lahko na splošno določili, kaj morate še vedeti, preden se zares lotite pisanja. Morda se boste na tej stopnji odločili za pajkov diagram, ker bo z njim morda lažje odkriti »luknje«, manjkajoče delce, ki jih potrebujete za dokončanje zadane naloge.

4. *Kako se po vašem mnenju ta naloga razlikuje od drugih oziroma je podobna drugim, ki jih trenutno pripravljate?*

V 8. vaji smo vas prosili, da primerjate različne naslove sestavkov, in če ste to opravili, vam bo v pomoč pri tem podpoglavju. Kot smo že predstavili v 3. poglavju, študenti večkrat ugotovijo, da morajo delati na precej različnih pisnih nalogah v istem času (glejte tudi 12. poglavje). Poudariti je treba, kako pomembno je, da vsako pisno nalogo vrednotite kot nekaj popolnoma posebnega. Vsak naslov zahteva posebno analizo. Seveda, ko boste postali spretnejši v visokošolskem pisanju, boste tudi veliko hitrejši pri razkrivanju vsakega naslova in vsake pisne naloge. Meniva, da je eden od načinov, da to dosežete, razvoj vaše sposobnosti za občutenje nasprotij in razlik med nalogami, ki jih morate oddati. Ravno zato v tem podpoglavju vztrajava pri nasprotjih in vas skušava naučiti prepoznati podobnosti in razlike med nalogami. To je še posebej koristno, če se udeležujete izbirnih učnih predmetov, ker se tisto, kar morate napisati, in način, na katerega morate pisati, lahko zelo razlikujeta glede na učne predmete in smeri študija.

5. *Kako boste izbrali ustrezno literaturo?*

Izbor knjig, ki jih morate prebrati, je ena od pomembnih odločitev pri pisanju sestavka. Nima smisla samo izbrati knjigo, za katero se vam zdi, da je povezana z vsebino naloge. Kar morate storiti, je, da pazljivo premislite, kaj potrebujete, da končate pisno nalogo, nato pa v skladu s tem izberete svoje vire. Seznam priporočene literature za vsak učni predmet naj vam bo pri tem izhodišče. Ni dovolj, da si ogledate le naslove knjig, treba je izkoristiti tudi indekse, ko se odločate, kaj boste brali. Indeks vam bo pomagal pri odločitvi, ali je posamezna knjiga koristna za določeno nalogo. Če imate težave pri izposoji določenih knjig iz knjižnice, se lahko po posvetovanju z mentorjem odločite za drugo literaturo. Poleg tega vam iskanje po knjižničnem katalogu lahko pomaga, da poiščete nadaljnje vire, ki so povezani s temo, potem pa lahko preverite indekse teh knjig in ugotovite njihovo primernost. V 8. poglavju podrobneje raziskujemo vire, v 12. poglavju pa se učimo uporabe spleta pri iskanju virov za pisanje naloge.

Zdaj pa bomo z uporabo zgornjih petih točk predelali tri primere analize pisnih nalog.

Primer A

»Branje romana *Kim* nam pove več o Britancih kot o Indiji.« Razpravljajte o tem.«

1. *Napišite s svojimi besedami, kaj naloga zahteva od vas.*

Ta esej od mene zahteva, da razmišljam o knjigi Rudyarda Kiplinga *Kim* in o načinu, na katerega opisuje Britance v Indiji med kolonialno vladavino. Čeprav bi bil očiten način pogleda na knjigo, da analiziramo, kaj nam pove o takratni Indiji, ta naloga od mene želi nekaj povsem drugega, to je pogled na knjigo na določen način. Tudi beseda »razpravljajte« je tukaj verjetno zelo pomembna, saj vprašanje naloge uokvirja temo na način, ki kaže na to, da nam knjiga dejansko ponuja globlje razumevanje Britancev v Indiji kot same Indije in indijske kulture. Menim, da je predavatelj zato uporabil besedo »razpravljajte«. Mislim, da od mene ne želi, da samo potrdim sporočilo citata v naslovu naloge. Mislim, da želi, da mu na neki način nasprotujem in vzpostavim tudi druge vidike, pri tem pa kot dokaz in za podkrepitev svojih stališč, nasprotnih stališču v naslovu eseja, uporabim vzorce besedila iz knjige *Kim*. Uporabila bom citate iz knjige za podkrepitev svojih idej. Mislim, da bom naredila dve stvari: prvič, v besedilu bom našla dokaze za podporo trditvi v naslovu; drugič, postavila bom nekaj nasprotnih trditev in tudi za njih bom morala najti podporo v besedilu. Knjige še nisem prebrala, zato za sedaj ne morem reči kaj več o tej nalogi. Vsekakor pa bom pri razumevanju in analiziranju besedila uporabljala znanje, ki sem ga pridobila v okviru učnega predmeta.

2. *Kaj že veste o vsebini naloge?*

Ne vem veliko, ker knjige dejansko še nisem prebrala. Ker pa gre za del učne snovi o britanski vladavini v Indiji, poznam nekaj ozadja, predvsem zaradi drugih romanov o tej temi, ki sem jih prebrala, pa tudi zaradi Kiplingove biografije, ki je na našem seznamu literature.

3. *Kaj morate vedeti, da boste nalogo uspešno končali?*

V osnovi moram knjigo dobro predelati, da bom lahko analizirala besedilo in razumela vprašanje. Morala bom tudi predelati nekaj zgodovinske literature o Britancih v Indiji, ki je tudi na našem seznamu, a se tega še nisem lotila. Menim, da je pri takem eseju glavno, da zelo dobro poznam knjigo in da s citati podprem to, kar želim reči. Čeprav se ne nanašajo na knjigo, bom verjetno uporabila tudi zapiske predavanj, saj mi bodo dali boljše ideje, kako se približati vsebini vprašanja.

4. *Kako se po vašem mnenju ta naloga razlikuje od drugih oziroma je podobna drugim, ki jih trenutno pripravljate?*

Trenutno pišem še eno nalogo o zgodnji dramatiki. Je precej drugačna od te in na določen način tudi veliko lažja. Po mojem mnenju pri učnem predmetu Dramatika ni treba razvijati kakršnihkoli argumentov in tudi ne prikazovati različnih stališč. Treba je le opisati določeno dramo in njeno gledališko postavitev, nekaj takega. Dobili smo tudi zelo jasna navodila, kako naj to storimo.

5. *Kako boste izbrali ustrezno literaturo?*

V glavnem bom izhajala iz knjige, a tudi iz seznama literature. Če pa bom vseeno v zadregi glede virov o Britancih v Indiji, bom ali vprašala mentorja ali pa sem bom po podatke napotila v knjižnico.

Primer B

»Delajte v parih in uporabite naslednje vprašanje pri sestavi pisnega poročila: Orišite glavne mejnike pri razvoju gibanja sufražetk med letom 1860 in prvo svetovno vojno. Zakaj se je razvilo nasprotovanje temu gibanju?«

1. *Napišite s svojimi besedami, kaj naloga zahteva od vas.*

To je čisto nekaj drugega od vsega, kar sem počel prej. Temu se reče zgodovinsko poročilo – zbrati moramo različne materiale, in sicer v paru z nekom drugim, zato nisem čisto prepričan, kako se bo to izšlo. Dejansko tu obstajata dva dela: prvi del je tisti, ki ga predstaviva na seminarju in ga skupaj pripraviva, drugi del pa narediva vsak zase. Čeprav je naslov razdeljen, tako da se zdi, kot da je naloga sestavljena iz dveh ločenih delov, menim, da bi ju v svojem pisanju najraje združil skupaj. Razmišljam tudi o pravem pomenu besede »orisati«. Zveni, kot da bi morali le navesti vse dogodke, ki so se zgodili v okviru navedenega obdobja. Čeprav se nisem nikoli ukvarjal z zgodovino, vem, da verjetno ni mišljeno, da bi morali le navajati in opisovati stvari. Vsekakor pa je drugi del tisti, ki je odločujoč, saj napeljuje na razloge, zaradi katerih je bila javnost proti sufražetkam. Da pa bi to lahko potrdil, moram vedeti, kaj se je poleg tega dogajalo v tem času in zakaj so ljudje mislili na način, kot so mislili. Predvidevam, da moram spraviti skupaj resnična dejstva in datume z nekakšnimi analizami, zakaj so se stvari lahko razvile na določen način in ob določenem času. Moral bom govoriti ne le o tem, zakaj se je razvilo gibanje sufražetk,

ampak tudi o tem, zakaj se je razvilo na ta način, ob upoštevanju drugih političnih in družbenih zadev, ki so se dogajale v istem času. Seveda so se dogajale tudi druge stvari na ekonomskem, političnem in družbenem ozračju tega časa, ki bi lahko vplivale na podporo ali pa nasprotovanje sufražetkam. Čeprav se zdi naloga pri prvem branju precej preprosta, je dejansko zelo kompleksna. Ne gre le za vprašanje dejstva, da se je gibanje razvilo na poseben način ali pa da mu je javnost nasprotovala. Gre bolj za analizo, zakaj se je gibanje razvilo v to smer z vidika dogodkov, ki so se dogajali v istem času. Gre tudi za sposobnost razumeti in analizirati nasprotovanje, kot so ga ljudje v tistem času doživeli.

2. *Kaj že veste o vsebini svoje naloge?*

O sufražetkah ne vem veliko, razen nekaj splošnega, kar sem zvedel na predavanjih o tistem času, v katerem se je gibanje razvilo. Vsekakor bi si moral razjasniti kronologijo veliko različnih dogodkov tistega časa: kaj je torej bilo prej in kaj pozneje. Vem, da so analize zgodovinskih dogodkov tesno prepletene druga z drugo, s tem smo se precej ukvarjali na predavanjih. To idejo uporabljam tudi v svojem poročilu, se pravi, da se gibanje sufražetk ni pojavilo v osami. Vem, da je veliko ljudi nasprotovalo sufražetkam, ker so bile ženske, ampak glede tega se še nisem opredelil.

3. *Kaj morate vedeti, da boste nalogo uspešno končali?*

Za uspešno sestavo poročila bom moral prebrati nekaj izvirnih prispevkov avtorjev in nekaj časopisov tistega časa, ki mi bodo lahko služili kot vir in dokaz. To branje bom moral opraviti predvsem zato, da odgovorim na vprašanje in dokažem nasprotovanje sufražetkam. Ta del bo zahteval veliko več časa kot sam esej, ker pa dobimo kar 60 odstotkov ocene iz tega, je pomembno, da ga dobro opravim. Druga zadeva, o kateri bom tudi moral veliko prebrati, pa je način, na katerega so se stvari spreminjale skozi čas, take reči kot začetek laburistične stranke in učinki, ki jih je to lahko imelo na odnos ljudi do ženskega vprašanja. Ko bom razpravljal o tem, bom moral poznati stališča različnih avtorjev, saj ne morem pisati le z enega vidika. Moral bom predstaviti stališča in ideje različnih zgodovinarjev o tem, kaj se je takrat dogajalo. Dobili smo zares dober seznam literature, zato se bom napotil v knjižnico in ugotovil, kaj lahko dobim. Če pa ne bo šlo, bom izkoristil ponudbo mentorice, da si lahko od nje izposodimo kopije nekaj najpomembnejših poglavij in člankov.

4. *Kako se po vašem mnenju ta naloga razlikuje od drugih oziroma je podobna drugim, ki jih trenutno pripravljate?*

V osnovi ta naloga presega običajen esej, je bolj globoka, saj moramo oddati poročilo. Obstajata pa dve dobri stvari, ki na neki način olajšata zadevo. Prva je, da moramo delati še z nekom drugim, druga pa je, da moramo imeti seminarsko predstavitev, preden začnemo nalogo pisati. Na ta način lahko dobim nekaj idej od moje seminarske skupine in tudi od mojega mentorja. Poskusil si bom vse te ideje zapisati in jih nato vključiti v poročilo. Čeprav veliko delamo v paru, poročilo pišemo vsak zase. Je malce drugačen postopek, saj moramo uskladiti mnogo različnih stvari in uporabljati izvirne dokumente, primarne in sekundarne vire, in šele ko vse to uskladimo, predstavimo nekakšne argumente.

5. *Kako boste izbrali ustrezno literaturo?*

Na to sem že odgovoril, bi pa dodal še nekaj o tem, kako se lotim knjig, ki so bile na seznamu literature in sem jih dobil v knjižnici. Moral bom biti zelo pozoren na indekse, ker sem enkrat prebral le poglavje, ki se mi je zdelo najrelevantnejše. Zgrešil sem pomemben del knjige, ker se mi je mudilo in se mi ni dalo pregledati še indeksov in vseh virov o temi eseja, ki sem ga pisal. Zaradi tega je bil moj esej pomanjkljiv in sem dobil zares slabo oceno zanj. Zgrešil sem kup pomembnih idej, ker niso bile v poglavju, ki sem ga izbral in pregledal. Mislim, da je zelo pomembno, da preverimo tudi indekse in ne le naslove poglavij v knjigi.

Primer C

»Opredelite nekaj podrobnosti metodoloških in teoretičnih vprašanj, ki se porajajo pri zbiranju in predstavitvi lingvističnih podatkov, posebej v povezavi z vašim projektom.«

1. *Napišite s svojimi besedami, kaj naloga zahteva od vas.*

To je zares težko vprašanje, saj gre za prvi obvezni sestavek v okviru tega predmeta. Ni mi čisto jasno, kako bom odgovoril na vprašanje, saj smo do zdaj morali pisati le eseje na podlagi knjig in člankov. Pravzaprav nas do zdaj niso ravno spodbujali k lastnim raziskavam. Mislim, da moramo v osnovi v tej nalogi združiti dva precej različna dela. V prvem delu moramo na neki način predstaviti lingvistične

podatke, ki smo jih zbrali. Prepisati moramo 10 minut intervjuja ali pogovora. To sem preveril pri mentorju. V drugem delu pa moramo analizirati probleme, ki smo jih imeli pri zbiranju podatkov, in to povezati s teorijami, ki smo jih prebrali, in s stvarmi, o katerih smo govorili na seminarjih. To so teorije o jeziku, govorjenju in komunikaciji. Začel bom s teorijami različnih avtorjev in poskušal umestiti našo majhno raziskavo v okvir njihovih ugotovitev. Predvidevam pa, da se lahko zgodi, da naša raziskava ne spada v nobeno od teh teoretičnih analiz, o katerih smo se učili, kar bi lahko otežilo njeno razumevanje in opisovanje.

2. *Kaj že veste o vsebini naloge?*

Poznam zadevo, ki se imenuje »etnografija komunikacije« in je vsekakor dobro izhodišče, toda moral bom prebrati še res veliko, preden se bom odločil, kako opisati težave z analizo. Na seznamu literature je in tudi na seminarju smo veliko govorili o odnosu med načini, kako uporabljamo jezik, in vprašanih moči in avtoritete, toda o tem nisem še nič prebral. Preden lahko razpravljam o problemih analiziranja in zbiranja podatkov, moram imeti okvir za analizo. Mislim, da mi bo znanje o tem, kaj so določeni avtorji napisali o jeziku in moči, v bistveno pomoč pri mojih analizi.

3. *Kaj morate vedeti, da boste nalogo uspešno končali?*

Na to sem odgovoril že pri prejšnji točki, ker se bolj zavedam tistega, česar še nisem prebral. Eden od delcev, ki si jih moram bolj razjasniti, je, kaj se v resnici misli z »metodologijo«. Ta beseda se zelo pogosto pojavlja in še zdaj ne vem, kaj točno pomeni. Očitno pa je zelo pomembna, če od nas zahtevajo, da o njej naredimo lastno raziskavo. Na našem seznamu literature je nekaj knjig in člankov, za katere menim, da bi mi lahko pomagali. Za mnenje nameravam zaprositi tudi kolege. Nerodno mi je o tem vprašati mentorja.

4. *Kako se po vašem mnenju ta naloga razlikuje od drugih oziroma je podobna drugim, ki jih trenutno pripravljate?*

Ta naloga se popolnoma razlikuje od vsega, kar sem že delal. Najprej snemamo in timsko zbiramo podatke, potem moramo prepisati posneto in nato napisati sestavek. Pri pisanju smo očitno popolnoma samostojni. Odločili smo se, da bomo posneli otroke v univerzitetnih otroških jaslih pri igri, ki se imenuje: »pokaži in povej«. Ko bomo to prepisali, bo zelo drugačno od načina predstavitve argumentov, ki sem

ga navajen. Navajen sem napisati, kaj o stvari menijo različni avtorji, to potem na neki način povezati skupaj in nato uravnotežiti s svojimi lastnimi idejami. To je moj način argumentiranja. V tem primeru pa se mi zdi bistveno povezati analitične teorije jezika in komunikacije z našimi podatki. Mentor nas je prosil, da pripnemo prepis na koncu. Tako naj bi se v svojem pisanju skliceval na to in na pomembne citate drugih avtorjev. V tem trenutku nimam jasne predstave, kako bo moj sestavek videti, in si tudi ne želim, da bi bil le niz dolgih citatov iz prepisa. Druga stvar, o kateri sem v dvomih, je, ali je bolje uporabljati izraz »jaz« ali »mi« ali pa »raziskovalec«. Verjetno si bom drznil uporabiti »jaz« in upam, da bo to v redu.

5. *Kako boste izbrali ustrezno literaturo?*

V osnovi se bom kar držal seznama literature, ker je precej izčrpen in vsebuje vse, kar potrebujem za analizo podatkov.

Zgornji trije primeri kažejo, kako so študenti razumeli naslov svoje naloge, kar je bilo podlaga za razmišljanje in izbor literature. Noben od teh pristopov ne bo popolnoma pravi za vaše pisanje, vsi trije pa vam bodo dali občutek za splošen pristop k analiziranju nalog. Ta način analize ne gre v globino in podrobnosti esejeve vsebine, pomaga pa vam, da ugotovite:

- kaj mislite, da vprašanje naloge zahteva od vas;
- kaj že veste;
- kaj boste potrebovali za nadaljnje delo;
- kaj manjka v vašem znanju in kaj morate še ugotoviti.

Ne pozabite, da so primeri delo študentov, ki so prvič videli naslov naloge. V nekem smislu so to prve misli o nalogi in o tem, kako se osredotočiti in pripraviti na pisanje. Predelali smo že, kako predavatelji ugotavljajo, da študenti ne preberejo vprašanja; ugotavljajo pa tudi, da študenti očitno mislijo, da je dovolj, da napišejo vse, kar vedo o temi, ne da bi to imelo povezavo z dejanskim naslovom. Iz naših primerov je razvidno, da so študenti vedeli nekaj o vsaki temi, o kateri so pisali; ko pa so se spustili v analizo naslova, so odkrili ne le to, kar so že vedeli, temveč tudi to, česar še niso. Svoje znanje so pretehtali posebej glede na povezavo z naslovom. Spodnja vaja je namenjena temu, da ta pristop uporabite pri enem od lastnih projektov.

10. vaja: **Analiziranje naslova vaše naloge**

Izberite pisno nalogo, ki jo boste začeli pisati, in napišite naslov na vrh prazne lista formata A 4. Predelajte vseh pet točk. Uporabljajte tri prej navedene primere kot vodilo, če je potrebno. Ne pozabite, da je na koncu vaša analiza in vaše razumevanje naslova tisto, kar šteje, ko začnete pisati.

1. Napišite s svojimi besedami, kaj naloga zahteva od vas.
2. Kaj že veste o vsebini naloge?
3. Kaj morate vedeti, da boste nalogo uspešno končali?
4. Kako se po vašem mnenju ta naloga razlikuje od drugih oziroma je podobna drugim, ki jih trenutno pripravljate?
5. Kako boste izbrali ustrezno literaturo?

Po analizi vam je lahko v veliko pomoč pajkov diagram, priporočava, da ga naredite za vsako zgornjo točko posebej. Tako boste lahko videli celoten načrt in ugotovili, kateri delčki manjkajo in kako boste te vrzeli v znanju zapolnili, še preden se boste resno lotili pisanja.

Po tej vaji naj bi znali razvozlati naslov in začeti snovati kakršnokoli pisno nalogo, ki vam jo bodo naložili med študijem. Čeprav sva to aktivnost poimenovali »Analiziranje naslova vaše naloge«, jo lahko uporabite kadarkoli med procesom pisanja. Ko ste končali branje in se pripravljate na pisanje, lahko za nekakšen preizkus greste na hitro še enkrat skozi to vajo. Uporabite jo lahko za to, da osredotočite svoje ideje in se prepričate, da odgovarjate na vprašanje, ki vam je bilo zastavljeno, ne pa na vprašanje, na katero želite odgovoriti. Te točke lahko uporabite za to, da ostanete osredotočeni na naslov vaše naloge, pa tudi za to, da vam pomagajo ugotoviti, kje in kako boste morali prilagoditi svoje pisanje. Ko boste postali izkušen visokošolski pisec, boste odkrili, da vam ta proces vzame vse manj časa, in kar hitro boste sposobni odkriti, kaj delate pri vsaki nalogi.

Povzetek

- Vzemite si veliko časa za začetno analizo naloge.
- Skozi vse stopnje pisanja ne pozabite na naslovno vprašanje.
- Vsak sestavek zahteva lastno analizo.

- Ne pozabite, da je nemogoče, da bi bil na vprašanje pravilen le en odgovor.
- Nikoli na vprašanje ne odgovorite tako, da napišete vse, kar veste o temi naloge.
- Zapis vaše analize na računalniku vam lahko pomaga, da si razjasnite problem in zasnujete osnovni načrt, preden začnete pisati.

5 Branje kot del pisanja

Priprava na branje • Izбира literature za nalogo • Kako brati • Razmišljanje o različnih besedilih • Branje in izdelava zapiskov • Priprava miselnih vzorcev • Shranjevanje podatkov • Odkrivanje smisla skozi branje • Berite študentska dela: svoja in tuja

Tisto, kar sem prebral, se mi ne zdi povezano s to nalogo.

Pripravljene imam obširne zapiske iz vseh teh knjig in zdaj ne vem, kaj naj delam z njimi pri eseju.

Zdi se, da študenti ne uporabljajo seznama literature, ki jim je posredovan.

V prejšnjem poglavju smo videli, kako je izbira študijskega gradiva pomemben vidik analiziranja naslova vaše pisne naloge. Branje je bistven del celotnega procesa pisanja, zato se to poglavje ukvarja z novimi načini, kako se lotiti branja, ki ga morate opraviti za vaš študij. Veliko, če ne že večina študentov, ima težave z branjem, vsaj na začetku visokošolskega študija. To je deloma zato, ker se gradivo lahko zdi zelo tuje, tako glede uporabljenega izrazoslovja kot tudi glede načinov, kako so ideje in koncepti opisani. To lahko povzroči, da je branje strokovnih besedil zelo drugačno od tistega, ki so ga študenti navajeni. Če berete bolj ali manj le romane, časopise ali poročila, se boste morali naučiti nove strategije za uspešno univerzitetno branje.

Ena od uspešnih tehnik visokošolskega pisanja je, da ste sposobni vključiti pomembna spoznanja iz literature v svoje pisanje. Za to potrebujete jasno sliko prebranega, to pa že samo po sebi vsebuje aktivno in osredotočeno branje. Naloge v tem poglavju vas bodo usposobile, da boste iz svojega branja potegnili kar največ tako, da bomo pregledali različne načine, kako se kot bralec lotite različnih besedil. To si je zelo pomembno

zapomniti. Tako kot sva opisali različne načine pisanja, bi vas radi seznanili tudi z različnimi načini branja. Način, na katerega berete besedilo, je odvisen od vaših prejšnjih bralnih izkušenj in načina privajanja na univerzitetno branje. Ravno zato je ena od vaj oblikovana tako, da vas spodbudi k razmišljanju o različnih načinih branja ter o podobnostih in razlikah med njimi. Visokošolsko branje je večkrat trdo delo; upava, da boste pri reševanju nalog našli poti, ki vam bodo pomagale razumeti besedilo in ga čim koristneje uporabiti v svoji nalogi. Treba je poudariti, kako pomembno je branje, če želite pisati uspešne naloge. Ne moreva vam obljubiti veliko bližnjic, so pa poti za lažje obvladovanje nalog in za učinkovitejšo izrabo vašega časa. Branje je bistvena sestavina študentskega pisanja; zato meniva, da je vredno porabiti nekaj časa za razvoj strategij, ki vam bodo pomagale pri čim večjem izkoristku vašega branja.

Čeprav je to poglavje v prvi vrsti namenjeno temu, da vam pomaga pri branju knjig in člankov, ki jih morate prebrati v okviru vašega študija, bi radi opozorili še na eno pomembno plat branja. Kot učinkovit pisec ste tudi bralec, in to ne samo tujih del, temveč tudi svojih. Katerokoli od tehnik, s katero se naučite ocenjevati objavljeno besedilo, lahko uporabite tudi za urejanje in pisanje lastnega sestavka. Tako se boste lahko prepričali, da se bo vaše pisanje bralcu, vašemu mentorju, zdelo smiselno. K tej temi se bomo vrnili v 10. poglavju.

5.1 Priprava na branje

Nujno je, da med visokošolskim branjem vseskozi sledite temu, kar avtor pripoveduje. Mnoga strokovna besedila so napisana zelo strnjeno in nedomače, zaradi česar jih je veliko težje obvladovati kot npr. roman ali časopisni članek. Čeprav je včasih potrebno, da samo preletimo knjigo ali članek, je to po navadi le takrat, kadar želimo dojeti samo splošno bistvo napisanega, kot način, da se potem odločimo, ali je to za nas pravi študijski material ali ne. Na splošno tako hitro branje ni koristna strategija za študentsko branje, lahko pa jo s pridom uporabljate v drugih primerih, npr. pri časopisnih člankih ali romanih, ko vam ni pomembno naučiti se ali pravilno izgovarjati imena oseb ali krajev in ko posvečate malo pozornosti nekaterim bolj zapletenim delom zgodbe. Lahko ste tudi navajeni uporabljati hitro branje pri brskanju po spletu. Zdaj pa boste namesto hitrega branja razvili načine, kako se osredotočiti na velike sklope precej

strnjenega besedila in kako jih razumeti. Čeprav se boste morda morali zbrati le za kratke časovne enote, boste verjetno ugotovili, da se morate osredotočiti bolj intenzivno kot pri običajnem branju. Ravno zaradi tega je ustvarjanje primerne okolja pomemben del priprave na branje. Pri branju ne morete biti uspešni, če si ne ustvarite pogojev, v katerih se lahko učinkovito koncentrirate na vašo nalogo. Najti boste morali bralno okolje, ki vam najbolj ustreza. Seznam spodaj vam bo postregel z nekaj idejami o tem, kaj bi pri tem lahko bilo pomembno, verjetno pa boste želeli dodati še kaj ali seznam preoblikovali, da vam bo kar najbolj ustrezal.

Ustvarjanje primerne bralnega okolja

- Poskusite si rezervirati čas, ko vas ne bo nič zmotilo.
- Poskusite najti fizično okolje, ki samo po sebi prispeva k branju: morda doma ali pa v univerzitetni knjižnici.
- Preden začnete brati, se prepričajte, da imate vse stvari, ki bi jih morda potrebovali za zapisovanje in označevanje: papir formata A4; indeksne kartice; raznobarvne svinčnike; označevalnike; samolepilne lističe; morda tudi prenosni računalnik.
- Prepričajte se, da se počutite udobno in da si lahko zapisujete opombe, ne da bi se neudobno počutili.
- Večkrat naredite kratke odmore in med njimi skušajte premisliti, kar ste prebrali.
- Ne pričakujte, da boste pri branju uspešni, če ste utrujeni, v stresu ali pa vas preprejajo motnje.
- Če imate družinske obveznosti, boste verjetno morali prerazporediti svoje prioritete in premisliti, kako vključiti čas za branje.

5.2 Izbira literature za nalogo

Prva ovira, na katero naleti večina študentov, je izbira literature. Verjetno se spomnite, da je ta izbira eden od elementov pri analiziranju naloge. Najprej preverite seznam priporočenih knjig in člankov za vašo nalogo. Ključne besede in indeksi so zelo uporabni za brskanje po knjižnicah. Tudi vaš mentor vam bo verjetno lahko svetoval, katere so najpomembnejše publikacije ali spletne strani (glejte 8. poglavje). Potem se morate odločiti, kateri od virov bodo za vas najkoristnejši. Na tej stopnji je za vas najpomembnejše, da se osredotočite na oznake v knjigi: te vam bodo razjasnile, koliko knjiga obravnava vsebino, pomembno za vašo nalogo. Začnite z indeksi,

poiščite relevantne besede in vsebinska kazala, dokler ne najdete najpomembnejših delov knjige. Osredotočite se na ta poglavja. Uporabite naslove delov kot kažipot po knjigi, preletite jo in ugotovite, ali je problematika obravnavana na način, ki je relevanten za vašo nalogo. Če se vam knjiga ne zdi primerna za vašo nalogo, je ne izberite. Lahko se vam zgodi, da izberete publikacijo, ki ni tako primerna, kot se vam je najprej zdelo. Ko to ugotovite, jo takoj opustite in izberite ustreznejšo. Nima smisla, da poskušate prilagoditi prebrano vsebino nalogi, če ne prispeva k rešitvi vprašanja. To je običajna past, v katero padejo študenti. Očitno ni vedno lahko dobiti splošnega vtisa o knjigi le s preletom naslovov v poglavju; če pa si boste pred začetkom branja vzeli nekaj več časa za kazala in preverili različne dele knjige, ne boste izgubljali časa za branje neprimerne snovi ali poskuse prilagajanja te vašim potrebam. Kot je pripomnil eden od študentov:

Vedel sem, da to v resnici ni prava knjiga, ampak ni mi uspelo dobiti nič drugega, ker sem obisk knjižnice nekoliko preveč odlašal in so bili vsi izvodi knjige, ki sem jo res potreboval, izposojeni.

Kako pridobite literaturo

Uporabite seznam literature.

Vprašajte mentorja.

Zapišite si vse aktualne vire, ki jih mentorji omenijo na predavanjih.

Vprašajte študijske kolege (ne pozabite z njimi čim več sodelovati).

Uporabljajte knjižnične kataloge (tako po vsebini kot po ključnih besedah), spletne baze podatkov, spletne časopise.

Ali je publikacija relevantna?

Preverite naslov.

Preverite kazalo.

Osredotočite se na pomembno poglavje.

Preverite naslove.

Preverite uvod.

Preberite del knjige, da dobite občutek o njeni koristnosti za vas.

Preverite zaključek.

Ali se vam zdi publikacija relevantna za vprašanje oz. naslov naloge?

Fotokopiranje

Uporabite označevalnike in svinčnike različnih barv ter si označite svojo kopijo.

Na svojo kopijo si zabeležite opombe in opažanja.

Pridobitev literature je za študente večna težava. Obvestite svoje mentorje, če je skoraj nemogoče pridobiti to, kar potrebujete. Morda bodo lahko pomagali, da se zelo iskana publikacija uvrsti med gradiva z omejeno izposojjo. Dogovorite se s kolegi, da nihče ne zadrži knjige preveč dolgo. Morda je mogoče tudi fotokopirati del knjige ali članka, toda pri osebju knjižnice morate preveriti, ali je to zakonsko dovoljeno.

Čeprav boste z označevanjem pomembnih delov knjige in zapisovanjem pripomb na svoje fotokopije oz. celo v svoje knjige, gotovo pridobili, prosimo, da ne popisujete ali označujete knjig iz knjižnice. To bi bilo zelo nekorektno do drugih študentov in bralcev, saj verjetno vaši poudarki ne bodo pomembni tudi za druge. Če je knjiga označena in komentirana, to vsekakor za vedno spremeni naravo knjige in vsak naslednji bralec ima težave pri branju.

5.3 Kako brati

Pri branju študijskih knjig se pojavita v glavnem dve veliki težavi. Prva je težavnost načina, na katerega so napisane. Druga je čas, ki ga lahko porabimo za branje. Veliko študentov je presenečenih nad potrebo, da morajo večkrat prebrati isto gradivo. Treba je poudariti, da je zelo verjetno, da boste morali ponovno brati ista besedila in da v tem ni nič čudnega ali nenavadnega. Tudi strokovnjaki sami to počnejo: ponovno prebirajo knjige in članke. To lahko delno pripišemo strnjeni naravi takih tekstov in dejstvu, da so v njih skrite mnoge ideje. Povedano drugače: ideje so v besedilu zakopane in lahko je potrebnih kar nekaj ponovnih branj, da jih »izvlečete« tako, da postanejo jasne in razumljive. Prva vaja v tem poglavju vam bo pomagala opaziti razlike med vrstami besedil in prepoznati, kaj bo za vas najtežje pri besedilih, ki jih morate prebrati.

11. vaja: Razmišljanje o branju

Razmislite, katere vrste čtiva po navadi berete (romane, poročila, časopise, revije). Najprej izberite vrsto branja, ki vam je najbolj domača. Potem izberite knjigo ali članek, ki ga morate trenutno brati za vaš študij. Premišljevali boste o nasprotjih med tema dvema vrstama besedil.

Vzemite prazen list formata A 4 in ga razdelite na pol. Na vrhu ene polovice papirja napišite naslov vašega običajnega branja, npr. romana; na vrh druge pa naslov študijskega teksta.

Zdaj ustvarite seznam razlik med obema besediloma.

Na spodnjem seznamu je primerjava knjige Jung Chang z naslovom *Divji labodi* (*Wild Swans*, 1993), v katerem avtorica opisuje zgodbo svoje družine na Kitajskem, s knjigo o pismenosti, ki je del seznama literature v okviru socialne antropologije (Street 1995).

Divji labodi	Socialna pismenost
Poglavje se kar začne.	Uporaba naslovov.
V glavnem krajše povedi.	Dolge povedi, npr. 42 besed.
Štiri ali več odstavkov na stran.	Odstavek lahko obsega več kot dve tretjini strani.
Poznam večino besed.	Uporaba strokovne terminologije.
Lahko za razumevanje.	Težko razumeti bistvo.
Uporaba odstavkov in ločil za označitev novih delov.	Uporaba naslovov za označitev novih delov.
Ni potrebe po navedbi virov in opombah.	Uporaba virov in opomb.
Enotna podoba črk.	Uporaba raznih tipov črk (krepko, ležeče, velikost pisave) za različne dele besedila.
Brez očitnega uvoda in zaključka.	Uvod na začetku vsakega dela.
Živahen opis.	Analitično pisanje.
Preprost in očiten potek zgodbe.	Veliko različnih idej v vsakem delu.
Osredotočenost na ljudi, kraje in dogodke.	Osredotočenost na koncepte in ideje.

Da okusite razliko, spodaj dodajava odlomka iz obeh knjig. Zgornji seznam primerja tudi nekatere lastnosti obeh tekstov, ki iz odlomkov niso razvidne.

Raziskovali bomo načine, na katere se, tako doma kot v šoli, ustvarjajo dominantni koncepti pismenosti, pri čemer se marginalizirajo alternativni pristopi in se, kot domnevamo, kontrolira glavne aspekte jezika in misli. Predpostavljamo, da je proces, v katerem pomeni in uporaba pojma »pismenost« prevzemajo to vlogo, »pedagogizacija« pismenosti. S tem mislimo, da se je pismenost začela asociirati z izobraževalnimi pojmi, kot sta »poučevanje« in »učenje«

ter z vsem, kar učitelji in učenci delajo v šolah, to pa na račun vseh drugih uporab in pojmov pismenosti, ki jih navaja primerjalna etnografska literatura.

(Street 1995: 106)

Moja mati je nekega jutra, na mil jesenski dan, v najboljšem letnem času v Čincovu, odrinila na obisk tovariša Vanga. Poletna vročina je popustila in zrak se je začel ohlajati, toda še vedno je bilo dovolj toplo za poletna oblačila. Veter in prah, ki sta mučila mesto skoraj vse leto, sta bila prijetno odsotna.

Nosila je tradicionalno ohlapno blede modro obleko in bel svi-len šal. Njeni lasje so bili sveže na kratko postrizeni, po takratni revolucionarni modi. Ko je zakoračila v dvorišče novih prostorov pokrajinske vlade, je videla moža, ki je, s hrbtom obrnjen proti njej, stal pod drevesom in si na robu gredice ščetkal zobe.

(Chang 1993: 154)

5.4 Razmišljanje o različnih besedilih

Vsekakor bodo imela besedila, ki ste jih izbrali za primerjavo, drugačne lastnosti in vaš seznam ne bo enak, bo pa verjetno podoben našemu vzorcu. Kakršnokoli že je besedilo, vam bo pri branju pomagalo razmišljanje o razlikah, ki ste jih opazili. Če razumete, zakaj se vam zdi branje določenega članka, poglavja ali knjige težko oziroma kaj je tisto v besedilu in pri vašem branju, kar ju dela težka, ste že na pol poti do rešitve težave. Dobro premislite, zakaj je določeno besedilo tako težko. Je to zato, ker so povedi zelo dolge? Je zato, ker je v njem razloženih veliko novih in vam neznanih idej? Je krivo besedišče, ki je novo za vas? Gre morda za kombinacijo vseh treh razlogov ali pa obstaja še kaj, zaradi česar je branje težko? Na primer, lahko da se ne strinjate z idejami, izraženimi v tekstu, in zato postanete razdraženi ali pa zdolgočaseni, ko ga berete. Če se vam to zgodi, poskusite besedilo obravnavati konstruktivno. Raziščite, kaj je tisto, kar vam v besedilu ni všeč. Razmislite, zakaj se ne strinjate z avtorjem. Včasih boste morali prebrati besedilo, s katerim se nikakor ne boste ujeli, ker je obvezno čtivo. Podpoglavje o »prilegajočem se branju« (glej 5.8) vam bo pomagalo, da se boste lotili določenega besedila ne glede na začetni odnos do njega.

5.5 Branje in izdelava zapiskov

Eden od načinov, kako se lotiti branja novega besedila, je, da ga razdelite na obvladljive dele in ga začnete preučevati kos za kosom. Obstaja tesna povezava med branjem in vašim zapisovanjem, kar neposredno prispeva k vašemu pisanju: zato bomo na tem mestu obravnavali obe stvari skupaj.

Težava je, da berem, kar pač moram brati, in potem končam z obilico zapiskov in ne vem, kako jih vključiti v svoj esej.

To je običajno tarnanje študentov. Eden od razlogov, zakaj se toliko študentov strinja s tem mnenjem, je, da ne vedo »zakaj«, ali še pomembnejše »kako« pravzaprav berejo, zato njihovi zapiski to odsevajo. V naslednji vaji se bomo začeli ukvarjati s to težavo.

12. vaja: Celovito branje

Izberite besedilo, ki ga morate prebrati za vaš študij ali za končanje vaše pisne naloge. Če ima besedilo mednaslove, naj vam pomagajo pri razumevanju.

Preberite količino besedila, ki se vam zdi obvladljiva. To je lahko uvodni del, poglavje ali pa celoten članek. Ne preberite več, kot lahko obvladate naenkrat. Ni vredno brati kar naprej in naprej in pri tem predvidevati, da se bo branje »usedlo«. Pri prebiranju strokovnega teksta boste odkrili, da morate prebrati obvladljiv del besedila, preden povzamete vsebino. Kaj boste določili za obvladljivo, je odvisno od vašega sloga branja in od vrste besedila, ki ga berete. V kakem primeru je to lahko celo 20 strani, v drugi situaciji pa le 1 ali 2 strani. Samo vi, kot bralec, lahko določite, kaj je »obvladljiv del« teksta.

Ko ste prebrali izbrani del, napišite v enem stavku in z vašimi besedami, o čem govori prebrano. Poskusite to opraviti, ne da bi se vračali k besedilu, če je to mogoče, nato nadaljujte z naslednjim delom.

Na koncu branja boste torej imeli določeno število zelo splošnih vsebinskih stavkov, ki vam dajejo splošen vtis o vsebini prebranega. Opozarjava, da to ni lahko delo. Večkrat je zelo težko iz strokovnega gradiva iztisniti ključne poudarke, vendar je ta vaja izhodišče za vsako novo branje. To imenujemo »strategija celovitega branja«, ki naj vas usmerja v pravilno zapisovanje ob branju. Ko usvojite to strategijo, boste brali na bolj določen, osredotočen način in vaši zapiski bodo odsev tega.

13. vaja: Osredotočeno delanje zapiskov ob branju

Vzemite prazen list formata A 4 in razdelite stran na eno tretjino na levi strani lista in na dve tretjini širine na desni strani lista. Ali pa na isti način oblikujte stran na računalniku.

Začnite brati in si na širšo desno stran zapisovati vse, kar se vam zdi pomembno za nalogo. Morda boste uporabljali iste naslove in kategorije kot avtor, morda pa se vam bo zdelo koristneje delati zapiske pod svojimi naslovi. Ne prepisujte velikih enot besedila, temveč poskusite povzemati to, kar ste prebrali, po svojih besedah. Ko pišete po svojih besedah, s tem prenašate tuje ideje v vaš miselni sistem. To je prvi korak k posvojitvi idej, o katerih boste pisali v svoji nalogi.

Ko ste končali prve zapiske, je čas za to, da se preselite na levo stran lista. Ponovno preberite zapiske in na levo stran napišite ključne točke. Poskusite to opraviti brez vračanja h knjigi ali k članku. Namesto običajnega pisanja lahko uporabite naslove ali pajkov diagram. Na tej stopnji je dobro uporabiti barvne svinčnike, s katerimi združujemo podobne teme, za koristnega se lahko izkaže tudi označevalnik.

Na koncu tega postopka naj bi imeli tisto, kar lahko upravičeno imenujete »moji zapiski«. Začeli ste s strokovnim besedilom in pripravili prve zapiske. Nato ste naredili zapiske iz vaših zapiskov. Ti zapiski niso samo po vaših besedah, temveč so tudi razvrščeni po drugih temah in naslovih kot v strokovnem besedilu. Zapiski, ki ste jih pobarvali ali zanje uporabili različne oblike ali velikost pisave, z vašimi naslovi in vašo zgradbo, vam bodo zelo koristili, ko boste začeli pisati pisno nalogo. Na naslednji strani si lahko ogledate vzorec vaje osredotočenega zapisovanja.

5.6 Priprava miselnih vzorcev

Nekaterim se zdi, da »linearni« zapiski zanje ne delujejo najbolje, in so naklonjeni ustvarjanju bolj vizualne predstavitve, miselnih vzorcev. To jim pomaga, da si zapomnijo, kaj so prebrali, saj si lahko vizualno predstavljajo različne zapiske, ki so jih naredili, in odnose med njimi. Spodaj študentka opisuje, kako uporablja miselne vzorce, in to ne samo za branje. Miselni vzorec na str. 74 je narisala, ko je brala o »kritični analizi diskurza«, ki se ukvarja z načini interpretacije besedil.

LAKOTA

Kaj jo povzroča?

Katastrofe, 15(2)133-6

1991

T. Allen

Vojna in lakota v Sndanu, I. Uvod

7-letna državljanska vojna
gospodarske spremembe,
katere posledice so bila
plenjenja in bombardiranja
in drig cen živine.

država prispeva k še večji
lakoti tako, da ima koristi
od pomoči (zgodj mamig)

nastanjanje beguncev
v taborišča, kjer
prevladujejo bolezni in
lakota

info. iz gradiva konference na Univerzi v Oxfordu. 1990
Večina sndaških problemov je povzročila 7-letna vojna.

Dogajale so se tudi gospodarske spremembe, ki so vplivale
na podzelo ekonomijo: trgovci, ki so želeli hitre
dobitke med dolgotrajajočo lakoto, so plenili, da bi
pridobili živino, katere cena je močno rasla.

V nasprotju z vojno je lakota pritegnila pozornost
preostalega sveta. Humanitarne pomoči so izkoristili
prekupovalci, v njihovem interesu je delovati dostojno
situacijo. Ali je prav, da pomagamo, ko je bila lakota
ustvarjena in zaostrena od države, in ali se je
moglo izogniti državnim strukturam pri posluhu,
da bi zagotovili pomoč.

Z zgodbo in begunskih taborišč okoli Kartuma - tem
Lindem ni dovoljeno, da bi okoli jame, pa tudi v
taborišču niso začeli humanitarne organizacije so
v svojem prizadevanju, da bi zagotovile pomoč, omejene.

Lindje umirajo zaradi vojne in zaradi bolezni,
zaradi lakote / reje.

Kritike človeških pravic marširajo.

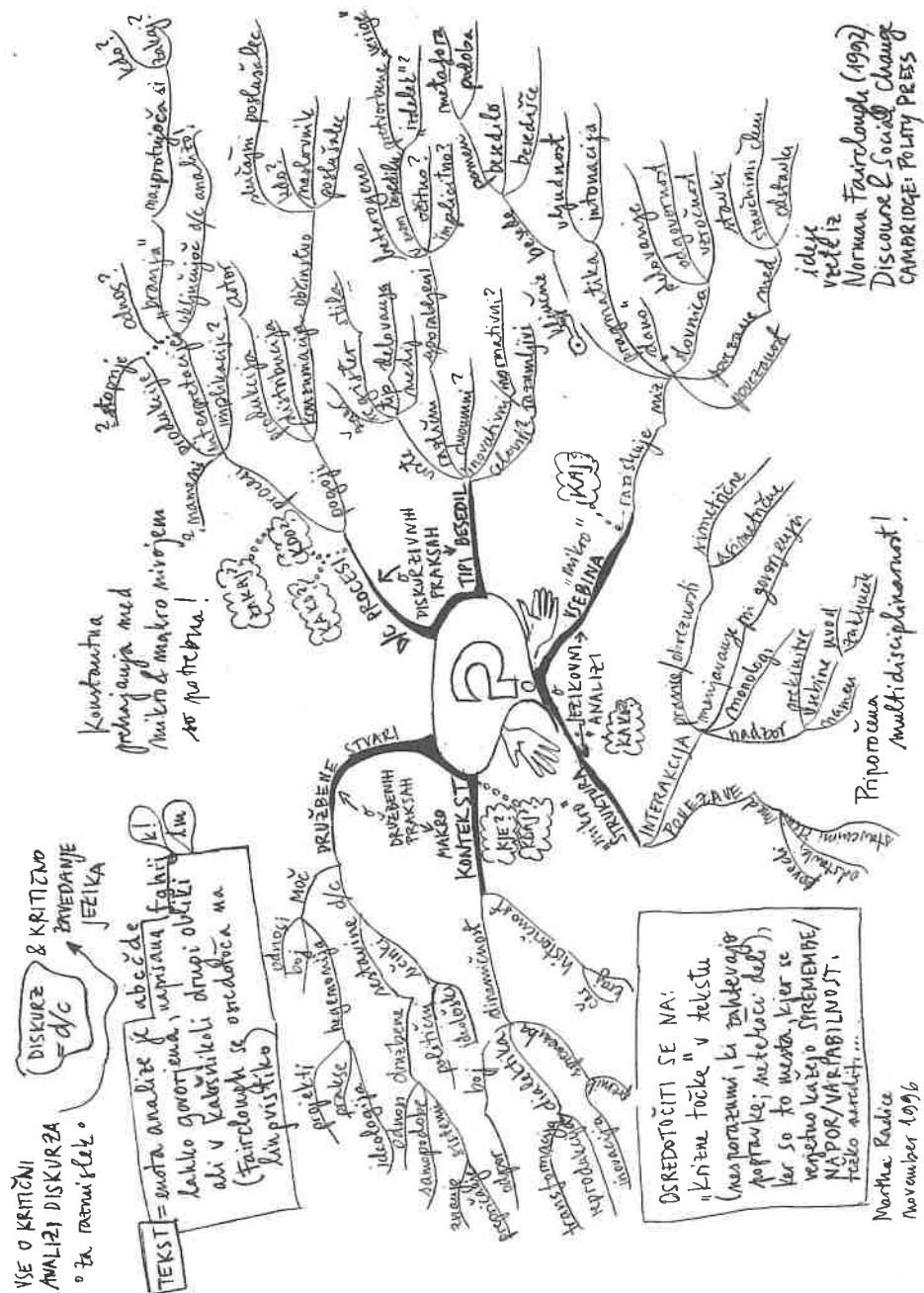
Izdelava zapiskov

Tehniko »miselnega vzorca« sem se naučila pri 17. letih na tečaju ženskega izobraževalnega centra ob koncu tedna. Prijateljica, ki je zelo umetniško in vizualno usmerjena, je rekla, da ji je ta metoda spremenila življenje, zato sem se odločila, da ji tudi jaz dam priložnost. Zelo lahko sem se je privadila. Všeč mi je, da lahko uporabljam barve in slike in svoje osebne kode. (Majhna risba nogavice je večkrat moja okrajšava za »socialista«. Besedna asociacija!) Miselne vzorce uporabljam tudi za zapisovanje predavanj, čeprav se včasih pri tem izgubim, če je predavanje slabo strukturirano in ne vem, »kam pelje«. Miselni vzorci potrebujejo jasen okvir, po drugi strani pa samo risanje miselnega vzorca ustvarja okvir. Miselne vzorce uporabljam za možgansko viharjenje in za načrtovanje esejev. Navadila sem se na linearno delanje zapiskov iz knjig in člankov, nato pa na zgoščevanje teh idej v miselni vzorec za načrt eseja. Na podlagi miselnih vzorcev pripravljam tudi svoje predstavitve, včasih jih celo izročim, kar je poslušalcem všeč. Miselni vzorci so vizualno bolj privlačni kot navadni zapiski. Tudi njihovo ustvarjanje je pravi užitek; všeč mi je, da lahko vidim vse povezave in vse, kar je pomembno, na eni strani. Miselne vzorce uporabljam tudi za načrtovanje dnevnih opravil, občasno pa tudi za pisanje pisem in dnevnika. Zanimivi so tudi v delavnicah ali za zapisovanje sestankov, za ustvarjanje idej in odločanje. Še vedno pa rada pišem linearno in oblikujem lepo prozo - ampak tudi pri tem procesu mi pomaga metoda miselnih vzorcev.

5.7 Shranjevanje podatkov

Eden od načinov za shranjevanje podatkov o vaših virih je uporaba arhivskih kartic. Na njih lahko zapišete vse podatke, ki jih potrebujete o knjigi ali članku, ki ste ju prebrali. Na njih lahko tudi na kratko zabeležite, zakaj se vam zdi vir koristen, ali pa prepisete celotne citate, ki se vam zdijo pomembni. Na str. 75 je primer take kartice, ki jo je uporabila študentka. Ko je začela pisati esej, je imela o avtorju knjige bistvene informacije, ki so dopolnile njene druge zapiske. Kartica je bila koristna tudi, ko je kasneje preurejala isto gradivo za pisanje razširjenega eseja. Seveda pa lahko za izgraditev podatkovne baze virov uporabljate tudi računalnik.

TYDJI REZULTATI: Kdo je njihov lastnik?
Kdo se jih bo polastil? & v kakšnem namenu?!

Miselni vzorec

Winnicott, D. W. (1971)

Playing and Reality

London: Tavistock Publications

O igri in ustvarjalnosti.

1. pogl. "Prehodni predmeti..."

3. pogl. "Igra - teoretična trditev."

6. pogl. "Uporaba predmeta..."

"Igranje je delanje." (41)

"Igranje pomeni zaupanje..." (51)

Arhivska kartica za vire

5.8 Odkrivanje smisla skozi branje

Vi, kot bralec, ste tisti, ki osmišljate tisto, kar berete, pri tem pa ste nekoliko odvisni od tega, na kakšen način berete. To smo že ilustrirali z metodo celovitega branja, v nadaljevanju pa si bomo pogledali še dve poti za ustvarjanje pomena skozi branje, ki vam bosta koristili pri vaših pisnih nalogah. Govorimo lahko o različnih razlogih za branje v okviru vašega univerzitetnega študija. Lahko berete v okviru vaših učnih predmetov in seminarjev, kot dopolnitev naučenega. Lahko berete tudi tedaj, ko se ne počutite dovolj samozavestni, da bi začeli pisati, in iščete dodatne informacije, preden se odločite za določeno vsebino. Najobičajneje pa je, da berete zato, da izpolnite določeno nalogo.

Z zadnjo vrsto pisanja se ukvarjata naslednji dve vaji, čeprav misliva, da vam bodo te strategije koristile ne glede na namen vašega pisanja.

»Prilegajoče se branje«

Če se vse, kar berete in študirate, lepo prilega, vam to pomaga, da se lahko osredotočite na ideje in da jih lahko tako združujete kot izpopolnujete. Da si boste lahko pomagali s prilegajočim se branjem, odgovorite na naslednja vprašanja, medtem ko berete in si delate zapiske ob branju:

- Kako je vsebina vira povezana z vsem, kar že vem o tej temi?
- Kako je ta vir povezan z drugimi viri o isti vsebini?
- Na katere druge podobne argumente in povezane teorije se spomnim, ko berem?
- Kako lahko to izkoristim v povezavi z idejami, ki jih že imam o tej temi?
- Kaj moram še dodati, da lahko ta vir konstruktivno uporabim v svoji nalogi?
- Kaj moram izpustiti, da lahko ta vir konstruktivno uporabim v svoji nalogi?

Morda se vam bo zdelo koristno, da pri odgovorih na vprašanja pogledate nazaj v 4. poglavje, v del z naslovom *Analiziranje naloge*. V bistvu sta analiza naslova nalog in »prilegajoče se branje« dva zelo tesno povezana pristopa k nalogi. Ko berete in delate zapiske, se pomikate skozi analizo naslova naloge in pri tem pobirate iz svojega vira najprimernejše gradivo za svoje delo.

»Analitično branje«

To se ne ukvarja toliko s tem, kaj se pri branju prilega tistemu, kar že veste, kot s tem, da sproti analizirate, kar berete. Spet poudarjava, da je to sestavni del strategije, ki jo morate usvojiti za uspešno študijsko branje. Da bi iz svojega branja potegnili kar največ, pa se morate vprašati naslednje:

- Kako avtor začne besedilo?
- Ali zelo jasno razloži, o čem bo govoril?
- Kaj menite, da ta avtor želi povedati?
- Ali domneva, da imate določeno predznanje o projektu?
- Ali lahko povzamete glavne ideje poglavja, knjige ali članka?
- Ali razumete posamezna poglavja in povezavo med njimi?
- Katere dokaze avtor uporabi v podkrepitev svojih argumentov?
- Ali je njegova argumentacija pristranska ali v korist ene strani na kakršenkoli način?

- Ali se vam njegovi argumenti zdijo logični?
- Ali lahko razberete teme, ki jih uporablja za podkrepitev svojih argumentov?
- Ali zaključki izhajajo iz tega, kar je napisal, ali pa so v njih kake nove ideje?

14. vaja: Preizkus različnih bralnih strategij

Izberite eno od obveznih čtiv za eno vaših nalog. Odgovorite na zgornja vprašanja tako za »prilegajoče se« kot »analitično branje«. Katero od teh dveh se vam zdi koristnejše za vas na tej stopnji naloge? Lahko tudi ugotovite, da sta obe strategiji enako pomembni.

Kot sva že zapisali, je pri branju pomembno, da ste vi, bralec, aktivni pri ustvarjanju pomena iz prebranega. Osmišljanje prebranega je vaša odgovornost, toda žal boste ugotovili, da so nekatere študijske knjige in članki napisani na načine, ki otežujejo, da bi bralec razumel vsebino, ki jo avtor želi sporočiti. Poudarili sva že, da je razumevanje tega, kar tekst sporoča, nekoliko odvisno od vašega načina branja. Pristopa, ki sva ju navedli zgoraj, nista nujno ločena v procesu branja. Lahko celo uporabljate obe strategiji v smislu, da simultano berete na več ravneh. Lahko pri branju iščete zelo specifično informacijo o kaki vsebini ali temi. V tem primeru morate posvetiti posebno pozornost informacijam o dejstvih: na primer o vzorcih, datumih, imenih in lokacijah. Po drugi strani pa lahko berete tudi zato, da bi bolj na široko razumeli posebno teoretično stališče – na primer izjavo psihologa o otroškem razvoju primerjate z izjavo drugega avtorja o isti stvari. V tem primeru boste analizirali tako ideje avtorja, ki ga berete, in jih hkrati primerjali s tem, kar že veste. Lahko berete roman ali pesem in ju poskušate interpretirati z vidika svojega razumevanja in perspektive.

Ne glede na to, kako berete, poskusite posvetiti pozornost načinom, kako je avtor sestavil besedilo.

- Če avtor navaja citate, zakaj jih uporablja in kako jih vključuje v besedilo?
- Če so v besedilu uporabljeni grafikoni in tabele, kakšen je njihov skupni učinek? Kako ste v besedilu opozorjeni, kdaj jih morate preučiti?
- Kako različni avtorji navajajo druge vire ali uporabljajo opombe?

To znanje lahko uporabite, ko začnete pisati svojo nalogo. Ena od najtežjih stvari pri visokošolskem pisanju je, kako sestaviti vse delčke tistega, kar želite povedati. Kot sva že napisali: če ste pri branju pozorni na delo avtorjev, si pridobite »občutek«, kako narediti enako stvar pri svojem pisanju.

Posebej pozorni bodite na način uporabe citatov. Pri študentskem pisanju se hitro zgodi, da citati štrlijo iz besedila kot bodice. Citate morate uskladiti s splošnim potekom besedila, pri tem pa je način njihove uporabe zelo odvisen od predmetnega področja vaše naloge. Najbolje je, da citat (z virom) uporabite za podporo tistega, kar ste napisali ali name-ravate izraziti. Nespametno je izrabiti citat za to, da opravi delo namesto vas. Citat vedno sestavljajo besede nekoga drugega in za bralca je zani-miveje, da prebere, kaj imate o zadevi povedati *vi*, ne pa da bere vrsto citatov, posejanih z vašimi besedami. Ko berete, imejte to pred očmi in pomagalo vam bo pri uporabi citatov ali pri navajanju dejstev. Podrobne-je o tem v 8. poglavju.

5.9 Berite študentska dela: svoja in tuja

Zdaj ko ste usvojili različne pristope k branju, naj vas opomniva na zapisano na začetku poglavja – da razvijate bralne strategije tudi kot način branja in urejanja lastnega teksta. K tej ideji so bova vrnili v 10. poglavju.

15. vaja: Branje študentskega dela: vašega in tujega

Preberite odlomek iz študentkinega eseja. Razmišljajte o besedilu v povezavi z vprašanji, ki smo jih uporabili pri »analitičnem branju«.

Kako otroške semantične napake osvetljujejo proces usvajanja jezika?

Teorije otrokovega usvajanja jezika skušajo razložiti procese, ki se odvija-jo, ko otrok razvija in učinkovito uporablja jezik; raziskujejo poti, po katerih je otrokova jezikovna zmožnost povezana z njegovimi konceptualizacijami in percepcijami sveta okoli njega. Ko otrok razvija svojo jezikovno zmožnost, se njegov jezik približuje jeziku odraslih, in dozdeva se, da pripisuje svojim be-sedam iste pomene kot odrasli okoli nje. Zdi se, da gredo vsi otroci skozi podobne faze jezikovnega usvajanja in delajo veliko istih napak. Dejstva iz

raziskave jezikovnih napak otrok do prvega leta starosti so botrovale začetku razumevanja, na kakšen način usvajamo jezik. Ali imajo otroci razvito kon-ceptualno razumevanje, preden razvijejo jezikovno zmožnost nanašanja na objekt, situacijo ali stanje? In druga možnost: ali lingvistična identifikacija vzpostavlja konceptualizacijo določenega stanja? Kako otrok sčasoma razvije isto semantično razumevanje za večino kategorij kot odrasli in to po nečem, kar je videti kot zelo zapleten proces poskusov in zmot? Zakaj se otroci ne odzivajo na popravke pri usvajanju jezika? Raziskava je skušala najti odgovo-re na ta vprašanja in je postavila temelje teorijam o otroškem razvoju na področju uporabe jezika, ne glede na jezik ali kulturo.

Raziskovalci so si ogledali tri glavna področja kot dokaz za način usvajanja jezika:

1. prevelika širitev
2. premajhna širitev
3. prekrivanje

V teh treh področjih so raziskovalci otroški jezik primerjali z odraslim. Prevelika širitev je zelo pogosta v otroškem govoru, ko otrok besedi da širši pomen, kot ga uporabljajo odrasli: npr. besedo »pes« otroci uporabljajo tudi za druge sesalce. Odkritje prevelikih širitev v zgodnjem razvoju jezika igra veliko vlogo v razvoju teorije usvajanja jezika. Premajhne širitve je težje od-kriti, saj se zelo lahko zamenjajo z otrokovo pravilno rabo. Otrok, ki uporablja besedo »mačka« le za določeno žival in ne za druge mačke, preozko uporablja besedo. Prekrivanje, ki ga tudi težje odkrijemo, se pojavi, ko otroci uporabijo leksikalen pojem s pomenom, ki se prekriva z odraslim, a je pomen omejen, npr. ko otrok uporablja besedo »avto« za vse svoje avtomobilčke, ne pa kot splošno besedo za avto.

Obstajajo štiri uporabne delne teorije usvajanja jezika pri otrocih: hipo-teza semantičnih lastnosti; teorija prototipa; teorija koncepta funkcionalnega središča; teorija leksikalnega kontrasta. Vse štiri perspektive izhajajo iz em-piričnih raziskav otroških leksikalnih in semantičnih napak in poskušajo pre-poznati proces, v katerem otroci pripisujejo pomen leksikalni predstavitvi.

(Študentka nato nadaljuje in opisuje vse štiri teorije, jih primerja in zoper-stavlja eno proti drugi, pri čemer se osredotoča na njihove prednosti in slabosti ter citira avtorje, ki so jih razvili in jih argumentirano zagovarjajo. Svoj esej za-ključuje z naslednjim:)

Pregled sodobnejših teorij jezikovnega usvajanja kaže, da je največji na-predek izhajal iz tistih področij jezikovne produkcije, kjer otroci delajo napa-ke. Skupni imenovalac vseh poskusov razložiti procese otroškega usvajanja

jezika je povezava med splošnim kognitivnim razvojem, razumevanjem zaznavanja in semantičnim razvojem otroka. Nekatere od teh teorij opozarjajo tudi na pomembnost otroških nejezikovnih sposobnosti, a zdi se vprašljivo, ali iz tega lahko izhajajo kaki koristni sklepi. Take sposobnosti so lahko nejezikovne v produktivnem smislu, pojavlja pa se vprašanje, ali sploh obstaja nejezikovno razumevanje glede na to, da otroci na splošno živijo v svetu, kjer so nepretrgoma izpostavljeni jeziku? Zaznavne kategorije, ki jih raziskovalci določajo kot nejezikovne, so lahko odkrite samo skozi lingvistične kategorije. Vse te teorije so v nekem smislu osvetlile usvajanja jezika, vendar ni nobena prikazala več kot del tega procesa. Očitno je, da otroci stalno delajo napake, kar je znak za pomanjkanje semantičnega razumevanja še dolgo po začetni fazi usvajanja jezika. Čeprav je jezik primarno komunikacijsko orodje in se otrok prebija k soglasju s pomeni odraslih, se je izkazalo, da otroci niso ravno odprti za popravke pri učenju jezika. Iz tega izhaja, da otroci gradijo svoje lastno razumevanje semantičnih kategorij in sintaktičnih struktur, ki so jim dosegljive, ob tem pa niso sposobni samopopravkov, dokler ne dosežejo določene stopnje razumevanja o tem, kako so neke kategorije povezane in kako se medsebojno prepletajo. Splošen razvoj kognitivnih sposobnosti omogoča višje ravni zaznavnega razumevanja, ko otrokova interakcija z okoljem postane kompleksnejša. V trenutku, ko naj bi bolje razumel tako sintaktično kot tudi semantično jezikovno zapletenost, otrok še zmeraj dela napake, tako kot se dogaja odraslemu, ki v svojem mentalnem leksikonu išče ustrezno besedo za doslej nepoznano situacijo. Razvoj jezika omogoča otroku nadaljnje razumevanje okolja, v katerem živi, in mu hkrati tudi omogoča uporabljati razpoložljivi jezik in semantično razumevanje za strukturiranje njegovega sveta.

To je le kratek odlomek iz klasičnega eseja, ki naj služi za primer, kako lahko uporabljamo strategije analitičnega branja pri prebiranju in delu pri svojem in tujem univerzitetnem pisanju. To je tudi dobra vaja za skupno analitično branje. Z branjem del drug drugega hkrati vadimo analitično branje in se osredotočamo na lastno pisanje. Če npr. pri branju ugotovite, da težko povežete teme ali ugotovite osrednjo idejo, bo dobrodošlo nekaj preurejanja besedila pred oddajo naloge. Te ideje spet obravnavava v 10. poglavju.

V nadaljevanju sledi nekaj morebitnih komentarjev, ki bi jih lahko vaši študentski kolegi prispevali pri branju odlomka v 15. vaji z upoštevanjem priporočenih vprašanj za »analitično« branje (ker pa gre le za odlomek, ne moremo upoštevati vseh vprašanj):

Dobro si predstavila esej, ko si povedala, da se ukvarja z načini razvoja jezika pri otrocih. Potem si zadevo razvila naprej in predstavila napake, ki so jih naredili otroci, in se vprašala, kako so jih naredili in kako bi jih lahko nehali delati. Menim, da mi je na tej stopnji jasno, kakšna je vsebina eseja. V naslednjem delu pa nisem povsem prepričan, kaj si želela reči. Prepoznala si tri različne kategorije, ki naj bi pričale, kako se usvaja jezik, toda nato si nadaljevala s pripovedovanjem o tem, da se esej dejansko ukvarja s tem, kako se otroci motijo pri jeziku. Tako da sem tu malo izgubljen. Mislim, da si definitivno izhajala iz predpostavke, da imam določeno vedenje, ker si uporabljala vse mogoče besede in koncepte, na primer tiste štiri perspektive, ki so nerazumljive vsakomur, ki nima lingvistične izobrazbe. Predvidela si, da bo mentorica že razumela, kar po tvojem edino šteje, saj je ona tista, ki ocenjuje naloge. Uporabljala si te štiri teorije kot dokaz za tisto, kar si želela povedati, in šele na koncu si zares razvila svoj argument. Mislim, da kar veliko študentov dela ravno to. Najprej poudarijo stališča drugih avtorjev, nato pa čisto na koncu vpeljejo svojo lastno interpretacijo dokazov. Zdi se mi, da si želela poudariti, da obstajajo nejezikovne kategorije. Drugi del tvoje argumentacije pa je bil, da vse te našteje teorije dajejo le delen odgovor na vprašanje, kako otroci usvajajo jezik. Tvoj dokaz za to trditev je, da otroci delajo napake še dolgo potem, ko so šli skozi začetno stopnjo usvajanja jezika. Mislim, da se tvoj zaključek navezuje na glavnino eseja [ni prikazana], ker si razložila, kaj pojmuješ kot omejitve vsake od teoretičnih pozicij. Vsekakor pa v zaključku uvajaš neke nove ideje. Pišeš o načinih, na katere otroci gradijo svoje lastne ideje o svetu in hkrati tudi o jeziku. Potem zatrdiš, da v resnici ne morejo popraviti svojih napak, dokler ne dosežejo ravni razumevanja o tem, kako so različne stvari povezane druga z drugo. O tem v glavnem delu eseja nisi govorila. Mislim, da si to storila zato, da si uporabila te nove ideje za podporo svojemu stališču, da so predstavljene teorije le delne. V tem smislu si predstavila skoraj vse svoje argumente v zaključnem odstavku.

Ko beremo dela drugih, nas to opominja, da je, prvič, branje integralen del celotnega procesa pisanja naloge in je pomembno na vsaki stopnji, in, drugič, da branje ni nujno samotna aktivnost. Pogovarjajte se z drugimi študenti o svojem čtivu, kadarkoli je to mogoče; dolgoročno vam bo to

pomagalo bolj polno razumeti, kaj ste prebrali. Drugi študenti bodo po-
črpali druge stvari iz istega besedila. Če boste združili ideje in razmišljanja
o zapletenih strokovnih tekstih, jih boste bolje razumeli in več odnesli od
njih. Vaše ideje bodo še vedno vaše, ko jih boste zapisali v svojo nalogo, a
če jih boste delili z drugimi, vam bo to pomagalo pri interpretaciji.

Upava, da se boste na koncu tega poglavja bolj samozavestno lotili
branja za svoje univerzitetno pisanje in da ste si že vzeli čas in eksperi-
mentirali z nekaterimi pristopi, ki sva vam jih predlagali. Če ste sledili
tej knjigi od začetka, bi vam zdaj moralo biti jasno, kaj vse morate upo-
števati v zgodnjih stopnjah pisanja vaše univerzitetne naloge.

Povzetek

- Ne pozabite svojega branja za nalogo strateško načrtovati, tako da
že na začetku ugotovite, kaj že veste, in smer, kamor ste namenjeni.
- Bodite selektivni pri svojem branju. Zavedajte se, da je dober izko-
ristek tega, kar že veste, pomembnejši od kopičenja gradiva, ki ga ne
morete predelati.
- Ne obstaja en sam pravi način branja: pot in strategije, ki jih boste
ubrali, so odvisne od vrste študijskega gradiva, ki ga morate prebrati.
- Citat je najbolje uporabiti za podkrepitev tega, kar ste napisali ali
nameravate napisati.
- Ni pametno, da citat opravlja delo, ki bi ga morali opraviti vi.
- Zapomnite si, da sta branje in pisanje sestavna dela istega procesa.

6 Organiziranje in oblikovanje vašega pisanja

*Kako oblikovati nalogo • Različni pristopi k načrtovanju in organiziranju vašega
pisanja • Nekaj oblik pisanja za visokošolsko ustanovo • Razvoj argumentacije:
izdelava vaše »zgodbe« in osrednje ideje*

*Nisem verjel, da bom zmogel pripraviti načrt svojega eseja pred začetkom
pisanja.*

Moji mentorji kar naprej govorijo o zgradbi, a mi ni jasno, kaj to pomeni.

Zdi se mi, da mi ni čisto jasno, kaj želim povedati.

Moji mentorji ugotavljajo, da je moje pisanje nejasno.

6.1 Kako oblikovati nalogo

V tem poglavju bomo govorili o zgradbi ali obliki vaše naloge – kako
je torej organizirana. Predvidevava, da ste opravili že veliko dela: razmiš-
ljali ste o naslovu in začeli čutiti, kam boste zapeljali nalogo in kaj bo
vaša teza. Pridobili ste že večino informacij iz knjig, predavanj in drugih
relevantnih virov. Opravili ste tudi že nekaj vrst poskusnega pisanja.
Lahko ste si naredili tudi načrt in opravili nekaj različnih vrst pisanja na
temo. Toda zdaj, ko se rok za oddajo naloge približuje, razmišljate o tem,
kako jo boste spravili v končno obliko in jo izročili svojemu mentorju.

Ta točka v procesu je za pisca lahko zelo težka. Kljub vsemu pa me-
niva, da vam bo, če ste opravili vse vaje do zdaj, lažje stvar spraviti v neko

obliko, saj ste dovršen del urejanja že opravili. V nadaljevanju bova natančneje razpravljali o tem, kaj misliiva z dobro oblikovanim pisanjem, ko je veliko različnih kosov sestavljeno v eno celovito delo.

Pomembno je, da ugotovite, da se načrtovanje in oblikovanje vašega pisanja dogajata na različnih stopnjah pisanja in na različne načine. Premikali se boste naprej in nazaj med načrtovanjem in premišljevanjem, tako kot se boste domišljali novih smeri in zapisovali stare. Med zbiranjem informacij hkrati načrtujete in pišete. Podobno se vam lahko zgodi, da med pisanjem dela naloge, ki se vam zdi že skoraj končan, ugotovite, da potrebujete malo več informacij. Včasih lahko celo ugotovite, da ste zašli malo izven smeri, ki ste si jo začrtali, tako da morate preurediti zbrane podatke ali pa celo poiskati nove. Vsekakor pa se je treba zavedati, da je to lahko le taktika zavlačevanja, da vam ne bi bilo treba prestopiti v naslednjo težko stopnjo, zaključevanje naloge, z izgovorom, da bi bila lahko še boljša. Na neki točki morate preprosto narediti kar najboljše iz vsega, kar že imate, in končati svoje delo.

6.2 Različni pristopi k načrtovanju in organiziranju vašega pisanja

Lahko se spomnite, da sva v 3. poglavju uvedli idejo gradnikov kot načina pisanja. Tudi proces oblikovanja naloge lahko primerjamo z načinom, kako otrok gradi stavbo iz kock. Otrok ima tako lahko na začetku idejo o zgradbi, ki jo želi sestaviti, in lahko poskuša do nje priti z različnimi razporeditvami kock. Lahko pa tudi začne graditi brez neke vnaprejšnje ideje, pa kljub temu na koncu naredi zgradbo, ki mu je všeč. Neki otrok lahko gradi obotavljajoče, drug se kar potopi v gradnjo. Vsak gradi drugače. Zato bi bilo dobro preizkusiti različne načine načrtovanja in pisanja, da ugotovite, kateri način vam je najbolj pisan na kožo.

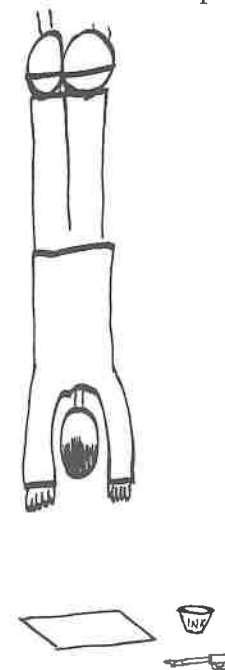
Citati v nadaljevanju ilustrirajo različne pristope piscev k organiziranju in oblikovanju pisanja. Vsak od njih ima kako koristno idejo, ki jo je vredno upoštevati pri vašem oblikovanju naloge.

V praksi lahko uporabljate različne pristope za različne vrste nalog. Nasploh je koristno, da se zavedate različnih metod in da jih preizkusate.

Pisec »potapljač«

Dolga leta sem bila v zadregi zaradi svojega pisanja, ker preprosto nisem mogla uresničiti napotkov svojega mentorja o načrtovanju pisanja, in vsi so mi govorili, da bi moji eseji morali biti »bolj organizirani«. Težko mi je bilo napisati osnutek in se ga potem držati. Nekako nisem ustvarjena za to. Moram začeti pisati in včasih napišem kar precej, preden mi postane jasno, kam sem morda namenjena. To pomeni, da moram večkrat presekati in napisati kar nekaj osnutkov. Včasih sem ugotovila, da moram začeti pisati en del, čeprav je v sredini naloge, in potem izgraditi nalogo v celoti, del za delom. Končno mi je uspelo in zdaj se mi zdi, da sem odkrila svojo lastno metodološko mešanico.

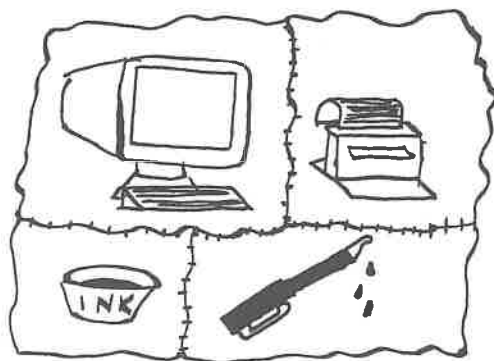
Ta avtorica kar skoči v svoje delo. Vedno znova lahko ugotavlja, da mora najprej malo pisati, in šele pri tem ji postaja jasno, kaj želi povedati. Lahko bi za to uporabila tudi metodo prostega pisanja (glej 2. poglavje). Šele potem pripravi načrt naloge. Če bi bila ta študentka otrok, ki gradi hišo iz kock, bi kar začela in opazovala, kakšne vrste stavba nastaja, če polaga kocke na ta ali oni način. Ta avtorica bi »kar padla« v gradnjo svoje hiše.

Pisec »potapljač«

Pisec »sestavljavec«

Pri pisanju najprej poskušam zapisati nekaj tem, ki so povezane z nalogo. Te mi dajo vsaj idejo, katere vsebine in razdelke bo imele moje pisanje. Takrat še ne vem, ali imam tezo. Poskušam napisati kar največ v okviru tem in med pisanjem poskušam najti povezavo med njimi. Ko bom tako dobil svoj prvi osnutek, bom šel še enkrat skozi in poskušal vstaviti dele, ki bodo vezni členi med različnimi sklopi. Lahko da bom določene materiale moral preurediti. Včasih moram izrezati kar precej materiala, saj potem ko mi je teza bolj jasna, spoznavam, da niso vse vsebine, ki so se mi zdele zanimive, res relevantne ali pomembne. Še vedno moram ugotavljati, kaj točno naj opustim, dodam ali prestavim, a postopoma delce sestavljam skupaj.

Pisec »sestavljavec«

Pisec zgoraj že na začetku ustvari posamezne dele, ki jih potem, z dodanimi povezavami, poskuša sestaviti v nalogo. Podoben je otroku, ki bi pri gradnji hišice iz kock najprej ustvaril vrsto različnih sob in jih nato združil v hišo.

Pisec »vizionar«

Veliko časa porabim za branje in delanje zapiskov: želim se seznaniti z vsem! Berem veliko več, kot je potrebno. Nato o tem veliko premišlujem, tudi medtem ko delam druge stvari. Končno sedem in vse velikopotezno zlijem na papir in zdi se mi, kot da je v mojem notranjem pogledu vse prišlo skupaj. Včasih na koncu, ko

vse preberem, dodam še uvod, a nikoli nisem mogla napisati načrta in moje delo tudi skoraj nikoli ne potrebuje novega koncepta.

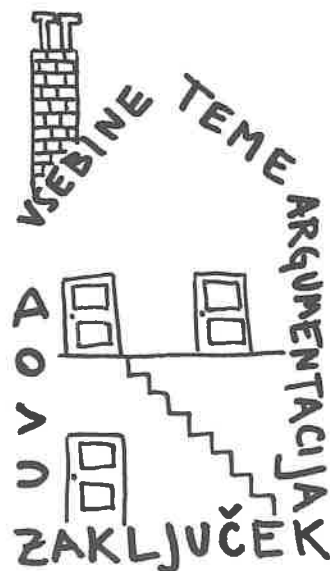
Pisec »vizionar«

Ta avtorica očitno sploh ne naredi osnutka: »veliki načrt« ima v svojem notranjem pogledu. V bistvu mora imeti neko zgradbo v mislih, preden začne pisati, vendar ne zna izraziti, kakšna je, dokler je ne napiše. Takrat se skoraj popolnoma jasno izriše. Podobna je otroku, ki bi imel pri gradnji hišice v mislih jasno sliko hiše, ki jo želi zgraditi, in bi gradil hitro, ne da bi se pustil motiti.

Pisec »arhitekt«

Najprej sem napisala nekaj opazk – idej za naslove. Uporabljala sem površino celotne strani, tako da sem lahko razporedila ideje v obliki diagrama. Včasih sem pustila stolpec na eni strani, da sem si zapisovala ideje, ki bi mi lahko koristile kasneje ali pa pri določenem delu, ki bi ga morala opraviti pred začetkom pisanja naloge. Ta stolpec sem obdržala ves čas, tako da sem lahko dodajala vanj, medtem ko sem poskušala razvijati svojo osrednjo krovno idejo na glavnem delu strani. Ko sem končala, sem tako imela opombe, povezane z osrednjo idejo, in sem lahko gradila koncept celotne naloge. Vedno premislim in pripravim načrt, še preden sploh pomislim na začetek pisanja.

Ta avtorica ima občutek za obliko. Ni ji težko ustvariti kompleksnega načrta. Pisci, ki z lahkoto umeščajo svoje misli v pajkov diagram ali miselni vzorec, so pisci »arhitekti«. Imajo občutek za širšo strukturo naloge, še preden se odločijo za vsebino, medtem ko morajo drugi pisci vedeti, kaj želijo povedati, preden začnejo z izdelavo načrta. Otrok »arhitekt« bi tako začel z zunanjo strukturo svoje stavbe, ki bi jo potem napolnil z vsemi sobami.

Pisec »arhitekt«

Kakšne vrste pisec ste

Ste se prepoznali v kateri od teh vrst piscev? Preverite v naslednji vaji.

16. vaja: Kakšne vrste »oblikovalec« ste? Kako načrtujete svoje pisanje?

Še enkrat preletite definicije različnih vrst piscev. Nato zapišite odgovore na naslednja vprašanja:

- Katere bi lahko bile prednosti in slabosti teh različnih načinov organizacije pisanja?
- Kateri način načrtovanja in oblikovanja je najbolj podoben vašemu?
- Na kakšen način se vaš pristop razlikuje od opisanih?

Zdaj poskusite opisati, kako vi načrtujete in organizirate svoje delo.

Seveda verjetno ne prevzamete le enega načina načrtovanja in oblikovanja pisanja. V praksi lahko uporabite različne strategije za različne načine pisanja, ki ga morate opraviti, in več ko boste imeli izkušenj, bolj prilagodljivi boste postali pri svojem pristopu.

Citirani pisci dokazujejo, da proces oblikovanja pisanja ni preprost. Vsi poudarjajo, da so našli svoj način, ki »deluje«, čeprav so za to porabili kar nekaj časa in so na začetku občutili zmešnjavo. Čeprav nasveti za pisanje nalog po navadi poudarjajo potrebo po načrtovanju, jim bolj izkušeni ne sledijo na slepo. Nekaj avtorjev brez težav zasnuje osnutek že v zgodnji stopnji pisanja, o čemer razpravljamo v 4. poglavju. Brez dvoma je koristno, če ste tega zmožni, vendar mora, kot smo videli, precej piscev opraviti kar nekaj predhodnega premišljevanja in prostega pisanja, preden si lahko ustvarijo jasno sliko zgradbe. Vseeno pa se vsi zavedajo, da je njihov končni cilj dobiti dobro oblikovano pisno nalogo.

Vse to pomeni, da ne obstaja le ena pot, kako organizirati nalogo. Pomembno je, da ne sledite suženjsko nasvetom drugih, ker to lahko izsuši vaše vrele ideje in misli. Čeprav ste si ustvarili načrt pisanja, lahko vedno pridete do točke, ko ne veste, kako bi nadaljevali, pri čemer večina piscev ugotavlja, da se njihov prvotni načrt spremeni, ko začnejo pisati.

6.3 Nekaj oblik pisanja za visokošolsko ustanovo

Zdaj se bomo posvetili obliki pisne naloge z drugega vidika, saj bomo obravnavali nekaj načinov organiziranja gradiva v različne oblike in strukture, ki so pogosto uporabljene v visokošolskem pisanju. S »strukture« poimenujemo tako način, na katerega je delo organizirano, kot tudi – še pomembneje – kaj dela: njegovo funkcijo v nalogi. Še posebej nas zanima, kako struktura vzpostavlja odnose med različnimi idejami. V nadaljevanju ponujava nekaj primerov oblik, ki se pogosto uporabljajo v pisanju na univerzi, skupaj z orisom njihove pomembnosti za posamično nalogo.

Kronološko pisanje

Kaj se je zgodilo?

To pisanje spremlja čas v smislu zaporedja dogodkov, ki sledijo drug drugemu. Ta oblika je seveda zelo uporabna pri zgodovini. Kronologija je lahko vizualno izražena na časovnici, ki prikazuje zaporedje dogodkov v

določenem obdobju, tako kot koledar. Podobna struktura je uporabljena za pripoved vsebine romana ali filma. Verjetno boste to obliko večkrat uporabili, vseeno pa boste morali iti korak naprej in k temu še kaj dodati. Kronološko pisanje se lahko pojavi na začetku, da dá ozadje drugemu delu naloge. Izogibajte se daljšemu vztrajanju pri kronološkem pisanju v kakršnemkoli pisnem sestavku, saj je cilj naloge običajno zahtevnejši od tega.

Opisno pisanje

Kakšna je neka stvar (ali oseba)? Katere so njene lastnosti in iz katerih delov je sestavljena?

Opisovanju navadno sledi razlaga. Opis lahko podamo v obliki diagrama z označenimi deli, kot npr. pri biologiji. Če pa opisujemo kako abstraktnejšo temo, npr. značilnosti družine v dvajsetem stoletju, je primernejši pajkov diagram, da razložimo njene lastnosti, kakor je opisano v 2. poglavju. Tako kot pri kronološkem pisanju se moramo tudi tu premakniti naprej in se začeti ukvarjati z bolj analitičnimi vprašanji, kot npr. zakaj, kaj to pomeni in s čim je tema povezana.

Vzročno-posledično pisanje

Zakaj se je nekaj zgodilo? Kakšne so bile posledice?

V praksi ne pridete daleč z naštevanjem, kaj se je zgodilo, ne da bi vpejali vzrok in posledico, ki povežeta dogodke med seboj. Poglejmo preprost primer: »Kralj je umrl; ljudje so se veselili.« Da bi ta stavek imel smisel, moramo vedeti, zakaj so se ljudje veselili (mogoče je bil tiran). Ideja o popolni povezavi med dvema dogodkoma – da je nekaj povzročeno z nečim – je večkrat ocenjena kot malo preveč preprosta. Kljub temu pa sta vzrok in posledica – »kaj nekaj povzroči« in/ali »kaj sledi« – še vedno lahko pomemben način predstavljanja odnosa. Seveda s tem, ko začnete razmišljati o tem, »zakaj« ali »kaj sledi«, vaše razmišljanje postane kompleksno. Kako veste, zakaj? Kaj je še vpleteno? Naenkrat začnete analizirati mnogo različnih dejavnikov in po navadi prvi »zakaj« vodi do še več vprašanj.

Primerjalno-kontrastno pisanje

Po čem sta dve stvari različni in po čem sta si podobni?

To je zelo običajna struktura. Kaže na podobnosti in razlike med dvema stvarima ter med postopkom primerjave pove več o vsaki. Ena od

značilnosti visokošolskega pisanja je, da so teme lahko precej abstraktne in neotipljive – npr. dve različni vrsti socialne politike ali dve psihološki teoriji. V tem primeru se lahko s primerjalno-kontrastnim pisanjem premikamo med obema »zadevama« ali pa izmenično obravnavamo eno in drugo. Ta način pisanja lahko prevladuje v vaši nalogi ali pa ga uporabite le v enem delu. Potrebo po njegovi uporabi lahko prepoznate že v naslovu naloge.

Naslednji načini pisanja ne spadajo toliko med načine, na katere pisanje organiziramo ali oblikujemo, temveč gre bolj za to, kaj dejansko delamo, ko pišemo; drugače rečeno, ukvarjamo se z določeno vrsto organiziranja pisanja.

Pisanje povzetkov

Kaj avtor pripoveduje? Kaj je njegova glavna ideja?

Večkrat bodo od vas zahtevali, da napišete povzetek in za vajo predstavite bistvo članka ali knjige. Lahko vam bo tudi naloženo, da na kratko napišete, kaj je nekdo rekel, ali pa nekaj o posebnem stališču ali o načinu mišljenja kot del vaše naloge. To je neizogibno, saj se velik del pisanja na univerzi ukvarja z razpravljanjem o tem, kaj so drugi avtorji izjavili o temi. V tem primeru se boste nanašali le na misli in ideje, ki so pomembne za vašo določeno nalogo ali za specifične dele argumentiranja znotraj vaše naloge. Oporne točke za povzetke o tem, kaj je avtor povedal, so podane v 5. poglavju. Tukaj ponujava nekaj poti za razmišljanje o povzemanju za določene namene:

- Kaj od tistega, kar je avtor izjavil, je pomembno za vašo nalogo – zakaj želite nekaj vključiti vanjo?
- Kako se te ideje skladajo s tem, kar želite povedati?

Analitično pisanje

Poglejmo pod površino: o čem to govori?

Ta način pisanja je najtežji za razlago, saj so »analize« termin, ki ga mentorji veliko in na različne načine uporabljajo. Ta način pisanja od vas vedno zahteva, da poveste več o tem, kar opisujete ali primerjate. Od vas se pričakuje, da raziskujete in postavljate vprašanja, kot so:

- Kaj to pomeni?
- Zakaj je to pomembno?
- Kako to deluje?
- Kako je to strukturirano?
- Ali lahko to razložite?

To je le nekaj vprašanj, ki jih vključuje dejanje »biti analitičen« ali »uporabljati analizo«; uporabite jih, če se vam zdijo primerna. Kljub temu je enako pomembno, da si, ko si prizadevate biti analitični, zastavite svoja lastna vprašanja.

Strogo gledano, »analiza« pomeni razbitje stvari do njihovih elementarnih delcev, podobno kot pri znanosti. Ta misel vam je lahko v pomoč pri razmišljanju o tem, kako se lotiti analitičnega pisanja. To tudi pomeni, da ne morete le podajati »velikih izjav«, kot bi lahko delali v resničnem življenju. Pri tem vam mentorji lahko svetujejo, da te izjave »poudarite« in jih »razgalite« (več o tem bova povedali v delu o mentorskem odzivu v 11. poglavju). Kot primer lahko vzamemo filmske študije, kjer od študentov ne zahtevajo, da se opredelijo, ali je film »dober«, kar je le vrednostna ocena, temveč da prikažejo, kako je film sestavljen, da učinkuje. Analitično pisanje zahteva premislek o vašem pisanju, idejah in informacijah, ki jih morate predstaviti na poseben, oster in samospraševalen način.

Vrednotenjsko pisanje

Kakšna je vrednost tega? Zakaj je pomembno?

Pri vrednotenjskem pisanju morate opraviti neko vrsto presoje o tem, kar so napisali drugi pisci. To se zelo razlikuje od presoje, ki jo izrekate v vsakdanjem življenju, npr. »To je dober film«. Oceniti morate različna stališča in vidike. Vsekakor se od vas zahteva več, kot da izjavite, na primer, »To je napačen argument« ali pa »To je narobe«; na vsak način morate argumentirati svojo trditev.

Vrednotenje lahko vsebuje pisanje o tem, kako različna stališča kažejo določen odnos ali pa zanemarjajo določene pomembne informacije, pri čemer zoperstavljajo ene proti drugim. Pomembno si je zapomniti, da je treba biti analitičen, zato da lahko v visokošolskem pisanju vrednotite. Ob vseh teh različnih načinih morate pisanje prilagajati različnim predmetom in področjem, kakor smo že omenili v 3. poglavju.

Tu navajamo primer analize in vrednotenja v eseju o »konceptu družinske enote«, ki se nanaša na problem staranja:

Obstaja kar nekaj slabosti uporabe »družine« kot središčne razlage problemov starostnikov. Prvič, ne živijo vsi v družini. Drugič: trenutno obstaja veliko različnih oblik družin, tako da se posplošitev družine na tradicionalno nuklearno družino ne more nanašati na vse. Posledica tega je, da se od družine pričakuje, da se obnaša na način, ki ne odraža realnosti, in tako jo lahko krivimo za nekaj, kar je zunaj njene kontrole.

Pisec je uporabil analitično pisanje s ciljem, da bi ovrednotil problem staranja, kakor izhaja iz koncepta družinske celice. Opazili boste, da se analiza središčno ne ukvarja s problemi starostnikov, ampak z načinom ukvarjanja s tem problemom, tokrat s stališča določene perspektive in z vidika, ki je posebno povezan z idejo družinske celice.

Uporaba nabora različnih oblik pisanja

Kot sva že napisali, lahko vedno uporabljate več oblik pisanja hkrati v katerikoli nalogi. Na primer, pri pisanju poročila o vzrokih brezdomstva boste morda morali dodati tudi kronološko-zgodovinski potek. Naloga o pregledu zgodovine ženskega pisanja lahko vključuje tudi analizo posameznih del pisateljic. Kot primer naj nam služi naloga z naslovom: »Starši so najbolj odgovorni za delinkventno obnašanje svojih otrok. Razpravljajte o tem.«

Kronološko pisanje

Lahko podate zgodovinski pregled različnih odnosov do mladih prestopnikov ali pa uporabite študijo primera, v kateri poročate, kaj se je zgodilo v posamičnem primeru mladega delinkventa.

Primerjalno-kontrastno pisanje

Morda boste želeli primerjati, kaj dvoje piscev meni o temi.

Pisec A	Pisec B
Verjame, da je družinsko okolje pomemben faktor pri mladostnem prestopništvu.	Verjame, da so družbeni dejavniki pomembnejši.
Verjame, da se otroci lahko naučijo ločevati dobro in slabo tako doma kot v šoli.	Verjame, da otroci ne morejo biti odgovorni za svoja dejanja.

Tukaj boste uporabili tudi nekaj znanja o pisanju povzetkov, saj boste morali napisati, kaj vsak od obeh avtorjev piše o tej temi. Vseeno pa boste pri tem selektivni glede na to, kako boste uporabili delo teh dveh avtorjev za vašo nalogo (več o tem v 8. poglavju).

Analitično pisanje

Pri obravnavi naslova naloge seveda ne boste odgovarjali le z »da« ali »ne«. Preleteli boste različna stališča o mladoletnem prestopništvu in jih ovrednotili. Tu je ena od mogočih shem:

- Kakšna so stališča o mladoletnem prestopništvu?
- Kdo jih zagovarja in zakaj?
- Katere poglede ali domneve o tem, kakšni so otroci in kakšno je družinsko življenje, predlagajo?
- Kakšna politika in dejavnosti izhajajo iz teh stališč?

V okviru analiz boste morali tudi ovrednotiti različna stališča in izreči svoje mnenje.

V tem podpoglavju smo obravnavali, kakšno vrsto dela lahko opravlja vaše visokošolsko pisanje, kar v širšem smislu opredeljuje njegovo obliko. S tem ko se zavedate mnogih možnosti oblik tako pri branju kot pri pisanju, ozaveščate to, kar delate, in tako to tudi bolje delate.

Vaja 17: Prepoznavanje oblik pisanja

Vzemite pisno nalogo z vašega predmetnega področja. Poskusite prepoznati, katera od oblik pisanja, naštetih prej, bi bila primerna za uporabo v tej nalogi. Morda boste ugotovili, da lahko pri večini naloge uporabite le eno obliko.

6.4 Razvoj argumentacije: izdelava vaše »zgodbe« in osrednje ideje

Pomemben element pri oblikovanju vašega pisanja zadeva razvoj vaše argumentacije. Ravno argument je ena od stvari, ki jih vaši mentorji še posebej iščejo, ko zastavljajo pisne naloge, in pogosto kritizirajo nalogo, češ da nima »argumentov«. V praksi ta termin različnim mentorjem večkrat pomeni različne stvari pri različnih predmetih, kot smo videli v 3. poglavju.

Vsekakor pa ne pomeni »prepira« (čeprav so akademiki znani po vodenju akademskih »prepirov«). Argument lahko opišemo tudi v čisto določenem tehničnem smislu, kar bomo raziskali v naslednjem poglavju; v tem se osredotočamo na razvoj osrednje ideje in oblikovanje pisanja okoli nje.

Graditev osrednje ideje korak za korakom

Spodaj je kratek odlomek iz sredine eseja o nasilju v družini:

Alternativni feministični pristop ugotavlja, da ženske ostajajo v nasilnih razmerjih, čeprav niso »šibke«. Za te ženske je ena od bistvenih sestavin ženskosti tudi biti na voljo svojim moškim in nadaljevati razmerje kljub težavam. Te ženske so poskušale razumeti svoje nasilne partnerje in so čutile dolžnost, da poskušajo vzdržati v situaciji po svojih najboljših močeh. Za njih bi prekiniti zvezo pomenilo priznanje poraza.

Tudi v tem kratkem odstavku lahko zaznamo splošno strukturo:

1. *Osrednja ideja odlomka, na splošno se imenuje »glavna ideja«:* v tem primeru je to trditev o »alternativnem feminističnem pristopu«.
2. *Dodajanje h glavni ideji:* naslednji stavek dodatno razlaga tisto, kar prvi stavek pove o teh ženskah.
3. *Primer,* kaj te ženske počnejo.
4. *Mini zaključek ali povzetek.*

Avtorica korak za korakom razširja svojo osrednjo idejo. Ta osnovni vzorec se ponavlja v večini odlomkov pisnih nalog: od glavne ideje do podpore tej ideji in zaključka/povzetka.

Ustvarjanje vaše »zgodbe«

Eden od načinov razvijanja argumentacije v vašem pisanju je, da si to predstavljate kot vašo »zgodbo«. Kakšna je vaša zgodba? Ali ima jasen potek ali zaplet? Uporaba pojma zgodba morda ne deluje strokovno, a meniva, da dobro ponazarja občutek za razvijanje argumentacije. Pomagal naj bi vam pri natančnejšem prepoznavanju ustvarjalnega procesa, skozi katerega morate za izdelavo celovite pisne argumentacije. Delo študentskega pisca je, da ustvari tako zgodbo-argument, ki je prepričljiv za mentorja oz. bralca.

Argument kot »zgodba«

- Zgodba se razvija korak za korakom.
- Izbrane ideje ali dogodki so povezani skupaj v prepoznavno celoto.
- Bralcu je zagotovljen občutek smeri, ko bere.
- Celotna naloga je »sklenjena«, obstaja občutek »zaokroženosti«.
- Obstajajo določeni predvidljivi vzorci in konvencije, ki jih pisec poskuša upoštevati, bralec pa jih pričakuje.

Oblikovanje glavne ideje

Pri poskusu podkrepitve vašega argumentacije je pomembno, da se osredotočite na glavno idejo, ki jo želite predstaviti. Kaj je tisto, kar želite, da bi vaš bralec vedel ali mislil na koncu vaše naloge? Katero stališče zastopate ali zagovarjate v svoji nalogi? Ali pa, z besedami, ki smo jih uporabili prej, kaj je vaša zgodba ali kakšen je njen potek? Tu je nekaj primerov:

Obstajajo prednosti in slabosti »socialne pomoči v lokalni politiki«; na splošno pa slabosti vedno nadgrajajo prednosti.

Ta oglas pri poskusu prodaje artiklov uporablja znake, povezane z družbenim razredom.

Obstajajo trije različni teoretični pogledi, s katerimi se razlaga domače nasilje; vsak od njih razkriva različen odnos do družbe.

Večkrat je zelo težko oblikovati osrednjo idejo. Vsekakor pa je lažje, če se zavedate, da mora ideja odgovarjati na vprašanje v naslovu, če ga imate. Če ga nimate, vam bo osrednja ideja, ki jo želite predati bralcu, pomagala najti vaš osrednji naslov. Morda boste morali zelo veliko razmišljati ali celo pisati, kot smo že omenili, da boste prišli do te osrednje ideje. To pot lahko začnete s tem, da analizirate naslov tako, kot sva nakazali v 4. poglavju. Ko boste enkrat izluščili osrednjo idejo, boste ugotovili, da lahko lažje oblikujete svojo nalogo, ker boste vedeli, da je informacija, ki ste jo vključili, pomembna za osrednjo idejo. Vedeli boste, kam bi pisanje moralo voditi in imeli boste občutek namenskosti. Spet morava poudariti, da različni avtorji odkrijejo, da čisto jasno vedo, o čem govori njihova naloga, na različnih stopnjah pisanja. Kljub temu pa je koristno delati na oblikovanju vaše osrednje ideje vse od začetku ukvarjanja z nalogo.

Študentka biologije je imela težave pri oblikovanju svoje kratke naloge z naslovom »Membrana kot povezava in kot prepreka«. Avtorica je imela veliko zapiskov in idej, a jih ni mogla oblikovati. Kot je izjavila: »Ne morem najti svoje zgodbe.« S tem je mislila, da še vedno ne more izreči: »Glavna ideja te naloge je ...«. Ne da bi karkoli vedeli o tem predmetu, si lahko predstavljate, da bi lahko bila primerna oblika za to nalogo naslednja:

Uvod: Kakšne so strukturne lastnosti membrane

1. Kako deluje membrana kot povezava
2. Kako deluje kot prepreka

Zaključek na kratko poveže oba vidika.

Toda študentki ta oblika ni uspela. Ko je govorila, je spoznala, da je bistvo tega, kar želi povedati, v tem, da strukturne lastnosti membrane delujejo hkrati kot povezava in kot prepreka. To je pomenilo, da je morala spremeniti organizacijo naloge, kot sledi:

Uvod: Kakšne so strukturne lastnosti membrane

1. Prva strukturna lastnost deluje (a) kot povezava, (b) kot prepreka.
2. Druga strukturna lastnost deluje (a) kot povezava, (b) kot prepreka.

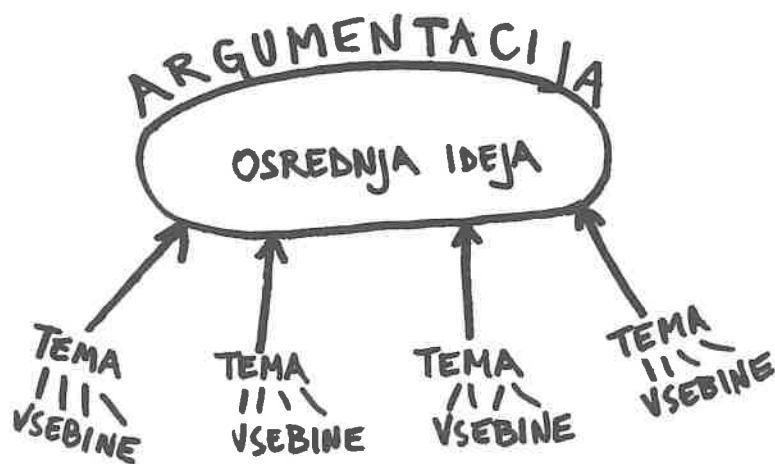
Zaključek povzame, da ista stvar, ki omogoča membrani, da deluje kot prepreka, omogoča tudi, da ta deluje kot povezava.

Zdaj je študentka dobila svojo »zgodbo« in je lahko nadaljevala z nalogo. Dobila je občutek, da je povezava med njenim uvodom in glavnim delom naloge precej jasnejša in bolj smiselna. Zato je lahko ustvarila svojo zgodbo-argument.

Idejo o argumentu kot »zgodbi« lahko povzamemo takole: naloga, ki jo pišete, ima osrednjo idejo, ki izraža bistvo naloge. Ta je podprta z množico tem, ki so organizirane in povezane v posebno obliko. Teme so lahko delčki informacij, utemeljitve ali dokazi, ki pomagajo bralcu razumeti in ceniti osrednjo idejo. Vse to skupaj ustvarja zgodbo-argument, s katero želite čim učinkoviteje doseči svoj namen – odgovoriti na zastavljeno vprašanje pri nalogi.

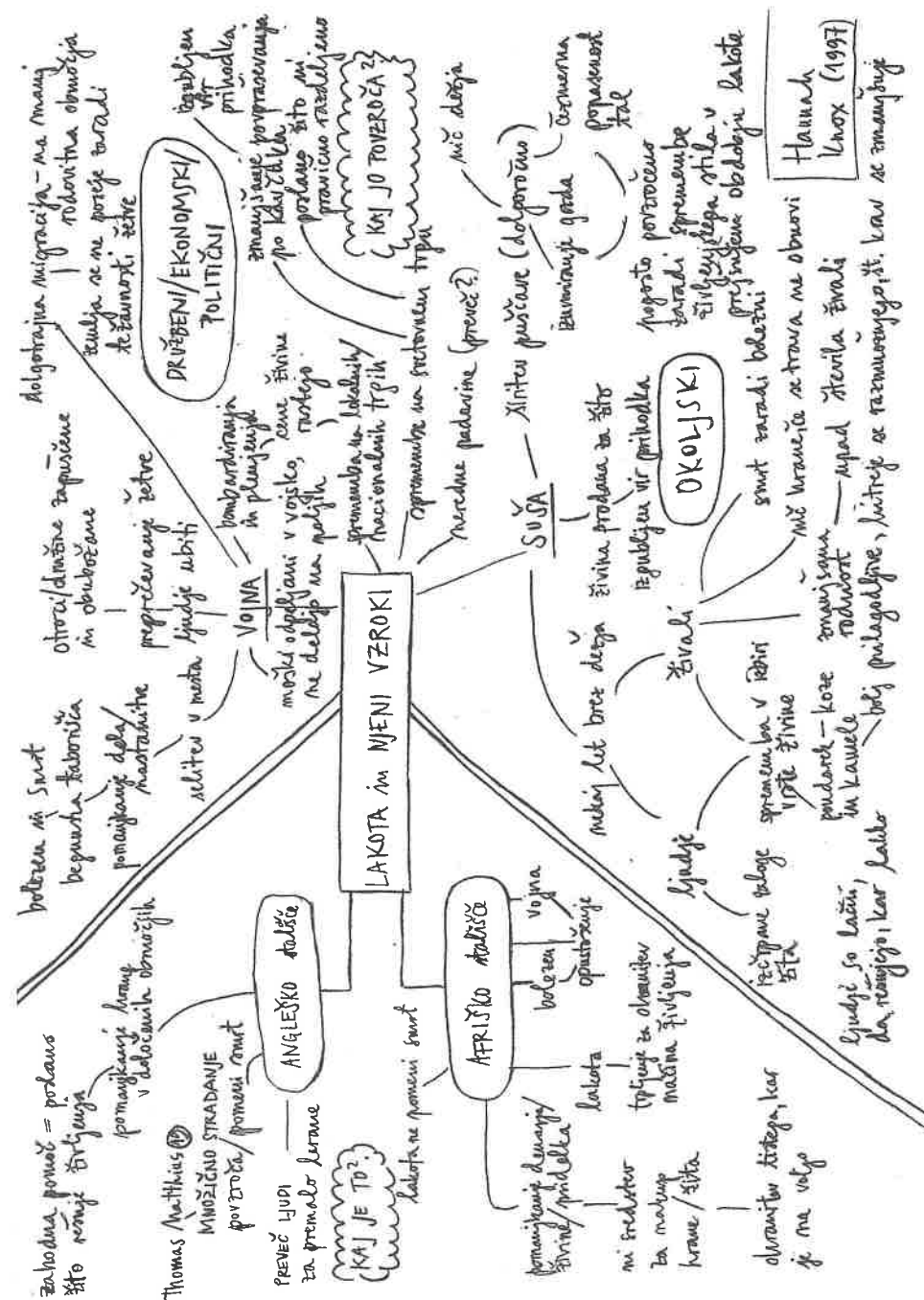
Oblikovanje vaše argumentacije z vsebinami in temami

Govorili smo o tem, kako se pri argumentiranju redno ukvarjamo z razvojem osrednje ideje, in o načinu, na katerega so vsi deli naloge neka-ko povezani s to idejo. Pri pisanju se boste ukvarjali z razvojem številnih tem, ki bodo podprle vašo osrednjo idejo in tako zagotovile dokaze za vaše utemeljevanje. O osrednji ideji lahko razmišljamo tudi tako, da je središče vaše argumentacije. Je torej jedro in argumentacijo gradite tako, da več tem sestavite skupaj v strukturo okoli jedra. Teme same so zgra-jene iz sestavnih delov, ki so osnovne vsebine naloge. Te vsebine črpate iz svojega čtiva in zapiskov predavanja in se lahko ukvarjajo z dejstvi, ki jih potrebujete, da ilustrirate in razvijate vaše teme. Tako so v nekem smislu vsebine osnovne gradbene »opeke«, iz katerih gradite svoje teme. Spomnite se, kako smo uporabili analogijo z gradniki v 3. poglavju. Mi-selni vzorec spodaj ponazarja, kako te vsebine in teme pomagajo okrepi-ti vašo osrednjo idejo ter podpreti vašo celotno argumentacijo.

Razvijanje argumentacije

Poglejte naslednji miselni vzorec na temo »Lakota in vzroki zanjo« na naslednji strani. Avtorica te skice jo je uporabila kot osnovo za svojo pisno nalogo. Tudi zapiski na str. 72 so njeni in se nanašajo na isto delo. Kako je torej zasnovala svoje argumentiranje? Nekatere vsebine, ki jih je potrebovala za ilustracijo svojih tem, so vidne na njenem miselnem vzorcu: izčrpanje zalog žita; pomanjkanje hrane; pomanjkanje dela; cene živine; migracija. Iz teh vsebin je študentka razvila eno svojih glavnih tem; ta je

Lakota in njeni vzroki

bila, da »vojna povzroča premike in selitve«. To je uporabila, skupaj z drugimi relevantnimi temami, pri razvoju svoje osrednje ideje: »Lakota ima druge vzroke, kot je pomanjkanje hrane.« Ta ideja je v središču argumentacije, ki jo želi predstaviti v svoji nalogi. Študentka je zapisala, da je svojo argumentacijo razvila skozi raziskavo izbranih tem. Argumentacije ni bilo pred začetkom pisanja, je pa dala izraz osrednji ideji, ki jo je želela razviti. Čeprav je študentka kot vodilo upoštevala shemo svojega miselnega vzorca, je argumentacijo razvila skozi proces pisanja, ko je skušala svoja stališča izraziti na vseh ravneh: vsebin, tem in osrednje ideje. Vredno si je zapomniti, da argumentacija ni oprijemljiva stvar, ki bi jo lahko nekje zagrabili in prenesli v nalogo. Argumentacija se razvije skozi samo pisanje, ko vi kot pisec odločate, kakšno »težo« naj podelite različnim vsebinam in temam, da vas bodo vodile naprej do izgradnje argumentacije in vam omogočile, da svojo osrednjo idejo čim jasneje prenesete bralcu.

18. vaja: Premislek o osrednji ideji

Poglejte nalogo, ki jo pripravljate, ali nalogo, ki ste jo že dokončali. Zapišite v eni ali dveh povedih, kaj je po vašem mnenju njena osrednja ideja. Zapišite tudi vsebine, ki jih boste obravnavali, da boste podprli svoje teme. Navedite nekaj tem, o katerih boste pisali kot del svoje argumentacije.

Če želite prihraniti čas pri organiziranju in oblikovanju svoje naloge, uporabite rubrike za osnutek. Če boste pripravili osnutek zgodaj, na začetku pisanja, je koristno, da pripravite rubrike za teme, ki jih lahko dodajate, bolj ali manj obsežno, ko razmišljate o vključitvi novih gradiv. Uporabite različni papir za vsako temo. Te zapiske hranite tako dolgo, dokler jih potrebujete, kot osnovo za prvi osnutek celotne naloge ali pa za postopno dodajanje.

Povzetek

- Zapomnite si, da različni pisci načrtujejo in organizirajo svoje pisanje na različnih stopnjah pisateljskega procesa, in poskušajte ugotoviti, kaj vam ustreza.
- Načrtujte svojo nalogo, če je to mogoče, a vedno pričakujte, da jo bo treba spremeniti. Svoj prvi osnutek vedno jemljite za zgolj začasnega.

- Poskušajte prepoznati, da različni deli vašega pisanja zahtevajo različno strukturo. Da vam bo to uspelo, morate razmisliti o tem, kakšno delo pisanje pravzaprav opravlja.
- Predvsem pa določite, kakšna je vaša osrednja ideja, in zagotovite, da bo naloga slonela na njej.
- Eksperimentirajte z miselnimi vzorci, ki vam pomagajo pri graditvi vsebin in tem za izpeljavo vaše argumentacije.
- Z računalnikom si lahko privoščite preurejanje delov naloge že na zgodnji stopnji; tako pridobite celosten pregled, kako se določeni deli vaše naloge skladajo med seboj.

7 Argumentiranje in prepričevanje bralca *

Vaš bralec • Kaj pomeni pojem »argumentacija« • Kako študenti v okviru svojih predmetov opredeljujejo »argumentacijo« • Razvijanje vaše teze • Začetne misli • Argumentiranje s predvidevanjem vprašanj in ugovorov • Argumentiranje z upoštevanjem dveh različnih stališč • Prepričevanje bralca

Ne znam argumentirati – ne znam razpravljati.

Vedno so mi govorili, da bi moral argumentirati, a mi niso povedali, kako naj to naredim.

Kaj pravzaprav mislijo z »argumentom«?

19. vaja

Preden začnete brati to poglavje, prosiva, da zapišete, kaj po vašem mnenju pomeni argumentiranje v okviru vašega predmeta. To vam bo pomagalo, da raziščete in si razjasnite lastne misli in jih primerjate z idejami v tem poglavju.

To lahko storite z zapiski ali pa v strnjenem besedilu, na primer v obliki prostega pisanja (glej 2. poglavje).

V zadnjem poglavju smo se ukvarjali z različnimi načini idej in informacij v vašem pisanju za univerzo. Obravnavali smo tudi potrebo, da zasnujete osrednjo idejo (najdete »zgodbo« ali »zaplet«) in kopičite svoje ideje okoli nje, da ustvarite svojo argumentacijo. V tem poglavju nadaljujemo

* To poglavje izhaja iz idej in gradiva s spletne strani o programu intenzivnega poučevanja in učenja pisanja na Queen Mary, Univerza v Londonu (<http://www.thinking-writing.qmu.ac.uk/getstart.htm>; obiskano 7. 7. 2007) in tudi iz pogovorov s Sally Mitchell, koordinatorko programa, ki so bili v veliko pomoč.

raziskovanje, kako izdelati dobro argumentacijo, toda tokrat bolj z bralcem v ospredju. Graditev argumentacije je več kot le snovanje osrednje ideje, vsebuje tudi postavljanje trditev ali utemeljevanje in prepričevanje bralca v vrednost svojih utemeljitev.

Vse pisanje za univerzo mora biti logično organizirano glede na vrsto pisanja; pisanje mora biti povezano in enotno (več o tem v 11. poglavju); pisati morate jasno, tako da vas bralec razume in se lahko prebije skozi nalogo. Pri visokošolskem pisanju se od vas večkrat zahteva še več: da predstavite »dober« argument. To poglavje sva naslovili »Argumentiranje in prepričevanje bralca«, ker sva želeli pokazati, da argumentacija v bistvu vključuje utemeljevanje skozi oblikovanje stališča in njegovo soočenje s stališči drugih ljudi. Kadar branite svoje stališče v pisni nalogi, vedno vstopate v dialog, čeprav le v domišljiji. To prestavi vaše pisanje s točke, ko ste razmišljali, kako urejati informacije, npr. ko ste se spraševali o osrednji ideji in o različnih načinih organizacije pisanja (vzrok/posledica itd.), na točko, ko začnete podrobneje razmišljati o tem, kako lahko *prepričate* svojega bralca, da bo sprejel primer ali trditev, ki jo predstavljate.

7.1 Vaš bralec

Skozi vso knjigo sva vašega bralca obravnavali kot resnično osebo, ki bo brala vaše delo: v večini primerov je to vaš mentor, včasih pa tudi vaš kolega študent. Mentor je največkrat oseba, ki bo ocenjevala vaše delo in ki vam bo pomagala razviti ideje in izboljšati vaše pisanje, vaš kolega študent pa je nekdo, ki vam bo pomagal pri razumljivosti in jasnosti vašega dela. Oba bi morala biti zainteresirana za temo vaše naloge. Poleg tega pa govoriva tudi o vas kot o bralcu vašega lastnega dela.

V tem poglavju vas vabiva, da o svojem »bralcu« razmišljate nekoliko drugače. Poleg tega, da o njem razmišljate kot o dejanskem bralcu, vas prosiva, da si ga zamišljate in si ga predstavljate tudi progresivno, v skladu s procesom pisanja, tako da ga lahko pri graditvi utemeljitve ali argumentacije vseskozi vključujete in prepričujete. V poznejših delih tega poglavja bomo pregledali primere pisanja, ki predvidevajo imaginarnega bralca in se ukvarjajo z njegovimi odzivi na utemeljitve, ki jih pisec želi predstaviti: bralca, ki postavlja vprašanja, ki pisca silijo v razlago in širjenje postavljenih trditev, in bralca, ki predstavlja nasprotna stališča od avtorjevih. V najinem zadnjem primeru, ki spada v akademsko novinarstvo, ugotavlja,

da si avtor medtem, ko piše, predstavlja bralca, ki je naklonjen utemeljitvi, ki jo avtor gradi. To pomeni, da avtor vključuje bralca v svoje pisanje kot nekoga, ki se bo strinjal z njegovimi pogledi.

7.2 Kaj pomeni pojem »argumentacija«

»Argumentacija« je kar težak pojem v okviru študentskega pisanja, ker se uporablja v mnogih različicah, ki jih raziskujeva spodaj. Včasih »dobra argumentacija« in »dobra struktura« pomenita isto stvar. Po drugi strani pa lahko imate dobro zgradbo pisnega dela, ne da bi ta vsebovala argumentacijo. Na primer, velik del poročila je natančno to, v bistvu poročanje o nečem, kar je bilo storjeno ali kar je bilo ugotovljeno. Večkrat bodo od vas zahtevali razlago, ne pa argumentiranje, čeprav vaši mentorji morda sploh ne bodo poudarili te razlike.

Zahteva, da morate argumentirati, zna biti precej omejujoča ali pa vas lahko preplaši – kot je izjavil eden od študentov: »Meni argumentiranje ne leži.« Študenti, ki uživajo pri pisanju učnega dnevnika, ugotavljajo, da jih večkrat bolj privlači postavljati vprašanja ali pa premlevati različne ideje, kot pa zavezati se določenemu stališču. Veliko študentovega dela vključuje analiziranje različnih stališč ali interpretacij, preden se sploh lahko začne razmislek o argumentaciji.

Po drugi strani pa lahko gledamo na argumentacijo kot na izražanje tistega, kar si zares želimo reči, po globokem premisleku in predhodnem raziskovalnem pisanju, in v tem smislu je to delo lahko zelo zanimivo. Na koncu lahko dosežete točko, ko lahko izrazite svojo lastno misel – to je točka, na kateri najdete svoj lastni »glas« in občutek avtorstva, kot bomo raziskali v naslednjih dveh poglavjih.

V 3. poglavju smo videli, da imajo različne osebe in celo posamezni mentorji različne ideje in pričakovanja o študentskem pisanju in tudi o argumentiranju. Zdaj bi bilo dobro pogledati nazaj in si osvežiti njihove pripombe. Mentor politologije je želel, da bi iz študentov »izvabil logično argumentiranje«. Po mnenju socialnega antropologa morajo znanstveniki za podporo argumenta uporabljati podatke. Mentor psihologije polaga študentom na srce, naj se osredotočijo na osrednjo temo in naj ne uporabljajo preveč opisnega pisanja. Mentor biologije je preprosto želel esej, ki naj bo dobro izpeljan in dobro argumentiran. Večina univerzitetnih mentorjev torej poudarja potrebo po dobri argumentaciji in kritizira študentske

naloge, češ da nimajo »argumentacije«. Kljub temu pa je že iz izjav mentorjev razvidno, da ni tako lahko ugotoviti, kaj pravzaprav menijo s tem in kaj pričakujejo od vas. Kaj šteje za argumentacijo, je odvisno od študijskega predmeta ali stroke. V 3. poglavju smo razpravljali o tem, kako različne osebe različno gledajo na svet in kako imajo različne ideje o tem, kaj šteje kot znanje o predmetu. Ideja o argumentiranju bo zato v različnih strokah seveda različna.

Včasih mentorji izenačujejo »dobro argumentacijo« in »kritično mišljenje«: pristop, ki se sprašuje »Zakaj?« in »In kaj to pomeni?« in gre torej pod površino opisanega. Podpoglavja o analitičnem branju in raznih vajah branja svojega in tujih del usmerjajo k takemu kritičnemu pristopu. Skozi celotno knjigo vas vseskozi spodbujava, da razmišljate o svojem pisanju na kritičen način.

Da bi torej odkrili, kaj pomeni dobra argumentacija v okviru vašega predmeta, si pogledajte navodila za pisanje na svojem oddelku in poslušajte nasvete svojih mentorjev. Pomaga vam lahko tudi branje literature o vašem predmetnem področju, da vidite, kako lahko povezujete ideje. Tudi analitično in kritično branje, kot sva ga predstavili v 5. poglavju, vam bo pomagalo, da boste pridobili občutek, kako avtorji razvijajo svoje ideje.

7.3 Kako študenti v okviru svojih predmetov opredeljujejo »argumentacijo«

Da bi izvedeli več o tem, kako je argumentacija obravnavana v okviru različnih predmetov, sva prosili nekaj podiplomskih študentov, da napišejo kratke odgovore na vprašanje: »Kaj pomeni »argumentacija« v okviru vašega študija?« Ti študenti so kar izkušeni pisci, pravkar so diplomirali in si prizadevajo, da bi postali avtoritete na svojih področjih. Kot boste videli, njihove ideje in načini argumentiranja prikazujejo, kako različni predmeti različno predstavljajo svet in tudi znanje. Istočasno pa vsi predmeti prisegajo na iste splošne teme:

- argumentacija kot skladna celota z vsemi deli, povezanimi med seboj v »logični tok«;
- argumentacija kot utemeljevanje ali pa kot raziskava obeh plati;
- argumentacija kot logično povezano pisanje;
- argumentacija kot »teza« s podpornimi dokazi in utemeljitvami.

Te splošne točke so koristna osnova za razmišljanje o argumentaciji v vašem pisanju.

Zanimivo je primerjati izjave mentorjev v 3. poglavju z izjavami študentov: mentorji so govorili o tem, »kaj iščejo v študentovem eseju«, medtem ko študenti poskušajo odkriti, kaj morajo storiti in kakšne so zakonitosti njihovih predmetov.

Spodaj je nekaj primerov, kaj so študenti napisali. Prosiva, da upoštevate, da so to razmišljanja individualnih študentov v okviru njihovih nalog. Koristijo vam lahko v smislu, da razmišljate o njih in jih primerjate med seboj, ne smete pa jih vzeti kot splošna navodila za pisanje.

Psihologija: dva študenta

O argumentaciji razmišljam, ko pišem eseje z navodilom »razpravljajte«. Takrat se od nas zahteva, da zagovarjamo eno stališče in zagotovimo dokaze, nato pa obdelamo še drugo stran. Svetujejo pa nam, da se izogibamo argumentiranju v laboratorijskih poročilih, ker naj bi bila to le poročila in študije specifičnega poskusa, brez množice mnenj.

Ta študent je poudaril, da je »argumentacija« relevantna le v nekaterih situacijah. V drugih je naloga le poročanje in včasih »razlaga« bolj kot pa »utemeljevanje«.

Iz izkušenj, ki sem jih pridobil pri branju psiholoških revij, vem, da se veliko časa vlaga v ponovitve preteklih raziskav in v sredstva za vrednotenje ali zavračanje preteklih sklepov. Ti raziskovalci potem uporabijo močan dokaz, da branijo svoja osebna stališča in spodbijejo argumente svojih kolegov v okviru podobnega področja.

Tu se argumentiranje pojmuje kot nekakšno tekmovanje med dvema nasprotnima stranema, ki se poskušata premagati, kar je tudi v okviru običajnega razumevanja tega termina.

Zgodovina

Ideja argumentacije ali teze je precej osrednja za principe mojega predmeta, pravzaprav za njegov obstoj; interpretacija in ukvarjanje z deli drugih je na splošno sprejeta kot bistvo razlike med

»zgodovino« in »opisovanjem zgodovine«. Večina zgodovinarjev bi trdila, da mora biti argumentacija eksplicitna in da mora imeti osrednjo nit, okoli katere se naplete vse drugo, čeprav je vprašljivo, koliko se držijo tega navodila.

Ste opazili negotovost tega pisca, koliko je v resnici treba upoštevati »navodila« o »osrednji niti«? Včasih mentorji delijo študentom nasvete, ki jim sami ne sledijo. To je delno zato, ker se argumentacija bralcu, pa tudi piscu, večkrat ne predstavlja v popolnoma oblikovani obliki, temveč se oblikuje med pisanjem. Vzrok pa je lahko tudi v tem, da pisci med pisanjem uporabljajo tudi druge metode; v okviru zgodovine, na primer, lahko pripovedujejo zgodbe o tem, kaj se je »zgodilo«.

Zgodovina/filozofija

Snovanje argumentacije za zgodovinsko nalogo je vsekakor drugačno od priprave za filozofsko delo. Argumentacija v obeh strokah logično izhaja iz predpostavke, prav tako velja za zanikanje teze. Vseeno pa je zgodovina omejena na svoje dosegljive vire, medtem ko filozofija temelji na logični predstavitvi.

Študent primerja izkušnjo pisanja za zgodovino in za filozofijo ter ugotavlja, da je »podpora predpostavki« lahko zelo različna v obeh strokah. Filozofija temelji na razumskem sklepanju in logiki, zgodovina pa bolj na tem, kar je že znano.

Biofizika

Pri mojem predmetu argumentacija pomeni zmožnost ustvariti verjetno teorijo, podprto s trdnimi dokazi. Domišljam si, da je to lažje kot pri drugih strokah, saj je lažje braniti svojo tezo, ko je podprta z merljivimi in ponovljivimi rezultati. Lahko pa je tudi težje, saj moraš umestiti svojo argumentacijo v kontekst prejšnjega dela in rezultatov, ki so lahko nasprotni vašim. Argumentacija ni nikoli povsem osebna. V bistvu je zgolj proces prevajanja določenih podatkov v razumen scenarij (združljiv z znanimi pojavi).

Ta študent primerja »dokaz« znanosti z drugimi predmeti in tudi poudarja, da morajo biti argumenti neosebni.

Pravo

Argument je odgovor na vprašanje – v pravu to pogosto pomeni normativno stališče, s katerim se lahko strinjamo ali ne strinjamo (ali nekaj v sredi), in to strinjanje ali nestrinjanje potem zagovarjamo. Navadno vključuje analizo, ki pove, kaj je to pravno področje in kako deluje. Na koncu je treba pojasniti svoje stališče, nikakor pa ne razviti svojega izvirnega pristopa.

Trditev, da nikoli ne smete »razviti izvirnega pristopa« je zanimiva in lahko preseneti študente drugih strok.

Naravoslovje

Gre za povzemanje raznolikosti potrjujočih ali nasprotujočih si teorij ali raziskovalnih podatkov o določeni snovi; razpravljanje o tem, kateri avtor se strinja s katerim, in če se ne strinja, na osnovi česa – podatkov ali interpretacije. V svoji predstavitvi dveh ali več strani morate biti kar najbolj uravnoteženi, nato pa verjetno pripravite poročilo o bistvu argumentacije (ali o glavnih vsebinskih točkah) in poveste, katera stran se vam zdi najbolj prepričljiva. V naravoslovju morate biti uravnoteženi, drugače kot v pravu.

Upoštevajte, da se ta študent čuti sposobnega govoriti o naravoslovju na splošno in za primerjanje naravoslovja s pravom. Vendar je to stališče drugačno od stališča študenta prava, ki piše o univerzitetnem študiju prava. Študent naravoslovja očitno namiguje na sodno dvorano, kjer odvetnik poskuša prepričati poroto z mešanico dejstev in prepričevanja. Čeprav je ideja močnega zagovora primera vsebovana v zahtevah visokošolskega pisanja, se od pisca hkrati zahteva, da je »uravnotežen« pri predstavljanju različnih stališč tudi, ko se odloči za eno stran.

Ta študent je nato nadaljeval z uvajanjem občutenja argumentacije, ki je bolj podobno »zgodbi« (kot smo namignili v 6. poglavju).

Predstavljanje vašega gradiva v določenem zaporedju – morda v zgodovinskem delu, ki podrobneje obravnava razvoj teorije ali rešitev polemike, kot npr. Darwinov nauk o selekciji v letih od 1860 do 1890.

Drug študent naravoslovja je pisal o argumentaciji kot o »potovanju v eseju«, z »logičnim potekom« in »nekakšno vezno nitjo med deli«. Spet drug duhovito opisuje, kako naj bi znanstveniki svoje teze gradili na delih drugih:

Rekel bi, da mora »argument« v znanosti odražati obe strani: medtem ko sta Vile in Calumny leta 1996 rekla, da se je zgodilo to in to, sta Veracity in Truth leta 1998 napisala, da se je to in tisto. Naši rezultati se strinjajo z Veracityjem in Truthom, a razširjajo domet njune domneve. V idealnem svetu bi bil znanstveni argument načelo, temelječe na dokazu, se pravi: »... na podlagi tega, kar smo ugotovili, in na podlagi tistega, kar že vemo, mislimo, da se je zgodilo naslednje.«

Kljub temu argument zdaj sloni na hipotezah in tako je postal osebnejši, se pravi: »... na podlagi tega, kar že vemo, imamo naslednjo idejo. Izvedli bomo serijo poskusov, ki bodo po našem prepričanju potrdili to idejo.«

Končno naj omenim še priljubljeno definicijo argumentiranja – razprava, prepir. Ta se večinoma dogaja prek tiska z uporabo spodbijanj in nasprotnih ugovorov (dolgotrajen, a vljuden postopek) ali pa v okviru srečanj (večinoma krajši in surovejši proces).

Tukaj spet opažamo že znano trditev, da študentski pisec potrebuje močno idejo z dokazom, ki jo potrjuje. Ta trditev se konča s sklicevanjem na »priljubljeno« predstavo argumentiranja kot »prepira«, pri čemer posmehljivo namiguje na to, da se strokovnjaki argumentiranja lotevajo tudi na ta način.

Angleščina

Pri argumentaciji v eseju o angleški literaturi ni nujno navajati ali povzemati določenega stališča ali interpretacije, čeprav lahko naredimo tudi to – lahko poskušamo zagovarjati nov način branja ali pa rušiti obstoječ kritični pogled. Zelo dober literarnokritični esej je lahko v glavnem analitičen in opisuje, kako določeno delo deluje ali kako pisec razmišlja ali čuti; a delo te vrste bo še vedno moralo vsebovati skladno strukturo, jasno povezana gradiva

in posledičnost (ena stvar sledi drugi) v opazanjih o njih. Ta logično potekajoč proces bi lahko imenovali argumentacija, čeprav ne nujno dokazna; argumentacija je morda le beseda, ki konvencionalno označuje esej, tako kot bi uporabili besedo »forma« za literarno delo. Z drugega vidika in na podlagi analogije s proznimi »Argumenti«, ki so dodani k vsaki knjigi Miltonovega *Izgubljenega raja*, bi lahko rekli, da je argumentacija v eseju navedba njegove z drugimi besedami opisane vsebine, kratek pregled ali izvleček, pripovedno skrčenje. Da bi odgovorili na vprašanje: »Kakšen je vaš argument?«, naj bi torej povedali kratko zgodbo o gradivu, ki ga boste ponudili v obravnavo, in o stališču, ki ga boste zavzeli do njega.

Študent angleščine izraža svoje prepričanje, da je pisanje o literaturi precej drugačno od pisanja v drugih strokah. Kljub temu je potreba po utemeljevanju močno prisotna. Tudi tu se pojavlja ideja o argumentaciji kot »zgodbi«.

Lingvistika

Strokoven izraz argument se v lingvistiki jedrnato uporablja za zelo široko področje. Na primer, vsak odstavek v eseju mora biti sam svoj argument v okviru eseja, ki je argument sam po sebi. V okviru argumenta je treba podati dokaze drugih lingvistov, tako empirične kot citatne, ker morata biti predstavljeni obe strani.

Za argumentacijo je odločilno, da mora predstaviti obe plati kovanca in zagovarjati tisto, v katero zaradi empiričnih dokazov verjamete. V lingvistiki morate biti sposobni prikazati različne ideje, ki jih imajo ljudje o določenih temah, kot sta morfosintaksa ali morfologija, in morate tudi znati razložiti in kritično ovrednotiti obe, zagovarjati tako vaše strinjanje z idejami kot tudi njihovo zavračanje. Argumentacija je zelo zapletena ideja.

Študent lingvistike opaza zapletenost ideje o argumentaciji, hkrati pa sta zanj tako pisanje kot graditev argumentacije zelo sistematična procesa, saj opaza, da je lahko vsak odstavek mini argument sam po sebi.

20. vaja

Zdaj ko ste prebrali te komentarje, se še enkrat ozrite nazaj na tisto, kar ste v okviru 19. vaje napisali o argumentaciji pri vašem predmetu (ali enem od predmetov, ki jih študirate), in potem primerjajte svoje razmišljanje s tem, kar so izjavili študenti. Morda boste zdaj želeli dodati svoje lastne misli.

7.4 Razvijanje vaše teze

Ko argumentirate, zagovarjate posebno stališče, za katerega želite, da ga vaš bralec sprejme. Zavzemate posebno držo do neke stvari in večkrat postavite tudi *trditve* o njej. Kot sva poudarili v 6. poglavju in kot vam kar naprej govorijo vaši mentorji, to pomeni, da izoblikujete osrednjo idejo in organizirate svoje gradivo okoli nje, da jo s tem podprete in tako zagovarjate svoje trditve. Pogost izraz za osrednjo idejo je »teza«, kar kaže na razvoj argumentacije z namenom prepričevanja bralca. Ko napišete preprosto tezo, s tem sporočite bralcu – in tudi samemu sebi –, da imate osrednji argument, na katerem boste gradili celoten esej. Ta teza torej pojasnjuje, kaj delate, in služi kot vodič v eseju. Kljub temu pa seveda obstajajo razlike med predmeti in pri nekaterih je uporaba eksplicitne teze običajnejša kot pri drugih. V zadnjem poglavju (glejte na primer del o vsebinah in temah) bomo preverili, kako lahko vaše pisno delo, skupaj s pripadajočim mišljenjem, ustvarja vašo »argumentacijo«.

Morda je največja prednost vas kot pisca pri razvijanju teze to, da lahko vložite svoje lastne misli v esej. Namesto da bi le opisovali, kaj imajo povedati drugi, poženete svoj miselni stroj. Razviti morate svoj lasten odnos do gradiv, z namenom, da pridete do svojih lastnih zaključkov. Ko imate svojo tezo, to pomeni, da svojemu eseju dodajate lastno blagovno znamko. V času, ko ste izbrali osrednjo tezo, se boste morali prebiti skozi gradivo do svojih lastnih zaključkov.

Snovanje teze kaže, da ste se odločili, katero pot naj ubere vaš esej pri dani temi oziroma kako naj obravnava temo, ki ste jo sami izbrali. Kaže tudi na to, da na svojo temo gledate kot na zastavljen problem ali kot na vprašanje, ki ga morate premisliti, in da ste v zvezi s tem prišli do določenega stališča. Ko ste prišli do te točke, morate le preprosto nadaljevati

opisno pisanje, seveda ne kar vsevprek, o vsem, kar veste o predmetu. Koristno je torej, da se pri svojem razmišljanju osredotočite na vzpostavitev osrednje teze. Tudi z vidika vas kot bralca vam osrednja teza omogoča lažje razumevanje in ocenjevanje vašega eseja. Prav tako kaže, da zagovarjate svoje posebno stališče do teme in da vam je uspelo urediti mešanico gradiv in idej v eno vodilno idejo. Ko vam bo uspelo oblikovati svojo osrednjo idejo, boste lahko tudi premislili, koliko vsak odstavek prispeva h graditvi, razlagi ali dokazovanju teze.

Običajno je pred tezo postavljena »izjava o namenu« – kratek uvod. Za primer, to poglavje bi lahko uvajali z naslovom »Oblikovanje argumentacije«:

V tem poglavju se bomo ukvarjali s pojmom »argumentacija« v študentskem pisanju. Poskusili bomo narediti idejo o argumentaciji bolj dosegljivo tako, da bomo analizirali različne načine njene razlage in jih povezali z idejo osrednje teze. Da bi predstavili različne med strokami, bomo prisluhnil izjavam študentov različnih študijskih smeri o argumentaciji. Obstaja veliko načinov, kako razumeti argumentacijo v študentskem pisanju, kar je odvisno od posamezne stroke.

7.5 Začetne misli

Argumentiranje na neki način pomeni, da želite svoje mnenje podati svojemu bralcu. Ste na točki, ko zavzamete svoje stališče in posredujete svoje mnenje o neki stvari. Osnova za to je v okviru visokošolskega pisanja dokazovanje in sklepanje, ki vključuje uporabo pomembnih in primernih virov. O tem bova govorili v naslednjem poglavju. Upoštevati morate tudi, da problemi večkrat niso ravno jasno zamejeni. Kljub temu večini strokovnih del uspe postaviti neko trditev, čeprav se ta lahko počasi vzpostavlja med utemeljevanjem.

Študentski esej mora večkrat odgovoriti na vprašanje. Na prvi pogled to lahko pomeni takojšen odgovor, pozitiven ali negativen. V primeru eseja o družinski tematiki bi lahko bil odgovor na vprašanje »Ali poroka spodbuja družinsko stanovitnost?« tako »Poroka spodbuja družinsko stanovitnost« ali pa »Poroka ne spodbuja družinske stanovitnosti«. Očitno

sta to zelo krepki trditvi, ki bi ju le redko našli v visokošolskem pisanju, ki naj bi bilo »previdnejše« pri trditvah, na primer, »Zadnje študije kažejo, da so družine s poročenimi starši stabilnejše od tistih z neporočenimi starši«. Ta manj dogmatična trditev je odprta za ponovno preverjanje, ker verjetno obstajajo raziskave, ki bi lahko podpirale to trditev ali pa ji nasprotovale. Na vprašanje o zakonu in družinski stabilnosti ni dokončnega odgovora. Ta primer ponazarja tudi napetost med vsakdanjim razumevanjem »družinskosti« v nasprotju z bolj specifičnim, strokovnim pojmovanjem. Tako se porajajo vprašanja kot:

- Katero vrsto informacij tu vključujemo? Njihov vir naj bi bilo vaše čtivo (če ste raziskovalec, vaše raziskave). Tudi individualne izkušnje lahko vplivajo na odgovor. Na primer, če ste bili vzgojeni v družini z enim staršem, vaše izkušnje lahko vplivajo na vaš odgovor.
- Kako definiramo »družinsko stanovitnost«? Preden začnete odgovarjati, pomislite na to, kako definiramo »družino«? (V 2. poglavju preverite, kako različne stroke definirajo »družino«).
- Iz teh razumnih in logičnih vprašanj izhajajo druga vprašanja o individualnih in družbenih vrednotah: na primer, zakon ima določeno vrednost z religioznega stališča.
- Nazadnje, ko ste premislili vsa ta vprašanja, se lahko pojavijo nadaljnja o drugih aktivnostih, ki bi lahko bile primerne za premišljevanje o tej temi – na primer o tem, kako podpirati družine, poročene ali neporočene.

Vidimo, da so mogoča različna stališča tako glede dejstev, definicij, vrednot in aktivnosti, ki jih je treba vsa upoštevati, ko se pripravljate, da boste pisali o tej temi. Pri tem upoštevajte navodila pri vašem učnem predmetu.

7.6 Argumentiranje s predvidevanjem vprašanj in ugovorov

Eden od učinkovitih načinov razmišljanja o argumentiranju je, da si predstavljate pogovor s svojim namišljenim bralcem. Ta komunikacija je lahko v obliki dialoga, na primer v vrsti odgovorov na bralčeva vprašanja in morebitne ugovore.

21. vaja

Zdaj uporabite to metodo za spodnji odstavek, pri čemer upoštevajte mogoča vprašanja, ugovore in protiargumente namišljenega bralca.

Preberite odstavek (vzet iz 6. poglavja), si zapišite vprašanja in ugovore, ki jih v vas vzbuja vsak prebrani stavek, ter zapisano primerjajte z najinim komentarjem spodaj.

Alternativni feministični pristop ugotavlja, da ženske ostajajo v nasilnih razmerjih, čeprav niso »šibke«. Za te ženske je ena od bistvenih sestavin ženskosti biti na voljo svojim moškim in nadaljevati razmerje kljub težavam. Te ženske so poskušale razumeti svoje nasilne partnerje in so čutile dolžnost, da poskušajo vzdržati v situaciji po svojih najboljših močeh. Za njih bi prekiniti zvezo pomenilo priznanje poraza.

Komentar

Navajamo možnosti odziva bralca:

Alternativni feministični pristop ugotavlja, da ženske ostajajo v nasilnih razmerjih, čeprav niso »šibke«.

Bralec: Kaj je feministični pristop? Kje ste brali o tem? Prosim, razložite mi malo več o tem.

To vprašanje spodbuja avtorja, naj citira nekaj virov, podpre svojo trditev in jo razširi; več o tem v 8. poglavju.

Bralec bi na prvi stavek lahko tudi ugovarjal:

Bralec: To se mi zdi zelo čudno. Nikakor ne morem razumeti, zakaj bi ženske sploh ostale v nasilnem razmerju.

Kot bi avtor predvidel ta ugovor, že v naslednji povedi razloži:

Za te ženske je ena od bistvenih sestavin ženskosti biti na voljo svojim moškim in nadaljevati razmerje kljub težavam.

Lahko si predstavljamo, da bi pisec v pogovoru z bralcem lahko dodal tudi: *Morda imajo te ženske drugačne predstave o svojem odnosu in zakonu od tistih, za katere mislite, da jih obravnavam.* Ta stavek nakazuje, da bi pisec moral napisati kaj več o tem v nadaljevanju. Ta trenutek bralec namreč še ni prepričan:

Bralec: Kljub temu je slabost ostati z moškim, ki je nasilen? Gotovo feministke mislijo, da mora ženska biti močna, in ne dopustiti moškemu, da jo izkorišča? Kljub vsemu ne razumem, kako je lahko ostajanje v slabem odnosu znak moči.

Naslednji piščev stavek je poskus, da nadalje razloži stvari: *Te ženske so poskušale razumeti svoje nasilne partnerje in so čutile dolžnost, da poskušajo vzdržati v situaciji po svojih najboljših močeh. Za njih bi prekiniti zvezo pomenilo priznanje poraza.*

Ta vrsta izmišljenih izjav kaže na to, da morate kot avtor pri argumentiranju vedno predvideti in upoštevati vprašanja in protiargumente, ki jih lahko postavlja namišljeni bralec.

7.7 Argumentiranje z upoštevanjem dveh različnih stališč

Med argumentiranjem vašega stališča je pomembno, da si predstavljate, da bo bralec morda nasprotoval temu stališču. V svojem pisanju lahko torej upoštevate dva nasprotna sklepa in se zavzemate za enega, za katerega mislite, da je prepričljivejši, tako kot v študentskem eseju v 22. vaji.

22. vaja

Preberite spodnji odlomek iz kratkega študentskega eseja z naslovom »Zakaj so sodili Sokratu«. Bodite pozorni na dve nasprotujoči si stališči o razlogih, zakaj so sodili Sokratu, »uradno« verzijo in avtorjevo alternativno verzijo.

Zakaj so sodili Sokratu

Uradne obtožbe so se glasile: brezbožnost in kvarjenje mladih. Meletus, njegov glavni tožnik, je trdil, da je bil Sokrat prevrten in da je s svojim nepravovernim filozofiranjem spodkopaval avtoriteto države in bogov. Še več, spodbujal naj bi mlade državljane, da sledijo njegovemu zgledu z nespoštljivimi vprašanji o uveljavljenih resnicah in osebnostih.

Kot je Sokrat trdil v svoji obrambi, pa vendar logično ni mogoče, da bi bil brezbožen. Ne more verjeti v božanska dejanja in hkrati ne verjeti v božanstva; to je protislovje. Pogosto se sklicuje na svojega »boga« [in ...]. Sokrat se je vedno udeleževal mestnih religioznih obredov. Tudi ni razumno obtoževati Sokrata, da je zavestno kvaril mladino. To naj bi temeljilo na domnevi, da naj ne bi nobena inteligentna oseba želela kvariti ljudi v svoji bližini, ker bi na ta način, med drugim, sama sebi povzročala škodo. Tako da je mogoče le dvojje: ali Sokrat sploh ni kvaril mladine ali pa jo je kvaril nehote.

Sokrat očitno ni bil obtožen le zaradi teh razlogov. Motivi teh, ki so bili odgovorni za njegovo sojenje, niso vsebovani v uradnih obtožbah. Razloga sta bila bolj polemika, ki jo je začel, in nestabilnost, ki je grozila državi. Atene, ki so ravno okrevale od dolgotrajne vojne s Šparto, so imele zelo občutljivo demokracijo. Mož s toliko vpliva kot Sokrat je bil prenevaren za skupnost, ki si je prizadevala za obnovo.

Razlogi za Sokratov proces torej ne morejo biti omejeni le na dejanje državljanske nepokorščine, ki jo je ali je ni zagrešil, temveč se lahko bolj pripisujejo prepričljivemu načinu, s katerim so njegovi filozofski napadi (za katere je menil, da so nedolžni) spodkopavali že tako oslABLJENO družbo, ki se je bala nadaljnega razkroja in nemira.

Ta esej najprej vzpostavlja argumente ene strani, potem pa prikaže nasprotno stran, ki jo pisec utemeljuje kot »pravilno« stališče.

Pisanje si torej lahko zamišljate kot dialog, kot da je bralec vključen v vsaki točki, skoraj v vsakem stavku. Pisec tako predvideva odziv in spodbuja bralca, da postavlja pod vprašaj prvo stališče. Pisanje napreduje v vrsti »premikov«, ki navidezno vključujejo bralca v raziskovanje in ustvarjanje argumentacije tako, da mu dovoljujejo komentiranje in postavljanje vprašanj. Spodaj smo po vsakem odlomku vključili tisto, za kar si domišljamo, da bi bralec lahko odgovoril; pisec potem piše tako, kot bi te odgovore predvidel.

Zakaj so sodili Sokratu

Uradne obtožbe so se glasile: brezbožnost in kvarjenje mladih. Meletus, njegov glavni tožnik, je trdil, da je bil Sokrat prevrten in da je s svojim nepravovernim filozofiranjem spodkopaval avtoriteto države in bogov. Še več, spodbujal naj bi mlade državljane, da sledijo njegovemu zgledu z nespoštljivimi vprašanji o uveljavljenih resnicah in osebnostih.

Bralec: Rekli ste »uradne obtožbe«. Predvidevam, da menite, da so bili tudi »neuradni« razlogi, s katerimi nas boste seznanili? Ali menite, da uradni razlogi niso bili resnični razlogi?

Kot je Sokrat trdil v svoji obrambi, pa vendar logično ni mogoče, da bi bil brezbožen. Ne more verjeti v božanska dejanja in hkrati ne verjeti v božanstva; to je protislovje. Pogosto se sklicuje na svojega »boga« [in ...]. Sokrat se je

vedno udeleževal mestnih religioznih obredov. Tudi ni razumno obtoževati Sokrata, da je zavestno kvaril mladino. To naj bi temeljilo na domnevi, da naj ne bi nobena inteligentna oseba želela kvariti ljudi v svoji bližini, ker bi na ta način, med drugim, sama sebi povzročala škodo. Tako da je mogoče le dvojje: ali Sokrat sploh ni kvaril mladine ali pa jo je kvaril nehote.

Bralec: Ker zatrjujete, da je bil Sokrat velik in inteligenten filozof, zavzet le za resnico (in predpostavljate, da se bom kot vaš bralec s tem strinjal) in ne bi prizadel škode nikomur, nas torej želite prepričati, da so bile obtožbe lažne. Že vidim, kaj želite povedati ...

Sokrat očitno ni bil obtožen le zaradi teh razlogov.

Bralec: Ne, seveda ne. Jasno, kot vaš bralec se strinjam z vašim »očitno«. Kakšni so torej bili resnični razlogi?

Motivi teh, ki so bili odgovorni za njegovo sojenje, niso vsebovani v uradnih obtožbah. Razloga sta bila bolj polemika, ki jo je začel, in nestabilnost, ki je grozila državi. Atene, ki so ravno okrevale od dolgotrajne vojne s Španijo, so imele zelo občutljivo demokracijo. Mož s toliko vpliva kot Sokrat je bil prenevaren za skupnost, ki si je prizadevala za obnovo.

Bralec: Razumem. Kot ste omenili na začetku, so obstajali drugi razlogi za njegovo sojenje. Ne razumem pa povsem, zakaj so ga imeli za »nevarnega«.

Razlogi za Sokratov proces torej ne morejo biti omejeni le na dejanje državljanske nepokorščine, ki jo je ali je ni zagrešil, temveč se lahko bolj pripisujejo prepričljivemu načinu, s katerim so njegovi filozofski napadi (za katere je menil, da so nedolžni) spodkopavali že tako oslABLJENO družbo, ki se je bala nadaljnega razkroja in nemira.

Bralec: Torej bi lahko bilo celo nekaj resnice v »uradnem« razlogu, vendar ta gotovo ni bil resnični razlog, da je bil obsojen. Jasno je, da nobena država v podobni situaciji ne bi dopustila spodkopavanja in nemirov. Hvala, da ste to tako jasno razložili!

Ta esej predstavi »uradno« stališče o sojenju. Nadaljuje z zavračanjem tega stališča in zaključuje z avtorjevo trditvijo, da pozna resnico o tem vprašanju.

V tem primeru smo si zamišljali bralca, ki poskuša razumeti, kaj želite povedati; vedno je koristno razmišljati o različnih tipih bralcev, o tistih namišljenih in o tistem resničnem, vašem mentorju, ki tudi ocenjuje vaš esej. V naslednjem podpoglavju bomo videli, kako si pisec zaradi prepričevanja predstavlja in ustvarja »bralca« svojega dela.

7.8 Prepričevanje bralca

V tem poglavju smo vseskozi ugotavljali, da argumentiranje pomeni imeti stališče o temi in pritegniti bralca – končno gre za prepričevanje bralca, da prevzame vaše mnenje in stališče. Z bralcem v mislih smo preleteli načine argumentiranja, v tem zadnjem podpoglavju pa si bomo podrobneje ogledali, kako avtor prepriča bralca v svoje stališče. Zanimivost obravnavanega članka je v tem, da si avtor ne zamišlja bralca kot nasprotnika, temveč kot nekoga, ki se je že vnaprej pripravljen strinjati z avtorjevim stališčem.

Delo, ki ga bomo obravnavali v 23. vaji, ni strogo »strokovno«; na primer, nima navedenih virov in je polemično. Najbolje ga lahko opišemo kot »strokovno« novinarstvo; obravnava visoko šolstvo in tudi avtor je visokošolski predavatelj. Delo je bilo prvič objavljeno v prilogi *Timesa* za visoko izobrazbo (*THES*), britanskem tedniku za vse, ki se ukvarjajo s sistemom in prakso visokošolskega izobraževanja. Izbrali sva ga kot dober primer pisanja, ki postopoma vključi in prepriča bralca z določenim načinom jezikovne uporabe, s katerim izgrajuje močne argumente.

23. vaja

- Preberite članek: pri tem upoštevajte naslednja vprašanja, o katerih razpravljava v pripombah spodaj.
- Najprej si zapišite svoje začetne vtise. Na primer: Kaj mislite ali čutite ob tem članku? Ali vas pritegne ali ne?
- Kakšna je njegova osrednja ideja? Ali jo najdete napisano v eni ali dveh povedih? Ali jo lahko odkrijete takoj na začetku?
- V kaj vas po vašem mnenju avtor želi prepričati?

- Katere vrste dokaznega gradiva uporablja?
- Kje v članku in kako avtor izraža domnevo, da bralec deli njegovo mnenje in se strinja z njim?
- Kakšen učinek ima uporaba osebnega zaimka »jaz« na vas kot bralca?

Oštevilčili sva odstavke tega članka – nekateri so zelo kratki –, da bo poznejša obravnavla lažja.

1. Ljubezen do znanja, najdragocenejša vrednota britanskih univerz, se zapravlja zaradi usmeritev, ki visokošolsko izobraževanje vežejo na trg.

2. Kolega, ki prekipeva od navdušenja nad svojim predmetom, mi je pred kratkim povedal, da se je predčasno upokojil. Ko sem ga vprašal, zakaj, je odgovoril: »Zato, da bom lahko nadaljeval svoje delo.« Ko sem to povedal drugim kolegom, so vsi sočustvovali. Univerza kot najodličnejše mesto za intelektualna prizadevanja se postavlja pod vprašaj. In če se postavlja pod vprašaj za osebje, ali se ne bo kmalu tudi za študente?

3. Negativne posledice merjenja uspešnosti poučevanja so znane vsem, ki berejo *THES*. Vključujejo zahteve, da morajo predlogi raziskovalnih projektov podrobno opisati rezultate raziskave, še preden se ta začne; da morajo biti objave v obliki in ob rok, ki ustrezajo ocenjevanju; da se mora poučevanje izvrševati na način, ki zagotavlja, da bodo doseže-

ni predvidljivi rezultati; da mora biti vsaka odločitev zabeležena na papirju; da je treba vložiti povečan napor v pripravo poročil (in poročil o poročilih) o akademskem delu, na račun visokošolskega dela samega.

4. Ne samo, da je to povzročilo, da imajo predavatelji vse manj časa za poučevanje ali raziskovanje, temveč se je razvila kultura nezaupanja in strahu pred tveganjem. Študenti postajajo odklonilni do vsega učenja, ki ni neposredno povezano z dobrimi izpitnimi ocenami; osebje je opogumljeno, da poučuje le na načine, ki maksimirajo stopnjo »zadovoljstva« s strani »strank«; raziskovanje pa vodi le hlepenje po uvrstitvi v referenčne seznane in po denarnih spodbudah, ne pa ljubezen do znanja.

5. Vladna politika odraža stališče, da je visoka izobrazba, ki jo poganja zasledovanje resnice, lahko primerna za akademske elite nekaj osamljenih inštitucij, nikakor pa ni ustrežna za množice, ki jim sodobno

visoko šolstvo služi. To stališče je zelo omejeno in pokroviteljsko do javnosti, za katero se domneva, da je ne zanima zasledovanje znanja. Če naj bi bila naslednja generacija diplomantov sposobna ukvarjati se s problemi naše vse kompleksnejše globalne družbe, moramo gojiti in spodbujati njeno radovednost in sposobnost kritike ter jo usmerjati v javno dobro. Študij stroke, namenjen zaposlitvi, sam po sebi ne upravičuje potrebe po visoki izobrazbi.

6. Stara dvojnost med zaposlitvijo in znanjem samim po sebi mora biti opuščena. Dolgoročno lahko izgradimo uspešno in tudi bolj civilizirano družbo le s cenjenjem znanja in radovednosti – skupaj s tveganji, ki jih vsebujeta –, ki odlikujeta najboljše študente in osebje.

7. Kakšno usmeritev visokega izobraževanja torej priporočam?

8. Prvič, zdi se mi, da smo naveličani vseh teh novih iniciativ in dogovorov o financiranju v okviru tekmovanja za

sredstva. Nesorazmeren delež energije je bil vložen v vodenje in utemeljevanje projektov za pridobitev majhnih, omejenih skladov in preveč časa je bilo zapravljenega za učenje trikov, ki naj bi povečali možnosti za uspeh raziskav in poučevanja. Vlada bi morala biti previdnejša pri novih iniciativah; s tem bi pustila več prostora visoki izobrazbi.

9. Drugič, število sistemov za merjenje uspešnosti bi se moralo zmanjšati, morali bi biti tudi jasnejši in izhajati iz strokovnih ocen namesto lažnih merenj, ki neizogibno vodijo v goljufije.

10. Tretjič, učni načrti in raziskave, ki poudarjajo izvirno raziskovanje, še posebej interdisciplinarno, brez strokovnih in kulturnih omejitev, bi morali biti podprti na vseh ravneh ob znanem dejstvu, da sta tako tveganje kot tudi možnost ne-

uspeha neizogiben del inovacij v negotovem svetu.

11. Nazadnje, vlada bi morala začeti širšo javno debato o namenih visoke izobrazbe, pri kateri je gospodarnost povezana s širšimi kulturnimi koristmi bolj izobražene javnosti. Visoka izobrazba se je v odzivu na trg v zadnjih 30 letih radikalno spremenila, toda te spremembe niso bile posledica javne ali akademske debate. Da bi to dosegli, je namesto menedžerskega upravljanja potrebno intelektualno vodenje.

12. Toda tudi take spremembe usmeritev ne bodo uspešne, če ne bo k debati ustvarjalno prispevala visokošolska skupnost. Akademiki, predvse pripravljene ustreči in se potem pritoževati nad posledicami vladnih ukrepov, nikoli niso bili pripravljene pojasnjevati vrednosti svojega dela.

13. Voditelji ustanov so nas pustili na cedilu. Med slovesnim izjavljanjem o odličnosti svojih ustanov so pozabili dati nekaj malega o njihovih namenih in o poslanstvu sektorja kot celote in o tem, kako je vse to skupaj povezano s potrebami družbe. Resno in bistveno razmišljanje o tem, čemu sploh služijo univerze, so nadomestile fraze o viziji in poslanstvu. Visokošolski sektor bi moral biti mnogo bolj odločen pri izbojevanju svojega prostora.

14. Sistem visokega šolstva, ki slavi ljubezen do znanja in zasledovanje javnega dobrega, bi moral vključiti vse akademike in tudi študente v debato. S tem bi dobili pravo merilo za uspešnost.

(Rowland, S. (2007).

No, za kaj sem pravzaprav tukaj? *THES*, junij 2007.)

V prvi povedi je postavljena močna in potencialno bojovita izjava, ki jo lahko imamo za tezo članka: *»Ljubezen do znanja ... se zapravlja zaradi usmeritev, ki visokošolsko izobraževanje vežejo na trg.«*

Članek mora priskrbeti dokaze za to trditev. Fraza *»najdragocenejša vrednota britanskih univerz«* je tudi trditev, a je predstavljena, kot da je dejstvo, ki ga poleg avtorja priznava tudi bralec. Izražena je kot splošno mnenje, za katerega se pričakuje, da se vi, bralec, z njim strinjate.

2. odstavek se začne z navedkom *»Kolega ... se je predčasno upokojil«*, zato da *»bo lahko nadaljeval svoje delo«*. Povedano nam je, da so *»drugi sočustvovali«*. Ti dve povedi sta ponujeni kot dokaz ali bolj kot ilustracija prve krepke trditve. Kot *»dokaz«* bi bili bolj šibki, saj niti ne vemo, ali je to kolega res izjavil. To je anekdotičen dokaz, ki ga kot bralec morate preprosto sprejeti. Zdi se nam, da pisec meni, da se bodo mnogi njegovi

bralci – še posebej pa tisti namišljeni – strinjali s tem, kar je rekel kolega. Anekdota torej služi za to, da vključi bralca v ta način razmišljanja.

Naslednja odstavka, 3. in 4., s primeri dogajanja na univerzah podpira osrednjo trditev, da se ljubezen do znanja zapravlja zaradi premočne vezanosti izobraževanja na trg. Avtorjeva glavna naloga je, da z dokazi podpre frazo *»usmeritve, ki visokošolsko izobraževanje vežejo na trg«*.

V 3. odstavku je *»merjenje uspešnosti«* uporabljeno slabšalno, v smislu *»vezanosti na trg in delovna mesta«*. Nekateri ljudje morda še vedno mislijo, da je merjenje uspešnosti pozitivno, toda tu predstavljeni argumenti močno zavračajo vsako dobro plat in se osredotočajo na načine, na katere merjenje uspešnosti uničuje *»ljubezen do učnega predmeta«* in ki dokazujejo, da mu gre le za *»trg«*.

V 4. odstavku avtor postaja vse bolj polemičen: osebje je *»nenaklonjeno tveganjem«* (z implikacijo, da so *»tveganja«* pozitivna stvar); študenti so *»odklonilni do učenja«*; poučevanje postaja transakcija med *»uporabnikom«* in *»prodajalcem«*. Lahko tudi opazite, da je vzpostavljena dvojnost med *»željo po objavi«* in *»ljubeznijo do znanja«*.

5. odstavek se vrača nazaj k prvemu in dokazuje, da vladna usmeritev odraža poseben pogled na visoko šolstvo (to je, da zasledovanje resnice ni primerno za množice); in tudi, da je ta pogled *»pokroviteljski in omejen«*. Verjetno ste opazili, da je v tem odstavku ljubezen do resnice izenačena z *»zasledovanjem znanja«*. Če bi bralec v to podvomil, bi bil avtorjev glavni argument izzvan.

Bodite pozorni tudi na to, da trditvi, da *»zasledovanje resnice«* ni primerno za *»množice«*, nemudoma nasprotuje s stališčem, da *»moramo gojiti in spodbujati radovednost in sposobnost kritike nove generacije ter jo usmerjati v javno dobro«*. Zdi se, da je avtor postavil nekoliko pretiran nasprotni argument tej tezi le zato, da je dokazal, da je zmotna, da je *»omejena in pokroviteljska«*.

Naslednji, 6. odstavek, vsebuje dve dodatni trditvi v le dveh povedih: *»Stara dvojnost med zaposlitvijo in znanjem samim po sebi mora biti opuščena.«* Ideja o obstoju te dvojnosti je bila postavljena v prejšnji točki. Naslednja poved bralcu podaja dodatni razlog, da se strinja s trditvijo: *»Dolgoročno lahko izgradimo uspešno in tudi bolj civilizirano družbo le s cenjenjem znanja in radovednosti – skupaj s tveganji, ki jih vsebujeta –, ki odlikujeta najboljše študente in osebje.«*

Do zdaj smo tako opravili premik od trditve, da se zapravlja ljubezen do znanja, do trditve, da bi jo morali *»negovati«*. S tem se končuje prvi del tega članka iz 800 besed.

V 7. odstavku avtor uporablja »jaz«, da uveljavlja svojo pravico priporočati nove usmeritve. Vsako od štirih priporočil je bralcu jasno sporočeno kot naštet seznam v odstavkih št. 8–11. Vsako priporočilo, »*biti previdnejša pri novih iniciativah*«, »*imeti manj sistemov za merjenje uspešnosti*«, podpirati »*izvirno raziskovanje*« in »*širšo javno debato z vodilnimi intelektualci*«, je osnovano na domnevi, da se bo bralec strinjal s trditvijo, da morata biti pri visoki izobrazbi cenjena znanje in radovednost.

12. odstavek omejuje ta štiri priporočila in avtor tako, kot je prej k spremembam spodbujal vladu, zdaj k istemu nagovarja akademike. Naenkrat se zdi, da jih celo napada: visokošolski učitelji so bili »*preveč pripravljeni ustreči*« in »*niso bili pripravljeni pojasnjevati vrednosti svojega dela*«. V 13. odstavku avtor voditelje visokošolskih institucij kritizira še bolj kot vladu s trditvijo »*voditelji ustanov so nas pustili na cedilu*«. Tu izraz »nas« vključuje bralca, ki naj bi se strinjal s tem, kar je rečeno. Trditev je podprta z vrsto argumentov, ki potrjujejo idejo, da so nas »*voditelji ustanov pustili na cedilu*«.

Zadnji, 14. odstavek, ponuja spremembe pri »*merjenju uspešnosti*«: na začetku članka je bila ta metoda izenačena s »*trgom*«. Zdaj pa »*pravo*« merjenje uspešnosti slavi »*ljubezen do znanja*«, ki je zdaj, ko se je znebilo »*dvojnosti*« med »*zaposlitvijo in znanjem*« – predstavljeno kot »*javno dobro*«. To vključuje vse in vsakogar, vse bralce, ki so se do zdaj, tako domneva avtor, strinjali z vsem, o čemer se je tu razpravljalo.

Tako v tem članku avtor uporablja anekdote, izjave in trditve in še izrazit jezik, zato pusti svoj osebni pečat in vključi bralca v proces svojega argumentiranja. Postavlja krepke trditve v preprostih, kratkih povedih in v jasnem, dostopnem jeziku.

Čeprav ta članek očitno ni strokovni esej, gre za dobro utemeljeno pisanje o ciljih in namenih visokega šolstva za izobraženega in dobro informiranega bralca, ki vam lahko pomaga pri razmišljanju o argumentiranju. Članek prikazuje tudi, kako s pisanjem retorično prepričati bralca. To je nekaj, kar bodo od vas zahtevali pri različnih pisnih nalogah med vašim študijem (glej 12. poglavje).

Argumentiranje je proces izbire tistega, kar res želite povedati, po precejšnjem premišljevanju in predhodnem, raziskovalnem pisanju. Ko boste uporabljali pisanje za postavljanje svojih trditev in za pritegnitev bralca, boste odkrili, da se približujete »*tehtni argumentaciji*«, ki jo kar naprej zahtevajo vaši mentorji. Postali boste lastnik svojih idej in našli boste svoj lastni glas in občutek za avtorstvo visokošolskega pisanja, kot

bomo raziskovali v 9. poglavju. Pred tem pa si bomo v naslednjem poglavju pogledali, kako lahko, kot osnovo za razvoj vaših lastnih argumentov, uporabljate širok razpon virov.

24. vaja: Predstavljajte si svojega bralca

Osredotočite se na temo, o kateri imate izrazita stališča in občutke. Nato si zamislite bralca, ki ga zanima vse, kar mu želite povedati. To je lahko realna oseba ali pa si jo izmislite. Tej osebi napišite pismo in ji razložite svoje stališče o temi.

Zdaj ponovno preberite, kar ste napisali.

Ali bi lahko uporabili prepričevalne načine pisanja, prikazane v prej navedenem članku, in z njimi učinkoviteje pritegnili bralca?

Povzetek

- Zapomnite si, da ima argumentacija različne pomene pri različnih učnih predmetih.
- Poskušajte zaslediti, kako avtorji v vaši stroki izgrajujejo svojo argumentacijo.
- Poskušajte oblikovati tezo za svoje argumentiranje, toda ne pričakujte, da vam bo uspelo takoj na začetku.
- Razmišljajte o argumentaciji kot načinu pogovora z bralcem, v katerem odgovarjate na bralčeva vprašanja in ugovore z namenom, da bi ga prepričali o moči vašega argumenta.

8

Izkoristite vire

*Sistemi navajanja virov • Navajanje spletnih strani • Navajanje drugih virov •
Beleženje virov • Navajanje virov in plagiatorstvo • Razmišljanje o plagiatorstvu •
Kreativna uporaba virov*

Ali moram navesti vir, čeprav sem to slišal na predavanjih?

Zelo se bojim, da bi po pomoti zagrešil plagiatorstvo.

Ali moram navesti datum, če uporabim nekaj s spleta?

V tem poglavju bomo pregledali različne vire, ki jih boste morda uporabili pri svojem pisanju za univerzo. Ne glede na to, kateri je vaš učni predmet in katera je vaša študijska stopnja, boste pri pisanju svoje naloge verjetno morali črpati iz široke izbire virov. Pred nekaj leti bi vse te vire verjetno našli med štirimi stenami svoje univerzitetne knjižnice, a spremembe tako pri dostopnosti virov kot tudi pri tem, kaj šteje kot znanje v zadnjem desetletju, so povzročile, da študenti zdaj črpajo snov iz širokega nabora virov. Karkoli naj bi to bilo, vedno se bo od vas zahtevalo, da navajate vire zelo natančno in pri tem ne upoštevate le kot običajno knjig, časopisnih člankov in seveda tudi spleta, temveč tudi vire s predavanj in iz osebne komunikacije, npr. elektronske pošte. V tem poglavju se bomo ukvarjali z naborom virov in z načinom njihovega citiranja v vaših pisnih nalogah; nato bomo razpravljali o plagiatorstvu in o tem, kako vam večje razumevanje uporabe virov ne pomaga le pri preprečevanju plagiatorstva, temveč vam pomaga tudi razviti vaš prepoznavni stil pisanja.

Trenutno obstajajo številne spletne strani, ki obravnavajo plagiatorstvo in uporabo virov; te vas lahko oskrbijo s svežimi informacijami in navodili. Mnoge univerze imajo na spletni strani objavljene nasvete o

izogibanju plagiatorstvu; v času pisanja sva odkrili dve, ki sta še posebej uporabni:

- http://turnitin.com/research_site/e_home.html, Turnitin Research Resources (obiskano 17. 7. 2007; stran je v angleščini)
- <http://www.yale.edu/bass/writing/sources/index.html>, Yale University, The Writing Centre (obiskano 17. 7. 2007; stran je v angleščini)

Naš prvi cilj je, da vas seznanimo z naborom različnih virov, ki jih lahko uporabite v svojih pisnih nalogah.

25. vaja

Vzemite eno ali dve svoji pisni nalogi. (Če je to vaše prvo leto na univerzi, boste morali uporabiti nekaj, kar ste napisali in so vam ocenili pred prihodom na univerzo.)

Napišite seznam različnih virov, ki ste jih uporabili v teh pisnih nalogah.

Ali znate te vire pravilno navajati?

Sledi seznam virov, ki jih običajno uporabljajo študenti in strokovnjaki. Koliko od teh jih je uvrščenih v vaš seznam?

knjige
članki
poglavja iz knjig
vladna poročila
časopisna poročila
druga poročila
spletni viri
spletni časopisi (brez tiskane verzije)
spletne verzije tiskanih časopisov (večinoma dokument pdf, ki se ga da naložiti in nato uporabljati kot preneseno datoteko)
spletni članki (brez tiskane verzije v časopisu)
spletne strani individualnih oseb
blogi
forumi, klepetalnice, omizja, strežniški sezname
predavanja
osebno dopisovanje (elektronska pošta, osebna komunikacija z vašim mentorjem)

Če se počutite negotovi, kako navajati kateregakoli od teh virov, upoštevajte navodila vašega oddelka ali vaše visokošolske ustanove na splošno. Posvetujte se o tem z vašim mentorjem. V nadaljevanju bomo preleteli nekaj primerov različnih načinov navajanja virov.

8.1 Sistemi navajanja virov

Na univerzah sta v uporabi dva glavna sistema navajanja virov. Prvi uporablja sistem številčenja opomb na koncu poglavja ali članka; ta sistem pogosto uporablja tudi obsežne opombe pod črto, bibliografija je vključena. Alternativni sistem, ki ga navajamo spodaj, se imenuje harvardski sistem in ga uporabljajo številne stroke. V tem sistemu sta avtorjevo ime in datum objave navedena v oklepajih v samem besedilu, kar se sklicuje na del na koncu z naslovom *Literatura in viri*, ki vsebuje podrobnosti o vseh navedenih delih. Najina knjiga uporablja ta sistem. Primer harvardskega sistema:

Literatura in viri:

Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. London: Polity Press.

Heath, S. B. (1982). What no bedtime story meant: narrative skills at home and at school, *Language in Society*, 11/1: 49–76.

Lea, M., West, L. (1995). Motives, mature students, the self and narrative. V: J. Swindells (ur.), *The Uses of Autobiography*. London: Taylor & Francis, 128–146.

Kot boste videli, je vedno s kurzivo (včasih pa podčrtano ali krepko) označeno ime objavljene publikacije, pa naj gre za avtorjevo knjigo, zbornik ali pa za časopis. V seznamu literature navedemo: imena avtorjev po vrstnem redu, kot se pojavljajo na naslovni strani; datum izida publikacije; naslov knjige, članka ali časopisa (kot je ustrezno); kraj izida in založnika. Če navajate poglavje v zborniku ali pa članek v časopisu, morate navesti tudi številke strani. Čeprav lahko obstajajo rahle variacije pri uporabi ločil, so to glavni standardi pri oblikovanju končnega seznama literature. Pri navajanju virov je najpomembnejša doslednost: vsi vaši viri morajo imeti podobno obliko. Oglejte si navajanje literature v strokovnih delih, ki jih berete, da dobite občutek, kako se to dela.

8.2 Navajanje spletnih strani

Čeprav je bila akademska skupnost ena prvih, ki je začela obsežno uporabljati splet in je vse bolj slonela na uporabi spletnih virov pri graditvi znanja, to ne pomeni, da ste lahko manj natančni pri citiranju spletnih virov. Na splošno je navajanje spletnih virov manj ustaljeno, a morate se zavedati, da jih morate v svojih nalogah še vedno citirati na običajen način. To pomeni, da morate spletni vir navesti v glavnem delu besedila in v poglavju *Literatura in viri* na koncu vaše naloge. Zelo pomembno je, da navajate spletne vire na način, primerljiv z navajanjem drugih virov, saj je prenašanje in kopiranje gradiv s spleta brez navedbe vira vedno označeno kot plagiatorstvo, o čemer bomo govorili v nadaljevanju. Čeprav še ni nekega splošno sprejetega načina navajanja spletnih strani, pa so že oblikovana splošna načela, ki jih morate upoštevati, da bi obvestili bralca, od kod izvirajo vaše ideje. Tako morate navesti:

- ime spletne strani;
- naslov URL;
- datum, ko je bila stran zadnjič posodobljena;
- datum, ko je bila stran obiskana.

Primeri:

Harasim, L. (2001). Shift happens: online education as a new paradigm in learning, *The Internet and Higher Education*, 3/1, obiskano 31. 7. 2002. http://virtualu.cs.sfu.ca/vuweb.newe/papers/harasim_ihe_nov00.pdf.

Law, J. (1992). Notes on the theory of actor network, Science Studies Centre, University of Lancaster, obiskano 6. 8. 2002. <http://www.comp.lancs.ac.uk/sociology/soc054jl.html>.

Zapomnite si, da morate v svoj navedek vedno vključiti datum, ko ste obiskali to spletno stran; na ta način bralec ve, kdaj ste našli to informacijo. V nasprotju s tiskanimi deli se naslovi spletnih strani spreminjajo, povezave se prekinjajo in vsebine odstranjujejo s spleta. Takoj ko objavite naslov URL spletne strani in datum, ko ste jo našli, to daje bralcu možnost, da poskusi najti vir, ki ga navajate. Lahko obišče spletno stran ustanove ali organizacije in poišče avtorja. Lahko tudi poišče vaš originalni vir, lahko pa ta izgine zaradi težav s strežnikom ali zaradi prekinjene

povezave in se spet pojavi, ko je napaka popravljena. Vedno je dobro, da preverite spletne strani še enkrat, preden končate nalogo, tako da lahko vključite najnovejše podatke za dostop. Če niste prepričani v verodostojnost spletnega vira, se posvetujte z mentorjem. Za splošen nasvet pa lahko pogledate v 12. poglavje, ki se med drugim ukvarja z vrednotenjem spletnih virov. Sčasoma boste znali presoditi, katerim od spletnih strani lahko zaradi strokovne verodostojnosti zaupate.

8.3 Navajanje drugih virov

Z naraščajočim številom virov, ki jih pri svojem pisanju uporabljajo tako predavatelji kot študenti, ne moremo nuditi dokončnih nasvetov, kako navajati vsak vir, ki ga lahko uporabite v svojem delu. Kot smo že omenili, obstaja vrsta univerzitetnih spletnih strani, ki se obširno ukvarjajo s citiranjem in navajanjem. Koristno jih je raziskati in pri tem vam lahko pomaga 26. vaja.

26. vaja: Naučite se navajati vire

Na spletu poiščite spletne strani, ki ponujajo napotke za citiranje in navajanje virov pri pisanju za univerzo. Izberite tri različne spletne strani. Na vsaki sledite relevantnim povezavam, da se poučite o citiranju »poročil«.

Primerjajte nasvete in ugotovite podobnosti in razlike med temi tremi stranmi. Napišite ključne elemente, ki po vašem mnenju morajo biti navedeni pri citiranju poročil, in to, v kakšnem vrstnem redu naj se pojavljajo.

Ko sva sami to naredili, sva ugotovili, da so ključni elementi, ki se pogosto pojavljajo v tem vrstnem redu:

- avtorjevo ime ali imena več avtorjev
- datum
- naslov poročila
- ime ustanove
- (posamezna) knjiga in oštevilčenje

Zdaj vajo ponovite za:

- časopise, vzete z elektronskih virov
- navajanje s predavanj
- navajanje osebne komunikacije

- navajanje sekundarnih virov
- druge vire, ki ste jih ali jih boste morda uporabili v svoji nalogi, pa niste prepričani, kako jih navesti

Na koncu ne pozabite shraniti spletnih strani, ki ste jih obiskali, da se boste k njim po potrebi lahko še vračali.

8.4 Beleženje virov

Zelo je pomembno, da ves čas vzdržujete zanesljiv arhiv svojih virov, takoj ko med pripravljanjem na nalogo naletite na njih. Izbirate lahko med vrsto bibliografske programske opreme, ki pa je večkrat dokaj zapletena za uporabo in vredna resne preučitve le, če se lotevate podiplomskega študija. Morda se vam bo zdelo lažje zapisovati svoje vire po abecednem redu in/ali sčasoma začeti uporabljati običajen urejevalnik besedil za shranjevanje podatkov o virih. Nikoli ne pozabite narediti varnostne kopije ali kopirati datoteke na spominski ključek. Lahko si delate tudi opombe, zakaj se vam zdi določen vir uporaben, si zapisujete številke pomembnih strani ali pa celo izpisujete celotne citate, če so relevantni za vašo nalogo.

8.5 Navajanje virov in plagiatorstvo

Preden se lotimo raziskovanja nekaterih težav, ki bi vas lahko doletele pri uporabi, citiranju in navajanju virov, vas želimo opomniti na razmišljanje o delanju zapiskov v 5. poglavju. Dve metodi, ki smo ju obravnavali, vas z namenom, da razvijete lastne zapiske in ideje s svojimi besedami ter lastno razumevanje, distancirata od izvirnega strokovnega besedila. Kljub temu pa je treba poudariti, da je zelo pomembno, da takoj navedete avtorja, od katerega ste dobili idejo. Kot sva že opozorili, boste morali vzdrževati arhiv tega, kar ste že prebrali, skupaj s svojimi zapiski; to pa zato, da boste vedno sposobni korektno uporabiti vire v svojem pisanju. Eno od pravil pisanja za univerzo je, da morate ideje vedno pripisati tistemu, ki mu »pripadajo«. Drugače povedano, nikoli ne smete poskušati neke ideje, ki »pripada« nekomu drugemu in ne izvira iz vas

samih, prikazati kot vašo, še posebej če je ta ideja objavljena v taki ali drugačni obliki. Če uporabljate ideje, za katere veste, da ste jih prebrali v knjigi, v članku ali na spletu, morate to jasno naznaniti, tako da jih navedete. Če tega ne storite, ste lahko obtoženi plagiatorstva. Če ste predhodno izobrazbo dobili zunaj anglofonskih ustanov, se morda še niste srečali z idejo plagiatorstva, zato boste verjetno še večjo pozornost posvetili obravnavi v tem poglavju.

Koncept plagiatorstva je zelo zapleten, ne nazadnje tudi zato, ker se je večkrat zelo težko odločiti, od kod prihaja »originalna ideja«. Če se spomnite, smo v 1. poglavju omenili »govorjenje za pisanje«. Na seminarjih študenti skupaj z mentorji razpravljajo o idejah, ki jih potem še »prespijo« in kasneje morda razvijejo v svojih lastnih strokovnih objavah. Tako se koncept lastništva visokošolskega znanja in idej na neki način izmika jasni definiciji. Na vas, študentih, je, da dokažete, da niste plagiatorji, in zato morate natančno navajati delo drugih avtorjev. Spodaj govoriva o določenem sistemu navajanja virov. Če ste prebrali nekaj v knjigi ali ste to našli na spletu, ne poskušajte tega predstaviti kot svoje. Zelo verjetno je, da vaš mentor pozna knjigo, ki ste jo prebrali, in ve, da ideja ne »pripada« vam. Čeprav je veliko študentov precej negotovih glede plagiatorstva, boste sčasoma postali vse bolj izkušeni in samozavestni pri določanju, katere ideje so vaše in katere zahtevajo navajanje drugih virov. Bolje je, da ostajate na varni strani in navajate vedno, ko se počutite negotove, kot pa da prezrete kako navedbo. Kasneje bomo raziskali, kako lahko združujete različne avtorje in glasove in jih kreativno uporabite v svojem pisanju.

Najlažje je navajati neposredne citate. Očitno je, da morate, če citirate neposredno iz knjige, tudi jasno navesti vir. Če spremenite nekaj besed, to lahko pomeni, da citat ni več neposreden, toda to ne spremeni dejstva, da je bil vzet neposredno iz objavljenega teksta in zahteva enako navajanje. Obstajata dva načina uporabe citata iz prebranega besedila: lahko pustimo, da citat »stoji« sam zase ali pa njegovo bistvo pripojimo v svoje besedilo bolj neopazno – temu se reče parafraziranje. Kadar citat stoji sam zase, navedbo čisto preprosto postavimo takoj za njim. Ko pa citiramo na drugi, splošnejši način in pri tem nekako povzemamo misli prebranega avtorja, ga morate navesti čim bližje svoji prvi trditvi ali stavku o avtorjevih idejah. Tako bo bralec vedel, da so ideje, ki sledijo, povzetek idej nekoga drugega, ne pa ideje, ki jih samostojno postavljate. Ta drugi način navajanja zna biti precej težak, zato je dobro, da z mentorjem pri primeru vašega pisanja preverite, ali upoštevate vse zahteve navajanja. Naslednji trije pri-

meri iz knjige Goodmana in Redclifta (1991) vam bodo dali občutek, kako so lahko viri na različne načine uporabljeni v objavljenih delih, posebej v družboslovnih vedah. Čeprav so primeri konvencionalni, ker se nanašajo na knjige, se enaka načela uporabljajo tudi za elektronske vire:

1. Med najbolj premišljenimi poročili, ki je tudi poudarilo vpliv novih gospodinskih tehnologij ali »bele tehnike«, je tisto od Bosa (1982), ki piše o modernih severnoameriških gospodinstvih.
2. Ko je tovarniška proizvodnja prevzela bombažno industrijo, so ženske zapustile domače statve in se preselile v predilnico: »Ženske so bile zmeraj vključene v družinsko proizvodnjo tkanin. Ko se je tekstilna proizvodnja preselila v tovarne, so dekleta postala tovarniške delavke. A tudi v tem okolju so bila obravnavana, kot da delajo za gospodinjstvo. V Italiji in Franciji so nekateri lastniki tovarn poskušali ustvariti »družinsko« okolje in nadzor za njihove ženske uslužbenke, in včasih celo organizirati poroke za njih.« (O'Day 1985: 43). Prenos ženskih spretnosti in večine njihovega dela iz gospodinjstva na prede-lovanje hrane je bil v nekem smislu podoben proces, kot se je pojavil v zadnji fazi industrializacije Velike Britanije, toda tu so nastopile tudi opazne razlike.
3. V tem času so trdili, da gospodinska vzgoja ni uporabna le za služabnike srednjega stanu, temveč je bistvena tudi za ženske delavskega razreda (Dawes 1984).

Vsi ti primeri so vzeti iz enega objavljenega dela. Ena od najboljših metod, kako se naučiti navajati v okviru vašega predmeta, je, da ste pozorni na načine, kako avtorji, ki ste jih brali med svojim študijem, vključujejo navajanje v svoje tekste. V 1. zgornjem primeru je neposredno omenjeno Bosovo delo o učinku novih gospodinskih tehnologij. Avtorjevo ime je takoj navedeno in tudi letnica izdaje je uvrščena med oklepaje takoj za navedbo. Drugačen način navedbe vira je uporabljen v 2. primeru. Tukaj je naveden celoten citat iz O'Dayevega dela; vključeno ni le avtorjevo ime in letnica izida, temveč tudi stran, na kateri je citat. V 3. primeru je Dawesovo delo uporabljeno za podporo splošnejši trditvi o gospodinski vzgoji, k debati o tem pa je, kot lahko domnevamo glede na navedbo vira, Dawes pomembno prispeval. Včasih je tak način navajanja lahko

dvoumen, zato bodite pozorni in pazite, da je pomen bralcu kar najbolj razviden.

Pri nadaljnjem raziskovanju dodajamo še naslednji primer iz študentske naloge:

4. Čeprav do resnične spremembe pri pogojih produkcije ni prišlo, dokler njihovo delo ni bilo pripeljano v tovarno v okviru procesa industrializacije, lahko ugotovimo, da so ženske do neke mere vedno bile del delovne sile (O'Day 1985).

Katera od teh trditev po vašem mnenju najboljše povzema, kaj študentka meni, ko navaja O'Dayevo delo?

- a) O'Day je trdil, da do resnične spremembe ni prišlo, dokler niso ženske začele delati v tovarnah.
- b) O'Day je trdil, da so bile ženske vedno del delovne sile.
- c) O'Day je trdil tako a) kot b) in avtorica oboje navaja kot dejstvo.
- č) O'Day je trdil, da do resnične spremembe ni prišlo, dokler se ni žensko delo preselilo v tovarne, in študentka je tista, ki pravi, da so bile ženske vedno del delovne sile.

Ne obstaja en sam dokončno pravilen odgovor. Obstaja več razlogov, zakaj je dvoumno, kaj je napisal avtor in kaj trdi študentka, da je napisal. Na primer, študentka je mogoče navedbo vira postavila preveč daleč od tistega, na kar naj bi se nanašal, zato je nejasno, kakšen pomen je želela podati. Študentka je lahko parafrazirala vir, zato je težko ugotoviti, kaj je rekel izvirni avtor, kaj pa predstavlja študentkino mnenje.

Tudi poved iz študentskega eseja, ki sva si jo izmislili, je ravno tako dvoumna:

Mnogi komentatorji so navedli svojo zaskrbljenost ob neuspehu raziskave o izobraževanju, da bi se primerno spopadli s trenutnim problemom socialne ogroženosti (Reddy 2005).

Kaj menite, da je avtorica menila, ko je črpala iz Reddyjevega dela? Kaj bi morali dodati, če bi želeli, da bi bil pomen te povedi jasnejši in manj dvoumen?

Zgornji stavek bi lahko pomenil naslednje:

- a) Reddy je eden od komentatorjev, na katere se sklicuje študentka;
- b) Reddy poroča o tistih komentatorjih, ki so navedli svojo zaskrbljenost ob neuspehu raziskave o izobraževanju.

Meniva, da bi bil pomen te povedi manj dvoumen, če bi vključili imena komentatorjev in bi navedbo Reddyjevega dela pomaknili na začetek:

Reddy (2005) je poudaril dejstvo, da so mnogi komentatorji (glej Falls 2003; Nason 2007) navedli svojo zaskrbljenost ob neuspehu raziskave o izobraževanju, da bi se spopadli s trenutnim problemom socialne ogroženosti.

Zapomnite si, da je, če se želite izogniti dvoumnosti pri navajanju virov, vedno dobro, da svoje delo še enkrat pazljivo preberete, preden ga oddate, pri čemer posvetite posebno pozornost svoji uporabi citatov in preverite, ali pomenijo tisto, kar ste načrtovali. (Pomembno: na koncu knjige v seznamu literature ne boste zasledili Reddyja, Fallsa in Nasona, ker sva si ta imena izmislili.)

8.6 Razmišljanje o plagiatstvu

V tem poglavju bomo raziskovali nekatera vznemirljivejša vprašanja o plagiatstvu, med drugim:

- Kaj je plagiatstvo?
- Kako lahko nenamerno zagrešite plagiatstvo?
- Ali so primeri, ko vam ni treba navajati svojih virov?

Ob oddaji vaše naloge bo mentor predvideval, da je to vaše delo. To se lahko zdi samoumevno, morda boste morali celo podpisati izjavo o avtorstvu, še posebej če bo vaša naloga prispevala k pridobitvi diplome. S tem da se navedete kot avtor, avtomatsko postavite zahtevo po lastništvu tega pisnega dela. Če ne navedete svojih virov, ste lahko obtoženi plagiatstva.

27. vaja: Kaj od tega se vam zdi plagiat?

- Uporaba citata brez jasne navedbe vira.
- Parafraziranje ali povzemanje prebranega brez navedbe originalnega vira vaših idej.
- Izrezovanje teksta iz vira in lepljenje v vaše delo brez navedbe originalnega vira.
- Spreminjanje besed ali vrstnega reda besed v originalnem viru in nato uporaba tega teksta v vašem delu brez navedbe originalnega vira.

Kot ste verjetno ugotovili že sami, bi lahko vsi ti primeri pomenili plagiatorstvo, ker se v vseh primerih skuša predstaviti besede tujih avtorjev za svoje. Tu se ne bomo ukvarjali z namenskim plagiatorstvom, kar nekateri poimenujejo kar goljufanje. Vi sami najbolje veste, ali zavestno poskušate tuje delo izdajati za svoje z namenom, da bi dobili boljšo oceno, kot jo zaslužite za lasten trud, ki ste ga vložili v pisno nalogo. Veste tudi, ali ste skopirali in prilepili kaj, kar ste našli na spletu in nato nekoliko spremenili tekst, da bi bil malo drugačen od izvirnika in bi ga lahko predstavili kot svoje delo.

Obravnava, ki sledi, se ukvarja z izogibanjem nenamerne plagiatorstva in s tem, kako kar najučinkoviteje uporabiti prebrana dela v podporo in za razvoj vaše argumentacije.

8.7 Kreativna uporaba virov

V tem podpoglavju bomo poglobili razumevanje vprašanj, ki smo jih obravnavali v 27. vaji, tako da bomo posvetili nekaj časa razmišljanju, kako bi lahko uporabili vaše vire, da bi povezali »glasove« različnih avtorjev in piscev, od katerih črpate, v vaš pisni izdelek. Kot boste videli iz odlomka študentskega eseja v 29. vaji, je pravilno navajanje virov način, na katerega lahko vi kot pisec naloge pokažete, kako ste oblikovali svojo argumentacijo s kombinacijo stališč različnih avtorjev, seveda tudi vas samih. Že po svoji naravi se akademske ideje ne morejo razvijati brez umestitve v »pogovor« in s pravilno uporabo virov se tudi vi kot študent umestite v ta »pogovor«. Drugače rečeno, s tem pridobite članstvo v visokošolskem »klubu«. Vanj ne vstopate kot strokovnjak, a se učite načina, kako strokovno

razpravljati in kako se dodaja lastno mnenje, pri čemer pa na vsak način morate eksplicitno priznati prispevek drugih avtorjev. Izogibanje plagiatorstvu je v osnovi v tem, da svojemu bralcu jasno prikažete razpravo, v katero ste se vključili, ter pokažete, od katerih avtorjev črpate in od kod so prišle vaše ideje. Svoje vire uporabljate ne le zato, da si zagotovite dokaze za svojo argumentacijo, temveč tudi zato da jo oblikujete, kar smo deloma že raziskali v 7. poglavju. Celoten proces branja in povzemanja idej drugih je ključen za oblikovanje vaše argumentacije in pravilno navajanje vseh vaših virov, ker pomaga bralcem ugotoviti, od kod prihajajo vaše ideje, na čem gradite in kako večje ste sposobni to razširiti za predstavitev vašega lastnega stališča. To omogoča, da vam lahko ocenjevalec vašega dela pripiše zasluge za tisto, kar ste si zaslužili.

Mentorji večkrat obžalujejo, da toliko študentov odda naloge, ki jih opisujejo kot varne z zelo malo originalnosti. Vaš mentor lahko oceni vaš prispevek v nalogi le, če mu je omogočeno, da vidi, kaj ste dodali k temu, kar ste prebrali. Da pa to stori, mora razumeti, kako ste gradili na vaših virih in kako ste oblikovali argumentacijo z namenom, da bi dodali nekaj izvirnega. To je tisto, kar vam bo prislužilo najboljše ocene, saj se bo zaradi tega vaše delo dvignilo nad povprečje! Pravilna uporaba virov vam bo tudi razjasnila, kaj različni avtorji, ki jih uporabljate, želijo povedati, pomagala pa vam bo tudi povezati njihova nasprotujoča si stališča. Če gledamo tako, začnemo razumevati, da pravilna uporaba virov ni le zoprna opravek, temveč dragocen način dela z različnimi stališči. Ne smete navajati le avtorjev, s katerimi se strinjate, temveč tudi avtorje, ki predlagajo drugačne poglede. Skozi soočenje s stališči drugih boste začeli oblikovati svoje lastno stališče o vprašanju. Na kratko, kreativna uporaba virov je pomemben del pisanja za univerzo.

Večina mentorjev ne želi brati eseja, ki je poln dolgih citatov, z nekaj veznimi stavki, ki jih napiše študent. Po drugi strani je popolnoma razumljivo, da se študenti, ki se bojijo plagiatorstva, raje držijo varne poti in citirajo neposredno iz teksta, kot pa da bi se izpostavili morebitnim obtožbam plagiatorstva. Eden od izzivov, s katerimi se soočate kot študentski pisec, je najti način za vključevanje virov, ki ste jih uporabili, v svoje delo, pri čemer jih morate, brez preveč neposrednih citatov, učinkovito izrabit za oblikovanje svoje argumentacije. V tem procesu je koristno, da posvečate pozornost vrsti povezovalnih besed, ki jih lahko uporabite, da združite svoje ideje in tiste ideje, ki jih črpate od različnih avtorjev. Naslednja vaja vam bo pomagala pri tem.

28. vaja: Kako uvesti vaše vire

Za osnovo vzemite eno od svojih pisnih nalog. Napišite seznam nekaterih besed in fraz, ki ste jih uporabili za označitev prehajanja med vašimi besedami in besedami avtorja vašega vira.

Zdaj vzemite članek, ki ste ga prebrali ali pa ga morate prebrati za vašo naslednjo nalogo. Besede in fraze, ki jih je uporabil avtor, dodajte k svojemu seznamu.

Tu so nekatere besede na našem seznamu:

• diskutira	• nudi dokaze
• poudarja	• pravi
• ilustrira	• predlaga
• trdi	• namiguje
• kaže	• zatrjuje
• zagovarja	• domneva

Da bi vam pomagali nadaljevati razmislek o vključevanje virov in različnih »glasov« v vaši nalogi, bomo spodaj pregledali dva podobna odlomka, A in B, iz študentskih esejev.

29. naloga

Preberite odlomek A.

Koliko piscev lahko prepoznate v tem tekstu?

Kaj vam pove, kdo so ti različni pisci?

Ali lahko prepoznate enega ali dva primera »glasu« študenta, ki je napisal ta esej?

Odlomek A

Med tridesetimi in štiridesetimi leti 20. stoletja je Benjamin Whorf napisal številne članke o povezavi med strukturo osebnega jezika in govorčevim zaznavanjem realnosti. Domneval je, da je način, na katerega ljudje gledajo na svet, omejen z jezikom, ki jim je na razpolago. Tako bi lahko bile opazne razlike v pogledih na svet med govorniki različnih jezikov (Whorf, navedeno v Carroll 1956). Ta pogled o povezavi med strukturo jezika in družbeno resničnostjo se imenuje »lingvistični determinizem« in so ga v zadnjih štiridesetih letih lingvisti večinoma zavračali. Whorf, ki se je ukvarjal predvsem z nasprotujočimi lastnostmi jezika Indijancev Hopi in jezikov, ki jih je imenoval »standardni povprečni evropski

jeziki«, je zaključil, da sta naša percepcija »časa« in »snovi« določena z jezikom, ki nam je na voljo. Na podlagi dela z jezikom Indijancev Hopi je domneval, da tu ni razlikovanja med sedanjostjo, preteklostjo in prihodnostjo in da zato govorniki tega jezika ne morejo pojmovati časa na isti način kot govorniki »standardnega evropskega jezika«. Whorf je nato preprosto potegnil povezavo med jezikom in realnostjo in zatrdil, da so miselni procesi posameznika dejansko lingvistično determinirani: »Ozadje lingvističnega sistema vsakega jezika ni le reproduktivni instrument za izgovarjanje idej, temveč je raje oblikovalec idej, torej program in vodič za posameznikovo duševno aktivnost.« (Carroll 1956: 25).

Lingvisti, ki so kritično obravnavali Whorfovo delo, so ugotovili, da je težko preveriti veliko njegovih hipotez, v nekaterih primerih pa jim je celo uspelo zagotoviti dokaze, ki so ovrgli njegovo delo, na primer, da se je motil pri zatrjevanju, da imajo Eskimi mnogo različnih besed za sneg (Pulham, neznani vir, citiral D. Hargreaves na seminarju Univerze v Wessexu). Skupaj z dejstvom, da je bilo v petdesetih in šestdesetih letih 20. stoletja v Ameriki Whorfovo delo uporabljeno v debati, ki je temnopolte ljudi postavljala v podrejen položaj glede na bele, in zaradi kontradiktornih dokazov o veljavnosti »lingvističnega determinizma«, je njegovo delo za mnoge lingviste postalo neverodostojno. Če bi jo pripeljali do logičnega zaključka, Whorfova hipoteza ne bi dovoljevala možnosti uspešnega prevajanja med jeziki, kar je seveda absurdno.

Moderna lingvistika, na katero vpliva učenje o univerzalnem jeziku (Chomsky 1965), se bolj ukvarja z ugotavljanjem podobnosti kot razlik med jeziki. Čeprav je v moderni lingvistiki bolj malo prostora za »lingvistični determinizem«, se je od Whorfa naprej ohranil in obnavljal interes za »lingvistično relativnost«. Kako daleč lahko jezik oblikuje pogled na svet in katere so povezave med jezikom in kulturo, v kateri se govori? »Lingvistična relativnost« je precej blažja verzija determinističnega pristopa in kaže na povezavo med posameznikovim jezikom in njegovim dožemanjem resničnosti, ne pa tudi strogo omejenost realnosti, ki jo implicira čisto deterministični pristop. V okviru relativnostnega pristopa je posameznikovo dožemanje sveta na neki način omejeno z jezikom, s katerim razpolaga. Ni pa niti sledu o tem, da bi bil jezikovni sistem tako omejen, da bi bil mogoče le en pogled na svet. Princip lingvistične relativnosti se zdi najkoristnejši za jezikoslovce, ki preučujejo poti, kako je kultura posredovana skozi jezik. Raje kot da bi se ukvarjali z nasprotji med jeziki, kot je to delal Whorf, se moderni lingvisti pogosto bolj ukvarjajo z jezikovno rabo v okviru ene kulture ali enega naroda, kjer večina govornikov govori isti jezik.

Jezika ne moremo obravnavati v izolaciji od družbe, v kateri se govori. Kot je ugotovil Hymes (1974), so pomembni: komunikacijski dogodek, okoliščine, v katerih jezik poteka, kaj kdo komu reče in kako udeleženci v okviru vsakega komunikacijskega dogodka interpretirajo smisel. Lingvisti so dolgo časa vztrajali

pri razlikovanju med sistemom in uporabo jezika v okviru Saussurjeve dihotomije med »langue« in »parole« (navedeno v Cameron 1985). Chomsky (1965) razlikuje jezikovno »kompetenco« od jezikovne »dejavnosti«. Lingvisti so s teoretičnega vidika podrobno preučevali, kaj lahko tvori jezikovni sistem, in prepoznali jezikovne elemente v okviru gramatike, na kar lahko gledamo kot na posploševanje. Istočasno pa so se sociolingvisti osredotočili na jezikovno uporabo, ne toliko na sistem, ki so ga obravnavali kot popolnoma teoretičen konstrukt, saj jezik ne more biti prepoznaven izven okoliščin, v katerih je uporabljen.

Obravnava

V povezavi z 29. vajo smo v tem odlomku prepoznali devet očitnih piscev, vključujoč vse avtorje, ki so bili navedeni kot primarni, sekundarni ali osebni vir: Whorf, Carroll, Pulham, Hargreaves, Chomsky, Hymes, Saussure, Cameron in študentka sama. Lahko smo prepoznali avtorje, od katerih je študentka črpala, ker je pripravila primerne navedbe virov, neposredno njihovega delo ali pa avtorjev, ki so citirali njihovo izvirno delo, npr. » Whorf, navedeno v Carroll 1956«, ali pa osebni vir, npr. Pulham, neznani vir, citirano v D. Hargreaves na seminarju Univerze v Wessexu.

Meniva, da je ta stavek očitno glas študentke:

Če bi jo pripeljali do logičnega zaključka, Whorfova hipoteza ne bi dovoljevala možnosti uspešnega prevajanja med jeziki, kar je seveda čisti absurd.

30. vaja

Zdaj preberite odlomek B.

Odlomek B

Med tridesetimi in štiridesetimi leti 20. stoletja je Benjamin Whorf napisal številne članke o povezavi med strukturo osebnega jezika in govorčevim zaznavanjem realnosti. Domneval je, da je način, na katerega ljudje gledajo na svet, omejen z jezikom, ki jim je na razpolago. Tako bi lahko bile opazne razlike v pogledih na svet med govorniki različnih jezikov (Whorf, navedeno v Carroll 1956). Ta pogled o povezavi med strukturo jezika in družbeno resničnostjo se imenuje

»lingvistični determinizem« in so ga v zadnjih štiridesetih letih lingvisti večinoma zavračali. Poglejmo na primer dožemanje »časa« v različnih kulturah; lahko je različno pri ljudeh, ki govorijo različne jezike in prihajajo iz različnih kultur. Na primer, če ljudje različnih kultur vsak na drugačen način govorijo o sedanjosti, preteklosti in prihodnosti, to lahko pomeni, da govorniki različnih kultur »časa« ne dojemajo na enak način. Če tako gledamo na stvari, ne moremo zagovarjati stališča o preprosti povezavi med jezikom in realnostjo. To pomeni, da jezik ne odraža samo sveta, kakršen je, temveč ga dejansko gradi na določene načine, ki so odvisni od kulturnega konteksta. Tako imajo Eskimi veliko besed za sneg, saj živijo v svetu, v katerem so ta razlikovanja bistvena za vsakodnevno življenje. Kakorkoli gledate na to, lahko vidite, da jezik oblikuje ideje in usmerja mentalno aktivnost, toda nekateri lingvisti ponujajo dokaze, da je to le mit. Prav tako je bilo v petdesetih in šestdesetih letih 20. stoletja v Ameriki Whorfovo delo uporabljeno v debati, ki je temnopolte ljudi postavljala v podrejen položaj glede na bele, zaradi tega in zaradi kontradiktornih dokazov o veljavnosti »lingvističnega determinizma« je njegovo delo za mnoge lingviste postalo neverodostojno. Če bi jo pripeljali do logičnega zaključka, Whorfova hipoteza ne bi dovoljevala možnosti uspešnega prevajanja med jeziki, kar je seveda absurdno.

Morda so pomembnejše podobnosti kot razlike med jeziki. Tudi Chomsky je prisegal na njih, ko je opisoval stvari, ki jih najdemo kot univerzalne v vseh jezikih. Toda moderne lingviste bolj zanima »lingvistična relativnost« (http://en.wikipedia.org/wiki/Principle_of_linguistic_relativity) in vprašanja, kako močno lahko jezik oblikuje pogled na svet in katere so povezave med jezikom in kulturo, v kateri se jezik govori. To je precej blažja verzija determinističnega pristopa. V okviru relativnostnega pristopa je posameznikovo dožemanje sveta na neki način omejeno z jezikom, s katerim razpolaga. Po drugi strani pa je v tem pristopu implicitno, da lahko uporabi jezik za oblikovanje drugačnih interpretacij sveta. Ni pa niti sledu o tem, da bi bil jezikovni sistem omejen tako, da bi bil mogoč le en pogled na svet. Princip »lingvistične relativnosti« se zdi najkoristnejši za jezikoslovce, ki preučujejo poti, kako je kultura posredovana skozi jezik. Bolj kot ukvarjanje z nasprotji med jeziki bi nas moral zanimati način, na katerega ljudje uporabljajo jezik v okviru svoje kulture ali pa v okviru naroda, kjer vsak govori isti jezik.

Če si boste zastavili ista vprašanja, kot ste storili za odlomek A (glej 29. vajo), boste verjetno odkrili, da je na njih precej težje odgovoriti. Zaradi pomanjkanja navajanja v odlomku B je težko ugotoviti, kaj je študentka črpala iz virov, npr. iz objavljenih del. Zdi se, kot da obstaja le en sam »glas«, tisti od študentke, toda dejansko je avtorica črpala svoje razumevanje vprašanj od drugih avtorjev. Toda edini vir, ki ga je navajala,

je spletna stran Wikipedije ob navedbi termina »lingvistična relativnost«. Čeprav je Wikipedija priročen medij za iskanje, kam lahko še pogledate za druge vire o svoji temi, se sama po sebi ne pojmuje kot zanesljiva osnova za razpravo o specifičnih strokovnih pojmi in terminih. To pa zato, ker lahko vsak ureja prispevke na tej in podobnih »Wiki« straneh, kar pomeni, da niso ne tako zanesljive ne avtoritativne kot bolj uveljavljene strokovne publikacije in spletni viri.

V nasprotju z uporabo virov v odlomku A bi mentor, ki ocenjuje delo, pri odlomku B zelo težko vedel, kaj je študentka dejansko prebrala in kaj je črpala iz tega pri graditvi lastne argumentacije v nalogi. Drugače povedano, iz naloge ni razvidno, kateri pisci – ali njihova dela – so prispevali k temu tekstu. Čeprav se naloga začne z neko splošno omembo avtorja, Whorfa, bralec težko ugotovi, kaj so študentkine ideje in njena interpretacija Whorfa in/ali katere poglede je razvila na podlagi prebranih del, ki so jih napisali drugi avtorji. Ker tako malo navaja, ustvarja vtis, da si prisvaja ideje, o katerih piše. Ne vemo, ali gre za namerno plagiatorstvo ali pa le za slabo beleženje virov; lahko je študentka hitela in si ni zapisovala del, ki jih je prebrala, ali pa je dobesedno vse prepisala od drugega avtorja. Vseeno je z mentorjevega stališča to, da študent parafrazira besede drugih, ne da bi jih navajal, plagiatorstvo. To je eden od razlogov, zakaj vas spodbujamo, da bodite natančni pri označevanju zapiskov iz virov.

Upava, da ste se skozi branje in vaje v tem poglavju začeli strinjati s stališčem, da je izogibanje plagiatorstvu ne le obveznost, temveč tudi dejansko bistvo razvoja vaše argumentacije, je pa tudi način, kako postanete član akademske skupnosti z njenimi konvencijami in zakonitostmi pisanja. Kot smo že omenili, se konvencije razlikujejo pri različnih učnih predmetih in strokah in vaš mentor je vedno najboljši za nasvet o pravilih navajanja pri posameznem predmetu ali smeri.

Povzetek

- Pri navajanju se je vedno boljše držati varne poti.
- Tudi če uporabljate spletne vire, jih morate natančno navajati.
- Preverite vire v okviru svojega učnega predmeta in ugotovite, kako navajati različne vrste publikacij.
- Izogibanje plagiatorstvu ni le obveznost, temveč način kreativnega dela z viri.

9

Kako »dati sebe« v visokošolsko pisanje

Študentova dilema • »Papagajsko pisanje« • Ali ste lahko »izvirni« pri svojem visokoškolskem pisanju • Uporaba prve osebe ednine v vaših nalogah • Od osebnega do strokovnega

Ali mentorja zanimajo moje ideje?

Ali moram iz svojega pisanja na univerzi preprosto izpustiti samega sebe?

Na univerzo sem prišel, da bi raziskoval svoje lastne ideje – toda ali jih sploh zanima, kaj mislim?

Ali lahko uporabljam »jaz« v študentskem pisanju?

V tem poglavju se bomo ukvarjali s temo družina, kot smo začeli v 2. poglavju, da bi znova preučili odnos med vašo lastno identiteto pisca in strokovnim pisanjem, ki ga pripravljate na univerzi. V 1. poglavju in tudi drugje smo obravnavali načine, kako razviti tekoče pisanje in kako zaupati sebi kot piscu. Govorili smo o pomembnosti uporabe lastnih besed, ki vam pomagajo, da premostite prepad, za katerega se vam morda zdi, da obstaja med načini, na katere ste bili vajeni misliti o svetu, in načini, ki jih srečujete v okviru različnih študijskih področij in strok. Ugotovili smo, da lahko usvojite pisanje, ki je primerno za univerzo, pri čemer smo si ogledali poti od opisnega in analitičnega pisanja do oblikovanje argumentacije. Zdaj gremo naprej z razmišljanjem o precej kompleksnem vprašanju, kako se lahko pojavite vi sami in s svojim »glasom« v pisni nalogi. Ali imate občutek, da vam je vaše pisanje na univerzi lastno ali pa se le nerodno poskušate *obnašati* kot univerzitetni študentski pisec? Kaj za vas pomeni: »dati sebe v nalogo«? Študenti se večkrat ukvarjajo z občutkom

prepada med tem, kar želijo reči, in zahtevami univerze, ki pri mnogih učnih predmetih, vsaj tako se zdi, ne želi nikakršnega osebnega vključevanja študentov. O teh temah bomo razpravljali na osnovi vprašanj:

- Kakšen je vaš odnos do pisanja? Ali se lahko zaznate v svojem pisanju tudi tedaj, ko se poskušate držati konvencij, predpisanih za vaš učni predmet?
- Ali lahko prinesete svoje ideje, mnenja in svojo osebnost v pisanje za univerzo? Koliko se bo to odrazilo v uporabi prve osebe v vašem delu?

9.1 Študentova dilema

O pripravi na pisanje svoje naloge je študent izjavil:

Želim se držati virov, kolikor je to mogoče. Moram imeti ustrezne podatke ... v dejanskem eseju se sam ne vmešavam ... samo sprejemam vse, kar je nekdo preveril, ker sam pač nisem avtoriteta ... Z drugimi besedami, kadarkoli kaj pišem, mora biti zadaj avtoriteta ... Težava je, da si, ko pišeš, vedno nagnjen k temu, da pozabiš na strokovno stran in vključiš anekdote in karkoli in se ti zdi »v redu« in misliš, da vse teče. Tako včasih misliš, a hkrati veš, da je napačno in da moraš to izpustiti iz naloge.

Študentova dilema o svojem občutku, da mora opustiti svoje ideje za ocenjevano delo, ker pač on »ni avtoriteta«, pri tem pa je zadovoljen, da njegovo delo »teče«, kadar lahko pozabi na »strokovnost«, ilustrira običajen problem študentov. Njegova težava je v tem, da mu še ni uspelo prenesti svojega dobrega dela v okvir univerzitetnih zahtev. Tako misli, da ni »dovolj dober« – njegovo delo je torej »neustrezno«. To je razlog, da si ne da možnosti, da bi uporabil vse, kar zna, v svojem pisanju.

Meniva, da so vedno načini, kako ste lahko »prisotni« v pisnem delu, čeprav je to očitno »neosebno«. Ena od tem tega poglavja je pomembnost vaše osebne zavzetosti za svoj študij, tako da skozi celoten proces študija pridete do občutka lastništva tega, kar ste ustvarili. Pri pisanju visokošolskih sestavkov imate priložnost, da ideje, s katerimi se ukvarjate, postanejo del vašega lastnega mišljenja in razumevanja, tako da lahko vsakič, ko končate svojo nalogo, jo izročite in upate na odziv, o njej razmišljate

kot o svojem izdelku. To je tudi razlog, zakaj smo poudarili pomembnost uporabe vaših besed, da bi razumeli navodila za vašo nalogo in čtivo. Ta občutek lastništva je pomemben, če si želite dobiti zadoščenje pri svojem pisanju in učenju za učni predmet. Sam proces ukvarjanja z idejami skozi pisanje vam pomaga, da jih posvojite kot del vaše identitete pisca, in na ta način lahko vaša zaveza cilju pisanja prinese mnogo prepričljivejšo pisno nalogo. Ta način zaveze do učenja določenega učnega predmeta ponazarjajo spodnje študentske opazke:

Rad bi razumel, kako deluje naš politični sistem.

Moral bi se spoznati na računovodstvo, ker želim voditi majhen posel.

Ko gledam film, včasih jočem, in rad bi poskusil razumeti, zakaj.

Naučiti moram svoje učence brati, zato potrebujem vse znanje, ki ga lahko dobim.

Univerzitetni mentor in raziskovalec pa je o svojih razlogih za raziskovanje in izkušnji pisanja napisal naslednje:

Razlog, da se lotim raziskav, brez dvoma še krepí moje težave pri pisanju. Na splošno se lotevam tem, za katere hkrati čutim, da so pomembne in da o njih nimam končnih stališč; raziskujem jih zato, da bi si ustvaril lastne zaključke o njih.

(ExChanges 1996)

9.2 »Papagajsko pisanje«

V 5. poglavju smo ugotavljali, kako morate med pridobivanjem podatkov o svoji temi vedno obdelovati svoje gradivo, oblikovati in združevati svoje ideje in pisanje ter jih vgrajevati v svoje lastno mišljenje. Morate se »pogajati« in delati v okviru pravil pisanja na svoji univerzi ter jih prikriti za svoje potrebe, ne pa jih prevzeti v celoti; to ustvarja »imitacijsko« pisanje, ki dolgoročno ni prepričljivo za vašega mentorja in tudi ni zadovoljujoče za vas, študenta. Kot je izjavil mentor angleščine v 3. poglavju, so študenti začeli »oponašati diskurze«, še preden so jih resnično razumeli. Morda to ni vedno slaba pot, da začnete razumevati svoj predmet, saj je imitiranje pisca, ki ga berete, lahko dober način za pridobivanje

občutka, kaj želi povedati. Vsekakor je tudi koristno, da si pobliže ogledate, kako ta pisec piše. Kljub temu pa je na splošno uporaba določenega stila ali besednega zaklada le poskus imitacije površinskih značilnosti stroke, ne pa njenega načina razmišljanja, in na koncu to ne deluje. Študenti, ki to delajo, dobijo čuden in zmeden pisni izdelek, kot bi otroci poskušali uporabiti jezik odraslih. Niso samozavestni in ne uživajo pri pisanju. To lahko primerjamo z igranjem glasbenega dela brez znanja o ritmu. Posamezne note so lahko pravilne, vendar se ne zložijo v prepoznavno skladbo. Na koncu vam torej priporočava, da razvijete svoj lasten način pisanja o svojem predmetu, čeprav skromen; tudi vaje v tej knjigi od vas večkrat zahtevajo, da se v branje in pisanje na univerzi podate z uporabo vaših lastnih besed. Počasi se bo vaš način prilagodil vaši novi vlogi univerzitetnega študenta in postopoma tudi vlogi pisca. Postali boste samozavestnejši in začeli verjeti, da ste sposobni pisati, čeprav vam morda prvič ne bo uspelo, toda to ne uspe niti strokovnjakom, ki se morajo vsakič, ko pišejo nekaj novega, znova truditi.

V naslednji vaji o vašem odnosu do naloge morate napisati odgovore na vaš lasten, raziskovalen način. Tako pisanje vam lahko služi za osebni arhiv in vam lahko počasi pomaga razjasniti proces vašega razmišljanja med delom. Na koncu tega poglavja vas bova prosili, da se vrnete na to vajo.

31. vaja: Razmišljanje o vaši vlogi v nalogi

Izberite si nalogo, ki jo boste morali napisati, in razmislite o naslednjih vprašanjih:

- Zakaj vas ta tema zanima?
- Boste sposobni vključiti svoja lastna mnenja in izkušnje v nalogo?
- Katere oblike zadoščenja pričakujete od dokončanja naloge?
- Ali v nalogi nameravate uporabljati besedo »jaz«? Razmislite o razlogih za svoj odgovor.

Komentar

Zbrali sva nekaj izjav študentov, novih piscev:

Užival sem v branju, resnično sem izvedel več o tej temi.

Bilo je težko, toda bilo mi je v veliko zadoščenje, ko je bil esej, ki sem ga pisal, pripravljen za oddajo.

Užival sem pri izbiri idej in na koncu čutil, da zares poznam svojo snov.

Vedno me je zanimala politika in zdaj se mi zdi, da vem, kako deluje.

9.3 Ali ste lahko »izvirni« pri svojem visokošolskem pisanju

Zdi se, da visokošolski učitelji zahtevajo dve protislovni zadevi pri študentskih nalogah. Po eni strani pravijo, da želijo spoznati, kaj mislite, po drugi strani pa vztrajajo, da uporabljate ideje strokovnjakov. Kar dejansko mislijo, je: najprej se morate priučiti našega gledanja na stvari in nato lahko začnete pisati na svoj način. To ni tako protislovno, kot se sliši, ker so seveda vse naše ideje »prišle« od nekod. Na univerzi veliko vaših »izkušenj« in znanja pride od branja drugih avtorjev. Kot smo poudarili v prejšnjem poglavju, je pomembno, da znate po svoje uporabiti vire, tako da jih preoblikujete za svoje potrebe pri pisanju. Čeprav je torej res, da morate pri pisanju za univerzo črpati iz tistega, kar so rekli drugi, to ne pomeni nujno, da morate opustiti svoje ideje, morate pa to predstaviti na način, ki ni odvisen le od vaše osebne izkušnje. Osebni in posamezni vidiki so lahko relevantni, toda morajo biti postavljeni v kontekst. To lahko pomeni, da se morate distancirati od osebnega pogleda in pogledati širše. Raziskali smo različne načine, kako se obravnavajo teme različnih učnih predmetov in strok; zagotoviti morate, da jih boste upoštevali pri pisanju različnih nalog, večkrat tudi za različne mentorje. Pisanje za univerzo lahko pomeni, da obstaja protislovje med vašo željo zapisati svoje ideje in zahtevami predmeta, v okviru katerega pišete nalogo. Če si zares želite pisati neposredno o svojih izkušnjah in idejah, bi morda to morali početi na drug način. Izkušeni pisatelji pišejo na drugačen način ob različnih časih. Po drugi strani pa lahko najdete skupni imenovalec za »osebno« in »visokošolsko«. Včasih študenti začnejo s študijem določenega predmeta natančno zato, ker želijo pridobiti nove poglede na tisto, kar so izkusili, in tak študij je za njih lahko zelo dragocen. Kot raziskujemo spodaj, obstajajo različni načini za vaš prehod v visokošolsko pisanje.

9.4 Uporaba prve osebe ednine v vaših nalogah

Študenti se večkrat sprašujejo, ali naj uporabijo prvo osebo ednine v svojih visokošolskih nalogah. Mentorji so v 3. poglavju navedli kar nekaj stališč o tem. To vprašanje je tesno povezano s širšim vprašanjem o vašem razmerju do gradiv in z vašim občutenjem sebe kot pisca univerzitetnih

nalog. Obstaja vrsta razlogov za uporabo prve osebe ednine v vašem pisanju. Na primer, morda želite opozoriti na to, da ideje, ki jih predstavljate, niso dokončne. Morda želite na nekaterih mestih dodati svoje osebno mnenje, ki ga želite ločiti od drugih delov naloge, ko ne uporabljate prve osebe ednine. Večkrat pisci uporabljajo »jaz« v svojem uvodu, da označijo svoje mesto v odnosu do gradiva, in nato nadaljujejo s predstavljanjem snovi v bolj neosebni obliki. Predvsem lahko uporaba prve osebe vzpostavi odnos med piscem in bralcem ter med piscem in njegovim gradivom. V naslednjih vajah bomo raziskali piščevo uporabo – ali neuporabo – prve osebe ednine.

32. vaja: Uporaba prve osebe ednine v učnih gradivih

Preverite nekaj knjig ali učnih gradiv, če uporabljajo besedo »jaz«, in če jo, kje in s kakšnim razlogom jo uporabljajo. Razmislite o učinku uporabe ali neuporabe prve osebe ednine na odnos med bralcem in piscem.

O uporabi prve osebe ednine v vaših nalogah je težko govoriti, ker se konvencije pri posameznih učnih predmetih zelo razlikujejo. Pri nekaterih predmetih se uporaba prve osebe ednine »spodbuja«, pri drugih pa je dejansko »prepovedana«. Seveda pa je to odvisno tudi od mentorjev, včasih se njihovo stališče do tega vprašanja razlikuje tudi v okviru istega učnega predmeta. V nekaterih primerih je mentor prilagodljiv in vam dovoljuje uporabo prve osebe ednine, vsaj dokler znate utemeljiti, zakaj jo uporabljate. Vprašanje o uporabi prve osebe je povezano tudi z vnašanjem lastnih stališč v svoje delo. Pri določenih predmetih se mentorji zanimajo za vaše delo, medtem ko pri drugih menijo, da je to nepomembno. Ta razlika v stališčih je lahko zelo moteča za študente. Kaj torej storiti?

Lahko ste se udeležili tečaja, ki se vam je zdel zanimiv, a potem ugotovite, da ni mišljeno, da pri tem vnašate lastne izkušnje, stališča ali konec koncev vas same. Morda ugotovite, da se od vas pričakuje, da pišete na način, kot da niste prisotni v situaciji, v kateri ste. Na primer, če ste izvedli znanstveni eksperiment, se predpostavlja, da boste uporabili trpni način: npr. »to je bilo storjeno« in ne »jaz sem to storil«. V okviru družboslovnih ved lahko izvedete intervju in kljub temu pri pisanju ne razkrijete, da ste ga vi izvedli. Lahko ste bili ganjeni pri ogledu filma, a se od vas ne pričakuje, da boste v nalogi v okviru filmskih študij pisali o svojih občutkih.

Bistven pri teh vprašanjih je vaš položaj glede na vaše gradivo. Najpomembneje pri tem, ko uporabljate besedo »jaz« in v svoje pisanje vnašate svoja mnenja, je, da naj bi bili še vedno neodvisni od svojega gradiva in zmožni objektivnosti, torej da naj bi razmišljali o temi, ne da bi bili čustveni ali pristranski v svojih stališčih. Ta distanca od vaše snovi označuje visokošolsko pisanje, tudi tedaj ko je jasno, da ima avtor zelo močno stališče o temi. Vendar je, če ste samozavestni pri uporabi snovi, še vedno mogoče, da imate občutek lastništva nad svojim gradivom in tudi avtoritete v svojem pisanju. Ko se ukvarjate z novo snovjo, pa je kljub temu težko zbrati dovolj samozavesti in verjeti, da je tisto, kar ste napisali, ustrezno. Enako težko je zahtevati »pravico«, da pišete v prvi osebi ednine, ko še niti nimate jasnega občutka svoje identitete kot pisca o tej snovi.

Kako pisati v prvi osebi ednine? Pomembno je, da vsakič, ko uporabite »jaz« v svojem pisanju, prva oseba ednine deluje v smislu izmišljene tvorbe, s katero želite vzbuditi pozornost za izrek nečesa v tem pisnem delu. Tako kot različno govorimo različnim ljudem v različnih situacijah, se mora tudi v pisanju naš občutek za uporabo prve osebe ednine ravnati po tem, koga nagovarjamo in zakaj ter tudi kako pišemo. Vaš visokošolski »jaz« je drugačen pri vsaki vrsti sestavka.

Na splošno vam, če vam izrecno ne naročijo drugače, svetujemo, da uporabite besedo »jaz«, če se vam zdi to razumno za vaše namene. Ne pretvarjajte se, da v vaši nalogi ne obstajate, in poiščite poti, da zaznamujete svojo prisotnost, npr.: »Zdi se mi ...«, ali bolj neosebno: »Zdi se, da dokazi kažejo ...« Zadnje je dober primer avtorja, ki je »prisoten« v svojem pisanju, ker je on tisti, ki predstavi zaključke, čeprav ugotavlja, da ti prihajajo od »dokazov«. V tekstu je ta avtor nevidno prisoten, kar je značilno za visokošolsko pisanje. S tem da ne uporablja besede »jaz«, napeljuje na to, da je »dokaz« pomembnejši od njegovih stališč. V nadaljevanju bomo raziskali to navidezno »odsotnost« avtorja.

9.5 Od osebnega do strokovnega

Eden od načinov razmišljanja o posebnostih pisanja na univerzi je, da ga primerjamo s področjem, ki ga lahko širše označimo s pojmom »osebno« pisanje, pri katerem je pisec očitno v središču in je vidna tudi jasna povezava med tem, kar je napisano, in piscem. Tako lahko o pisanju na

univerzi razmišljate kot o premiku z osebne na visokošolsko raven razmišljanja in pisanja, vključno s premiki v piščevem občutenju uporabe prve osebe ednine. Naslednja vaja je povezana z razlikami med biografskim in univerzitetnim pisanjem v 11. vaji, toda tu je poudarek drugje: od vas zahtevamo, da na stvari gledate s stališča sebe kot pisca, ne pa sebe kot bralca in predvsem da razmišljate o svoji identiteti in svojem položaju v okviru različnih vrst pisanja.

33. vaja: **Pisanje z osebnega vidika**

Spomnite se dogodka iz otroštva, ki je bil za vas pomemben. Nato napišite enega ali dva odstavka o tem dogodku, pri čemer navedite, kaj se je zgodilo in zakaj je bilo to za vas pomembno. Domislajte si, da pišete prijaznemu kolegu ali mentorju. Ne pozabite, da vas prosimo, da napišete nekaj kratkega o temi, ki bi zadostovala za daljše delo in bi lahko bila napisana na mnogo načinov. Če je mogoče, to vajo opravite skupaj s kolegom in potem komentirajte pisanje drug drugega.

Ko ste končali, ponovno preberite napisano in si zabeležite, kako pogosto ste uporabili besedo »jaz«. Ali lahko na podlagi tega določite, kakšen je značaj »jaza« in kaj dela v tej pripovedi?

Ali se vam zdi, da »jaz« predstavlja otroka ali odraslega, ki opisuje otroka?

Ali lahko prepoznate značilnosti pisanja, ki kažejo na njegov »osebni« značaj?

Primerjajte svoje zabeležke s spodnjo preglednico in imejte svoj zapis v mislih, ko boste brali naprej.

Spodnja preglednica poudarja nekaj večjih razlik, ki jih lahko najdete med »osebnim« in »visokošolskim« pisanjem. To vam bo služilo tudi pri delu z odlomki v nadaljevanju.

Osebno pisanje	Visokošolsko/univerzitetno pisanje
Poroča, pripoveduje osebno zgodbo.	Komentira, ocenjuje, analizira.
Poljudno besedišče.	Strokovno besedišče.
»Jaz« v središču zgodbe.	»Jaz« kot opazovalec in komentator.
Informacija prihaja iz avtorjeve izkušnje.	Informacija prihaja iz vrste virov in se nanaša na pisanje drugih.
Osebna čustva in pogledi.	Dokazi in argumenti.
	Konvencije o navajanju in citiranju drugih avtorjev.

Prehajamo k ponazoritvi tega, kar smo napisali o položaju piscev. V naslednji vaji in komentarjih vas vabiva k razmišljanju o treh različnih odlomkih iz čtiv. Te tri odlomke sva izbrali, ker kažejo na to, da obstajajo tako razlike kot podobnosti med »osebnim« in »visokošolskim« pisanjem, in zato, da dobite idejo o načinih, kako se lahko premikate med tema različnima vrstama pisanja. Ugotavljava, da gre bolj za nepretrgano zvezo kot za odločen rez med osebnim in strokovnim pisanjem in da so načini, da postane visokošolsko pisanje vam lastno. Vsi trije odlomki spodaj so povezani z družinsko tematiko in vse so napisale ženske. Prvi odlomek je »osebno« pisanje, ki pripoveduje o dogodku iz avtoričinega otroštva, druga dva pa sta različna primera visokošolskega pisanja.

34. vaja: **Avtorjevo mesto v osebnem in strokovnem pisanju**

Preberite spodnje tri odlomke in jih preverite glede na preglednico z značilnostmi »osebnega« in »visokošolskega« pisanja na prejšnji strani. Pri vsakem odlomku odgovorite na spodnja vprašanja.

- Ali nam pove kaj o avtorici?
- Od kod prihajajo informacije?
- Ali avtorica predstavi katero od svojih stališč?
- Kako to naredi?

Zapomnite si, da je branje teh odlomkov namenjeno temu, da boste začeli razmišljati o tem, kaj delate, ko sami pišete.

1. odlomek

Ko sem bila stara 9 let, so se moji starši ločili in začela sem živeti s svojo mamo in s svojim očimom. Moj brat je ostal doma z mojim očetom. Ta delitev moje družine je bila takrat zelo boleča zame, saj je bilo tako, kot bi zgubila očeta in brata in dom naenkrat. Mislim, da sem takrat postala manj samozavestna, kot sem bila.

(Carol, podiplomska študentka)

2. odlomek

Vendar mora biti jasno, da ženski ni lahko preživeti kot glavi enostarševske družine. Gospodinjstva z žensko na čelu se soočajo z relativno družbeno osamitvijo. Še posebej v zgodnji fazi družinskega cikla mora samohranilka

hkrati služiti denar in opravljati vsa domača dela. Zato nima časa, da bi navezala in gojila poznanstva. Resnično je za ženske pogosto težko, da bi vzdrževale razmerja s sebi podobnimi. Tu nastopi tudi finančni problem. Žensko vodena gospodinjstva so zelo revna in nimajo materialnih sredstev, da bi se vključila v družabne dejavnosti. Primer Esperanze to ponazarja.

(González de la Rocha 1994: 211)

3. odlomek

Na kratko, spolna politika je bila taka: Elizabeth Barrett je bila najstarejša od 11 otrok, ki so s svojimi starši živeli na »Hope Endu« v Ledburyju, v Herefordshiru. Njen oče je odkril njen zelo zgodnji talent in ga tudi nagradil. V svojem dnevniku piše: »V šestem letu sem za nekaj dobro izpeljanih vrstic o kreposti od očeta dobila bankovec za deset šilingov v pismu, ki je bilo naslovljeno na: Poet laureat (sic) Hope Enda.« Opogumljena s to starševsko odobritvijo je nadaljevala z masovno produkcijo začetniškega dela, v glavnem s pogrevanjem del moških avtorjev, primer je njena »Maratonska bitka« kot imitacija Popa. Med vsemi svojimi brati in sestrami je bila najbližje svojemu bratu Edwardu, z vzdevkom Bro', ki je bil rojen leta 1807, eno leto po Elizabeti. V plezanju, ribolovu, jahanju, organiziranju predstav in piknikov sta skupaj preživela ogromno časa. Z bratom je delila tudi mentorja, gospoda McSwineya in se skupaj z njim učila grško. Toda ko je Bro' odšel v Charterhouse, je odšel tudi gospod McSwiney. Na zadnji strani dnevnika najdemo izrazit občutek izgubljenega, brezspolnega paradiža: »Moji minuli dnevi se mi zdijo kot svetla zvezda, ki se lesketa daleč, daleč stran, in občutim skoraj agonijo, ko se za vedno obračam od nje!« Načrtovala je, da bo, ko bo odrasla, »nosila moška oblačila in živela na grškem otoku, z morjem, ki se bo ob obali turkizno prelivalo«.

Na dan, ko se je Bro' pri 13. letih šel šolat, je Elizabeta spoznala, da je neizbežna razlika med pametnim fantom in pametno deklico. Dobesedno je bila »zapuščena« na, kako prikladno imenovanem, Hope Endu [slov. Koncu upanja, op. prev.]. Figurativno pa se je bala, da je puščena zadaj tudi v intelektualnem pomenu, zato jo je prevzelo ljubosumje na prej ljubljenega brata.

(Hirsch 1995: 120)

Komentar 1. odlomka

Prvi odlomek lahko opredelimo kot »osebno« pisanje, saj se nanaša na otroško izkušnjo avtorice in je napisan kot pripoved – poroča, kaj se ji je zgodilo in opisuje učinke dogodka nanjo kot otroka na način, ki ste ga

morda uporabili v prejšnji vaji. Položaj avtorice je nakazan z njeno uporabo prve osebe ednine. Vendar lahko opazite, da nam to ne pove toliko o avtorici, kot bi morda pričakovali. Morda gre za osebo, ki si jo je avtorica izmislila. Druga možnost bi bila, da bi avtorica svojo izkušnjo opisala z uporabo tretje osebe, »ona«. To kaže na to, da pomen uporabe besede »jaz« ni nikoli preprost, temveč je vedno konstrukt. Ta odlomek opisuje avtoričino izkušnjo, njene občutke in misli o tem. Avtorica se niti slučajno ne trudi, da bi poskusila pogledati na dogodke s stališča kogarkoli drugega, niti staršev in brata, in tudi ne črpa podatkov iz drugih virov. Avtorica je v središču tega odlomka in se ukvarja le s svojo izkušnjo in s svojimi čustvi. Ne trudi se biti objektivna in ne išče nikakršnih dokazov, celo ne iz svoje izkušnje, da bi podprla svojo oceno, da »misli, da je takrat postala manj samozavestna, kot je bila«. To niti ni potrebno, saj govori o svoji lastni izkušnji za svoj namen. V tem kratkem odlomku želi podati le to trditev. Besedišče je preprosto in neposredno, brez strokovnih izrazov.

Vendar boste videli, da avtorica, poleg tega, da pripoveduje, kaj se je zgodilo, poskuša podati tudi oceno učinkov dogodka nanjo osebno: »Mislim, da sem takrat postala manj samozavestna ...« Bodite pozorni na ta vzorec, ki je zelo pogost v pisanju za univerzo, ko delu kronološkega pisanja, torej pripovedovanju, kaj se je zgodilo, ali pa opisnemu pisanju, sledi komentar. Ko odrasla avtorica opisuje dogodek iz svojega otroštva, je oddaljena od svoje izkušnje in je lahko malo objektivnejša, kar je tudi tisto, kar visokošolsko pisanje zahteva od vas.

Ali je lahko ta avtoričina izkušnja na kakršenkoli način uporabna zanj pri pisanju naloge o vplivu starševske ločitve na otroke? Ali ji lahko ta izkušnja pomaga oblikovati naslednje stališče:

Poskušala bom dokazati, da ločitev staršev lahko pripelje do izgube samozavesti pri otrocih.

Čeprav bi bila avtorica sposobna, da piše o sebi v univerzitetni nalogi (to je mogoče, čeprav ni ravno običajno), je jasno, da njena izkušnja ne more upravičiti zgornje trditve. Avtorica ni razložila, kako je postala manj samozavestna, in tudi ni govorila o drugih načinih, na katere se jo je dotaknila njena izkušnja. V tem kratkem sestavku ni analizirala svoje trditve, niti zasebno. Če bi bila vprašana, naj razloži obširneje, bi morda poskusila »ponuditi dokaze«, ki bi pojasnili, kako je postala manj samozavestna, ali pa bi začela razmišljati o drugih načinih, kako jo je izkušnja

prizadela. To bi jo morda pripeljalo do tega, da bi začela razmišljati o svoji izkušnji na način, ki bi ji jo omogočil boljše razumeti. Vendar v sami zgodbi, tako kot je napisana, ni nič, kar bi ji omogočilo, da jo posploši. Le iz svoje lastne izkušnje ne more sklepati ali posploševati o učinkih zakonske ločitve na otroke. Hkrati pa bi lahko, če bi morala pripraviti raziskavo o družini, npr. v okviru družbenih ved, svojo lastno izkušnjo uporabila za oporo svojemu delu in bi ga tako obogatila z zanimivim primerom. Študenti večkrat zatrjujejo, da jim univerzitetni študij razsvetli in razširi njihovo prejšnje razumevanje in jim pomaga, da osmislijo stvari v svojem življenju ali v svetu okoli njih. Pisanje pomaga okrepiti tak način učenja.

Kako naj bi se torej Carol lotila visokošolskega eseja o učinkih ločitve na otroka? Da bi pridobila objektivnejši in strokovni pogled, bi morala ugotoviti, kaj so o tem napisali drugi avtorji, kar bi lahko uporabila kot svoj sekundarni vir. Če bi bilo to primerno za njeno nalogo, bi bilo morda tudi koristno govoriti z drugimi ljudmi o njihovih izkušnjah, pri čemer pa bi morala navesti, kako je prišla do teh informacij. Morda bi se morala lotiti neke vrste terenske raziskave, da bi dobila informacije iz prve roke, čeprav bi bilo morda to primerneje pozneje v študiju. Carolina otroška izkušnja bi bila lahko motivator za oblikovanje eseja kot načina primerjave svoje izkušnje z izkušnjami drugih in kot načina osmišljanja izkušnje, toda zdaj mora o svoji družini razmišljati na drugačen način. Morda mora na novo premisliti, kaj pomeni družina v okviru pogledov njene stroke. Ko bo pridobila več informacij, bo morda na novo premislila svojo otroško izkušnjo. Ni veliko možnosti, da bi se njena izkušnja neposredno prelila v njeno pisanje, čeprav bi lahko bila avtorica tako prepričana v veljavnost svoje osebne izkušnje in svoje mnenje o razpadu družine, da bi poiskala študije, ki bi jih podprle in bi pri tem odkrila vrsto različnih stališč, mnenj in okvirov. Z vso to aktivnostjo bi si lahko pridobila občutek angažiranosti pri nalogi. Vendar naj ne bi bralec konvencionalnih univerzitetnih nalog nikoli vedel za piščevo osebno situacijo, čeprav bi lahko obstajala možnost, da jo odkrije – in sliši od drugih – na seminarjih in drugih skupinskih diskusijah.

V tem univerzitetnem delu bi avtorica lahko besedo »jaz« uporabila ali pa ne. Toda če jo uporabi, bo ta »jaz« druga oseba od tiste, ki bralcu pripoveduje otroško izkušnjo. Lahko, na primer, tako uvede nalogo – »V tem eseju bom ...« ali »Naredila sem intervju ...« – ali pa ocenjuje gradivo – »Zdi se mi, da si ti dve študiji nasprotujeta ...«. V teh primerih bo beseda »jaz« predstavila avtorico kot visokošolsko avtorico, distancirano od snovi in razumno objektivno.

Komentar 2. odlomka

V 2. odlomku se prva oseba ednine ne uporablja in odlomek se ne sklicuje na avtorico samo. Po akademski navadi je bila izločena iz naloge. Vprašanje enostarševskih družin se raje kot osebna tema obravnava kot socialna in ekonomska tema, tako da je »družina« umeščena v širši kontekst. Naslov knjige, *Viri revščine: ženske in preživetje v mehiškem mestu*, nam pove, da gre za razpravo o »revščini v Mehiki«, kar iz odlomka ni razvidno. Informacija o enostarševski družini v odlomku zveni avtoritativno in kategorično posplošuje ekonomsko situacijo »žensko vodenih družin«. Pričakovali smo lahko, da bomo v seznamu literature našli vire za to informacijo, saj sta uporaba izčrpnega seznama virov in upoštevanje drugih avtorjev za pridobitev informacij in idej značilnosti pisanja na univerzi. (Spomnili se boste, da smo obravnavali navajanje virov v 8. poglavju). Ko pišete za univerzo, se nikoli ne morete zanašati le na svojo izkušnjo in ideje, temveč morate vedno navajati, kaj so napisali drugi avtorji o isti temi in v okviru iste stroke. Besedišče tega odlomka je dokaj preprosto, a termini »žensko vodena družina«, »sebi podobni« in »družinski cikel« pripadajo izrazoslovju družbenih ved (v tem primeru socialni antropologiji) in v 1. odlomku ne bi bili primerni.

Čeprav tega ne morete razbrati iz odlomka, verjetno ne boste preseñeni nad razkritjem, do katerega bi prišli tudi sami, če bi držali knjigo v rokah – da je pisec dejansko ženska. Uporaba osebnega primera (ki se sliši tako, kot da je to primer, ki ga je izkusila avtorica sama) pripomore k bolj osebnemu tonu pisanja, to pa pomakne tako gradivo kot tudi občutek avtorjeve prisotnosti bližje bralcu. Verjetno se bo bralec odzval na občutek, da pisec zaradi določenega interesa pripoveduje o težkih pogojih za ženske. Vendar to dejansko ni povedano v tekstu, ki je neoseben. Taka informacija je večkrat podana v predgovoru ali uvodu knjige.

Pomembna lastnost visokošolskega pisanja je, da se pogosto giblje nazaj in naprej od posploševanja do določenih primerov, ki utemeljujejo posploševanje. V tem odlomku je ta premik ustvarjen z omembo študije primera, ki bo, kot nam je pojasnjeno, ilustriral splošno ugotovitev iz prvega dela odstavka. Zaradi tega bo »zgodba« ali študijski primer »Esperanze« obravnavan ne toliko kot zanimiva zgodba sama po sebi, temveč kot primer, kako so samohranilke sposobne soočenja s svojim ekonomsko in socialno ranljivim položajem.

Komentar 3. odlomka

Tudi v 3. odlomku se ne pojavlja prva oseba ednine in spet se zdi, kot da ne vemo nič o piscu kot osebi. Morda bi se morali vrniti na naslovno stran knjige, da bi ugotovili, da je ženska. Vendar je ta odlomek napisan s feminističnega vidika; na primer, uporablja termin »spolna politika« v prvem delu in tudi celoten odlomek se ukvarja s spolno politiko v družini. Čeprav tu ni ne duha ne sluha o »jazu« in tudi ne o občutku individualnega pisca, se soočamo z močno izraženim stališčem o družini kot »bojnem polju« za Elizabeth Barrett. Lahko domnevamo, da je zato, ker gre za feministični tekst, pisec ženska, kar je sicer res, a ni nujno. Toda določen način razmišljanja očitno prihaja od nekod in nekoga. Zanimivo, da sta v tem odlomku dve »pisateljski osebi« – avtorjeva, ki ni izražena z »jaz«, in Elizabeta, ki se pojavlja kot »jaz« svojega dnevnika, v katerem močno izraža svoje izkušnje in čustva: »Moji minuli dnevi se mi zdijo kot svetla zvezda, ki se lesketa daleč, daleč stran, in občutim skoraj agonijo, ko se za vedno obračam od nje!« V tem dnevniku ni niti sence komentarja in distance od lastne izkušnje kot v 1. odlomku. Vendar avtorica odlomka ustvarja distanco od Elizabetine izkušnje s svojo izbiro in komentarjem. Tako kot je pogosto v visokošolskem pisanju avtorica piše o mnenjih drugih avtorjev. Čeprav je Elizabetina zgodba predstavljena kot zanimiva sama po sebi, je v glavnem uporabljena kot »vzorec«, kako deluje družinska spolna politika, torej deluje podobno kot primer v 2. odlomku.

Avtorica komentira Elizabetina čustva in ne opisuje svojih. Vendar uporaba Elizabetinih zelo osebnih dnevnikov vzbuja bralčevo simpatijo. Tudi avtorčin jezik je obarvan z Elizabetinimi močnimi čustvi. Primerjajte avtoričino »... jo je prevzelo ljubosumje na prej ljubljenega brata« z Elizabetinim »občutim skoraj agonijo, ko se za vedno obračam od nje!«. Ta avtorica je jasno izrazila svoje stališče o Elizabeti kot primeru, kako je bilo biti ženska ovira tako pri izobrazbi kot pri samouresničitvi. V odlomku se avtorica ni pojavila neposredno, vendar je bila prepoznavna njena duhovna prisotnost z močno zastopanimi stališči.

Tako 2. in 3. odlomek sta primera, kako je avtorica našla svoj prostor v pisanju, ne glede na to, da se v njem ni neposredno pojavila. V drugih oblikah pisanja so pisci lahko bolj distancirani od svojih gradiv, na primer v oceni znanstvenega poskusa ali pa v poročilu. Navajamo dva primera, a zapomnite si, da je tudi tu skrit pisec:

Ta študija je bila opravljena, da bi se ugotovilo, kako *C. albicans* prispeva k sinergiji smrtonosnega šoka ... Ker *C. albicans* in endotoksin delita številne značilnosti ... so bile okužene miši preiskane na povzročen TNE.

(Berkenkotter, Huckin 1995: 55)

V državnem sektorju ni bilo razlik v povprečnih maturitetnih ocenah med enospolnimi in skupnimi šolami, a znani vzorec se je pojavil pri klasičnih gimnazijah. Tistih nekaj preostalih gimnazij je imelo daleč najboljše rezultate in tukaj najdemo tudi največ enospolnega izobraževanja. Med 310 enospolnimi državnimi šolami je 35,5 odstotka gimnazij; med 1600 skupnimi šolami pa jih je le 2,3 odstotka.

(Smithers, Robinson 1995: 4)

Če povzamemo, v visokošolskem pisanju je neobičajno, da bi se pisec pojavil neposredno, in če se pojavi, se le kot komentator in opazovalec, distanciran od gradiva. Tako se vsaj zdi zunanjemu opazovalcu. Vendar, kakor smo raziskali, vi kot pisec mislite drugače. Tako veste, zakaj ste izbrali določeno vsebino, kakšno je vaše zanimanje zanjo in koliko sebe ste vložili vanjo, čeprav pišete o tem, kar so o zadevi napisali drugi avtorji. V naslednji vaji vas prosimo, da razmislite o svoji vlogi v nalogi.

35. vaja: Vaša vloga v pisnem sestavku

Ponovno razmislite o nalogi, ki ste jo izbrali za 31. vajo. Ali boste kaj dodali o svojem odnosu do naloge, o vaši uporabi prve osebe ednine in vaših idej?

Še enkrat pomislite: zakaj ste izbrali to nalogo?

V tem poglavju smo ugotovili, da dobite občutek, da je vaša visokošolska naloga vam lastna s tem, da se ukvarjate z njo, s svojo motivacijo za učni predmet, z izbiro teme in gradiv ter s svojim delom, ko organizirate svoje ideje v graditev argumentacije. Ko boste dobili več izkušenj pri tem delu, boste ugotovili, da ste sposobni pisati z več avtoritete o svoji temi in da je čedalje več vas samih v tem, kar pišete, kakorkoli objektivno in neosebno se bo bralcu to že zdelo. Vi sami boste postajali avtor vsake svoje naloge.

Povzetek

- Ko načrtujete nalogo, vedno upoštevajte svoje ideje, znanje in izkušnje, toda ne uporabite jih »golih« – gradite na njih in se distancirajte od njih. Povežite jih s tem, kar ste se naučili iz drugih virov.
- Uporabite prvo osebo ednine na strokovni način, če menite, da je to primerno.
- Ne uporabite prve osebe ednine le za to, da bi povedali svojo zgodbo, temveč razmišljajte o »univerzitetnem jazu« kot o opazovalcu in komentatorju.
- Če niste čisto prepričani, preverite pri svojem mentorju, kako se uporablja prva oseba v okviru njegovega učnega predmeta.
- Zapomnite si, da pri visokošolskem pisanju nikoli ne pripovedujete le zgodbe (povzimate tega, kar se je zgodilo), čeprav je tudi povzemanje večkrat lahko del sestavka.
- Zapisujte si, kako pisci vpeljujejo in kažejo svoj odnos do gradiva. Ne pričakujte, da vam bo to takoj jasno in očitno – morda boste morali kar nekaj časa iskati.

10

Kako nalogo sestaviti in predstaviti

Pisanje uvoda • Pisanje zaključka • Pregled vaše naloge: ponovno pisanje in urejanje • Urejanje za bralca • Pregled naloge: kaj iščete • Preurejanje naloge: primer

Kaj se od mene pričakuje pri uvodu in zaključku?

Ni mi treba vedeti, kaj boste povedali.

Povejte bralcu, kaj mu boste povedali.

Nikoli ne preberem svojega dela od začetka do konca.

V tem poglavju se približujemo končni stopnji priprave vašega dela, ko ga imate že skoraj končanega, toda ne še povsem pripravljenega za oddajo: gre za stopnjo, ko morate preveriti, ali boste delo dobro predstavili. Radi bi poudarili, da gre za zelo pomembno, a hkrati tudi zelo zamudno stopnjo v pisanju naloge. Študenti, ki še niso navajeni pisanja visokošolskih nalog, so ob tem včasih presenečeni. Nekako logično je domnevati, da je potem, ko ste s precejšnjim trudom napisali nalogo, še edina stvar, ki jo morate storiti, da nalogo z vzdihom olajšanja izročite mentorju. To pa je zmotno mišljenje! Mentorji so kar šokirani, ko ugotovijo, da včasih študenti sploh niso prebrali svojega dela, preden so ga oddali. Ko je enkrat naloga končana, jo morate preveriti v celoti, da zagotovite, da je tako dobra, kot le zmorete. Glede na različne namene je to treba večkrat ponoviti: npr. za preverjanje, ali vse spada skupaj, za spremembo besedišča ali vrstnega reda, za izrez nepotrebnih ali ponavljajočih se delov ali pa za odpravo manjših napak. Pred tem pa je treba preučiti uvod in zaključek.

10.1 Pisanje uvoda

Pri vsakem pisanju za univerzo se od vas pričakuje tudi neka oblika uvoda. Morda se vam bo zdelo čudno, da se uvoda lotevamo tako pozno. Razlog, da ga vključujemo šele tu, je v tem, da dejansko lahko uvod napišete šele, ko ste napisali celotno nalogo, in jo, razen končnega pregleda, spravili v sprejemljivo obliko. Očitnost tega vam bo jasna šele, če sprejmete dejstvo, da morda niti ne veste, kaj mislite, dokler tega ne napišete. Šele ko končate svojo nalogo, jo lahko predate bralcu.

Kljub temu pa nekateri pisci ugotavljajo, da kadar najprej napišejo uvod, pridobijo občutek gotovosti, kam plovejo. Počutijo se prizemljene z dobrim občutkom za smer, kar jim pomaga, kot bi imeli zemljevid. Vendar če ste se odločili, da uporabite uvod na ta način, se morate kasneje vsekakor vrniti k njemu in presoditi, ali res deluje, saj je eden od namenov uvoda, da je napisan z bralcem v mislih. Treba je tudi preveriti, da v uvodu napovedujete tisto, kar ste res napisali, ne pa tisto, kar ste mislili, da ste napisali. Najin nasvet je, da če si zaradi občutka varnosti želite napisati uvod, preden začnete dejansko pisati, naredite to čim hitreje. Ne porabite ogromno časa, da bi pravilno začeli, ker se lahko zgodi, da se ob končanju naloge nikakor ne bo izšlo. Večkrat se zgodi, da študenti obtičijo, ko poskušajo napisati uvod in porabijo preveč časa za delo, ki bi bilo mnogo lažje, če bi ga odložili na kasneje.

Pomembnost uvoda se pri visokošolskem pisanju vedno poudarja, včasih je uvod predpisan zelo določeno. Splošna formula je:

- uvod: povejte bralcu, kaj je namen vašega eseja;
- glavni del: predstavite svojo argumentacijo;
- zaključek: napišite, kako ste uresničili, kar ste obljubili v uvodu, in združite vse skupaj.

Vendar je ta formula, kot smo ponazorili v 3. poglavju, uporabna le v določenih primerih, sicer pa obstajajo različni primeri uvajanja in zaključevanja visokošolskega dela, odvisno od učnega predmeta, cilja in dolžine vaše naloge. Na splošno velja: daljše delo, daljši uvod.

Verjetno boste videli, da dobite različne nasvete o uvodu od mentorjev različnih predmetnih področij. Kot vedno, boste morali ugotoviti, kakšni so. Na primer, mentor vam lahko svetuje, da morate napovedati, o čem boste govorili v eseju, z »dobrim, jasnim uvodom«, medtem ko mentor drugega področja meni, da bi bila to nepotrebna in celo dolgačasna

informacija: »Ni treba, da mi povejo, kaj bom izvedel, to bo sam kmalu odkril.« Tako bo, ne glede na to, da bralec mora vedeti, kam ga bo esej pripeljal, natančna oblika uvoda variirala glede na določene konvencije učnih predmetov in tudi glede na posebne zahteve posamezne naloge.

Čeprav je težko predstaviti pravila, kakšen natančno naj bo uvod, boste na svoj način sposobni opraviti vse, kar je potrebno, če imate v mislih, da je poglobljeno poslanstvo uvoda, da bralca oskrbi z jasnim kažipotom, kam naloga pelje. Nato boste spoznali, da so različni načini, kako to naredimo, in da je uvod seveda odvisen od pisnega sestavka, ki ga uvaja.

Katere so glavne funkcije uvoda

- Poda pregled vsebine naloge.
- Predstavi glavno idejo naloge.
- Poda razloge za pisanje tega sestavka.
- Razloži, kako bo interpretiran naslov.
- Poda razloge za določen način odgovarjanja na zastavljena vprašanja.
- Predstavi vprašanja, na katera bo skušal esej odgovoriti.
- Poda ozadje glavne teme eseja, tako zgodovino kot kontekst.
- Postavi odločno trditev, ki jo naloga potem zagovarja.
- Citira iz drugih virov, da vzbudi zanimanje bralca in mu da občutek, o čem govori esej.
- Predstavi konkreten primer ali zgodbo, na kateri bo delo gradilo ali pa jo razložilo.
- Umesti delo med druga podobna v okviru istega strokovnega področja.
- Sporoča piščev odnos tako do gradiva kot do bralca, podaja tudi občutek avtorjevega »glasu« v nalogi.

36. vaja: Raziskava uvodov

Poglejte uvoda dveh člankov v okviru vašega učnega predmeta. Kje se konča vsak od obeh? Katero nalogo opravlja? Katere od zgoraj navedenih funkcij se nanašajo na vsakega od njiju? Zdaj pa primerjajte svoje odgovore s spodnjimi primeri.

Sledijo primeri odlomkov štirih uvodov – v večini primerov prvih povedi –, ki si jih bomo ogledali, da bomo ugotovili, kaj uvodi v vsakem primeru pomenijo. Vsi prihajajo iz iste knjige (Ramsten 1988), zbirke esejev različnih avtorjev na temo izboljšanja študentskega učenja.

1. primer se začneja takole:

Možnost uporabe računalnikov v učne namene se testira že približno 10 let.

(Laurillard 1988: 215)

Uvodni stavek je splošna trditev – predstavljena kot dejstvo – o stanju stvari, o situaciji, s katero se bralec domnevno strinja. Avtor si prisvaja pravico z avtoriteto govoriti o tem. S tem si priskrbi kontekst oz. ozadje za podrobno raziskovanje določenih vidikov te situacije z namenom, da postavlja in odgovarja na vprašanja o zadevi. Zdi se, kot da bo poglavje predstavilo bližnji pogled na določene detajle celotne slike. V tem primeru bo razprava tekla o tem, kako je uporaba računalnikov kot učnih pripomočkov potrebna ponovnega razmisleka zaradi različnih načinov definiranja učenja in poučevanja.

2. primer vsebuje začetek in konec dwoodstavčnega uvoda:

Če želimo izkoristiti prednost nedavnega napredka pri izboljšanju učenja na gimnazijah, stojimo na pomembnem križišču ...

... V tem poglavju odkrivam pojav ... dveh [novih, pomembnih] konceptov in njun vpliv na izboljšanje učenja skozi študij primerov ...

(West 1988: 51)

Spet se to poglavje začneja s splošno trditvijo – z ugotovitvijo, s katero avtor vabi bralca, da zaupa raziskovalnemu namenu tega dela: »odkriti pojav dveh [novih] konceptov ...«. Tu nam uvod pove hkrati, *kaj* bo pisec delal in *kako* (s pomočjo študija primerov).

3. primer je odlomek iz prvega odstavka poglavja:

Učenje je kompleksen pojav ... Rekli bi lahko, da narava učenja zadeva odnos med »situacijo učenja« in naučenim ...

(Svensson, Hogfors 1988: 162)

Uvod obsega eno stran. Začne se splošno, z obrazložitvami idej o poučevanju in učenju, ki izhajajo iz začetne trditve, konča pa se z izjavo, o čem bo tekla beseda v tem poglavju: o raziskavi, ki so jo avtorji izvedli na podlagi teh idej.

Nazadnje je tu še prvi stavek 4. primera:

Pacient je pripeljan na urgenco zaradi hudih bolečin v trebuhu. Videti je zelo slabo in potrebuje nujno zdravniško oskrbo.

(Welan 1988: 199)

Z ilustrativnim primerom, kot je pri pripovedovanju zgodbe, vzbudimo zanimanje bralca za zapleten problem diagnosticiranja, ki ga obravnava to poglavje. Ta uvod se konča z napovedjo avtorja, kaj namerava delati v tem poglavju; se pravi, sporoča svojo osrednjo idejo, za katero želi, da jo bralec sprejme po branju tega dela:

Dokazal bom, da se ob študiju primerov, kako študenti diagnosticirajo paciente, lahko naučimo, kako izboljšati naše poučevanje.

Opazili boste, da vsi štirje avtorji vzpostavljajo svoje stališče zgodaj, na začetku poglavja. Zdi se, ko bi govorili: »To je tisto, o čemer se moramo vsi strinjati, preden lahko začnem z obravnavanjem snovi.« Vsi v nekem smislu definirajo sebe kot »avtorje« del, na način, kot smo ga raziskali v 9. poglavju. Vsi uporabljajo prvo osebo, »jaz« ali »mi«.

Pisanje uvodov ni lahko. Naše primere so napisali izkušeni univerzitetni pisci in njihovi uvodi razkrivajo tako samozavest glede obravnavane snovi kot tudi občutek sebe v njihovem delu. Bralec se ne zaveda, kako negotovega se lahko avtor počuti glede svojega dela. 3. primer se nanaša na projekt, ki še ni bil ovrednoten, kar pa avtorice ne odvrne od pisanja o njem! Vseeno je ta uvod uspešen, ker se je avtorica odločila, o čem bo govorila naloga in kaj želi o tej temi povedati in da ima tudi »pravico«, da to napiše. Spet gre za samozavestno uporabo gradiva za lasten premislek. To je dodaten razlog za pisanje uvoda na koncu vaše naloge, ker ste do tu imeli več možnosti premišljevanja o jeziku in o vaši snovi, tako da ste v boljšem položaju, da napišete uvod na samozavesten način.

Vsi štirje uvodi tudi ponazarjajo, kako lahko kljub temu, da so v eni knjigi, v kateri se vsa poglavja ukvarjajo z isto temo študentskega učenja (kar pomeni, da imajo vsi avtorji isti interes, čeprav dejansko prihajajo z različnih strokovnih področij), uvodi delujejo različno pri zagotavljanju bralčevega občutka za smer. Vendar pa ne pozabite, da smo vam dali uvode le v pokušino, ker vsak od njih obsega najmanj enega ali dva odstavka. Vsekakor ne obstaja dokončno pravilo, kako dolg naj bi bil uvod. Vse je odvisno od funkcije, ki jo opravlja v nalogi.

V teh primerih se je vsak od avtorjev odločil za svoj naslov, medtem ko so teme in naslovi za univerzitetne sestavke običajno že vnaprej določeni. V teh primerih bo morda vaš uvod usmerjen bolj neposredno k vprašanju oz. naslovu naloge. Morda boste želeli takoj na začetku razložiti, kako se boste lotili naloge, in poiskali način, kako boste vzpostavili svoj odnos tako do gradiva kot tudi do predvidenega mentorjevega odziva na to. Sledi nekaj študentskih pristopov k nalogi z naslovom: »Na podlagi dveh primerov napišite razpravo o tem, kako različna pojmovanja »slabega zdravja« vplivajo na odnos do zdravljenja.«

Uporabil bom dva primera, da se lotim tega vprašanja ...

Obstaja mnogo faktorjev, ki prispevajo k »slabemu zdravju« ...

Izraz »slabo zdravje« vsebuje vrsto pomenov, ki so družbeno determinirani ...

Porast zanimanja za alternativno medicino je zelo vplival tako na pojem »slabega zdravja« kot tudi na pristope k zdravljenju ...

Tudi v teh primerih uvod opravlja svojo posebno nalogo: vzpostavlja stik z bralcem in nakazuje smer nadaljevanja.

Pomembno je, da si zapomnite, da imate na izbiro, kako boste uvedli svojo nalogo, in da obstaja veliko različnih načinov, kako to storiti. Nekateri uvodi bodo precej očitnejši kot drugi. Ti bodo postavljeni »zunaj« glavnega dela naloge in bodo naznanili piščeve namene. Drugi uvodi pa bodo to zanemarili, izpustili avtorjevo identiteto in služili bolj kot preprost začetek ali otvoritev, ki tekoče prehaja v preostalo nalogo.

V naslednji vaji vas prosiva, da preberete vrsto uvodov v študentske naloge na isto temo. Namen te vaje je, da se začnete zavedati različnih načinov uvodov v nalogo in da zmorete razumeti, kako uvod deluje. Poskusite to vajo izvesti skupaj z drugimi, tako da lahko med seboj primerjate svoje delo.

37. vaja: Primerjava uvodov v študentske naloge

Z delom v parih ali v skupinah primerjajte svoje uvode v isto nalogo. Kako uvodi bralcu zagotavljajo »kažipot« do vsebine naloge? Na primer, ali se nanašajo na naslov in nadaljnjo vsebino naloge? Ali zagotavljajo informacijo o ozadju?

Če želite in če imate nekaj primerov vaših različnih nalog, naredite isto vajo z uvodi iz teh.

10.2 Pisanje zaključka

Zaključek naloge je vaša zadnja priložnost, da združite vse, kar ste želeli povedati, v obliko, ki bo bralcu sporočila: »To je tisto, h čemur je težilo vse, kar sem napisal; to je tisto, kar želim od vas, bralca, da mislite na koncu mojega eseja.« Ta zadnja trditev mora zrasti iz same naloge. Eden od nasvetov, ki jih dajejo svetovalci za pisanje, je, da ne uvajate nove informacije v zaključku. Vendar pa izjemoma lahko nakažete pot v bodoče delo, do katerega vaša naloga lahko vodi.

Pravkar sva vam predlagali, da napišete vaš uvod na koncu dela. Zdaj pa vam spet praviva, da bi bilo lahko koristno napisati zaključke že v zgodnji stopnji vašega pisanja. To bi vam lahko dalo občutek za smer, vam pomagalo razjasniti, kam ste namenjeni in kaj morate storiti v eseju, da bi bralca pripeljali do svoje končne točke. Če vidite svoj cilj, boste lažje našli pot do njega. Tu je zaključek našega 3. primera (Svensson, Hogfors, 1988) v prejšnjem podpoglavju:

Vključitev študentskih idej v vsebino poučevanja se zdi najneposrednejša pot, s katero je mogoče doseči izboljšanje izobraževanja.

Celoten esej je bil posvečen prikazu te ideje, ki se nanaša na naslov in ki je očitno osrednja ideja poglavja.

Kako lahko zagotovite, da vaš zaključek ni le ponovitev uvoda? Dejansko se lahko na neki način skoraj zdi, da je tako, razen da zdaj lahko upoštevate tudi bralčevo potovanje z vami skozi esej. V mnogih primerih pa ni tako. Na splošno zaključek daje nalogi občutek končanosti in kaže na vašo osrednjo idejo. V nekaterih primerih zaključek lahko vsebuje povzetek celotnega dela.

Katere so glavne naloge zaključka

- Povzame odgovore na vprašanja, ki jih naloga postavlja in so bili nakazani v uvodu.
- Zaznamuje »konec«.
- Kaže, na katera vprašanja je naloga odgovorila in na katera ne.
- Oznanja, da je pisec storil, kar je bilo napovedano.
- Podaja piščev pogled z vidika dokazov, ki so bili predstavljeni.
- Dovoljuje piscu, da se pozitivno izrazi o idejah v nalogi.
- Usmerja bralca naprej do novih idej, povezanih z nalogo.

38. vaja: Raziskava zaključkov

Preglejte nekaj zaključkov v svojih nalogah ali v kakem čtivu, ki ga berete. Preverite jih glede na seznam na prejšnji strani. Čemu so namenjeni ti zaključki? Ali dobro povzemajo sporočilo teksta za bralca?

Včasih zaključki izražajo tisto, kar avtor ocenjujejo kot pomembno, toda prebrati morate celoten esej, da to razumete. Zato študenti včasih mislijo, da je zaključek prostor, kjer pisec lahko izrazi svoje lastno mnenje. Varujte se te ideje, saj mora zaključek vedno slediti iz celotnega dela. Ne morete sredi naloge predstavljati dva pogleda na določeno zadevo, npr. na smrtno kazen, in potem preprosto zaključiti: »Torej, moje mnenje je ...« Do tu ste že morali dokazati svoje stališče in na to ste verjetno že opozorili v uvodu. Zato si zagotovite, da tej misli sledite tudi v zaključku.

Ali je nujno treba napisati končne sklepe? Ali se ne bi mogli kar ustaviti, ko ste povedali, kar ste želeli? Pri določenih predmetih se pričakuje, da pisec pripravi sklep. Včasih, še posebej pri kratki nalogi, pa je dobro, da se ustavite, ko ste izrekli vse, kar ste želeli – ko čutite, da ste prišli do konca svojega argumentiranja. Morda ste vso pot opremili s kažipoti za bralca, tako da ta ne potrebuje končnega »povzetka«. Vsekakor ne pozabite prilagoditi svojega dela glede na cilj. Za pisca, ki piše kot »vizionar« (glej 6. poglavje), je ta pristop lahko uspešen. Vsekakor pa bodite pozorni: ta pristop lahko pomeni, da obravnavate univerzitetno nalogo bolj kot novinarski prispevek (ali pa roman), pri katerem si lahko privoščite, da pustite stvari nedorečene ali od bralca pričakujete, da opravi več dela. V visokošolskih nalogah naj bi običajno bili zelo jasni pri izražanju stališč.

39. vaja: Pisanje zaključkov

Izberite dva naslova nalog, s katerima se trenutno ukvarjate. Zabeležite si svoje ideje, kakšen bi bil lahko zaključek.

Namen teh aktivnosti je, da že vnaprej načrtujete vaš zaključek. Ko dejansko začnete pisati, poskusite napisati začasni zaključek kmalu na začetku. To vam bo lahko zelo pomagalo pri razjasnjevanju vaših misli in pri pridobivanju dobrega občutka za dokončanje naloge in njeno smer.

10.3 Pregled naloge: ponovno pisanje in urejanje

V tem poglavju povezujemo pojma »ponovno pisanje« in »urejanje«, čeprav oba v praksi razumemo kot zelo različni aktivnosti. Običajno se domneva, da ponovno pisanje poteka v zgodnejši stopnji kot urejanje in da vključuje obsežnejše spremembe. Prvi osnutek bi lahko bil del prostega pisanja, ko napišete v najkrajšem času kar največ o svoji nalogi (glejte 2. poglavje). Nato to pisanje ponovno prepišete, pri čemer lahko vključite veliko sprememb. Eden od načinov razmišljanja o razliki med ponovnim pisanjem in urejanjem je, da ponovno pišejo v glavnem avtorji sami, ko si prizadevajo, da bi napisali tisto, kar resnično mislijo, da želijo povedati. To se lahko dogaja med celotnim procesom pisanja, še posebej če uporabljate računalnik, ki olajša ponovno pisanje naloge. Še posebej to drži za pisca, ki piše le zato, da bi odkril, kaj misli in kakšni so trenutno njegovi pogledi. Nekateri profesionalni pisci poročajo, da so mnogokrat ponovno pisali svojo nalogo, preden so bili zadovoljni. Urejanje vidimo bolj kot preverjanje organizacije in stila, čeprav bi bilo zaželeno, da bi se ukvarjali tudi z vsebino. Vsekakor se preverjanje vrši od zunaj, čeprav dela to pisec sam. Profesionalnim univerzitetnim piscem, ki oddajajo svoje članke za strokovne revije, njihovo delo preberejo »recenzenti« v imenu urednika. Ti bralci so dobro obveščeni in istega stanu kot avtor ter odločajo, ali bo članek objavljen ali ne in kako bi ga bilo koristno dopolniti. Po končanem branju lahko pošljejo piscu predloge, kaj ne deluje in kaj mora biti spremenjeno.

Iz tega lahko povzamemo, da individualističen pristop, ki je zelo pogosto uporabljen za ocenjevanje univerzitetnega pisanja, ni razširjen v svetu izkušenih strokovnjakov. Verjameva, da je izredno uporabno in zanimivo za študente, da razpravljajo o svojem delu drug z drugim, tudi o pisnih nalogah. Morda se boste spomnili, da sva to idejo uvedli v 5. poglavju. Učili ste se, ko so drugi brali vaše pisno delo in tudi ko ste brali in komentirali dela drugih. Če nameravate svoje delo izročiti v ocenjevanje, podobno tistemu pri oddaji za objavo – to je točka, ko vaše delo postane javno –, boste videli, kako pomembna je končna stopnja z dobro predstavitevijo in kako lahko povratni odziv drugih pri tem pomaga. Ta odziv lahko pojmujeemo kot bistven del komunikacije pri pisanju, ki pa je kljub temu bolj ali manj spregledan tako med študenti kot tudi mentorji. Če o sebi razmišljate kot o profesionalcu – da je torej vaš status študenta vaše trenutno delo –, boste želeli ustvariti kar najbolj profesionalno delo.

To pomeni, da boste morali poskusiti svoje delo pred izročitvijo prebrati, kot bi bili popolnoma nepoučeni, da bi videli, ali je jasno, dovršeno in skladno za bralca. V tej stopnji urejate svoje delo. V nadaljevanju bova ponudili nekaj možnosti, kako preverite pisno delo sami in tudi s pomočjo »kritičnega prijatelja«, ki se lahko postavi v položaj bralca.

10.4 Urejanje za bralca

Pomembno je, da upoštevate bralca svojega dela. Glavni bralci vašega dela bodo vaš mentor in morda tudi »drugi ocenjevalec« in zunanji ocenjevalec. Včasih od študentov zahtevajo, da pišejo, »kot da bi« pisali za zunanjega strokovnega bralca, predvsem v okviru strokovnih predmetov, pa še ti so običajno simulirani, zelo redko »resnični«. To pomeni, da je pisanje za univerzo čudna oblika komunikacije. Čeprav je vaša bralka tudi vaša mentorica, ona pravzaprav ne potrebuje vašega dela, lahko celo domnevate, da ve več o temi kot vi. Včasih mentor prebere vašo nalogo, da bi jo komentiral, a običajno so naloge napisane in prebrane zato, da se jih oceni.

Zaradi vsega tega je pisanje za univerzo težavno, saj se ne sklada z običajnim zdravorazumskim pogledom na komunikacijo. Vendar si lahko zadevo olajšate, če o svoji nalogi, kot smo raziskali v 7. poglavju, razmišljate kot o predstavitvi argumentacije, ki ni odvisna toliko od dejanskih informacij kot od njihove uporabe za vaš namen. Če je tako, ni pomembno, koliko vaša mentorica ve, saj vsekakor še ne pozna podrobnega načina, kako boste argumentirali svojo tezo, iz tega pa sledi, da mora biti naloga napisana dovršeno – od mentorice ne morete pričakovati, da bo zapolnjevala vrzeli le zato, ker vi mislite, da bi »morala vedeti«, kaj manjka. Študenti večkrat ugotovijo, da so v svoji nalogi izpustili ravno tisto, kar se jim zdi bistveno, morda ravno zato, ker to zadevo tako dobro poznajo, da domnevajo, da jo pozna tudi bralec, ali pa zato ker vedo, da pišejo za nekoga, ki jo pozna bolje kot oni. Po drugi strani pa je tudi res, da bralcu ni treba razlagati vsake podrobnosti nečesa, kar je že splošno znano. Tako kot smo že poudarili, ne smete napraviti preveč časa za pripovedovanje o nečem, kar se je zgodilo – bistvo je, da to izkoristite za razvoj argumentacije in tako prepričate bralca, da bi se odzval na vaše besedilo v smislu: »Da, res je, a kaj potem? Zakaj mi to pripovedujete?«

10.5 Pregled naloge: kaj iščete

Kot smo že poudarili, se lahko vsi vidiki pisanja naloge dogajajo ob različnih časih. To velja tudi pri pregledu. Vsekakor ga boste morali opraviti na koncu naloge, lahko pa to naredite tudi pred končno stopnjo. Pisanje se dogaja na spiralen način, ko se večkrat vračate na isto mesto. Torej, čeprav smo zapisali, da se pregled dela opravi proti koncu pisanja, boste to v praksi verjetno opravljali na različnih stopnjah. Ne zapravljajte časa z natančnim popravljanjem, preden ne greste vsaj enkrat čez celotno besedilo.

Ker svoje delo težko obravnavate nepristransko, vam predlagava, da v tej stopnji sodelujete s kolegom. Od tega bosta oba imela korist. Spodaj je seznam za pregled vaše naloge. Uporaben je tako za pregled tujega dela kot vašega, če nanj gledate od zunaj. Zdaj torej s kolegom drug drugemu pazljivo preberita nalogo. Ni nujno, da sta pisala nalogi na isto temo. Spodnja vprašanja uporabite, da preverite, ali je nalogi uspelo predstaviti argumentacijo, zbrano okoli osrednje ideje.

Urejanje vašega dela od zunaj

- Ali ima vaša naloga osrednjo idejo? Ali je ta ideja vidna bralcu ali pa jo mora iskati? Ali je dovolj jasna za vas, da jo lahko ponovno izrazite na drugačen način?
- Ali delo vzbuja vprašanja, na katera ne odgovarja?
- Ali naloga vzbuja občutek o razvoju argumentacije?
- Ali si bistvene točke – tako v okviru odstavka kot zunaj njega – logično sledijo?
- Ali celotna naloga povezana?
- Zakaj je določena informacija uvrščena v delo? Katero funkcijo opravlja pri izražanju idej v nalogi? (Na primer, ali je v nalogi preveč kronološkega pisanja na račun analitičnega?)
- Ali razumete, kar je napisano? Če ne, lahko razložite, zakaj? Ali je uporaba strokovne terminologije jasna in prepričljiva?
- Ali se vam zdi, da je uvod koristen kažipot v nalogo?
- Ali se vam zdi konec zadovoljiv?
- Ali celotno delo, še posebej konec, odgovarja na vprašanje, ki je bilo postavljeno? Kako to veste? Ali pisec jasno in nedvoumno obravnava glavno vprašanje?

40. vaja: Preizkus, ali je v nalogi razvita argumentacija

Izberite si nalogo. Preučite vsak odstavek, enega za drugim (če so odstavki kratki, bo morda bolje, da jih združite), in za vsakega napišite, kaj je njihovo glavno sporočilo.

Končni seznam bi se lahko zdel kot nekakšen osnutek celotne vsebine dela. Če to delate zase, lahko tako preverite dokončano delo v primerjavi z vašim začetnim načrtom in ugotovite, ali ste kaj izpustili ali kaj vključili na neprimerno mesto. Vsekakor pa upoštevajte, da je lahko napačen začetni načrt, ne pa končna verzija.

Ko delate v paru s prijateljem, je lahko zelo koristno, da tako tisti, ki daje, in tisti, ki prejema povratno informacijo, povpraša po dodatnih komentarjih o določenem delu. Spodaj so predlogi za vprašanja, ki bi jih radi zastavili tistemu, ki je prebral vaše delo. Ali lahko dodate kakšno svoje vprašanje?

- Ali ta primer deluje?
- Ali vam je ideja jasna?
- Ali sem vključil preveč dokazov?
- Ali se vam zdi naloga preveč osebna?
- Ali je moj jezik v redu?

Vaš dobronamerno kritičen bralec, ki sicer lahko sploh ni poznavalec vašega študijskega predmeta, lahko med branjem postavi svoja vprašanja. V 5. poglavju smo predstavili vzorec študentskega odziva na kolegovo nalogo. Morda bi se tu lahko ozrli nazaj in ga preverili.

Ko boste enkrat preverili svojo nalogo na vse te različne načine, boste morda ugotovili, da morate napraviti vrsto sprememb, ki lahko vključujejo: ponovno pisanje uvoda ali zaključka tako, da dodate, o čem točno govori naloga; izpuščanje določenih delov, ki ste jih napisali. Shranite svoje prvotne odlomke, saj vam bodo lahko koristili pri popravljanju ali drugi nalogi.

10.6 Preurejanje naloge: primer

Naslednja kratka naloga, ki je bila zastavljena v okviru osnov naravoslovne znanosti, se zdi zelo preprosta. »Struktura Zemlje« napoveduje deskriptivno obliko pisanja in študent je domneval, da je njegova glavna

naloga, da zbere, selekcionira in organizira informacije. Uporabil je tri enciklopedije. Ko je napisal osnutek naloge na računalnik, ga je natisnil, se o njem pogovoril s svojim mentorjem in skupaj sta ugotovila, da bi bila naloga lahko organizirana nekoliko drugače, da bi bila jasnejša. Spremembe v tekstu so označene s številkami:

Struktura Zemlje

1. • izbrisi [Sledeči esej bo na kratko razložil nastanek Zemlje in njen položaj v našem sončnem sistemu. Ponudil bo tudi informacijo o Zemljini površini, o njeni skorji (zunanjem sloju), plašču (sloju pod skorjo) in sredi, pri čemer bodo vključene tudi meritve in velikosti.]

2. Ta esej bo...

3. Nastala je pred približno petimi milijardami let. Domneva se, da se je oblikovala med vrtinčenjem oblakov prahu in plinov. Notranjost Zemlje je v nenehnem gibanju, kar se na površju kaže v obliki potresov, vulkanov ter premikov in usedanja zemlje.

4. Zemlja je bolj ploščata na polih, na severnem in južnem, kot na ekvatorju. Obrača se okoli Sonca s hitrostjo 18,5 milijonov milj na sekundo in potrebuje približno 365 dni, da zaključi krog. Prav tako se vrti okoli svoje osi s hitrostjo 1000 milj na uro in potrebuje 24 ur, da se zavrti okrog.

5. Zemljina površina obsega približno 197 milijonov kvadratnih milj. Od tega je 140 milijonov kvadratnih milj voda in 57 milijonov kvadratnih milj kopno, torej 30 %. Ekvatorski obseg je 24.902 milj, ekvatorski polmer 3963 milj in polarni polmer 3950 milj. Ima maso 5976 x 10²⁷ gramov in gostoto snovi 5517 gramov na kubični meter (glej tabelo).

6. Jedro sestoji iz zunanjega in notranjega dela. Zunanje jedro se razteza 1800 milj pod skorjo in je debelo 1400 milj. Obnaša se kot tekočina in je sestavljeno iz tekočega železa. Notranje jedro je debelo 860 milj in tvori središče Zemlje. Dokazi kažejo, da je notranje jedro sestavljeno skoraj povsem iz zelo gostega železa in niklja (Collier 1995: str. 478).

7. Tudi plašč je sestavljen iz notranjega in zunanjega dela. Združeno se plašč razteza 1800 metrov pod skorjo in obdaja jedro. Zgornji plašč je debel 600 milj, spodnji pa 1200 milj. Plašč sestavljajo gosti magnezijevi železovi silikati. Ti tvorijo kamnine, kot so peridotit, dunit in eklogit. Med naravnim nastajanjem gora so kosi skorje skozi gornji plašč potisnjeni niže. Zaradi vročine se kosi stopijo in so z vulkanskimi izbruhi poslani nazaj na skorjino površje, tako da lava včasih vsebuje skalni material iz plašča, sestavljen iz železovih silikatov.

8. Skorja je v osnovi koža Zemlje in predstavlja le 5 % Zemljine gostote. Skorja je v dveh oblikah: kontinentalni in oceanski. Kontinentalna skorja je bogata s silicijevimi in aluminijevimi minerali. Oceanska skorja je sestavljena iz zmesi silicija in magnezija. Zaradi naravnih procesov del kontinentalne skorje postaja oceanski in obratno. Najtanjše plasti skorje so pod oceani, najdebelje pa pod gori.

9. Premiki in usedanja zemlje.

10. Premiki in usedanja zemlje.

debele nekje med 3–5 miljami. Oceani v grobem sestavljajo dve tretjini Zemljine površine, ki jo delimo na tri glavne dele: pacifiško, atlantsko in indijsko. Kontinenti pa vsebujejo preostalo tretjino Zemljine površine in jih delimo v sedem delov. Večina kontinentov se nahaja v severni hemisferi.

Dejansko je še vedno veliko neodkritega v zvezi z nastankom Zemlje in njenimi sestavinami. Tehnologija za raziskavo Zemljinega jedra še ni bila razvita. Trenutno lahko raziskujemo le zunanji del Zemljinega plašča. Ker ne vemo dovolj o nastanku Zemlje, tudi ne moremo dovolj zanesljivo vedeti, iz katerih materialov je nastal današnji planet. To je v popolnem nasprotju s tem, kar vemo o Zemljini površini, to pa verjetno zato, ker smo z njo vsakodnevno v stiku.

Avtor se je odločil, da bo izpustil prvi stavek, ki kaže na to, da esej govori o nastanku in položaju Zemlje (1). To je bilo sicer ozadje, ne pa glavna informacija. Osrednja tema eseja je bila Zemljina zgradba. Kljub temu je obdržal naslednji odstavek kot ozadje (3) in kontekst. Drugi stavek je spremenil v uvodni in dodal omembo površine (2). Odločil se je izpustiti tretji odstavek kot nepomemben za svojo temo (4). Nato je preuredil ostanek informacije o vsakem sestavnem delu Zemlje in vzpostavil enak vrstni red kot v svojem uvodu: Zemljina skorja (6) pride za površino (5), nato sledi Zemljin plašč (7) in nazadnje jedro (8). To je logičen vrstni red od površine proti notranjosti.

Kot rezultat te preureditve lahko zdaj študent dokonča svojo nalogo tako, da povzame, kar je še neznano, in tu ustvari glavni kontrast med znanjem o Zemljini površini in preostalo zgradbo tako, da poveže različne dele naloge in izrazi svojo tezo, zakaj je tako: »Z Zemljino površino smo vsakodnevno v stiku.«

Čeprav je zgornji primer očitno zelo preprosta in kratka pisna naloga – bila je del uvodnega predmeta –, bi vam morala pomagati, da uvidite, kako lahko s preurejanjem teksta spremenite poudarke v svoji nalogi. Upava, da vas je to poglavje na splošno spodbudilo, da začnete razmišljati o različnih načinih, kako lahko opravite urejanje in ponovno pisanje svojega dela, pa tudi o fleksibilnosti, ki vam je kot piscu na voljo pri pripravi uvoda in zaključka.

Povzetek

- Preverite, ali se ponavljate, toda ne pozabite, da je ponavljanje včasih potrebno, da opozorite bralca na nekaj, kar ste že omenili.

- Uvod napišite šele, ko ste napisali vse drugo.
- Ne bojte se izpustiti dela teksta, ki ga pregledujete. Izpuščene dele lahko shranite, da jih uporabite kasneje.
- Temeljito razmislite o posebnem pomenu uvoda in zaključka.
- Prosite nekoga drugega, da v stopnji urejanja prebere vaše delo.
- Med končanjem in pregledom vašega dela naj mine vsaj 24 ur.

11

Končanje pisne naloge in priprava na naslednjo

Slovnica in ločila • Tehnike za delo na pisanju • Izročanje naloge • Učenje na podlagi odziva: ocene in mentorjevi komentarji

Odziv na moj esej je bil, da imam težave s slovnico in ločili. Kaj to pomeni?

Vaše pisanje je nepovezano. Ne morem slediti vaši argumentaciji.

Ne najdem povezave med vašimi idejami.

11.1 Slovnica in ločila

Do zdaj se še nisva posebej posvetili slovnici in ločilom v vaši pisni nalogi. Po najinih izkušnjah visokošolsko osebje preveč poudarja to temo, ko razpravlja o težavah pri pisanju, in tudi študenti so tu večkrat negotovi, še posebej jim samozavesti manjka pri pisanju v strokovnem knjižnem jeziku. Zato sva do zdaj čakali z obravnavo o slovničnih težavah in o zavajajočih ločilih. Upava, da ste, če ste sledili tej knjigi, zdaj kot univerzitetni pisec že dovolj samozavestni, da ne boste kot poglavitni problem pri pisanju videli slovnice in ločil.

Morda se boste spomnili, da sva vas v 1. poglavju prosili, da razmislite o svoji jezikovni zgodovini, o narečjih in jezikih, ki ste jih bili navajeni uporabljati, preden ste začeli visokošolski študij. Iz tega implicitnega znanja o jeziku črpate, ko se odločate, kako pisati. Čeprav morda mislite,

da ni tako, vsakdo, ki govori ali piše določen jezik, intuitivno pozna njegova slovnična pravila. Dejansko lahko govorite veliko število raznih jezikov ali narečij poleg knjižne slovenščine, ki jo boste verjetno uporabili za svojo univerzitetno nalogo. V tem primeru ste kompetenten uporabnik več slovnice.

Morda le ne veste, kako bi eksplicitno opisali pravila teh slovnice in pri tem uporabili specifične oznake, ki jih jezikoslovci uporabljajo za opis sestavnih delov stavka. V tem poglavju bomo poskušali črpati iz vašega intuitivnega slovničnega znanja, ki vam bo pomagalo pri preverjanju vaše naloge.

11.2 Tehnike za delo na pisanju

Osredotočili se bomo na štiri ključne jezikovne koncepte za pomoč pri vašem pisanju: povezanost; postavljanje ločil; sklicevanje; celovitost. Upoštevajte, da v tem primeru »sklicevanje« pomeni nekaj drugega kot »viri«, na katere se sklicujemo.

Povezanost

Povezanost se ukvarja z načinom, kako se lahko deli teksta povežejo, da ustvarijo celoto, ne pa nepovezane koščke. To je še posebej pomembno, ko pišete nalogo in morate pozornost posvetiti povezujočim orodjem, ki jih uporabljate. Ta orodja povezujejo ideje iz ene povedi s prejšnjimi in prihodnjimi povedmi. Povezujejo tudi manjše dele, tako fraze kot stavčne člene; v istem smislu povezujejo tudi odstavke. Vsa ta povezujoča sredstva vam pomagajo podpreti vašo argumentacijo in vzpostaviti zgradbo vašega pisanja, ki jo bralec tako lahko lažje dojame. Povezujoča orodja različne dele vašega pisanja povežejo v smiselno celoto, ne le za vas, temveč tudi za vsakogar, ki bo bral vašo nalogo. Ko uporabljate povezujoča orodja, ste odvisni od svojega intuitivnega znanja slovnice, tako da veste, katere besede spadajo skupaj in v katerem vrstnem redu, da je vse skupaj funkcionalno.

O povezanosti v vaši nalogi lahko mislite na različne načine, glede na različne povezave med vsebinami, temami, besedami in frazami, kot sledi v spodnjih primerih:

Povezovalne vsebine

Predstavitve pripravim na podlagi miselnih vzorcev, ki jih včasih tudi razdelim. Ti so bolj vizualno atraktivni kot linearni povzetki.

(Avtor povezuje miselne vzorce + linearne povzetke.)

So primeri družb, pri katerih je nasilje osnovano na družbenih povezavah, in druge, pri katerih so nasilni konflikti obravnavani kot povezovalna moč za skupnost. Celo na videz miroljubne skupine, kot so filipinski Buidi ali pa inuitski Eskimi, doživljajo nekatere ravni nasilja v svojih zaprtih skupnostih.

(Avtor povezuje nasilje v družbi + miroljubne skupine.)

Povezovalne teme

V povzetku študentskega eseja v 5. poglavju lahko opazite tri teme:

- teorije o otrokovem usvajanju jezika,
- dokaze,
- teoretične vidike.

Povezovalne besede in fraze

potem	prvič, drugič
vendar	nasprotno
ne glede na	dodatno
torej	primer tega
vseeno	podobno
zato	toda
čepav	in
ker	kot rezultat

41. vaja: Preverjanje povezanosti

Vzemite eno izmed svojih nalog. Na glas berite besedilo. Napravite pavzo na koncu vsake povedi. Vprašajte se:

- Ali je poved popolnoma razumljiva?
- Ali je povezana s prejšnjo povedjo? Kako?

- Ali je povezana z naslednjo povedjo? Kako?
- Ali je v eno poved združenih preveč idej?
- Ali so odstavki med seboj povezani?
- Ali vsak odstavek uvaja novo temo?
- Kako so nove ideje uvedene?
- Ali so povezane z drugimi deli teksta?
- Poiščite povezovalne besede s seznama na prejšnji strani.

Postavljanje ločil

Ko govorimo, lahko poslušalcu pomagamo naše sporočilo razumeti s pomočjo gibov, obrazne mimike in telesne govorice. Uporabimo lahko tudi pavze, zamike in ponavljanja ter s tem podkrepimo svoje izjave in zagotovimo, da bo poslušalec razumel, kar smo mu želeli sporočiti. Pri pisanju pa za isti namen uporabimo druga orodja. Tu nastopijo ločila. Omočajo nam, da svoje ideje zamejimo v obvladljive kose, tako da bralec razume, kaj želimo povedati. Obstajajo številna pravila za pisanje ločil, a tudi ob upoštevanju teh lahko še vedno prožno uporabljate širok izbor ločil. Veliko študentov je negotovih pri uporabi ločil v svojem pisanju. Če spadate v to skupino, vam svetujemo, da razmišljate o ločilih kot o pomoči, ki vam omogoča, da je vaše pisanje tako jasno, kot je le mogoče.

Morda se vam bo zdelo čudno razmišljati o ločilih kot o povezovalnem orodju, ko na prvi pogled ločila razbijajo vaše pisanje. S tem da ločujejo besedilo v kose in ustvarjajo različno pomembnost delov vašega besedila, ločila dejansko ustvarjajo povezave, tako da vaše pisanje začinja dobivati celotno strukturo. Pri uporabi ločil upoštevamo določena pravila, ki jih je včasih težko razložiti. Kar bomo poskusili tu, je govoriti o oblikah ločil, s katerimi imajo študenti težave, in o tistih, ki jih je najbolj hvaležno uporabljati v pisanju na univerzi. Zapomnite si, da je učinkovita raba različnih ločil prava pridobitev. Morala bi vam biti v pomoč, ne pa v oviro pri pisanju. Za začetek priporočava, da posvetite pozornost načinom, kako avtorji, katerih dela berete, uporabljajo ločila v svojem pisanju.

Najpogosteje uporabljena ločila, s katerimi imajo študenti težave, so pike, vejice, dvopičja in podpičja. Predlagamo, da si ogledate spodnje primere in ugotovite, kako lahko pomagajo pri vašem delu. Potem naredite 42. vajo na koncu tega podpoglavja in prepoznajte različno uporabo teh ločil.

Pika

Pike naznanjajo konec povedi. Kažejo na to, da je pisec končal misel ali idejo. Piko lahko postavimo na konec enostavne ali pa večstavne povedi:

Emily je do konca prebrala knjigo.

Ni želela začeti svoje naloge, preden ni do konca prebrala knjige.

Običajno je Emily začela pisati, še preden je končala raziskovanje, toda tokrat je hotela biti prepričana, da je popolnoma razumela to, kar je prebrala.

Čeprav se zgornji primeri razlikujejo po kompleksnosti, vsi vsebujejo piščevo zaključeno idejo. Najboljši način, da se prepričate, da uporabljate pike pravilno, je, da preberete svoje delo na glas. To vam bo pomagalo pri odločitvi, ali je smiselno.

Vejica

Učinkovito uporabljanje vejic je lahko težavno. Študenti so večkrat v zadregi, kam postaviti vejico. Eden od razlogov za to je, da so dogovori o njihovi uporabi lahko nekoliko različni, glede na pisca in kontekst. Če ste začeli pisati za nov učni predmet, boste morda odkrili, da je lažje, če za začetek uporabljate krajše povedi. To vam lahko pomaga pri urejanju vaših idej in tako tudi pri učinkovitejši rabi vejic:

Čudno, motečo, grozljivo tišino je prekinil pošasten krik.

Avtorica, ki piše o spreminjajočih se pogledih na otroštvo v zgodnjem dvajsetem stoletju, podaja številne primere za ponazoritev svojega teoretičnega stališča.

Vendar v praksi številni študenti občutijo pisanje nalog kot zahteven in strašljiv proces, a postopoma začnejo razvijati svojo lastno identiteto, kar jim vzbuja naraščajoč občutek zadovoljstva.

V prvem primeru so vejice uporabljene za ločitev podobnih besed (pridevnikov), ki opisujejo drugo besedo (samostalnik). Ko napišemo vrsto pridevnikov pred samostalnik, uporabimo vejice, da ločimo pridevnike. Vejice ne postavimo med zadnji pridevnik in besedo, ki jo opisuje.

V drugem primeru besede med vejicama dodajo pomen preostanku povedi. Uporaba vejice na ta način omogoča avtorju, da uporabi dodatni material v isti povedi in da izboljša svojo osnovno misel.

V tretjem primeru je prva beseda oblika uvoda v nov stavek. Dejansko ta beseda povezuje nov stavek s predhodnim in ustvarja medsebojno povezanost besedila. Poved je sestavljena iz več stavkov, ki dodajajo pomen in jih ločijo vejice.

Če boste na glas prebrali svoje delo, boste začutili, da so določene besede povezane med seboj. Te povezave nam omogočajo, da osmislimo to, kar slišimo in kar preberemo. Tako kot pri vseh ločilih, je namen vejic, da bralcu pomagajo ločiti tekst v kose, in če ločila vstavite na neprava mesta, bralcu otežite, da bi razumel vaše pisanje. Lahko se vam zgodi, da nenamerno ločite besede, ki bi morale biti povezane, da je tekst smiseln. Zato je glasno branje vašega dela tako dragoceno.

Podpičje

Podpičje v glavnem uporabljamo za dva namena. Najprej se uporablja za ločitev pojmov v seznamu za dvopičjem (glej spodnji del o dvopičju). V drugih primerih pa lahko kaže na posebno vrsto razmerja in povezave med dvema deloma povedi. Koristno je podpičje uporabiti, kadar je drugi del povedi še vedno vsebinsko povezan s prvim; v tem primeru bi se uporaba pike zdela preveč končna. Po drugi strani pa podpičje uporabljamo, da bi pokazali, da gre za pomembnejši prelom v povedi, kot bi ga lahko označili z uporabo vejice. Podpičje lahko uporabimo tudi namesto »in«, ko povezujemo dva dela povedi:

Močno je snežilo; dekle se je tesneje ovilo v plašč, da je ne bi zeblo.

Dolge povedi običajno povzročajo večino težav z ločili, na primer:

V dolgih povedih lahko izrazite mnogo različnih pogledov na eno idejo in to lahko daje avtorju priložnost, da dela na tem, kaj je tisto, kar želi povedati; če začne izgubljati rdečo nit z začetka povedi, mu ločila lahko pomagajo vzpostaviti nekakšen red.

Ta stavek šteje 42 besed in piscu je komaj uspelo priti do konca in ohraniti razumljivost tega, kar je želel povedati. V tem primeru je uporaba

vejice in podpičja koristen pripomoček bralcu za pot skozi stavek. Druga možnost pa je, da bi pisec svoje ideje izrazil v dveh krajših povedih. Problem pri stalni uporabi kratkih povedi pa je, da so omejujoče pri izražanju bolj zapletenih idej.

Dvopičje

Običajno se dvopičje uporablja, ko je drugi del povedi razširjeni del prvega:

V praksi je uporaba dvopičja manj običajna, kot je bila včasih: v mnogih primerih, ko so včasih uporabljali dvopičje, pisci uporabljajo podpičje ali pa piko.

Dvopičje lahko tudi uvaja seznam, pri čemer so stvari v seznamu ločene z vejicami ali podpičji:

Emilija ima rada pri roki vse, kar potrebuje, preden začne brati in si zapisovati: papir, svinčnik, barvna nalivna peresa, označevalce, samolepilne lističe.

Dvopičje se uporablja tudi za uvajanje ločenega dela teksta, npr. kratkega citata. Primere take uporabe najdete v vsej knjigi.

42. vaja: Pogled na ločila

Izberite si stran v knjigi ali članek, ki ga trenutno berete. Preučite ločila, naštetega zgoraj.

- Zakaj mislite, da avtor uporablja določeno ločilo?
- Kako bi se bralo besedilo, če bi bila nekatera ločila spremenjena ali izpuščena?
- Zdaj preglejte stran svojega pisanja. Kako ste uporabljali ločila? Ste upoštevali podobna pravila?

Sklicevanje

Sklicevanje se ukvarja z načini, kako se različni deli teksta nanašajo drug na drugega. Ko pišemo, večkrat nadomestimo različne besede in fraze, ko ponovno govorimo o istem predmetu ali temi. Tako ustvarimo

občutek sklicevanja na dele besedila. Eden od običajnejših načinov, kako to delamo, je, da z zaimki (»ona«, »on«, »ono« ipd.) nadomestimo osebo ali stvar, ki je bila prej imenovana z imenom. Preprost primer bi bil: »Pat bo prišla in jo bom pozdravil.« Koncept sklicevanja je v nekem smislu tisto, kar besedilo naredi zanimivejše. Namesto da bi isto stvar ponavljali in k njej dodajali, uporabljamo različne oblike sklicevanja, da razširjamo razpravo o temah, ki smo jih že omenili. Ideja sklicevanja temelji na implicitnem prepričanju pisca, da bralec razpolaga z nekaj znanja o tem, kar razlaga. Pisci računajo na domnevno bralčevo znanje o njihovi temi. To jim omogoča, da se izogibajo ponavljanju in da izpuščajo tisto, kar se jim zdi nepomembna informacija. Ko pregledujete svoje delo, bodite pozorni na besede, ki imajo vlogo sklicevanja in tako povezujejo različne dele vašega besedila v celoto. Razmisliti boste morali o besedah, ki se nanašajo na kaj nazaj ali naprej v vašem tekstu. Poiščite besede, ki so uporabljene kot nadomestki za druge besede. Ali so razumljive in se dejansko nanašajo na osebo ali stvari, kot ste kot pisec želeli? Zelo hitro se zgodi, da na koncu te besede dobijo dvoumen pomen. Ko uporabite nadomestke namesto besed in fraz, ki ste jih v tekstu že uporabili, morate preveriti, da se ti v resnici sklicujejo na način, kot ste vi, kot pisec, nameravali. Naslednji seznam vsebuje besede, ki se na splošno uporabljajo za sklicevanje na druge dele besedila:

njegov
njen
njihov
on
ona
oni
ta
tisti
oni
to
ono

43. vaja: Preverjanje povezav in sklicevanj

Preberite odlomek iz študentskega eseja spodaj. Ali lahko prepoznate povezovalna orodja, besede, vsebine in teme? Ali lahko najdete nekaj sklicevalnih besed? Isto vajo naredite na svoji nalogi.

Mnogo dokazov je bilo podanih, da je nasilje prirojena lastnost človeških bitij: naravno stanje, ki mu ni mogoče ubežati. Sahlins je trdil, da se nasilje pojavlja v odsotnosti države, katere predhodnik naj bi bilo pleme (Harrison 1989). Nasprotno je opazil vzporednice med naravnim stanjem in vojno, ki izhaja iz pomanjkanja družbenih in drugih vezi, ko nasilno borbo ljudje pojmujejo kot stabilizacijsko silo v družbi. Vendar dokazi kažejo, da je ta hipoteza netočna. Obstajajo družbe, kjer nasilje temelji na družbenih vezeh, in družbe, kjer se nasilje pojmuje kot stabilizacijska sila. Celo navidezno miroljubne skupine, kot so filipinski Buidi ali inuitski Eskimi, v svojih zaprtih skupnostih doživljajo določeno stopnjo nasilja. Preden začnemo razpravljati o tej temi, se moramo zavedati, da sta nasilje in agresija koncepta zahodne družbe in da druge kulture lahko tisto, kar mi dojemajo kot nasilno, opravičujejo kot sprejemljivo, nujno potrebno ali pa celo kot del duhovnih sil. In obratno, druge družbe lahko ocenijo za nesprejemljive stopnje nasilja v aktivnostih, ki jih mi dojemamo kot del vsakdanjega življenja.

Celovitost

Celovitost se nanaša na celotni pomen vašega besedila. Ko ste nalogo prebrali in mimogrede preverili smisel posameznih besed in fraz, morate ugotoviti še, ali je celotna naloga celovita in ima jasno zgradbo, ki jo vaš bralec med prebijanjem skozi vaše delo lahko razbere. Tako povezanost kot sklicevanje sta potrebna za ustvarjanje jasnega in skladnega besedila. Ko pišete, podzavestno upoštevate vse različne koncepte, ki sva jih poskusili razkriti v tem poglavju. Vaše intuitivno znanje slovnice in načina, kako povedi delujejo in se povezujejo, vam bodo pomagali ugotoviti, kdaj stvari niso smiselne. Morda boste morali ponovno napisati določene dele naloge, da zagotovite večjo celovitost. Morda boste morali tudi premestiti določene dele ali spremeniti organizacijo odstavkov. Način, kako je vaša končna naloga organizirana v odstavke, bo odvisen od snovi, ki jo obravnavate v svoji nalogi. Na splošno velja, da ko preidete na novo vsebino, napišete nov odstavek. Odstavki, ki so zelo kratki, so lahko precej neločljivi za branje; pri tistih, ki so zelo dolgi, pa se bralci lahko izgubijo v morju različnih idej. Odstavki so namenjeni temu, da razdelijo besedilo v obvladljive kose tako za bralca kot za pisca. Verjetno ste odkrili, da podnaslovi, tako vam kot bralcu, pomagajo kot kačipot in tudi prispevajo h celovitosti besedila. Preverite s svojim mentorjem, ali podpira uporabo podnaslovov v pisnih nalogah. Tudi tu svetujeva, da pazite na raznovrstnost

stvari, ki jih berete, saj je odnos do uporabe podnaslovov različen od predmeta do predmeta.

44. vaja: Delo na končani nalogi

Vzemite v roke svojo končano nalogo. Preberite jo na glas, pri čemer posvetite pozornost pojmom, o katerih smo govorili v tem poglavju: povezanost, sklicevanje in celovitost.

- Ali je napisano smiselno?
- Ali ste glede katerih delov negotovi?
- Ali se vam zdi potrebno kaj na novo napisati ali urediti pred izročitvijo?

11.3 Izročanje naloge

Prišli ste do konca procesa pisanja svoje naloge in morali jo boste predstaviti svojemu mentorju. Od zdaj naprej naloga ni več (samo) vaša. Predali ste jo in ste pripravljeni začeti z novo. V tem trenutku morate sprejeti dejstvo, da ste naredili največ, kot na tej stopnji zmorete, z viri, ki so vam bili dostopni. Morda bi tu morali obuditi spomin na nasvet, ki ga je umetnik nekoč dal svojemu učencu: »Zapomnite si, da je najslabša slika od vseh tista, ki je niste nikoli naslikali.« Seveda to še ni konec učenja – dobili boste mentorjev odziv in v zadnjem delu tega poglavja vam bova pokazali, kako ga izkoristiti. V nekaterih primerih, odvisno od prakse vaše univerze, morda ne boste dobili svojega izvirnika nazaj. Glede na to in tudi zato, ker je znano, da se dela študentov lahko izgubijo v sistemu visokošolske organizacije, vedno naredite rezervno kopijo. Potrebovali jo boste za svoj arhiv, morda pa jo boste želeli tudi izboljšati pred kasnejšimi izpiti. Če ste v nalogo vložili veliko dela, imate lahko čuden občutek ob izročitvi. Morda se vam zdi, da bi jo lahko speljali bolje, ali pa ne morete napovedati, kako jo bo vaš mentor ocenil. Dejstvo, da ste napisali nalogo, ki bo ocenjena, močno vpliva na vaša čustva. Morda boste šele zdaj spoznali, da ocena vašega mentorja ni nujno odvisna od količine dela, ki ste ga vložili v nalogo. Študentje se zelo razlikujejo po količini časa in energije, ki sta bila vložena v nalogo; morda boste ugotovili, da so nekatere naloge narejene relativno hitro, medtem ko druge zahtevajo nepričakovano veliko časa za dokončanje. Upava, da vam bo ta knjiga pomagala,

da boste kar najbolje izrabili čas pri pripravi nalog, tako da boste upoštevali različne stopnje procesa z razumevanjem vsega, kar pisanje vključuje. Kljub temu bo končni čas, porabljen za nalogo, odvisen od mnogih dejavnikov, s katerimi se boste ukvarjali med pridobivanjem izkušenj pri pisanju za univerzo.

11.4 Učenje na podlagi odziva: ocene in mentorjevi komentarji

Od svojega mentorja boste dobili neko obliko povratnega odziva na svoje delo, pri čemer pa sta količina in oblika tega odziva lahko zelo različni. V nekaterih primerih boste dobili le oceno ali pa oznako odstotkov. To se dogaja, ko vaše pisanje predstavlja zaključek učnega predmeta ali enote. Ocena se lahko pojmuje kot najpomembnejša oblika odziva, ki jo lahko dobite: daje vam kontrolno točko za primerjavo z drugimi študenti in vas potrjuje kot študenta. Lahko pa vas tudi potre, če ste pričakovali višjo oceno, še posebej če ste v nalogo vložili veliko dela.

Kaj pravzaprav pomenijo ocene? Najprej moramo vedeti, da ni nikoli popolnega strinjanja pri ocenjevanju pisnih nalog. Ne gre za seštevanje točk. Različni mentorji lahko različno ocenjujejo in isti mentorji lahko ocenjujejo različno ob različnih časih. Prisotnost drugega ocenjevalca zagotavlja konsistentnost, a mentorji bodo poudarjali različne elemente pisne naloge. Drugič, ocenjevanje je nekakšen zunanji univerzitetni standard in žal večkrat ne upošteva vašega napredka. Zato se ne ozirajte preveč na ocene, če ste v prvem letniku, saj te ocene skoraj gotovo ne bodo vplivale na vaše končne rezultate. Potrebujete jih, da stopite na naslednjo stopnjo študija, a to je tudi vse. Če niste preveč zaskrbljeni glede njih, boste bolj neobremenjeno eksperimentirali z novi načini dela, razvili svoje metode in svoj stil in se lotili zahtevnejših nalog. Čeprav se lahko počutite razočarane, ko prejmete nižjo oceno, kot ste upali, je lahko razočaranje na dolgi rok koristno za vas. Morda se boste zaradi njega ustavili, premislili in zares prebrali mentorjev odziv in njegove misli o tem, kaj je šlo narobe. Lahko vas slabša ocena tudi spodbudi, da si vzamete čas, obiščete svojega mentorja in ga vprašate za nasvet, kako naprej. Visoka ocena bi vas morda privedla v skušnjava, da sploh ne bi prebrali mentorjeve povratne informacije, a pomembno je, da jo preučite, čeprav ste nalogo odlično opravili. Mentorjev odziv vam lahko pomaga pri naslednji nalogi.

Večkrat je v okviru vašega učnega predmeta tudi določeno, kaj različne ocene pomenijo, čeprav te informacije ni lahko uporabiti; ugotovili pa boste, da so skoraj vedno višje ocenjene analitičnost, relevantnost in zmožnost kritičnega mišljenja, medtem ko so nižje ocene dane za opisno pisanje ali pa za zgolj informativnost brez selektivnosti, organiziranosti ali argumentiranosti.

Uporaba pisnega odziva

Če vam je vaša naloga vrnjena, je zelo dobro, da jo takoj pregledate. Morda niste ravno zagreti, da bi to storili, ker se vam zdi, kot da je to že preteklost, vendar je dobro, da gradite na tem, kar ste že naredili. Če se vam še ni uspelo pogovoriti s kakim kolegom študentom, poskusite to storiti zdaj. Preberita nalogi drug drugemu, primerjajta in razpravljajta o komentarjih, ki sta jih prejela. To je koristno tudi zato, ker mentorjeva povratna informacija ni vedno jasna. Da bi razumeli njegove komentarje, morate imeti občutek za pravila pisanja v okviru vašega učnega predmeta oziroma za pisanje na univerzi na splošno. Tudi tu bo pomagal pogovor s kolegom. Lahko se vam tudi zgodi, da ne boste vedeli, kaj s prejetimi komentarji. Nekateri mentorji ne razumejo težav, ki jih imajo študenti s pisanjem, zato je njihov nasvet včasih dobronameren, toda težko uresničljiv v praksi. Tudi o tej težavi se lahko pogovorite s svojim študentskim kolegom ali z mentorjem.

Pogovor z mentorjem

Nekateri mentorji organizirajo posebne govorilne ure za pisce seminarskih nalog. Na vas je, da jih dobro izkoristite – tudi tako, da dobro preberete svojo nalogo pred obiskom mentorja in da določite temo, o kateri bi radi imeli mentorjevo mnenje. Vsak mentor vodi te pogovore na svoj način, a tudi mentorju bo lažje, če pridete pripravljeni in mu nakažete, kaj bi radi izvedeli. Nekateri mentorji nudijo tudi posebne ure, posamične ali skupinske, o pisanju osnutkov in načrtov za razvijanje visokošolskega pisanja. Zelo pomembno je, da dobro izkoristite pogovor s svojim mentorjem, čeprav ste mogoče že začeli drugo nalogo. Mentorji so v okviru svojega predmeta vaš najboljši vir strokovnega znanja o pisanju.

Razumevanje mentorjevih pisnih pripomb

Pisni komentar vaše naloge naj bi vam pomagal razumeti, zakaj ste dobili določeno oceno, in vam tudi pomagal, da boste drugič boljši. Mentorji se zelo razlikujejo pri količini povratnih informacij, ki jih dajejo študentom, in pisna povratna informacija je lahko precej individualna. Vse bolj se uporabljajo tako imenovani obrazci za odziv, formalno oblikovani z naslovi za različne kategorije odziva. Če pri vašem predmetu te oblike ne uporabljajo, morate pazljivo slediti komentarjem ob strani in na koncu vašega dela.

Nekaj primerov mentorskih komentarjev:

- Morate razviti argumentacijo.
- Ta esej nima strukture.
- Želim si jasnega uvoda, ki bi mi povedal, kaj nameravate.
- V nalogi ne opažam vašega študijskega čtiva.
- Ali lahko pojasnite to misel?
- Več obravnave te misli je nujno potrebno.

Taki in podobni komentarji se vam verjetno zdijo znani, vprašanje pa je, koliko jih resnično razumete in uporabite v svoji naslednji pisni nalogi. Kot smo že rekli, je treba posvetiti pozornost povratni informaciji in ne le oceni, ki ste jo dobili za svojo nalogo. Povratna informacija bi vas morala usmeriti v smer odkrivanja, kaj je šlo narobe (in, seveda, prav) v tej nalogi in kako lahko to, kar ste se naučili, uporabite v prihodnje. Način, kako lahko uporabite povratno informacijo, delno temelji tudi na tem, kako je strukturiran vaš predmet. Če sledite izbirnemu predmetu, pri katerem je vse pisanje ocenjeno, lahko ugotovite, da ne dobite nazaj svojega dela, in tako tudi ne povratne informacije, dokler ne končate predmeta. V tem primeru vam je težko uporabiti povratno informacijo v naslednjem pisnem delu. Na splošno pa naj bi bile naloge vrnjene med trajanjem določenega študija, tako da imate možnost iz povratne informacije črpati za naslednjič.

Povratna informacija se večinoma ukvarja z vsebino argumentacije in z načinom, kako ste jo napisali: na splošno komentarji, ki se tičejo »argumenta«, »zgradbe«, »jasnosti«, »analize« in »pomena«, spadajo v »način«. Komentarji o vsebini so usmerjeni na specifično pisno nalogo in so manj primerni za posploševanje na druge naloge. Če se želite kaj naučiti za naslednje projekte, se morate osredotočiti na komentarje, ki se ukvarjajo

z načini, kako ste ubesedili svojo osrednjo idejo, oblikovali dokaze in povezali teme. Ti komentarji bi vam morali dati nekaj namigov, kako pisati naslednje naloge. Če ne razumete povratne informacije, se morate potruditi in vztrajati ter vprašati svojega mentorja. Mentorji uporabljajo svojo lastno »stenografijo« in imajo svoje lastne zamisli, kako bi morali pisati. Komentarji spodaj so morda dobronamerni, a jih je zelo težko razumeti in uporabiti:

- Pomen?
- Zamenjajte to.
- Pojasnite to trditev.
- Ovrednotite.
- Lahko še kaj dodate?

Treba je poudariti, kako pomembno je, da vprašate, če ne razumete. Naslednja koristna strategija, ki sva jo tudi že predlagali, je, da primerjate povratno informacijo mentorja s tisto od vašega kolega. To vam je lahko v veliko pomoč pri ugotavljanju, kako bi po mentorjevem mnenju morali odgovoriti na vprašanje, ki ga zastavlja naloga.

45. vaja:

Poglejte povratne informacije, ki ste jih dobili pri eni od vaših nalog. Poskusite prepoznati komentarje, ki se ukvarjajo s to določeno nalogo, in tiste, ki se jih lahko posploši na naslednje naloge. Kateri od komentarjev vam bo pomagal prihodnjič?

Spomnili se boste, da smo v 3. poglavju govorili o pisanju za različne stroke; verjetno boste ugotovili, da se vrsta povratnih informacij in poudarki določenim temam razlikujejo pri različnih predmetih. Povratne informacije v okviru enega predmeta vam morda ne bodo pomagale, če vaša naloga spada v drugo predmetno področje. Če je le mogoče, se o tem pogovorite z mentorjem ali predavateljem novega predmeta, še preden začnete pisati. Ugotoviti morate, ali obstajajo merila, ki so specifična za novi predmet in s katerimi se še niste srečali med prejšnjim študijem. Vse pogostejše se študentom dajejo navodila in merila za pisanje, ki naj bi izboljšala uspešno pisanje nalog. Če ste jim sposobni slediti, vam bodo pomagala dobiti dobro oceno. Vendar pa ni vedno tako preprosto, ker so ti »nasveti« lahko preveč določujoči, da bi bili koristni, in ne ustrezajo

temu, kar skušate vi narediti. Kljub temu pa si jih pazljivo zapišite in jih uporabite, če je to mogoče. Če pa takih pravil ni in začenjate z novim študijem v vam tujem predmetnem področju, potem je, kot smo že rekli, verjetno vredno vprašati vašega mentorja, kaj pričakuje od pisne naloge, tako da si lahko predstavljate, na kaj morate biti pozorni.

Povzetek

- Bodite pozorni na načine, kako avtorji, ki jih berete, uporabljajo ločila pri svojem pisanju.
- Prosite prijatelja, da prebere vaše pisno delo in preveri, ali je vse razumljivo.
- Na glas preberite nalogo in s tem preverite, kako slovnica in ločila vplivajo na jasnost naloge.
- Na vsak način se morate pogovoriti z mentorjem, če ne razumete njegove povratne informacije.
- Poskušajte uporabiti ideje iz povratnih informacij pri svoji naslednji nalogi.

12

Raziskovanje različnih vrst pisanja

Primer: izkušnje študentov • Pisanje poročil • Disertacije in projekti • Elektronsko pisanje • Uporaba spleta kot vira za pisanje • Vrednotenje spletnih virov • Slikovno gradivo in besedilo

Nikoli prej nisem napisal poročila.

Nikoli čisto ne vem, za koga pišem.

Nikoli ne znam uporabiti nečesa, kar sem našel na spletu.

Do tega trenutka smo večinoma govorili o pisanju esejev. To je le zato, ker so eseji najobičajnejši med nalogami, ki se jih zastavlja študentom v sistemu visoke izobrazbe. Očitno pa je to tudi tip pisanja, ki se zdi študentom še posebej težaven in imajo o njem največ vprašanj. Vendar, kot smo že omenili, esej ni edina vrsta pisanja, s katero se boste srečali med vašim študijem. V tem poglavju vam bova skušali pomagati, da prepoznate različne vrste pisanja in se jih naučite uporabljati, vključno s spletnim pisanjem.

Raznolikost vrst pisanja, ki jih boste uporabili na univerzi, je zelo odvisna od vaše študijske smeri. V preteklosti so imeli študenti večkrat le enopredmetni študij – npr. psihologijo. To je pomenilo, da so imeli možnost graditi na pisanju, ki so ga razvili v prvem letniku in ga pred diplomo izpopolnjevali med svojim drugim in tretjim letom študija. Dogajalo se je, da je veliko študentov, predvsem družbenih ved, vedno pisalo le eseje. Nikoli jim ni bilo treba opraviti kake druge vrste pisanja, npr. poročila. Vendar se današnji študenti večkrat vpišejo na interdisciplinarni študij, kjer se povezuje več različnih strok. V teh okoliščinah je veliko težje izpolniti to, kar zahtevajo pri pisni nalogi. Dodatno se vse več študentov zdaj izobražuje za določene poklice – npr. medicinske sestre, delo v turizmu.

Če povzamemo, obstaja veliko razlogov, zakaj od vas lahko zahtevajo različne vrste pisanja:

- vse več izbirnih predmetov, ki ne gradijo drug na drugem;
- interdisciplinarni študiji (npr. ženske študije);
- uporaba različnih vrst pisanja za ocenjevanje (poleg eseja tudi pisanje poročil, povzetkov, projektnih poročil).

46. vaja: Različni predmeti in različno pisanje

Razmislite o vrsti študija, ki ga opravljate:

- Ali gre za enopredmetni študij?
- Ali imate več izbirnih predmetov?
- Ali gre za interdisciplinarni študij, pri katerem predmeti, ki jih opravljate, izvirajo iz več različnih strok?
- Ali je to predvsem študij, ki vas pripravlja za določen poklic?
- Ali morate ustvarjati različne vrste pisanja v okviru študija, da si pridobite diplomu?
- Napravite seznam vrst pisanja, ki jih morate opraviti za svoj študij.

Morda se boste spomnili, da sva na začetku knjige rekli, da sta pisanje in učenje neločljiva, zato vas tudi prosiva, da razmislite o učnih predmetih, v katere ste vključeni, ter o strokah in poklicih, ki so najbolj vplivni v okviru teh. Lahko se spomnite, da sva rekli tudi, da različne vede gojijo različne poglede na svet. Včasih govorimo o »strokovnih lečah«, kar pomeni, da različne vede zelo individualno gledajo na svet. Isto bi lahko rekli za poklice; tako stroke kot poklici imajo vsak svoj način razpravljanja in razumevanja sveta. Del načina, kako strokovnjaki in profesionalci gledajo na svet, je predstavljen z njihovo smerjo pisanja. Od vas kot študenta nihče ne bo zahteval, da pišete kot izkušen znanstvenik ali kvalificiran strokovnjak, pričakovali pa bodo, da boste upoštevali določeno obliko pisanja v okviru te stroke ali poklica. Zato bodo od vas želeli, da ste sposobni pisati različno, ko se gibljete med različnimi predmeti in strokami. To, da ste domači z novim učnim področjem, pomeni, da se znate spoprijeti z načini, kako se piše v okviru tega področja, in v bistvu je to tisto, kar se od vas kot študenta zahteva.

Da bi vam pomagali razmišljati o pisanju, ki ga boste morali opraviti, se v tem poglavju osredotočava na različne vrste pisanja. Začenjava s

primerom študentke, ki je morala za svojo nalogo uporabiti nekaj različnih vrst pisanja. Gre za zelo specifičen primer naloge v okviru antropološkega in arheološkega študija, ki pa je pomemben tudi za druge študije, ki vključujejo različne vrste pisanja. Čeprav naj bi šlo le za pisanje v okviru dveh študijev, boste videli, da sta se obe vrsti pisanja zelo razlikovali. To sva ponazorili z odlomki iz njene naloge. Predlagava, da preberete oba primera in ju uporabite za osnovo premišljevanja o pisanju, ki ga morate opraviti do konca vašega študija.

12.1 Primer: izkušnje študentov

1. primer: Praktično poročilo

Arheologija zgodnjih družb: praktično poročilo

Kako razmišlja o tem študentka:

Preden sem prišla na univerzo, še nikoli nisem pisala kaj takega, kot je arheološko poročilo, zato sem morala poskusiti in nekako oceniti, kaj se zahteva, in slediti smernicam. Naš mentor nam je pokazal nekaj primerov prejšnjih poročil in vsi skupaj smo o tem razpravljali na učni uri. Pri tej obliki poročil se od nas zahteva, da odgovarjamo na določena vprašanja, tako da sem dobila občutek o tem, kakšno naj bo poročilo, ko sem preverila vrsto zastavljenih vprašanj. Tudi v razredu smo opravili neke oblike priprave na poročilo in načini, kako so ljudje razpravljali, so mi dali nekaj idej, kako to napisati. Ta poročila vedno postavljajo vprašanja in želijo neposredne, kratke odgovore. To se mi je zdelo težko.

Odlomek iz poročila »Arheologija zgodnjih družb«:

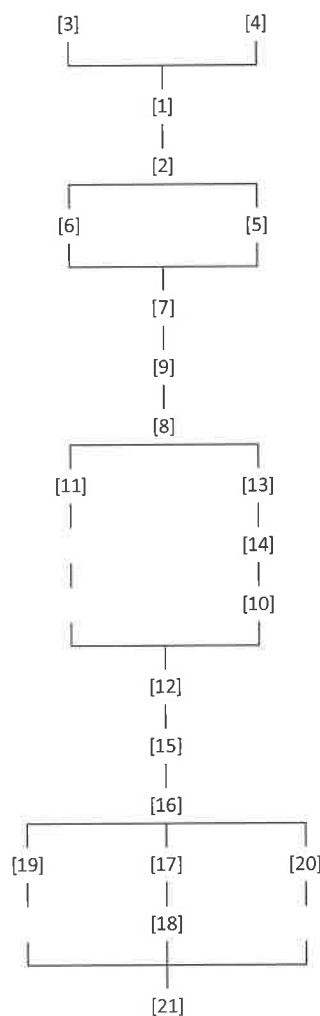
Stratigrafske in sedimentološke reinterpretacije najdišča Buckfastleigh Cave, South Devon

1. vprašanje: Kaj je prava stratigrafska sekvenca? Katera je najstarejša usedlina, katera je najmlajša in v katerem vrstnem redu se akumulirajo vmesne usedline? Ali je nalaganje usedlin kontinuirano ali pa se lahko opazi večje prekinitev v nalaganju?

Da bi razumeli stratigrafsko sekvenco, moramo razumeti pravilo nalaganja na vrh, ki v osnovi podpira tezo, da je usedlina, ki leži na vrhu, mlajša kot tista pod njo, saj se usedline nalagajo s potekom časa, ena na drugo. Čeprav obstajajo primeri, ko ni tako, to pravilo večinoma velja.

Da bi medsebojno povezali stratigrafske podatke v koherentno celoto, smo uporabili Harrisovo matrico, ki prikazuje odnose med vsako plastjo usedlin.

Harrisova matrica za Buckfastleigh Cave:

Tu lahko vidimo, da je najmlajša enota lahko ali enota 3 ali enota 4, ker pa nista neposredno povezani druga z drugo, ju postavljamo na isto raven. Enota 1 je naslednja najmlajša enota, zato je uvrščena spodaj, pod enoto 3 in 4. Matrica se nadaljuje v skladu s temi pravili.

Nalaganje različnih plasti naj ne bi bilo nepretrgano. Različne plasti se nalagajo na različne načine, nekatere dolgo časovno obdobje in druge precej hitreje. Ostri prelomi med različnimi sloji kažejo bolj na hitre spremembe kot na dolgotrajno nalaganje.

Komentar

To je poročilo zelo posebne vrste, ki je glede na strukturo »vprašanje – odgovor« očitno bilo pripravljeno za ocenjevanje. Kasneje se bomo v tem poglavju lotili še druge vrste poročil, bolj podobnih profesionalnim poročilom. Bodite pozorni na uporabo pisanja in diagrama (Harrisove matrice) skupaj. V tej obliki poročila sta pomembna tako pisni kot vizualni del besedila.

2. primer: Skupinski pisni projekt

Deske upora: prostor za deskarje in subkulturni spektakel v Bristo Squaru

Kako razmišlja o tem študent:

Trije smo delali ta projekt skupaj. Napravili smo veliko fotografij, ki so nam pomagale, da smo vizualno predstavili prostor, o katerem smo pisali. Vsem se nam je skupinsko pisanje zdelo težko, ker smo želeli, da bi bilo napisano enotno. Ker smo ga pisali trije, smo imeli težave pri koherentnosti pisanja. Ko pišem sam in zase, je mnogo lažje imeti neposreden pogled na nekaj, kot kadar pišem v skupini. Po drugi strani pa, čeprav je težko pisati z več ljudmi, to pomaga, da začneš razmišljati o stvareh na drug način, ker vsak v skupini na svoj način pristopa k stvarim.

Odlomek iz poročila »Deske upora: prostor za deskarje in subkulturni spektakel v Bristo Squaru«

Prostor

Bristo Square smo izbrali, ker tam vadi veliko deskarjev. Bristo Square je edini prostor, kjer lahko deskarji (kakor tudi rolarji in

kolesarji) prosto vadijo v središču Edinburga. Najbližji deskarski park je v Livingstonu, a v zadnjih 20 letih je Bristo Square postal središče deskarskih in družabnih aktivnosti v mestu.

Trg je v centru Edinburga, v okviru univerzitetnega kompleksa. Zajema rahlo nagnjeno tlakovano področje približno 20 kvadratnih metrov, obkroženo s širokimi vzpenjajočimi se stopnicami, ki ustvarjajo amfiteaterski učinek. Obstaja pet dostopov do trga, poleg teh pa je trg precej ograjen prostor. V jugozahodnem delu trga stoji spomenik (glej sliko 1).

Zračni posnetek s severovzhodne smeri na Bristo Square

Trg uporabljajo predvsem mladi moški, stari od 8 do 25 let (čeprav se večina uvršča v starostno skupino od 13 do 18 let). Ti fantje izkoriščajo trg za svoje rekreacijske aktivnosti, predvsem deskanje, kolesarjenje (na kolesih BMX) in rolanje. Deskarji so daleč najštevilčnejša skupina in kot taki dominirajo na trgu. Prostor je javna površina, ki jo uporablja širša javnost, predvsem študenti, ki tu uživajo svoje kosilo sede na stopnicah. Tudi pešci redno prečkajo ta trg. Zasedajo pa ga tudi mlada dekleta, večkrat zato da gledajo fante, čeprav le majhen del mladenk tudi aktivno sodeluje pri deskanju in rolanju.

Komentar

Čeprav so študenti napisali ta projekt skupaj, ne moremo zaslediti njihovih različnih glasov. Zanimivo je tudi, da je v tem primeru fotografija opravila del posla, ki ga običajno opravi besedilo. To je nekaj, kar zelo redko najdemo v tradicionalnem eseju. Čeprav tekst vsebuje nekaj opisov trga in njegovih sprehajalcev, največji del opravi slika, tako da študenti niso odvisni le od svoje moči opisovanja.

3. primer: Povzetek članka

Prehod od lova in nabiralništva na intenzivno poljedelstvo: sociološko-ekološki pristop (Layton in drugi, 1991).

Kako razmišlja o tem študentka:

Ko sem pripravljala povzetek članka, sem ugotovila, da sem ga deloma povzela in deloma analizirala. Želela sem vanj vključiti vse, kar so v njem pomembnega napisali njegovi avtorji. Bilo je drugače kot pri eseju, ker se mi ni zdelo, da bi tu morala poskušati razvijati argumentacijo.

Odlomek iz povzetka članka »Prehod od lova in nabiralništva na intenzivno poljedelstvo: sociološko-ekološki pristop« (Robert Layton, Robert Foley in Elizabeth Williams):

V tem članku avtorji dokazujejo, da ne obstaja enoznačen evlucijski prehod med lovom in nabiranjem ter intenzivnim poljedelstvom, temveč da preprosto gre za primere različnih preživitvenih strategij, ki se jih ljudje poslužujejo v želji po čim produktivnejšem načinu življenja. Avtorji poudarjajo, da rast prebivalstva ni vzrok za intenzivno poljedelstvo, temveč njegova posledica. Te glavne ideje so ponazorjene skozi pogled na vrsto alternativnih preživitvenih strategij, ki jih lahko najdemo v obstoječih etnografskih arhivih. Te ne raziskujejo le »klasične« lovsko-nabiralniške družbe, ampak tudi siva področja omenjenih strategij, podrobneje pa primere simbioze, mešane ekonomije in vračanja v prvotno stanje. Še posebej zadnje je bilo mišljeno kot izzivanje razvojnih predsodkov. Layton in soavtorji hočejo tudi ponuditi alternative tradicionalnim razlogom za prehod na poljedelstvo (še posebej na Bližnjem vzhodu).

Trdijo, da so tehnologija, podnebje, genetske spremembe v rastlinah in živalih in družbeno-ekonomski spremembe pomembni dejavniki, ne pa rast prebivalstva, ki ga kot mogoči model kritizirajo. Vendar so določeni problemi z njihovo argumentacijo. Argument o tehnologiji je najšibkejši, saj gre pri navedenih etnografskih primerih bolj za uvajanje kot za inovacijo in imajo zato omejen pomen za prehod na intenzivno poljedelstvo na Srednjem vzhodu. Trdijo, da je glavni razlog družbeno-ekonomski, ker če družba ne bi bila prav »naravnana«, se poljedelstvo kljub vsem preostalim dejavnikom ne bi pojavilo.

Komentar

Študentka nalogo začne s povzetkom glavnih dokazov avtorjev. Nato nadaljuje z izpodbijanjem nekaterih idej. V svojem razmišljanju nalogo opiše bolj kot analizo, ne pa kot razvijanje lastne argumentacije, kar bi morala narediti v eseju.

4. primer: Učna predstavitev

Kako razmišlja o tem študentka:

Kadar moram pripraviti učno predstavitev, jo vedno prej napišem. Tokrat sem jo pisala zelo drugače od drugih nalog, ki jih moram pisati. Poskusila sem jo pisati, kot bi razlagala nekaj ljudem, ki ne vedo nič. V okviru pisanja eseja bi lahko stvari razložila z eno ali dvema povedma. A za učno predstavitev moraš stvari razložiti veliko obširneje in enako velja za pisno predstavitev, ki jo je treba oddati. Nagibam se k temu, da za pisno nalogo uporabim isto gradivo, kot sem ga predstavila ustno. Ko pišem esej, predvidevam določeno znanje pri bralcu, pri učni predstavitvi pa je drugače.

Odlomek iz učiteljske predstavitve antične zgodovine:

Med svojim govorom je Periklej (po Tukididu) osvetlil lastnosti atenskega načina življenja. Razložil je svojemu občinstvu, zakaj so Atene tako mogočna država in prikazal to veličino s primeri državnega sistema, ki ga je primerjal s Šparto. Za njihov pogum in slavo, ki so si jo pridobili z načinom svoje smrti, je slavil tudi mrtve, in

tolažil njihove starše, da so lahko ponosni nanje. Glavni del govora je dejanje samohvale, v okviru katere je atenski sistem državljanstva opisan:

- kot edinstven v starem svetu,
- kot model za druge države,
- temelječ na pravicah mnogih, ne le peščice,
- revnost ne omejuje,
- zakoni so spoštovani,
- praznujejo se verske slavnosti,
- središče sveta – lahko dobite vse,
- mesto je odprto v svet,
- vojska je tudi brez treninga izredna,
- ne potrebuje zaveznikov v vojni,
- žlahtno, uglašeno mesto,
- razumno ravna z bogastvom,
- meščani sodelujejo v javnem življenju,
- razprava pred odločanjem,
- radodarno mesto z mnogimi prijatelji,
- izobraževalec Grčije – mnogostransko izobraženi meščani,
- primeren za vladanje drugim.

Komentar

Študentka je to zapisala pred predstavitvijo in zapiske uporabila za predavanje. Opazite lahko, da uporablja pike za alineje kot način osredotočenja na glavne teme, o katerih bo govorila.

5. primer: Esaj na osnovi intervjuja

Kako razmišlja o tem študentka:

Bilo je podobno eseju, samo da je bilo zasnovano na dejanskem intervjuju, ki sem ga izvedla. Kar sem naredila, je bilo to, da sem uporabila, kar je povedal Andrew o sebi in svoji družini v najinem pogovoru, ter to povezala s teorijo, ki smo jo predelovali pri predmetu. Tako sem tu vključila nekaj citatov iz intervjuja in sklicevanje na vire, ki sem jih

prebrala in so se mi zdeli pomembni za to, kar mi je Andrew v intervjuju povedal o sebi in svoji družini.

Odlomek iz eseja na osnovi intervjuja: »Mi vsi smo mešanica: posredovane identitete, državljani Goe v Edinburgu«:

Preden se začnemo celostno ukvarjati z identiteto, moramo najprej določiti vsebino tega termina, ki je dvoumen, ker vključuje pojme individualnosti in kolektivnega – različnosti in podobnosti (Byron 1996: 292; Guibernau in Rex 1997: 4; Jenkins 1996: 3). Vsak subjekt ima svojo individualno identiteto, kljub vsemu pa so ljudje razvrščeni po skupinah. Na primer, Andrew se identificira kot prebivalec Goe ali Indijec, kot del države ali naroda, kljub temu pa se identificira tudi s kulturo, ki sta jo ustvarila on in njegova žena, nekaj, kar je za njiju edinstveno. V tem smislu sta njuni identiteti mnogovrstni.

Komentar

Tukaj študentka spaja uporabo teoretičnega čtiva s sklicevanjem na bolj empirične podatke iz intervjuja. Oboje skupaj je bistveno za razvoj njene argumentacije.

6. primer: Seminarska naloga

Rimsko zgodovino: problemi in zadržki

Kako razmišlja o tem študentka:

Dobili smo vprašanja za to seminarsko nalogo. Morali smo jo predstaviti na seminarju in jo na koncu izročiti v pisni obliki.

Odlomek iz seminarske naloge »Rimsko zgodovino: problemi in zadržki«

Ali obstajajo jasna pravila za pisanje o zgodovini? Kdaj so se ta pravila prvič pojavila?

Viri potrjujejo, da je v času Cicerona že obstajal splošno sprejet način za pisanje o zgodovini. Vira 2 a in 2 b sporočata, da mora biti

zgodovinsko pisanje nepristransko in tudi Ciceron to lastnost predstavlja kot »zakon zgodovine«. Če pa pogledamo še druge vire, ugotovimo, da se to pravilo ni vedno upoštevalo in da je bilo precej rimske zgodovine napisane pristransko, tako na primer v viru 4 a spet beremo Cicerona, a tu roti Lucija, naj »zanemari zakone zgodovine«.

Ali so rimski zgodovinarji resno raziskovali svoj material?

Zdi se, da so rimski zgodovinarji delali raziskave, toda očitno je, da je bil obseg dela osebno pogojen. Dionizij Halikarnaški (3 b) piše, da zgodnji zgodovinarji niso veliko raziskovali, temveč so dogodke, ki so jim bili priča, opisovali z osebne perspektive. Nasprotno pa se Ciceronu (3 c) zdi zelo pomembno, da se uporabi prava kronologija, pri čemer se zaveda, da se zgodnji avtorji s tem ne strinjajo vedno.

Komentar

Ta spis je bil napisan, da bi pomagal študentki pri pripravi seminarske predstavitve na temo arheologije. V tem primeru se je od nje zahtevalo, da se sklicuje na različne vire in v predstavitvi obravnava specifična vprašanja. To je precej drugačno od učne predstavitve, ko je svoje ideje predstavila po točkah.

Vsi primeri kažejo zelo različne vrste pisanja in vendar so vzeti iz dejanskih nalog, ki se jih je morala lotiti študentka v okviru svojega študija. Kako se je torej približala tem različnim pisnim zadolžitvam? Preden je lahko začela, je morala ugotoviti, čemu je namenjeno pisanje, katere ideje mora izraziti in kako jih čim bolje izraziti. Pomisliti je morala tudi na to, kdo bo bral njeno delo. Morala si je zastaviti naslednja vprašanja:

- Katera vrsta pisanja je to: esej, poročilo, skupinski projekt, seminarska naloga?
- Čemu je namenjeno: oceni, podpori pri ustni predstavitvi?
- Kdo bo to bral: mentor/predavatelj, drugi študenti, jaz?

Glede na to je morala razmisliti o:

- vsebini: o čem piše;
- obliki: kakšna vrsta pisanja je to;
- namenu: za kaj se uporablja;

- ciljnem občinstvu: kdo bo to prebral;
- situaciji: v kakšnem kontekstu to piše.

Poleg tega pa je morala tudi razmišljati o sebi kot o avtorici. Koliko sebe je lahko vložila v nalogo in koliko naj bi svoje poglede izpustila iz naloge? Glede na to lahko na zgornji seznam dodamo še vprašanje o:

- avtorju: koliko bi lahko bil opazen avtorjev glas?

47. vaja: Primerjava vrst pisanja

Da bi lahko premislili o teh vprašanjih v okviru vašega pisanja, bomo gradili na študentskih izkušnjah. Kot vedno je produktivnejše, če lahko to vajo opravite skupaj s kolegom. Zberite skupaj nekaj svojih ocenjenih nalog. Ni nujno, da so napisane v okviru univerzitetnega študija, lahko so bile napisane tudi med srednjo šolo, prejšnjim tečajem ali prejšnjim študijem, ki ste ga obiskovali. Zdaj napišite seznam vseh podobnosti in razlik med njimi. Lahko tudi ponovno preberete prejšnje primere in najine komentarje.

Pri vsaki nalogi posebej odgovorite na naslednja vprašanja o:

- vsebini: o čem se piše;
- obliki: kakšna vrsta pisanja je to;
- namenu: za kaj se uporablja;
- ciljnem občinstvu: kdo bo to prebral;
- situaciji: v kakšnem kontekstu to pišete;
- avtorju: kako boste vključili samega sebe kot avtorja; ali boste uporabili »jaz«, »mi« ali tretjo osebo; ali boste uporabili pasivno obliko (npr. »rečeno je bilo, da ...«).

Začenja postajati jasno, kako so različne vrste pisanja v osnovi različni načini, kako stvari naredimo. Morda je to čuden način razmišljanja o pisanju, toda vsako pisanje ima neki delovni cilj. Eden od problemov statusa študentskega pisca je, da je večkrat precej zmede o delu, ki naj ga opravlja pisanje, in ravno to dela univerzitetno pisanje težje od na primer pisanja v določenem poklicu.

V 48. vaji se ukvarjamo tako z vsebino kot z obliko pisanja. Bodite pozorni na obe, saj nam lahko veliko povesta o namenu besedila in kontekstu, v katerem ga lahko najdemo. Nekatere vrste pisanja, ki jih od vas zahtevajo na univerzi, imajo predpisano strukturo. Tako zasnova kot tudi način pisanja sta zelo jasno determinirana z določenimi pravili, ki vam

jih opišejo in obrazložijo smernice in navodila, ki jih dobite od mentorja. Vsekakor morate vedno preveriti navodila o pisanju, ki jih prejmete pri določenem predmetu, saj se, kot smo že omenili, konvencije o pisanju lahko razlikujejo med različnimi strokami in poklici.

48. vaja: Pregled značilnosti pisanja

Spet preletite primerke svojega pisanja.

- Preverite besedišče, ki ste ga uporabili. Ali so podobne besede in fraze ponovljene v različnih primerih?
- Ali uporabljate grafe, tabele, diagrame in simbole?
- Ali uporabljate vizualno gradivo (na primer fotografije, spletne strani)?
- Ali uporabljate podnaslove?
- Ali uporabljate naštevanje s pikami?
- Ali uporabljate obliko vprašanje – odgovor?
- Ali uporabljate osebni ali neosebni stil?
- Ali uporabljate pasivni način (npr. »različne plasti so bile naložene na različne načine«)?

12.2 Pisanje poročil

V tem podpoglavju si bomo bolj poglobljeno ogledali pisanje poročil. Predstavljajte si, da vam je mentor naročil, da napišete poslovno poročilo o vašem tečaju. Očitno bo vaš mentor edina oseba, ki bo prebrala to poročilo. V tem primeru pravi namen pisanja ni »resničen« oziroma je »izmišljen«, ker to poročilo pišete le za to, da dobite oceno in opravite študij. Kar morate narediti v tem primeru, je, da si zamislite svoje občinstvo, zahtevnejše od mentorja. Morate si zamisliti, da pišete za poslovno javnost, medtem ko v resnici pišete le za svojega mentorja. V dejanskem poslovnem okolju je prav verjetno, da boste pisali v sodelovanju z drugimi. V poročilu za mentorja lahko uporabite »mi«, kot bi zadevo napisali skupaj z drugimi ljudmi, medtem ko ste kot pisec dejansko ocenjevani le vi. Ta način pisanja lahko od vas zahteva več domišljije o predvidenih bralcih kot v primeru pisanja eseja. To pomeni, da si morate predstavljati sebe v kontekstu, v katerem je določena vrsta pisanja lahko napisana.

To je nekaj, kar morate vzeti v zakup, ko se od vas zahteva, da se lotite te vrste pisanja. Ta primer tudi nazorno kaže, kako so druge vrste pisanja precej drugačne od pisanja univerzitetnega eseja. Esej je običajno oblikovan prav za ocenjevanje – domneva se, da je občinstvo aktualni bralec, oseba, ki bo tudi ocenila vaše delo. Nasprotno pa se nekatere vrste pisanja, ki jih uporabljate na univerzi, predvsem pisanje poročil, bolj ukvarjajo s komunikacijo z drugimi v širšem profesionalnem kontekstu. Oblikovane so zato, da odsevajo podobne komunikacijske načine zunaj univerze. Zato tudi lahko najdete podobnosti z vrstami pisanja v poklicnem in drugih kontekstih.

Na splošno ima poročilo tri glavne funkcije:

- razlaga, zakaj je nekaj storjeno;
- opisuje, kako je storjeno;
- povzema in podaja zaključke o poteku določene dejavnosti ali več dejavnosti.

Ena od stvari, ki poročilo ločujejo od drugih načinov pisanja, je, da ima na splošno zelo jasno zgradbo, čeprav ta variira od primera do primera. Poročilo zahteva logično strukturo, s katero lahko stvari jasno razložimo bralcu. Podatki so običajno pomembnejši od argumentacije. V tem smislu je poročilo na splošno bralcu dostopnejše kot esej, ki je odvisen od razvoja argumentacije. V poročilih pogosto uporabljamo podnaslove, številčenje in pregledno razporeditev. Naslednji pomemben element je uporaba dodatkov, v katerih so informacije, ki so zelo pomembne, toda ne spadajo v glavni del poročila.

Od drugih vrst pisanja poročilo loči tudi to, da razčlenjuje snov v dostopne odseke, kar bralec opazi na prvi pogled. To pomeni, da bralec lahko najde to, kar išče, zelo hitro. Zelo pomembno je tudi kazalo vsebine, ker bralec lahko v njem hitro najde, kam mora pogledati za določeno informacijo.

Obstajajo določena pravila za pisanje poročil. Na primer, običajno je, da se izogibamo uporabi prve osebe ednine, poleg tega pa so poročila večkrat pisana v pasivnem načinu. Veliko poročil se začne z »izvlečkom«, povzetkom, ki vsebuje glavne točke poročila v tekočih povedih. Nekaj od teh pravil določajo strokovna telesa in tako si spodaj lahko ogledate primer specifične strukture poslovnega poročila, kot jih priporočajo navodila na eni od univerzitetnih poslovnih šol.

NASLOVNA STRAN

Poročilo o
Avtor
Za
Datum

KAZALO

Vsebina	Stran
.....	
.....	

1. UVOD

1.1. Cilji projekta

To poročilo je rezultat raziskave pritožb, ki so jih podali člani osebja o interni poštni storitvi pri XYZ. Delovni sestanek je bil organiziran XX. XX. XXXX, da bi raziskal naravo teh pritožb in pripravil primerna poročila.

1.2 Postopek/metodologija

Da bi raziskali naravo pritožb, je bil sprejet naslednji preiskovalni postopek:

- 1.2.1 vprašalniki so bili poslani vsem članom osebja (glej Dodatek A);
- 1.2.2 intervjuji z vzorcem osebja (skupaj 30);
- 1.2.3 intervju s kontrolorjem poštne sobe;
- 1.2.4 intervju s člani osebja poštne sobe;
- 1.2.5 en teden je bila poštna storitev nadzorovana.

2. Ugotovitve

2.1 Potek priprav

- 2.1.1
- 2.1.2

2.2 Ugotovitve in pričakovanja osebja

- 2.2.1
- 2.2.2
- 2.2.3

2.3 Težave s poštno sobo

- 2.3.1
- 2.3.2
- 2.3.3

3. Zaključki

Glavni zaključki, do katerih je prišlo delovno telo, so:

- 3.1
- 3.2
- 3.3

4. Priporočila

Predlagajo se naslednji ukrepi:

- 4.1
- 4.2
- 4.3

Dodatek: Vprašalnik

TO JE PRIMER ENEGA NAČINA, KAKO NAPISATI POROČILO. ZAPOMNITE SI, DA BOSTA TAKO ZGRADBA KOT OSNUTEK RAZLIČNA GLEDE NA PREDMET POROČILA.

(Povzeto iz: »Study Skills and Learning Materials«, Fakulteta za poslovne študije, Univerza v severnem Londonu, 1995.)

49. vaja: Pisanje poročila

Zapomnite si, da bo oblika poročila, ki jo boste uporabili, zelo odvisna od strokovnega konteksta, v okviru katerega pišete, in navodil, ki jih boste prejeli od svojega mentorja. Napišite osnutek zgradbe poročila na osnovi navodil, ki ste jih prejeli s svojega oddelka.

12.3 Disertacije in projekti

Ko se približujete koncu svojega študija na univerzi, boste verjetno morali pripraviti daljše pisno delo, disertacijo ali projekt. Posebna navodila, ki jih boste prejeli, vam bodo pomagala, da boste uredili vse formalne značilnosti disertacij in projektov, ki so različne glede na različne predmete in stroke, poleg tega pa sta oba termina zamenljiva. V nekaterih strokah disertacija lahko pomeni »dolg esej« in edina razločevalna lastnost je dolžina. Običajno tudi sami izbirate naslov. V okviru drugih strok ali predmetov pa je delo jasno razdeljeno v posamezne odseke. V tem primeru je običajno na začetku dela izvleček, ki podaja uporaben pregled vsebine dela. Tako bralec lahko takoj vidi, o čem bo tekla beseda. Disertacija ali projekt se lahko začneta s kratkim pregledom pomembne literature. Če je vključeno tudi vaše raziskovalno ali terensko delo, se doda tudi metodološki del, ki prikazuje, kako ste opravili raziskavo. Lahko se dotaknete tudi raziskovalnih vprašanj in dodate poseben del z analizo svojih izsledkov. Vsekakor morate razvoj argumentacije podpreti s svojimi odkritji in literaturo, ki ste jo prebrali in navajali. Specifična struktura disertacije mora slediti vsem splošnim navodilom, ki so vam jih dali.

50. vaja: Prepoznavanje sestavin disertacije ali projekta

Osnovna zgradba disertacije ali projekta pri družbenih vedah bi lahko bila naslednja:

- izvleček
- uvod
- pregled literature
- raziskovalna vprašanja
- metodologija (vključujoč metode zbiranja in analiziranja podatkov)
- predstavitev podatkov
- ugotovitve
- analiza
- zaključek

Zdaj pa napravite podroben seznam tega, kar imate za glavne sestavine disertacije ali projekta, ki ste ga sami napisali.

Daljši sestavek vam ponuja mnogo več možnosti, da vključite sebe v svoje delo in da na nov način združite sestavine, kar v krajšem sestavku ne bi bilo mogoče. Prav tako lahko sami izberete svoje področje za disertacijo ali projekt in tudi določite svoj naslov. To vam omogoča, da delo popolnoma poosebite in napišete vse, kar želite napisati, ker niste omejeni z naslovom, ki ga je določil mentor. Ker vam je tako omogočeno, da v disertaciji ali projektu pišete o vsebini, ki vas zanima, si boste verjetno morali vzeti čas, da boste uporabili še druge vrste pisanja, ki vam bodo pomagale raziskati vaše ideje zunaj precej formalne strukture, ki smo jo predstavili zgoraj. V 13. poglavju bomo preučili uporabo učnih dnevnikov in reflektivnega pisanja, ki vam bodo pomagali razviti vaše ideje, kar je še posebej koristno, ko morate pripraviti daljše pisne naloge.

12.4 Elektronsko pisanje

Po pregledu nekaj primerov klasičnega univerzitetnega pisanja, se zdaj selimo k zelo eksotičnemu načinu pisanja, nečemu, kar večina študentov in mentorjev niti ne pojmuje kot pisanje. Imenujemo ga »elektronsko pisanje«, in čeprav morda nikoli ne bo cenjeno, boste ugotovili, da postaja vse pomembnejši del vašega pisanja.

Elektronska pošta

Eden od načinov, s katerimi boste verjetno komunicirali z vašimi mentorji, predavatelji in študijskimi kolegi, je elektronska pošta. Vaši mentorji bodo verjetno sestavili seznam elektronskih naslovov, da bi na ta način lahko naenkrat komunicirali z vsemi študenti določenega predmeta. Morda bodo tudi posredovali ta seznam vsem študentom predmeta, da bi lahko skupaj razpravljali o študijski temi. To lahko izkoristite, da raziščete svoje ideje in pridobite odziv nanje. To vam lahko koristi skoraj enako kot druge oblike raziskovalnega pisanja. Čeprav vaš mentor ne sestavi seznama elektronskih naslovov, lahko še vedno sodelujete z drugimi študenti pri delitvi znanja, idej in drugih študijskih vsebin. Elektronske menjave so koristne, ker se lahko k njim vračate in jih berete pozneje, medtem ko pri neposrednem pogovoru z mentorjem ali kolegom nimate trajnega zapisa in lahko hitro pozabite, kaj je bilo rečeno. Ker

elektronska pošta ustvarja trajen zapis, v katerega lahko pogledate kasneje, je dragocen medij za raziskovanje učnega predmeta skupaj s kolegom in tudi za pridobitev primernih navodil od mentorja.

Računalniška konferenca

Morda boste ugotovili, da vaš mentor uporablja računalniško konferenco kot način opogumljanja vas in vaših kolegov, da delate v skupinah. To je še posebej pogosto, če študirate na daljavo in nimate možnosti, da bi se iz oči v oči srečali s svojimi kolegi. Vendar pa mentorji vse bolj uporabljajo te konference tudi v ustanovah, kjer je neposreden stik mogoč, uporabljajo pa se zato, da lahko študenti skupaj delajo na združenih projektih ali aktivnostih.

Računalniška konferenca je podobna elektronski pošti, ima pa dodatne prednosti. Ko ste uvrščeni v določeno skupino, vsa sporočila, ki jih pošljete, prejmejo vsi člani skupine. Za komunikacijo s svojo skupino vedno greste v isti »virtualni« prostor, kjer boste našli tudi vse svoje hranjene zapise, tako kot pri elektronski seminarski skupini. Sistem konference uporablja metodo rdeče niti, tako da so vsa sporočila, ki se ukvarjajo z isto temo in imajo isti naslov, uvrščena skupaj. To olajša diskusijo o temi. Odvisno od sistema na vašem oddelku vam bo lahko omogočeno tudi, da svojim sporočilom dodate povezave na spletne naslove ali pa jim pripnete tudi določene datoteke in pošiljate pisne ali slikovne izdelke vsakomur, ki dela pri isti aktivnosti.

Računalniške konference običajno potekajo asinhrono – to pomeni, da objavljate in berete sporočila ob drugem času kot vaši kolegi študenti. To vam omogoča, da preberete in odgovarjate na sporočila takrat, ko vam ustreza. Nekatere univerze omogočajo tudi sinhrono sisteme, da torej lahko komunicirate v »resničnem času«, ko so vsi udeleženci hkrati »na zvezi«. Prednost asinhrono računalniške konference in elektronske pošte je, da lahko premislite o elektronski diskusiji z drugimi študenti in mentorjem in jo tudi vključite v svoje razmišljanje. Tako imate možnost in fleksibilnost, da nekaj časa razmišljate o svojem odgovoru, preden ga pošljete. Lahko ga pred pošiljanjem tudi uredite in izboljšate. S to vrsto pisanja lahko tudi preizkusite ideje, ki jih boste kasneje morda uporabili v svojih nalogah. To je nekaj podobnega kot uporaba učnih dnevnikov, ki jih bomo podrobneje obravnavali v naslednjem poglavju.

Elektronsko pisanje vam lahko pomaga:

- skupaj z drugimi preizkusiti vaše ideje, tako da pišete o njih;
- razmišljati o vaših idejah;
- pridobiti povratno informacijo od drugih;
- pripraviti se za pisanje naloge.

Primeri, ki jih tukaj predstavlja, so v glavnem s spletnih strani, ki so jih postavili mentorji ali pa univerze. Lahko pa si omislite tudi lastna družabna spletna mesta, kjer lahko delate skupaj z drugimi študenti.

12.5 Uporaba spleta kot vira za pisanje

V 5. poglavju smo govorili o branju kot delu pisanja. Osredotočili smo se na tradicionalna besedila, ki jih najverjetneje uporabljate za vaš študij: knjige in članke. Študenti pa vse bolj posegajo po spletu kot dodatnem viru za svoje naloge, zato se tudi te teme lotevamo podobno kot smo se drugih vrst čtiva – to je v odnosu do vašega pisanja.

Ko po svojem seznamu priporočene literature v knjižnici iščete vire za dokončanje naloge, lahko razumno domnevate, da so bili viri pregledani ter njihova kredibilnost in veljavnost potrjeni. Akademsko osebje se je odločilo, da določeni viri predstavljajo temeljna besedila, ki jih morate prebrati. Vzrok za to odločitev je dejstvo, da so te knjige in članke napisali spoštovani in izkušeni strokovnjaki določenih področij, in sicer ne glede na to, kakšen študij opravljate. Na žalost pa tega ne morete domnevati o virih, do katerih ste prišli prek spleta. Obstaja vrsta očitnih razlik med viri, ki ste jih našli prek spleta, in tistimi, ki ste jih pridobili v knjižnicah, na primer:

- njihova kakovost ni preverjena;
- ni zagotovil o strokovnosti teksta;
- bolj se ukvarjajo z videzom kot z akademsko kredibilnostjo;
- vključujejo tako pisno kot slikovno gradivo;
- omogočajo lahek in hiter dostop do povezanih tekstov.

Tu moramo ločiti med uporabo spleta za iskanje vaših lastnih virov in uporabo spletnih virov, ki so bili preverjeni in so vam jih podali predavatelji in mentorji na vašem oddelku. Ti lahko tudi postavijo določena gradiva na

splet in vam omogočijo dostop. To so lahko zapiski predavanj in druga gradiva, ki so bila pregledana in predpisana kot primerna za vašo uporabo. Ker so to očitno priporočeni teksti, jih lahko uporabljate brez skrbi.

Ko uporabljate splet v okviru svojega lastnega raziskovanja, morate razviti občutek, kako ocenjevati veljavnost in strokovnost obiskanih spletnih mest. Ko odkrijete spletno mesto, ki bi ga želeli navajati v svoji nalogi, ga morate oceniti in se odločiti, ali ga lahko upravičeno imate za strokovni vir. Naslednje podpoglavje vam bo pri tem pomagalo.

12.6 Vrednotenje spletnih virov

URL

URL je okrajšava za spletni naslov (angl. uniform resource locator – enolični krajevnik vira). Ko iščete določeno spletno stran, vtipkate URL. Na primer, naslov <http://www.open.ac.uk> vas bo pripeljal na spletno stran Open University, Velika Britanija. Če ne poznate URL, uporabite spletne iskalnike, kot so Google, Yahoo ali Najdi.si, da poiščejo ime spletne strani. Po navadi se poleg iskanega imena pokaže tudi URL. Nato le kliknete URL in pridete na željeno spletno mesto.

Če veste, kaj iščete, vam lahko spletni naslov postreže s koristnimi podatki o strani in vam pomaga pri odločitvi, ali lahko zaupate, da stran vsebuje verodostojne informacije. Iz URL-ja lahko sklepate, ali je stran:

- akademska: v tem primeru je končnica .ac.edu ali .edu
- komercialna: končnica je .com ali .co
- od dobrodela ali neprofitne ustanove: končnica je .org
- od vladne ustanove: poiščite končnico .gov

URL vam lahko tudi razkrije izvorno državo spletne strani, npr »au« se nanaša na spletne strani v Avstraliji.

Izdajatelj

Naslov spletne strani vam tudi pove, kdo je objavil to spletno stran. Njegovo ime najdete po <http://www>. Preglejte spletne strani, ki so bile objavljene v okviru univerzitetnih spletnih strani ali spletnih strani profesionalnih ustanov. Te naj bi bile za akademske namene verodostojnejše kot komercialne strani.

Osebnostne spletne strani

Ali je to osebna spletna stran? Eden od načinov, da si pridobite naj-novejše podatke o avtorju, ki vam je bil priporočen v okviru vašega študija, je, da prek spletnih iskalnikov najdete njegovo osebno spletno stran. Včasih s te strani lahko celo naložite njegove osnutke besedil.

Avtor

Kdo je avtor spletne strani? Večkrat boste na spodnjem delu strani našli elektronski naslov in ime osebe, ki jo je napisala oziroma je zanj odgovorna. Ko akademsko osebje objavi svoje vire, gradivo in bibliografijo na spletu za svoje študente, so ti včasih lahko dosegljivi tudi ljudem zunaj ustanove.

Strokovnost in zanesljivost

Ali se vam ta oseba zdi zanesljiva avtoriteta? Kateri instituciji pripada? Kaj je objavila? Na katere strani vas pripelje njena spletna stran? Ko postavljate ta vprašanja, pridobite občutek za osebo, ki je v ozadju spletne strani. To vam pomaga pri odločanju, ali lahko tej strani zaupate ali ne. Ljudje s svoje spletne strani ustvarjajo povezave z drugimi pomembnimi organizacijami, skupinami ali forumi. S sledenjem tem povezavam si lahko pridobite vpogled v avtorjeva stališča v okviru akademske ali strokovne javnosti. Ali vas povezave na to stran peljejo naprej ali nazaj do strokovnih institucij? Na primer, če sledite povezavi »domov«, ki jo po navadi lahko najdete na vsaki spletni strani, ali vas pripelje do ugledne univerze ali pa do domače strani komercialnega podjetja? To vam bo pomagalo, da se odločite, koliko lahko zaupate temu spletnemu mestu in kako primerno je, da ga uporabite kot vir.

Datum

Ali je ta stran aktualizirana? Običajno boste našli na koncu strani datum, ki vam pove, kdaj je bila spletna stran zadnjič osvežena. Pri uporabi gradiva s spletnih strani, ki niso bile osvežene v zadnjih 12 mesecih, bodite pozorni. Lahko so zastarele.

Namen

Kaj je bil po vašem mnenju razlog, da je bila ta stran narejena? Je bila narejena za to, da informira, objavlja, razlaga, osvetljuje diskusije, ali pa le služi trženju? Za vašo raziskavo so prve funkcije veliko uporabnejše – in tudi verodostojnejše – kot zadnje.

Opustitve

Kaj pogrešate na tej spletni strani? Kaj vam te opustitve povedo o zgodbi, ki vam jo želi predstaviti avtor spletne strani? Spletne strani institucij večkrat na široko predstavijo pozitivno stran aktivnosti, ki so povezane z njihovo institucijo. Na primer, spletna stran univerzitetnega oddelka vas bo gotovo pripeljala do strani z njihovimi raziskovalnimi uspehi, je pa veliko manj možnosti, da boste na njej dobili povezavo na strani, ki kritizirajo to raziskavo. Ko jemljete gradivo in vire s spleta, morate biti previdni in ne smete jemati stvari za gotove. Lahko da predstavljajo le enostranski vidik, kar vam ne bo koristilo, ko se boste sklicevali na to delo v svoji nalogi.

51. vaja: Vrednotenje spletnih virov

Uporabite spletni iskalnik, da najdete spletni vir, ki bi ga lahko uporabili v eni od svojih nalog. Nato ovrednotite to spletno mesto glede na:

- URL
- izdajatelja
- avtorja
- to, ali gre za osebno spletno stran
- strokovnost in veljavnost
- namen
- datum
- povezave na druge strani
- opustitve

Ali boste to spletno stran uporabili kot vir v svojem pisnem delu? Kako boste navajali to spletno stran? To nalogo je dobro narediti skupaj s kolegom pri tem študijskem predmetu.

12.7 Slikovno gradivo in besedilo

Med spletnim iskanjem ste lahko opazili, da spletne strani za predstavitev sporočila uporabljajo kombinacijo slikovnega in pisnega gradiva. To je očitna razlika med spletnimi stranmi in bolj tradicionalno objavljenimi besedili, ki so pogosto močno odvisna od pisane besede. Tudi med pisanjem svojega sestavka včasih lahko uporabljate kombinacijo slikovnih in pisnih elementov. Pomislite na primer skupinskega pisanja, naveden v začetku tega poglavja. Pisci so fotografiji zaupali velik del dela, ki bi ga praviloma moralo opraviti pisanje. Ker so pisci uporabili fotografijo trga, jim ni bilo treba napisati besedila, ki bi trg opisovalo v vseh podrobnostih. Besede in fotografija so delovale skupaj in ustvarile osnovo za skupinski projekt. Ko uporabljamo slikovnost, ji lahko zaupamo, da bo opravila nekaj dela, ki ga praviloma opravi pisanje, ne moremo pa dokončno domnevati, da bo bralec slikovno nemudoma dojel, torej hitreje kot pisanje. Slikovni in verbalni elementi v besedilu vedno delujejo skupaj in povečujejo stopnjo razumevanja.

Povzetek

- Ne obstaja le en način pisanja. Ne pozabite, da boste morali razviti svoje lastne poti za spoprijemanje z različnimi vrstami pisanja v okviru vašega študija.
- Svoje ideje lahko v visokošolskih nalogah predstavljate tako v slikovni kot pisni obliki.
- Elektronsko pisanje omogoča nove možnosti skupinskega sodelovanja z drugimi študenti.
- Pri spletnih virih vedno pazljivo preverite, ali ustrezajo visokošolskim standardom.

13

Učni dnevnik in reflektivno pisanje

Učni dnevnik • Razmišljanje o praktičnem delu • Od dnevnikov do reflektivnih esejev • »Krog učenja« in različne vrste pisanja • Sklepno razmišljanje

Z dnevnikom postane proces učenja viden.

Prisilil me je, da sem raziskal področja, ki bi se jim sicer gotovo izognil.

Dobro je nekaj dela posvetiti tudi bolj sproščenemu in osebnemu pristopu k študiju.

Na začetku te knjige sva poudarili, da sta pisanje in učenje del istega procesa. Kadarkoli pišete, se polnite z novim znanjem, zaradi česar tudi dva človeka nikoli ne napišeta nekaj na popolnoma isti način. Kot smo raziskali skozi to knjigo, je proces pisanja del učenja o predmetu, o katerem pišete. V tem poglavju si bomo podrobneje ogledali pisanje kot učenje, torej *raziskovalno* pisanje.

Do zdaj smo bili osredotočeni na pisno nalogo, ki jo izročite mentorju, na končni *izdelek*, ki ga bo prebral in ocenil. Vaša naloga je pokazatelj tega, kar lahko napišete ob določenem času. Veliko nasvetov, ki jih študenti dobijo za pisanje esejev, izhaja z vidika končnega izdelka. V tej knjigi sva poskušali združiti dva pristopa: razmišljati o tem, kaj se od vas zahteva pri končnem izdelku, in raziskati različne procese, skozi katere morate za dosego cilja. Večkrat sva vam tudi predlagali, da pišete kratke sestavke za razvijanje mišljenja in za vaje v pisanju, da torej izvajate raziskovalno pisanje. Namen tega dela je, da vam pomaga učiti se, zato ga ne smete jemati kot končni izdelek. Ko na papir prelivate svoje znanje, hkrati razvijate kvaliteto svojega pisanja, zato vam raziskovalno pisanje lahko pomaga učiti se in dobro pisati. Od časa do časa bodo od vas morda zahtevali, da

svoje raziskovalno pisanje izročite mentorju za morebiten odziv. Večinoma pa to pisanje opravljate le zase ali morda za to, da ga delite s kolegi, v okviru študijskih obveznosti ali zunaj njih. V tem zadnjem poglavju si bomo ogledali razširjeno obliko raziskovalnega pisanja: učni dnevnik.

13.1 Učni dnevnik

Učni dnevniki so bolj izdelani in izčrpni kot večina raziskovalnega pisanja in so včasih celo uradno ocenjeni, kar lahko spremeni pristop. V tem poglavju se osredotočamo na učni dnevnik kot neocenjeno, raziskovalno vrsto pisanja.

Učni dnevniki so vrsta pisanja, ki vam daje pregled celotnega študija, od začetka do konca. Če boste morali pisati učne dnevnike za večino svojih predmetov, boste imeli dokumentirano večino svojega učenja na univerzi, kar vam bo pomagalo združiti vse te različne dele. Lahko pa na te dnevnike gledamo kot na posebno vrsto pisanja, tako kot jo obravnavamo v tem poglavju. Kot se je izrazil neki mentor: »Dnevniki vam pomagajo narediti učni proces viden.«

Učne dnevnike lahko pišete za različne namene – na primer:

- za oblikovanje povezav med teoretičnim in praktičnim delom skozi razmišljanje o izkušnjah;
- za pomoč pri vrednotenju študijskih idej in pri njihovem povezovanju z vašimi mislimi in izkušnjami;
- kot osebni zapisnik vašega potovanja skozi študij, ki vam pomaga pri učenju in ga dokumentira;
- kot pomoč pri razumevanju različnih vrst pisanja, ki jih uporabljate na univerzi;
- priložnostno tudi kot ocenjeni del študija ali kot osnova za kako drugo ocenjeno delo, npr. reflektivni pregled.

Kaj, če je vaš učni dnevnik ocenjen

Čeprav tu razumemo učne dnevnike kot raziskovalno pisanje, se včasih uporabljajo tudi kot ocenjen del študija in so zato tudi ovrednoteni. V tem primeru morate razmišljati o dnevniku kot o končnem izdelku,

navodila za pisanje so podrobnejša in bolj določena, kot če ga pišete le zase kot učno orodje. To je lahko za študente precej težavno, saj je težko hkrati biti izvirno raziskovalen in upoštevati vse, kar je pomembno za oceno. Tu se mentor obnaša do vas manj kot »dobrohoten« bralec in bolj kot »sodnik«. Kako lahko npr. izjavite, da nečesa »ne razumete«, ko pa je celoten namen študija, da bi to morali razumeti. To je težava, s katero se pogosto srečujejo načrtovalci študija, zato kdaj ocenjujejo delo, ki je povezano z ucnim dnevnikom, in ne neposredno vsega dnevnika. Na primer, od študentov zahtevajo, da pri pisanju reflektivnega eseja črpajo iz svojih ucnih dnevnikov – to je nekaj, kar je za študente lahko zelo težko, če niso sproti pisali dnevnika. V drugem primeru od študentov zahtevajo, da oddajo izbrane odlomke iz svojih dnevnikov skupaj s končnim ovrednotenjem tako dnevnika kot tudi svojega študijskega učenja. V okviru tretjega predmeta morajo dnevnik izročiti skupaj z drugimi nalogami, toda sam po sebi ni ocenjen.

Včasih pa je dnevnik neposredno ocenjen. V tem primeru morate slediti vsem navodilom, ki so vam dana, in se posvetovati z mentorjem o vseh težavah, ki jih lahko imate s to vrsto pisanja. Ne bodite preveč zaskrbljeni zaradi tega. Na koncu je verjetno najboljše držati se načela, da so učni dnevniki namenjeni vam, da z njimi na svoj način raziskujete študijska gradiva in procese. Mentorji od vas želijo, da ste iskreni, in hočejo videti, kako ste poiskali svojo lastno pot skozi študij – to je tudi glavni razlog, da so učne dnevnike podvrgli ocenjevanju. Zato je dobro, da svoje dnevnike pišete ob predpostavki, da je bralec zainteresiran za vaše učenje in ideje.

52. vaja: Razmišljanje o dnevnikih

Obstaja veliko različnih vrst ucnih dnevnikov, a vsi se lahko primerjajo z osebnim dnevnikom. Večina ljudi, ki so pisali osebni dnevnik, bo ugotovila, da je učni dnevnik drugačen, ker so vsebina in okoliščine drugačne, obstajajo pa tudi podobnosti.

Ali ste kdaj pisali kakršenkoli dnevnik? Zapišite si, o čem ste ga pisali, zakaj, kdo je bil namišljeni bralec in kaj ste z njim pridobili.

Veliko študentov ugotavlja, da jim pisanje učnega dnevnika pomaga pri študiju, poleg tega pa uživajo tudi pri pisanju. Upava, da vam bo nadaljevanje tega poglavja odkrilo, zakaj, in vam dalo nekaj idej, kako ga

pisati. Če študirate predmet, v okviru katerega se od vas zahteva, da pišete učni dnevnik, boste verjetno dobili navodila za to. V tem primeru lahko izkoristite to poglavje za to, da bolj celostno razmišljate o tem, kaj vključuje pisanje dnevnika. Predlagava vam številne aktivnosti, ki so povezane s pisanjem učnega dnevnika in prikazujeva primere dnevnikov, ki so jih napisali študenti. Ko boste prebrali te primere in preizkusili vaje, jih uporabite za izoblikovanje podobe o tem, kaj oblikuje učne dnevnike kot značilno vrsto pisanja.

53. vaja: Pisanje zapisa v dnevnik

Učni dnevniki se običajno začnejo s poročilom o študentovih pričakovanjih glede študija. Preberite si naslednji odlomek iz študentkega prvega zapisa o študiju predmeta Politična ekonomija. Bodite pozorni na to, kako študentka piše o tem, kar si želi od študija, in kako to poveže s svojim lastnim ozadjem – prepričani s svojim bratom!

Z veseljem pričakujem ta študijski predmet, ker se mi zdi, da sta moč in politika osrednji izhodišči družbenih interakcij in načina, kako družba funkcionira. Ko sem študirala za predmet Sorodstveni sistemi, se mi je zdelo bistveno, da je treba vnesti koncept moči, da bi lahko diskutirali tako o sorodstvenih kot spolnih temah ... Moj starejši brat je neizprosni marksist ... Vedno sem bila nagnjena k nestrinjanju z bratovim dogmatskim pristopom k Marxu in sem zagovarjala druge teorije, čeprav mi je primanjkovalo konkretnega znanja. Veselim se slišati več o teorijah, tako Webrove kot drugih, in upam, da bom razširila svoje znanje o njih, morda tudi v upanju, da mi bo nekega dne uspelo argumentirano premagati svojega brata!

Na začetku študija ali po le eni učni uri napišite v učni dnevnik uvodni zapis o tem, kaj pričakujete in upate, da boste pridobili s svojim študijem; še posebej si zapišite vprašanja, za katera upate, da bosta študij ali učna ura nanje lahko odgovorila. Raje kot v opornih točkah pišite v povedih. Na koncu študija ali učne ure se vrnite k temu zapisu, da preverite, kako se je vaše razumevanje izboljšalo in ali so bila vaša pričakovanja izpolnjena.

Kakšne so značilnosti učnega dnevnika

Čeprav obstaja več različnih vrst učnih dnevnikov, imajo vsi skupne značilnosti.

- *Učni dnevnik se piše redno.*

Večina učnih dnevnikov se piše vsaj enkrat tedensko, večinoma pa pogostejše. Ravno rednost pisanja je bistvena za dnevnik, tako da imate dokumentirano vse, kar ste delali in razmišljali v okviru študija in h čemur se lahko vrnete in preverite vaš napredek. Dnevnik se le redko piše v obliki opornih točk in tudi ni nadomestek za zapiske. Vendar pa morda želite razširiti zapiske, ki ste jih naredili na podlagi predavanj ali branja.

- *Učni dnevnik je poročilo o vašem napredku med študijem.*

Ko pišete učni dnevnik, pišete o študiju kot o vaši izkušnji. Vanj lahko vključite poročilo o svojem branju in tudi o seminarjih, predavanjih in diskusijah. Lahko raziskujete predstavljene ideje in izhodišča. Lahko razmišljate o lastnih učnih procesih – česa ne razumete in o čem začenjate postopoma razmišljati drugače. Lahko pišete tudi o povezavah med idejami v okviru študija in zunaj njega: iz drugih predmetov, sveta na splošno ali iz vaše lastne izkušnje. Iz tega lahko sklepate, da je tema učnega dnevnika »vi in študij«, medtem ko se večina pisnih sestavkov osredotoča na študijsko gradivo in ste »vi« bolj ali manj odsotni (za več o svojem mestu v visokošolskem pisanju pogledajte v 9. poglavje).

- *Učni dnevnik zahteva drugo vrsto razmišljanja in pisanja kot esej.*

Uporaben način pojmovanja učnega dnevnika je, da je to poročilo vašega lastnega razmišljanja. To je pripovedovanje z vami kot »jazom« v središču. Večji del učnega dnevnika bo zasnovan v obliki naštevanja (glej 6. poglavje); to pomeni, da pripovedujete »zgodbo« o tem, kaj ste storili in kako ste se potem počutili in razmišljali: »Naredil sem to, prebral sem ono.« Vključili pa boste tudi komentarje in razmišljanje o tem, kar ste storili. Dnevnik je tako bolj začasen in vprašujoč kot esej, hkrati pa tudi bolj osebni dokument, v katerem si lahko privoščite eksperimentiranje in osebni ton. Spodaj boste našli odlomek iz navodil za učni dnevnik, ki se ga ne piše vsak teden in je sestavljen iz določenega števila vpisov, vsakega o drugi temi. Posvetite pozornost temu, kako mentor poudarja ustvarjalni vidik in razvojno naravo učnih dnevnikov.

Vsak vpis mora biti vaš osebni razmislek o tem, kar ste prebrali in o čemer ste razpravljali na seminarju ... Dnevniki so lahko tudi ročno napisani in ne zahtevajo iste ravni načrtovanja kot esej. Lahko vključite tudi sezname ali pajkove diagrame, vsekakor pa mora biti

vaše pisanje v celih povedih. Lahko se tudi odločite, da boste eksperimentirali z vašim učnim dnevnikom kot blogom.

Kakorkoli ga že pišete, namen učnega dnevnika je, da vas prisili, da poskusite skozi pisanje razvijati svoje ideje. Pisanje je oblika ustvarjalnosti, ki ponuja več od le zapisovanja vaših misli. Različne možnosti in kombinacije pa postanejo očitne šele, ko začnete zapisovati stavke. Ko sledite različnim idejam in asociativnim verigam, se pred vami večkrat pojavijo izidi, ki so drugačni od pričakovanih. S prakso boste pridobili vse več samozavesti, da boste sedli in pisali. Na koncu bo pisanje tisto, ki vam bo pomagalo razviti vašo sposobnost neodvisnega mišljenja in originalnosti.

(Nick Hubble, gradivo za predmet Kritično branje na Univerzi v Sussexu, naslovljeno »England my England«, 2001.)

Komu je namenjen vaš učni dnevnik

Kot smo že rekli, bralec, ki ga imate v mislih pri učnem dnevniku, ste lahko kar vi. Dejansko nekateri ljudje vedno uporabljajo učni dnevnik le zase, pri tem včasih iz njega črpajo za bolj javno pisanje ali pa ga uporabljajo kot mesto za svoje »prve« misli. Lahko si kot bralca predstavljate tudi vašega kolega ali mentorja, ki se v tem primeru ukvarja z vašim napredkom in ki ga zanimajo vaše ideje bolj kot presojanje vašega dela. Eden od študentov je izjavil, da je pisati učni dnevnik tako, kot da bi imel »pogovor sam s seboj«, drugi pa, da je tako, kot bi pisal »dobremu prijatelju«, ki je vedno na voljo in pripravljen poslušati. Po drugi strani pa bo mentor, če je dnevnik obvezni del študija, tega lahko želel prebrati. Predvideni bralec in namen dnevnika bosta vplivala na to, kako ga boste pisali.

Različne vrste učnega dnevnika: različni naslovi

Vse do zdaj smo obravnavali učne dnevnike, kot bi bili vsi iste vrste, in iskali, kaj imajo skupnega. Dejansko pa, tako kot tudi pri drugih univerzitetnih nalogah, mentorji uporabljajo verzije učnih dnevnikov za različne namene in dajejo tudi vrsto različnih navodil in predlogov, kako se jih lotiti. Mentorji tudi različno poimenujejo dnevnike glede na njihov namen. Spodaj je nekaj primerov. Razmislite, ali kateri od njih ustreza vašemu študiju, čeprav učni dnevnik ni njegov obvezni del. Ali ste nalezeli na kake druge oblike učnih dnevnikov? Če ste, kaj od vas zahtevajo?

- *Dnevnik študija* ali *zapis študija* od vas običajno zahteva, da razmišljate o študijski literaturi in idejah.
- *Zapisnik učenja* zahteva, da zapisujete svoj napredek skozi celoten študij ali pa le v okviru določenega dela študija, npr. skupinskega projekta. Morda boste tu morali vključiti postopke, npr. poročila o skupinskih sestankih, in vaš opis procesa – npr. kako skupina deluje, kako oblikujete odločitve.
- *Dnevnik bralnega odziva* vas sprašuje o vaših osebnih reakcijah ob branju – kaj ste si zapomnili in se vam je zdelo pomembno. To je dober način, da se lotite teksta s svojimi lastnimi izrazi, preden vzamete kritično in analitično distanco.
- *Dnevnik razmišljanja* je lahko del strokovnega študija, ko se od vas izrecno zahteva, da povežete študijske ideje z vašo prakso na terenu, npr. na delovnem mestu.

Na podlagi vsega tega lahko vidite, da je učni dnevnik vrsta pisanja, ki opravlja posebno delo, in o tem lahko razmišljate z uporabo kategorij, ki smo jih raziskali v prejšnjem poglavju (glej 47. vajo). V naslednji vaji bomo te kategorije uporabili za primerjavo med učnim dnevnikom in esejem.

54. vaja: Primerjava učnega dnevnika z esejem

Vrnite se k svojim odgovorom v okviru 47. vaje, ki primerja različne vrste pisanja. Primerjajte spodnji seznam z esejem, ki ga morate najpogosteje napisati. »Občinstvo« za ocenjevani esej naj bo »mentor/ocenjevalec«, za dnevnik pa »naklonjen bralec«.

Učni dnevnik kot vrsta pisanja

Vsebina	vi in študij
Oblika	refleksivna pripoved, večkrat dnevniška
Namen	kazati vaš napredek med študijem
Ciljno občinstvo	»naklonjen bralec«
Vi kot avtor	razmišljujoč in »oseben«, z »jazom« v središču
Situacija	različni študiji z različnimi cilji in pričakovanji

Ročno napisano ali računalniško obdelano?

Ali lahko računalniško obdelujete učni dnevnik? Ni razloga, zakaj ga ne bi. Dejansko vam lahko pogled na to, kar ste ravno napisali, na

zaslonu ali natisnjeno, da občutek, da se vaše ideje oblikujejo zelo hitro. Kljub temu pa veliko ljudi ugotavlja, da je dnevnik lažje pisati na roko, da sta torej pero ali svinčnik na papirju »neposrednejša« pot za hitro zapisovanje idej. Mnogim študentom in mentorjem se zdi praktično, da imajo ves čas pri roki zvezek za vse vrste raziskovalnega pisanja, vključujoč zapiske, skice in čačke. Morda je dobro, da si priskrbite zvezek, tako da lahko pišete ob vsaki priložnosti, tudi med poukom. Po drugi strani pa velja, da če imate svoj računalnik, ki vam je stalno na razpolago, vam začetek tipkanja lahko da »delovni« zagon. Če imate prenosni računalnik, boste verjetno ugotovili, da je ravno tako dober kot pero in svinčnik za hitro zapisovanje vaših misli in opomb. Najbolje je, da preizkusite različne načine zapisovanja vašega dnevnika, da bi ugotovili, kaj vam najbolj ustreza. Nekateri študenti radi posvečajo pozornost tudi videzu dnevnika, bodisi ročno bodisi računalniško napisanega, pri čemer uporabijo ilustracije, izrezke, zanimive formate in oblikovanje.

Kako vam lahko učni dnevnik pomaga pri učenju

Napisali sva, da je pisanje učnega dnevnika dobra pomoč pri obdelavi vašega gradiva. V nadaljevanju pa bova, tudi s pomočjo izjav študentov, preverili nekatere načine, kako vam lahko dnevnik pomaga pri učenju.

Ohranjate stik s študijskim urnikom

»To je dobra metoda; pomaga mi, da obnovim in razjasnim zadrege.«

Pisanje dnevnika vam predvsem pomaga zagotoviti, da se držite študijskega urnika za branje in druge aktivnosti, tako da opravite en del študija, preden se lotite drugega. Ko redno pišete o študijskih idejah in informacijah, v svojih besedah razmišljate o gradivu. To vam pomaga pri razumevanju in pomnjenju.

Izgradite si svoj študijski »zemljevid«

»Dnevnik je odprl prostor, v katerem je bilo mogoče povezovati vsebine in tako pisati skladno v okviru celotnega predmeta.«

Ko pišete svojo različico predmeta, postopoma rišete njegov zemljevid. Na začetku ne boste vedeli, kakšna bo videti celota. Vendar boste v nadaljevanju začeli opazovati povezave in teme ter boste na koncu zagledali celotno sliko. Morda učni dnevnik dejansko ne deluje zelo skladno; morda

celo daje vtis neurejenosti in razdrobljenosti. Morda ga boste morali pazljivo prebrati, poiskati glavne teme in povezave, se pravi ga izkoristiti kot osnovo za vaš študijski »zemljevid«. V vsakem primeru pa boste imeli gradivo, ki ga boste lahko izkoristili za vašo lastno obnovo predmeta – na primer za izpit, dolg esej ali za naslednji predmet.

Povežete se s svojimi lastnimi izkušnjami in razmišljanjem

»Zaradi učnega dnevnika sem spoznal pomembnost študija za moje življenje. Dobro je bilo, da je to zanimalo tudi mentorja.«

Naslednja pomembna lastnost učnih dnevnikov je, da vas zaradi načina, kako so zasnovani in napisani, napeljujejo k povezovanju z vašimi izkušnjami in prejšnjim znanjem. Lahko tudi raziščete vaše vrednote in mnenja glede študijskih vsebin. Zaradi tega lahko dobi predmet večji pomen za vas, kar vam pomaga, da se počutite bolj motivirane in vključene vanj.

Lotite se težav pri razumevanju študijskih gradiv

»Kar naenkrat, kot bi padlo z neba, je vse začelo dobivati smisel.«

Pisanje učnega dnevnika vam lahko pomaga pri spopadanju z vsebino predmeta. Morda lahko začnete s preprosto trditvijo »Ne razumem te knjige«, nato pa pišete o delih, ki jih razumete, in o tem, česar ne razumete. Postopoma bo vse dobilo več smisla. Študentka je navedla, kako so njene ideje postajale vse jasnejše, ko se je ukvarjala z branjem in predavanjem:

Začela sem čutiti, da so se moji odzivi na tekste in njihovo razumevanje začeli pojavljati, ko je predavatelj poudaril bistvene točke gradiva. Vznemirljivo. Novi pogledi na moč, kako učinkuje, kje se pojavlja ... in načini opisovanja teh stvari.

Učni dnevnik vas tudi spodbuja, da postavljate vprašanja, ki vam počasi pomagajo, da si izgradite razumevanje vašega predmeta. V spodnjih treh vprašanjih, ki si jih je študentka sama zastavila, lahko vidite, kako si je s tem začela razjasnjevati ideje in vprašanja.

- Ali je družbeni razred še vedno enak, če ljudje delujejo ali razmišljajo v njegovih okvirih ali pa zunaj teh?

- Ali moč definirajo tisti, ki opazujejo, ali tisti, ki sodelujejo ali to doživljajo?
- Ali različne vrste moči vplivajo na različne vrste družb?

Ustvarite svoj smisel študija

»Odprl mi je vrata, ki bi sicer vedno ostala zapahnjena!«

Priložnost, da najdete svoj lastni smisel študija, je morda najpomembnejši namen učnega dnevnika. Pomaga vam, da se sami lotite študijskega gradiva in ustvarjate svoje lastne interpretacije, pri čemer dobite možnost, da se poglobite v vsebino predmeta na svoj način.

Izrazite svoje lastno mnenje

»Dobro je imeti nekaj dela, ki vodi v bolj sproščen in osebni odnos do študija.«

Kot smo raziskovali v 9. poglavju, se je pri pisanju eseja težko odločiti, kdaj in kako vključiti vanj svoje lastno mnenje. Nasprotno pa vas učni dnevnik prav spodbuja, da to delate. To vam omogoča, da se počutite bolj samozavestne glede vaših idej. Privoščite si kar največ drznosti ali eksperimentov pri svojih idejah. Sledi primer o knjigi Hermana Melvilla, *Bartleby* (1991).

Res sem uživala pri branju te knjige, ne toliko v vsebini kot v stilu. Melville z opisovanjem podrobnosti, ki like napravijo resnične, povleče bralca v svoj svet. Kar pa me malo moti, je pomanjkanje podrobnosti pri *Bartlebyju*. Na koncu knjige nisem razumela, kaj ga je motiviralo, da se je zaposlil, začel delati, potem pa preprosto ni izpolnil zahtevanih zadolžitev. Po koncu branja te knjige se mi je zdelo, da sem zgrešila nekaj zares pomembnega ... Je pa ta knjiga zame poudarila vrsto načinov, kako lahko interpretiramo pomen besede »smrt«. To ni vedno fizična stvar.

Ponovno premislite ideje

»Ko ponovno premislimo opravljeni študij, opazimo določen razvoj, več zaganja in širše razumevanje splošnih idej.«

Z zapisovanjem poteka vašega študija dobite priložnost, da se vaše ideje lahko menjajo in razvijajo, še posebej če ohranite popravljene dele. Zapisovanje takih sprememb vam pomaga, da se pri sebi zavedate, kako

vaše učenje deluje in se razvija. Poglejte, kako v naslednjem odlomku avtorica spreminja svoje mnenje o *Bartlebyju*, prvič po zaključku eseja in drugič potem, ko je ponovno premislila zgodnejši zapis v dnevniku.

Potem ko sem končala svoj esej o *Bartlebyju*, sem odkrila globlji pomen te knjige. Vse bolj sem se začela zanimati za pripovedovalca v tej knjigi. Njegov odziv na *Bartlebyja* mi je vzbudil zanimanje. Zakaj ni mogel vzpostaviti dobrega odnosa do njega? Mislim, da se zgodba dogaja bolj okoli govorca, kot sem prvotno mislila ... Občutek imam, da je pripovedovalec skoraj čutil *Bartlebyjev* obup, a se je preveč bal stopiti naslednji korak in se spoprijeti s tem.

Vsekakor posvetite pozornost temu, kako ukvarjanje z različnimi vrstami pisanja študentki omogoča razvoj njenih idej. Na tej stopnji študentka lahko razmišlja o knjigi na kompleksnejši način kot prej.

Razvijete svoj prepoznavni »glas« pisca

»Počasi sem spoznal, da sem sposoben ustvariti svojo lastno zgradbo.«

V 7. poglavju smo raziskovali, kako so visokošolski eseji zelo posebna vrsta pisanja; v 54. vaji sva vas prosili, da razmislite o razlikah med esejem in učnim dnevnikom. V eseju morate argumentirati in napisati prepričljiv zaključek. Nekaterim študentom se zdi to zelo lahko, drugim pa ne. Eden od razlogov za to je pomanjkanje samozavesti; kot je izjavila ena od njih: »Ne znam se prepirati.« Morda ni ravno razumela, kaj pomeni »argumentiranje«, toda hkrati je res, da »glas« eseja, njegov »jaz«, sam sebe predstavlja kot zanesljivega in prepričanega v to, kar je izrečeno. Poudarili smo tudi, da je »jaz« v visokošolskem eseju večkrat neviden.

Pisanje učnega dnevnika vam omogoča, da pišete na drugačen način in z drugačno držo. Od vas se ne zahteva, da pridete do »zaključka«, temveč da raziskujete in razjasnite svoje ideje. Spodaj je primer, ko študent uporablja dnevnik v tem smislu. Pisec je že pregledal svoje čtivo in tu izraža občutek napredka. Dnevnikov zapis je nastal dokaj pozno v procesu študija, in čeprav prvi stavek nakazuje, da pisec razume gradivo, nato ugotavlja, da se je šele zdaj spopadel s predmetom.

Na začetku se vsakodnevne oblike upora niso dojemale kot upor, očitno niso bile revolucija, mala uporniška dejanja tudi niso imele za cilj spremembe družbene ureditve, temveč so se ukvarjala z

lokalnimi zagatami, a kljub temu upor lahko postane del nekega večjega boja ... Tako kot je bil Scottov članek zanimiv, jasen in celosten, je bil tudi ta seminar koristen in na koncu sem se počutil sposobnega spopasti se s to snovjo.

Mnogi študenti uporabljajo učni dnevnik, da eksperimentirajo s pisanjem, včasih na igriv način. Avtorica naslednjega odlomka je zapisala, da je uporabila učni dnevnik za preizkus različnih vrst pisanja ali različnih »glasov«, kot se je izrazila. Bodite pozorni na njen precej »poetičen« jeziki.

Nacionalna zavest

Neprestano ponavljanje občutka pripadnosti s tem, da vsi delajo isto stvar; občutenje iste stvari ob istem času. Preseganje naših smrtnih osebnosti. Misliti na nas kot na del velike skupine, ki je kot mi, ki nas nekako razume, čeprav le oziroma predvsem ob so- očenju z nesrečo. Domneva se, da je ta narodna zadeva tako narav- na, kot če bi bila vedno tu. Z istovetenjem s to nedotakljivo in hkrati oprijemljivo skupnostjo postajamo del nečesa velikega, ne- česa, kar nam daje identiteto in pomen, ki je večji od naših majhnih jazov (ali pa frustrirajočih in protislovnih življenj, ki jih živimo).

55. vaja: Pisanje učnega dnevnika za en predmet

Morda bodo od vas zahtevali, da pišete neko obliko učnega dnevnika za enega ali več vaših predmetov. Če dnevnik ni predpisan ali če želite poskusiti pisati enega, predlagamo, da ga poskusno pišete teden dni. Kot vedno bo ta aktivnost zanimivejša, če jo boste izvajali skupaj s kolegom, tako da bosta lahko izmenjavala mnenja o njej.

- Odločite se, kam boste pisali dnevnik – npr. v zvezek ali v mapo za vpenjanje listov. Odločitev bo odvisna od tega, ali nameravate pisati na roko, uporabljati urejevalnik besedil ali oboje.
- Razmislite, katere so bile študijske dejavnosti zadnjega tedna. Morda so to branje, seminarji, predavanja, razprave in spletno raziskovanje.
- Pod drobnogled vzemite branje, predavanje ali razpravo in razmislite, kaj ste si zapomnili, katere težave so se pojavile in katera vprašanja vzbujajo vsaka od teh aktivnosti.
- Pišite, kot da pišete zase ali za prijatelja. Zapomnite si, da je glavni razlog, da pišete učni dnevnik, da vam pomaga osmisliti predmet.

Komentar

Če boste nadaljevali pisanje dnevnika nekaj tednov, boste odkrili, da je upo- raben za pregled preteklega pisanja, še posebej pa za pregled načinov, kako ste kasneje ponovno obravnavali teme in kako so se razvijale vaše misli in ideje. Dobro je, da pišete na eno stran papirja in uporabite prazne strani za dodajanje opomb.

13.2 Razmišljanje o praktičnem delu

Pri praktičnih skupinskih projektih od študentov večkrat zahtevajo, da pišejo učni dnevnik. Lahko ima več delov, vsakega napisanega drugače.

V primeru manjšega terenskega projekta so morali študenti pisati za- pisnik o svojih sestankih in odločitvah, ki so jih sprejeli. Nato so morali pisati bolj osebno o svoji izkušnji pri izvrševanju naloge. Proti koncu dela pa so morali razmišljati o tem, kar so se naučili, in sicer v dveh smereh: prvič, kako jim je praktično delo pomagalo pri razumevanju teorije o te- renskem delu, ki so se je naučili na začetku študija, drugič, kaj so se naučili o skupinskem delu in kako je vsak od njih prispeval k njemu.

Sledi razmišljanje študenta o skupinskem delu:

Izmenjava idej, predvsem na začetku projekta, se mi je zdela zelo produktivna. Izboljšal sem tudi svoje diplomatske sposobnosti – kdaj vztrajati z argumentom in kdaj sprejeti tujo idejo namesto lastne. Dnevnik sva pisala skupaj s še enim članom skupine, s ka- terim sva razpravljala, katere so pomembne zadeve, in jih potem skupaj vključila v tekst.

13.3 Od dnevnikov do refleksivnih esejev

Včasih učni dnevnik služi kot osnova za esej. Če se udeležujete stro- kovnega tečaja – npr. s področja zdravstva in socialnega dela –, se bo od vas zahtevalo, da pišete eseje, ki združujejo teorijo in prakso: da povežete to, kar ste se naučili iz izkušenj na terenu s teorijo, ki ste jo usvojili v okvi- ru visokošolskega študija. Morali boste povezati »delovanje« z »učenjem

iz knjig». Tako nastanejo naloge, ki so drugačne od običajnih esejev. *Refleksivni esej* je mešanica visokošolskega in strokovnega pristopa. Po eni strani se od vas lahko zahteva, da vnesete v esej vašo osebno izkušnjo o tem, kaj se je dogajalo v določenem primeru, po drugi strani pa se boste morali sklicevati na teorijo, kot če bi pisali običajni visokošolski esej. Tako se boste morali v okviru enega dela gibati med različnimi vrstami pisanja. Naslednje podglavje je oblikovano zato, da vam pomaga analizirati vse, kar je vključeno v pisanje refleksivnega eseja. Medtem ko je naloga še posebej relevantna za strokovne tečaje, je lahko uporabna tudi za katerikoli predmet, ki vsebuje prakso, kot je na primer skupinski projekt ali terensko delo.

13.4 »Krog učenja« in različne vrste pisanja

Mnogi strokovni tečaji uporabljajo to, kar je znano kot »krog učenja« (Kolb 1984). To pomeni, da se lahko na strokovnem tečaju učite na različne načine na različnih stopnjah in skozi različne vrste aktivnosti, ki so namenjene temu, da vam pomagajo združevati teorijo in prakso. Te stopnje vsebujejo:

1. dejansko, *konkretno izkušnjo* – npr. intervju, ki ste ga opravili;
2. vaše *razmišljanje* o izkušnji, ko jo analizirate, dajete smisel aktivnosti in premišljujete, kaj ste se lahko naučili iz nje; na primer, ali vam je način, na katerega ste vodili intervju, posredoval informacijo, ki ste jo potrebovali;
3. *posploševanje*, ki vključuje umeščanje tega, kar se je zgodilo, v širši okvir, ki običajno izhaja iz vašega branja;
4. *uporaba in načrtovanje* – na primer, ko načrtujete intervju, črpate iz svoje lastne izkušnje, kakšen je intervju, in iz idej, ki ste jih pridobili prek branja različnih vrst intervjujev; lahko tudi črpate iz izkušnje intervjuja, ki ste ga že opravili.

Za učenje iz izkušenj se domneva, da vključuje vse stopnje, včasih zaporedno, včasih skupaj in ne nujno v istem vrstnem redu. Na primer, morda se boste priučili teorije, preden se lotite terenskega dela, in se boste k njej vrnili kasneje. Lahko pa nasprotno začnete tudi s praktičnim delom, z »izkušnjo«. Na vsaki od stopenj kroga učenja lahko potekajo različne vrste učenja in vsaka od njih zahteva svojo lastno vrsto pisanja.

56. vaja: Pisanje in krog učenja

Posvetite se vsem stopnjam kroga učenja in pišite na različne načine za vsako, pri čemer uporabljajte praktične primere iz vašega predmeta. V tem zapisu bomo domnevali, da morate opraviti intervju, toda to lahko razširite na katerikoli obliko dejavnosti. Pišite na naslednje različne načine, pri čemer si vzemite nič več kot pet do deset minut za vsako stopnjo.

1 Doživljanje

Napišite kratko poročilo dogodka, kakor da ste udeleženi v njem: kaj se je zgodilo in kako ste to občutili. Pišite, kot da ste pripovedovalec te zgodbe, uporabite torej prvo osebo ednine. Na tej stopnji ne poskušajte vsega natančno popisati, ker pišete, kot da ste dogodku zelo blizu in so pomembna tudi vaša čustva. To poročilo je lahko tudi dober zapis v učnem dnevniku.

2 Razmišljanje

Zdaj se distancirajte od dogodka. Še vedno pišete kot »jaz«, v prvi osebi, samo da se zdaj ozirate nazaj na dogodek in razmišljate: »Kaj ta izkušnja pomeni zame zdaj?« Na tej stopnji boste morda poskusili podrobneje analizirati, kaj se je dogajalo – na primer, s preučevanjem prepisa intervjuja.

- Zaradi česa je bil intervju še posebej pomemben in relevanten?
- Kaj je razkril o osebi, ki ste jo intervjuvali, o situaciji ali o temi?
- Kaj bi lahko naredili drugače?

3 Posploševanje

Pišite v tretji osebi in poskusite razmišljati o dogodku v povezavi z drugimi idejami in čtivom. Na primer, lahko bi na kratko napisali, kaj sta dva pisca zapisala o družbenih vprašanjih, na katera se nanaša vaš intervju, ali pa o tem, kar je bilo napisano o zadevi, ki je povezana v vodenjem takih intervjujev.

- Kam se uvršča ta izkušnja?
- S kakšnim okvirom ga lahko osmislite?

4 Uporaba in načrtovanje

Na koncu napišite nekaj nasvetov za kolega, kako naj vodi intervju in katere težave se lahko pojavijo. Tokrat boste pisali v drugi osebi in nagovarjali vašega bralca kot »ti«; ta vaja vam bo še dodatno razjasnila vprašanja o postopku. Te zapiske boste lahko uporabili tudi kasneje, za prihodnje delo.

Zdaj pa se ozrite nazaj in pretehtajte naslednja vprašanja (najbolje da s prijateljem):

- Kako občutite pisanje v vsaki stopnji?
- Katero vrsto besedišča ste uporabili? Ste uporabili osebni ali neosebni stil?
- Ali ste pri vsaki stopnji kot pisec uporabili različno osebo, različen »jaz«?
- Kakšen je bil vaš občutek o različnem ciljnem občinstvu za vsako pisno delo?
- Kaj ste se naučili pri tej nalogi?

13.5 Sklepno razmišljanje

Skozi vso knjigo sva vas prosili, da mislite o tem, kako pišete in kako se učite, poudarili sva povezavo med pisanjem in učenjem. Učite se že skozi samo dejstvo pisanja, in bolj ko se zavedate, kaj počnete, ko pišete, bolje boste pisali in se učili. Končujeva z vajo, v kateri vas prosiva, da napišete refleksivno delo o svoji izkušnji branja in uporabe tega priročnika o visokošolskem pisanju.

57. vaja: Razmišljanje o izkušnji te knjige

Vzemite si nekaj minut in razmislite o tej knjigi. Malo verjetno je, da ste jo preprosto prebrali od začetka do konca, zato boste verjetno hoteli izbrati določeno snov, poglavje ali pristop. Napišite svoje misli o izbranem, kot bi zapisovali v učni dnevnik. Zdaj preberite, kar ste napisali. Podčrtajte tri ali štiri besede ali fraze, ki se vam zdijo pomembne. Pišite o vsaki od njih posebej po nekaj minut. Nato preglejte, kaj ste napisali, in poskusite povzeti vse, kar ste se naučili od te knjige in kar bi lahko prenesli drugim.

Ta vaja naj bi vam pomagala organizirati in izoblikovati ideje in dobiti občutek za to, kar je v tem trenutku koristno za vas v tej knjigi. Ko v mislih prelistavate knjigo, se lahko spomnite in morda tudi ponovno uporabite nekaj idej. Ta vrsta razmišljanja je značilna za uporabo učnega dnevnika in ta vaja je dodaten primer, kako lahko uporabimo pisanje, da se učimo. Ne glede na to, katero vrsto visokošolskega pisanja morate uporabiti, upa-va, da vam bo vrsta idej in strategij, ki sva jih ponudili, pomagala, da se boste z večjim razumevanjem in samozavestjo lotevali različnih pisnih

nalog. Zapomnite si, da je pisanje sestavni del učnega procesa na univerzi. Z razvojem razumevanja, kaj morate storiti, vam bo vse lažje pisati za vrsto predmetov in področij, s katerimi se boste srečali med študijem. Postopoma se boste naučili prilagoditi se svoji vlogi pisca na univerzi.

Povzetek

- Pisanje za učenje je lahko ravno tako pomembno kot pisanje za oceno.
- Ne pozabite, da lahko pišete učni dnevnik, čeprav ni obvezni del vašega študija.
- Morda bi lahko poskusili s pisanjem učnega dnevnika kot bloga.
- Pisanje učnega dnevnika vključuje drugo vrsto mišljenja kot pri eseju ali poročilu.
- Raziskovalno pisanje vam daje prostor za osebno razmišljanje o vašem visokošolskem študiju.
- Refleksivno pisanje vam pomaga povezati teorijo s prakso.

Literatura

- Allen, T. (1991). War, famine and flight in Sudan 1. Introduction, *Disasters*, 15: 133–136.
- Becker, H. (1986). *Writing for Social Scientists*. Chicago: Chicago University Press.
- Berkenkotter, C., Huckin, T. (1995). *Genre Knowledge in Disciplinary Communication: Cognition, Culture and Power*. Hillsdale, Lawrence Erlbaum Associates.
- Bose, C. (1982). Technology and changes in the division of labour in the American home. V: E. Whitelegg idr. (ur.), *The Changing Experience of Women*. Oxford: Martin Robertson/The Open University.
- Byron, R. (1996). Introduction. V: F. Barth (ur.), *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*. London: Allen & Unwin.
- Chang, J. (1993). *Wild Swans: Three Daughters of China*. London: Flamingo.
- Compact Oxford English Dictionary for Students* (2006). Oxford: Oxford University Press.
- Compact Oxford Thesaurus for Students* (2007). Oxford: Oxford University Press.
- Corbett, E. P. J., Connors, R. J. (1998). *Classical Rhetoric for the Modern Student*. New York: Oxford University Press.
- Dawes, F. V. (1984). *Not in Front of the Servants: A True Portrait of Upstairs, Downstairs Life*. London: Hutchinson.
- Elbow, P. (1998). *Writing without Teachers*. New York: Oxford University Press.
- Elbow, P. (1998). *Writing with Power: Techniques for Mastering the Writing Process*. New York: Oxford University Press.
- ExChanges: Learning and Teaching at the University of North London* (1996). Št. 2. London: Centre for Higher Education and Access Development, University of North London.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. London: Polity Press.
- González de la Rocha, M. (1994). *The Resources of Poverty: Women and Survival in a Mexican City*. Cambridge, MA: Blackwell.
- Goodman, D., Redclift, M. (1991). *Refashioning Nature: Food, Ecology and Culture*. London: Routledge.
- Guibernau, M., Rex, J. (1997). Introduction. V: M. Guibernau, J. Rex (ur.), *The Ethnicity Reader: Nationalism, Multiculturalism and Migration*. Cambridge: Polity Press.
- Harrison, S. (1989). The symbolic construction of aggression and war in a Sepik River society, *Man*, 24: 593–599.
- Hirsch, R. (1995). Gender negotiations in 19th century women's autobiographical writing. V: J. Swindells (ur.), *The Uses of Autobiography*. London: Taylor & Francis.
- Jenkins, R. (1996). *Social Identity*. London: Routledge.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Laurillard, D. (1988). Computers and the emancipation of students. V: P. Ramsden (ur.), *Improving Learning: New Perspectives*. London: Kogan Page.
- Layton, R., Foley, R. A., Williams, E. (1991). The transition between hunting and gathering and the specialized husbandry of resources – a socioecological approach, *Current Anthropology*, 32: 255–274.
- Melville, H. (1991). *Bartelby, The Scrivener*. New York: Dover Publications.
- O'Day, R. (1985). *The Changing Experience of Women*. Milton Keynes: Open University Press.
- Peck, J., Coyle, M. (2005). *The Students Guide to Writing: Grammar, Punctuation and Spelling*, druga izdaja. Hampshire: Palgrave.
- Ramsden, P. (ur.) (1988). *Improving Learning: New Perspectives*. London: Kogan Page.
- Rowland, S. (2007). Now then, what am I meant to be doing here? [No, za kaj sem pravzaprav tukaj?] *Times Higher Education Supplement*, 1. junij: 14.
- Sharples, M. (1999). *How We Write: Writing as Creative Design*. London: Routledge.
- Smithers, A., Robinson, P. (1995). *Co-educational and Single Sex Schooling*. Manchester: Centre for Education and Employment Research, University of Manchester.
- Stott, R., Avery, S. (ur.) (2001). *Writing with Style*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Stott, R., Chapman, P. (ur.) (2001). *Grammar and Writing*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Street, B. (1995). Social Literacies: *Critical Approaches to Literacy in Development, Ethnography and Education*. London: Longman.
- Study Skills and Learning Materials* (1995). London: Fakulteta za poslovne študije, Univerza v severnem Londonu.
- Svensson, L., Hogfors, C. (1988). Conceptions as the content of teaching: improving education in mathematics. V: R. Ramsden (ur.), *Improving Learning: New Perspectives*. London: Kogan Page.
- West, L. (1988). Implications of recent research for improving secondary school science learning. V: P. Ramsden (ur.), *Improving Learning: New Perspectives*. London: Kogan Page.
- Whelan, G. (1988). Improving medical students' clinical problem-solving. V: P. Ramsden (ur.), *Improving Learning: New Perspectives*. London: Kogan Page.

Stvarno kazalo

akademski krogi 24
argumentacija 94–123
 oblikovanje 98
 razvoj 44
blokada pri pisanju 17, 18
bralec (in prepričevanje) 95–97,
 102–123, 166
branje
 »analitično« 76
 celovito 70
 del drugih študentov 78–82
 na glas 174, 176, 177, 181
 »prilegajoče se« 76
 različne vrste 64
celovitost 173, 180, 181
citati 77, 78, 82, 129, 130, 133, 135
citiranje 128, 129
dialog 103, 113, 116
disertacija 203, 204
dokaz 55, 57, 76–79, 97, 98, 105–111,
 119–121, 135, 136, 147, 148, 151,
 163, 168, 174, 194
dvopičje 175–178
elektronsko pisanje 204–206, 210
esej 20, 39–42, 44–60, 92, 95, 105–113,
 115, 118, 132, 134–136, 157–175,
 193
glas 104, 122, 130, 134, 136, 138–141,
 159, 193, 198, 221, 222
harvardski sistem navajanja virov 126
identiteta 141–143, 147, 148, 162
izdelava zapiskov 70–73, 129, 140
izpiti 22, 181
izročki 34, 45
ključne besede 51, 52
krog učenja 224, 225
ločila 12, 172, 173, 175–178, 186
mentorjev komentar 182–186
miselni vzorec 19, 48, 49, 71–74, 88,
 98, 101, 174
možgansko viharjenje 23, 30, 31, 35,
 48, 73
načrtovanje 83, 84, 88
naloga
 analiziranje 52–65
 branje za 63–69, 75–78, 82
 odziv na 165–171, 181–184
naslov 50–62, 76, 162–164, 203, 204
ocene 11, 12, 182, 183
odstavki 37, 68, 95, 167, 173, 180
odziv 165–168, 181–186, 204, 212
opombe 68, 77
osnutek 85–87, 89, 100, 165, 168, 169
osrednja ideja 94–101, 111, 118, 161,
 163, 167, 185
pajkov diagram 31, 32, 48, 49, 53, 61,
 71, 88, 90, 215
parafraziranje 130, 132, 134, 140
pika 176
pisanje
 analitično 91, 92, 94
 hitro 29, 30
 kronološko 89, 90, 93, 151, 167
 opisno 90, 151
 osebno 147–150
 poročil 187–189, 191, 199–202
 povzetkov 91
 primerjalno-kontrastno 90, 91,
 93
 prosto 25–30, 85, 89, 102, 165

raziskovalno 104, 122, 204, 211,
 212, 218, 227
refleksivno 223–227
vrednotenjsko 92, 93
vzročno-posledično 90
pisec
 »arhitekt« 87, 88
 »potapljač« 85
 »sestavljavec« 86
 »vizionar« 86, 87
plagiatorstvo 124, 125, 127, 129–140
podpičje 177, 178
poved 68, 69, 176–178, 180
povezanost 173, 174
pregled naloge 157, 165–168, 171
preurejanje naloge 168–170
projekt 203, 204
samozavest 18, 23, 161, 216, 220
sklicevanje (v besedilu) 173–180
skupina (skupinsko delo) 34, 58, 162,
 191, 205, 208, 223
slikovno gradivo 206, 210
slovarček strokovnih terminov 25
slovnica 12, 172, 173, 180, 186
splet 206–209
spletne strani 124–129, 140, 207–209
stroke 11, 24, 28, 37
teme 98, 100
terminologija 35, 68
teza 111, 112, 120
učni dnevnik 19, 104, 204, 205,
 211–227
uporaba prve osebe 141–156, 161,
 198, 225, 226
urejanje 26, 64, 78, 165–167, 170,
 171
uvod 47, 51, 66, 68, 87, 97, 112, 146,
 153
vejica 176, 177
viri
 beleženje 129
 navajanje in plagiatorstvo 129,
 130
 navajanje spletnih strani 127, 128
 sekundarni 38, 45, 58, 129, 152
 sistemi navajanja 126
visokošolsko pisanje
 esejistični pristop 47
 pristop »gradnikov« 47–49
 različne oblike 89–94
vprašanja
 postavljanje 33, 44, 45
 tvorjenje 31–33
vsebine 98–101, 174, 179
zaključek 47, 66, 95–97, 157, 158,
 163, 164, 203, 221
zapiski predavanj 45, 55, 98, 207
žargon 25